

HANDELSHÖGSKOLAN I STOCKHOLM
BIBLIOTEKET

10 0070285 4

SUPPLEMENT
TILL
BERNDT HASSELROTS
JURIDISKA SKRIFTER

Innehåller skrifter om årsstämming, kommission,
förmånsrättsordningen, konkurrensklausuler m. m.

Juridikbok se

Denna digitala version av verket är nedladdad från juridikbok.se.

Den licens som tillämpas för de verk som finns på juridikbok.se är **Creative Commons CC BY-NC 4.0**. Licensvillkoren måste följas i sin helhet och dessa finner du här <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode.sv>

Sammanfattningsvis innebär licensen följande:

Tillstånd för användaren att:

- Kopiera och vidare distribuera materialet oavsett medium eller format
- Bearbeta och bygga vidare på materialet

Villkoren för tillståndet är:

- Att användaren ger ett korrekt erkännande, anger en hyperlänk till licensen och anger om bearbetningar är gjorda av verket. Detta ska göras enligt god sed.
- Att användaren inte använder materialet för kommersiella ändamål.
- Att användaren inte tillämpar rättsliga begränsningar eller teknik som begränsar andras rätt att göra något som licensen tillåter.

Se även information på

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.sv>

Något om årsstämmning

Redan förordningen om konkursmål den 28 juni 1798 tillerkände efterlevande make och arvingar rättighet att till vinnande av säkerhet, att okända fordringar ej måtte efter någon tids förlopp yppa sig, erhålla stämning å stärbhusets samtliga borgenärer att inom viss dag efter natt och år från stämningen anmäla sina fordringar vid förlust av all rätt och vidare talan. Genom den samma dag utfärdade förordningen angående firmabolag lämnades en dylik rättighet jämväl åt bolagsmän, som åstundade bolag "häva och bryta". Kungl. förklaringen den 16 juli 1807 berättigade förmyndaren för en person, som varit myndig men blivit omyndig förklarad, att söka dylik stämning. Och enligt 1818 och 1830 års konkurslagar kunde årsstämning utfärdas icke blott i ovan upptagna tre fall utan jämväl, då makar blivit i äktenskapet skilda.

Lagkommitténs förslag till bestämmelser om årsstämning återfinnes i 17 kap. av dess förslag till handelsbalk och är av följande lydelse:

8 §. Vill man söka årsstämning å borgenärer, göra det skriftligen hos rätten; prövas något av de i lagen utsatta fall inträffa, då den tillåten är; utfärde domaren eller ordföranden offentlig stämning å borgenärerna, att å viss inställelsedag, näst efter år och dag, giva sina fordringar skriftligen eller muntligen an; och varde stämningen å rättens dörr anslagen, ett år före inställelsedagen, och i allmänna tidningarna tre gånger kungjord, första gången tio, och tredje gången sist fyra månader, innan den dag inträffar; besörje ock domaren eller ordförande, att stämningen kungjord varder.

I motiven yttrades härom: Enär de fall då årsstämning må tillåtas äro, vart för sig, å behöriga ställen i lagförslaget utmärkta, har man här endast bort föreskriva, huru sådan stämning sökes och utfärdas, samt vad verkan den äger; och det är egentligen endast i avseende å denna senare, som kommittén finner någon redovisning för dess förslag behöfvig. — Ändamålet med en så beskaffad stämning är icke att kalla någon vederpart till tvistande vid domstol; den är således av helt annan art än den stämning, som i rättegångsbalken omtalas. Denna åsyftar endast att sätta gräns för borgenärens fordringstalan, eller att förkorta den allmänna preskriptionstiden; och det är därför, man ansett den böra till förevarande kapitel hänföras, såsom görande ett undantag i vad om tioårig hävd där stadgas.

9 §. Borgenär, som ej å utsatta dagen sin fordran hos rätten angiver, eller den ej förut angivit, have sin rätt förlorat, där ej den fordran varit av sökanden känd. Är årsstämming av förmyndare tagen för person, som till myndiga år kommit, men under förmynderskap ställd blivt, vare lag samma, där fordran av förmyndaren ej känd varit.

Ur motiven: Uti 1798 års förordning om konkurser stadgades den påföljd å borgenärs uraktlåtenhet att, å inställelsedagen eller förut, angiva sin fordran, att han skulle vara all rätt och vidare talan förlustig; men sedan genom kungl. förordningen den 15 januari 1806 blivt förordnat, att stärbhusdelägares ansökan om årsstämming ej ägde av domaren upptagas, utan att förteckning, under edlig förpliktelse upprättad, på stärbhusets samtliga kända borgenärer därvid vore fogad, och att domaren borde, liksom i avträdes- och urarvsmål, om stämningen låta alla veterliga borgenärer särskilt kungöras, hade man, vid jämförelse med 7 § 4 mom. i konkursstadgan, anledning sluta, att känd borgenär, som blivt förtegd och ingen särskild kallelse undfått, ägde öppen rätt att för sin fordran hålla sig såväl till gäldenärs person som till hans egendom, där den ej till konkurs varit avträdd. Detta stämmer ock överens med 9 kap. 4 § i 1818 års konkurslag, där det heter: "Borgenär, som sin fordran ej å den utsatta dagen angiver, eller den ej förut anmält, have sin rätt förlorat, utan så är, att han av sökanden känd men ej i dess förteckning uppgiven, eller om stämningen särskilt underrättad varit." — Då rättigheten att söka årsstämming ej kan medgivas en var, såsom en rätt att genom inskränkning av den tid till fordringens utsökande, lagen i allmänhet bestämmer, bereda sig befrielse från kända skulder, utan enda och rätta avsikten därmed måste vara att i de fall, där någon, som icke själv gjort gälden, kan för densamma stanna i ansvarighet, öppna en utväg för denne att i tid om sådan gäld vinna underrättelse, har kommittén i förslaget uttryckligen förklarat, att ingen fordran, som av sökanden är känd, kan genom underlåten anmälan gå förlorad. — Vid tillämpningen av denna princip på den händelse, då förmyndare för en till myndiga år kommen person, som blivt under förmyndare ställd, söker årsstämming å dennes borgenärer, skulle fråga kunna uppstå, om icke den under förmynderskap ställde personen borde själv anses för den egentlige sökanden, fast ansökningen blivt av förmyndaren gjord, och om icke, såsom en följd därav, fordringsrätten borde vara öppen för alla skulder, om vilka han bevisligen ägt kännedom, ehuru de ej blivt hos förmyndaren uppgivna och efter årsstämningen bevakade; men emedan ändamålet med en sådan persons ställande under förmyndarevård härigenom skulle alldeles förfelas, då han i slikt fall vore i tillfälle att genom antedaterade förbindelser öka sina skulder, lika så väl under omyndighetstillståndet, som om han ej hade däri blivt försatt, har kommittén funnit sig böra bestämt utmärka, att betalningsrätt för en icke anmäld fordran ej skall äga rum, såvida det ej kan visas, att den även av förmyndaren varit känd. —

Den skyldighet, som varit ålagd sökanden, att ingiva förteckning på kända borgenärer, och domaren, att särskilt kungöra dem stämningen, har kommittén ansett så mycket hellre kunna förfalla, som, efter den antagna principen, ingen känd borgenär förlorar sin rätt genom uraktlåtenhet att sin fordran angiva.

10 §. Är fast egendom för borgenärs fordran intecknad, eller haver han pant eller eljest rätt i viss lös egendom, efter 2 och 4 §§ i 22 kap.; njute borgenären betalning ur den egendom eller pant, ändå att han sin fordran ej angiver.

Ur motiven: Enär intecknad fordran, varom rättens protokoll lämnar en alltid tillgänglig kännedom, ej får betraktas såsom av sökanden okänd, har kommittén föreslagit det stadgande, att borgenären må ur intecknade egendomen njuta betalning, änskönt han sådan fordran ej angivit. Och som den borgenär, vilken innehaver pant eller eljest äger rätt i viss lös egendom, efter 2 och 4 §§ i 22 kap. av förslaget till förevarande balk, ej heller bör kunna gå miste om en så beskaffad sakrätt, den där nödvändigt måste bliva för sökanden känd, innan egendomen kan återtagas, är denne borgenär satt i lika förhållande med inteckningshavare.

11 §. Utan hinder av årsstämming, må borgenär under anslagstiden sin fordran utsöka.

12 §. Varder egendomen före inställelsedagen till konkurs avträdd; då skall ny stämning utfärdas, efter ty i 18 kap. sägs, och däri nämnas att årsstämningen förfallen är. Sker egendomens avträde efter inställelsedagen; varde ock sådan stämning utfärdad.

Lagberedningens motsvarande bestämmelser voro så lydande:

9 §. Vill man söka årsstämming å borgenärer; göre det skriftligen vid den rätt, där man skulle egendomen till konkurs avträda efter ty i 10 kap. rättegångsbalken skils, och give tillika in förteckning å alla veterliga borgenärer; prövas något av de i lagen utsatta fall inträffa; då årsstämming tillåten är; beslute rätten offentlig stämning å borgenärerna, att å viss inställelsedag giva sina fordringar muntligen eller skriftligen an; och besörje domaren eller rättens ordförande, att den stämning varder å rättens dörr anslagen ett år före inställelsedagen, och i allmänna tidningarna tre gånger kungjord, första gången tio, och tredje gången sist fyra månader, innan den dag inträffar.

Ur motiven:

Då ändamålet med årsstämming, i de fall den tillåtes, är att sätta personer, som ansvara för gäld utan att själva hava gjort den, i tillfälle att få tidigare kunskap därom, än annars kunde bliva händelsen, har beredningen ansett föreskrifterna i ämnet böra ställas så, att å ena sidan tvister huruvida årsstämmingssökanden ägt sådan kunskap, såvitt ske kan, må förebyggas, å den andra borgenärerna icke vidare inskränkas i sina allmänna rät-

tigheter än för ändamålet oundgängligen fordras. Härvid har det väl ej undfallit beredningen, att skillnad finnes mellan kända fordringsägare och kända fordringar. Årsstämmningssökanden vet t. ex. att en person har att fordra, men ej att dennes fordran uppgår till så stort belopp, som sedermera utredes. I detta fall kunde visserligen sägas, att för uppnående av sagda ändamål med årsstämningen skillnaden emellan det kända och det okända beloppet borde angivas; men härvid förekommer dels att mången gång beloppet ej är bestämbar, och dels att möjlig stridighet i avseende å fordringens belopp ej kan genom årsstämningen bringas till slut. Även skulle, i avseende å den uppgift om fordringens belopp, som i sådant fall borde göras av årsstämmningssökanden och sedermera borgenären meddelas, det bliva svårt, om ej omöjligt, att giva bestämmelser, varigenom med full säkerhet kunde förebyggas, att borgenärens rätt bleve blottställd för äventyr. På grund härav, och enär för årsstämmningssökandens rätt synes vara tillräckligt sørjt, då han genom årsstämningen får kännedom om de personer, med vilka han för utredning av boet har likvider att uppgöra, och därjämte berättigas att medelst provokatorisk rättegång tvinga dem att till beloppet bestämt uppgiva sina fordringar och låta dem av domstol prövas; har beredningen föreslagit: i 9 § (8 § i lagförslaget) att årsstämmningssökanden skall ingiva förteckning å veterliga borgenärer, i 10 § (ny) att sålunda uppgivna borgenärer, jämte kronans ombudsman i orten, särskilt skola genom domaren eller rättens ordförande om stämningen underrättas; och i 15 § (ny) att där borgenär, som blivit genom årsstämmning kallad, ej utsöker sin fordran, gäldenären har provokationsrätt. — De tillägg, som för övrigt blivit gjorda vid 8 § i lagförslaget (9 § i nya lagförslaget), — att årsstämmningsansökan bör göras vid den rätt, där egendom skulle till konkurs avträdas, och att domaren eller rättens ordförande bör draga försorg om stämningens kungörande, — avvika ej från lagkommitténs mening, utan tjäna endast att förtydliga den.

10 §. Kronans ombudsman i orten och alla borgenärer, de där upptagna äro i den förteckning, som i 9 § omtalas, skola om stämningen särskilt underrättas; och foge domaren eller rättens ordförande anstalt, att sådan underrättelse varder minst en månad före inställelsedagen dem meddelad.

Se motiven här ovan.

11 §. Uraktlåter borgenär, den där ej finnes upptagen i den förteckning, som i 9 § omtalas, att sin fordran å den i årsstämningen utsatta inställelsedag angiva, och har han den ej heller förut angivit; have sin talan förlorat mot gäldenär, som ej visas hava före inställelsedagen ägt, eller å den tid erhållit, vetskap om fordringens tillvaro. Är årsstämmning av förmyndaren tagen för person, som till myndiga år kommit, men blivit under förmynderskap ställd; vare lag samma där förmyndaren ej visas hava om fordran ägt eller erhållit vetskap såsom förut är sagt.

Ur motiven: Såsom stundom inträffar, att årsstämmningssökande äro flera, och den enas möjliga kunskap om en fordringsägare ej skäligen bör binda de övriga, är sådant utmärkt i 11 § (lagförslagets 9 §).

12 §. Äro flera gäldenärer, de där, en för alla och alla för en, betalningsskyldighet sig iklätt, och har årsstämmning å någonderas borgenärer ingått; då have var och en av de andra gäldenärerna lika rätt som borgenären att fordringen bevaka, ändå att den ej blivit förut hos någondera utsökt.

Ur motiven:

Ehuru beredningen antagit, att den, som har fordran hos flera solidariskt förbundna gäldenärer, bör hos var och en av dem bevaka fordringen, så vitt fråga är om tioårig preskription, har dock beredningen, i avseende å bevakning efter årsstämmning, följt den grund, att såväl borgenären som de solidariskt förbundna medgäldenärerna må bevaka, så att borgenären, även om han förlorat talan mot den, vars borgenärer varit genom hans årsstämmning kallade, dock bibehåller full talan mot de övriga gäldenärerna. Detta stadgande, som förekommer i ny § (12 §), överensstämmer med vad beredningens förslag i 3 kap. 19 § innehåller i avseende å bevakning i konkurs. Medgäldenärernas rätt kan ej heller därigenom anses blottställd för oskäligt äventyr, då de, för bevakningen, behöva endast anmäla, men ej styrka fordringsanspråket, och då någon sådan bevakning ej kommer i fråga i annat fall, än om borgenären ej finnes bland dem, som å ingivna förteckningen äro upptagna, i vilket fall ingen särskild underrättelse om stämningen honom meddelas, och han således icke är i bättre tillfälle än de andra, att därom få kunskap.

13 §. Är fast egendom för borgenärs fordran in-tecknad, eller har han lös egendom såsom pant eller eljest under panträtt i handom; njute han betalning ur egendomen, ändå att han ej, efter årsstämmning, sin fordran angiver. Om rätt till kvittning för genfordran, vare ock lag som i 7 § sägs, ändå att den fordran ej blivit efter årsstämmning angiven.

Ang. uttrycket "lös egendom såsom pant *eller eljest under panträtt i handom*", se "Juridiska skrifter" V sid. 152 och 169.

I motiven yttrades: Med stadgandet i 7 §, att skuld får kvittas mot genfordran, ändå att denna ej blivit bevakad efter 1 §¹, överensstämmer, att uraktlåten bevakning efter årsstämmning ej heller hindrar dylik kvittning, och beredningen har därför i 13 § (lagförslagets 10 §) gjort ett tillägg, enligt vilket i sistnämnda fall samma lag gäller som i 7 §.

14 §. Utan hinder av årsstämmning må borgenär under anslagstiden sin fordran utsöka.

15 §. Utsöker ej borgenär, som genom årsstämmning kallad blivit, sin fordran; have gäldenären den rätt, som i 6 § stadgas.

Gäldenären tillerkändes alltså provokationsrätt. Jfr motiven här ovan.

¹ Se "Juridiska skrifter" IX sid. 7 och sid. 56 not 4.

16 §. Varder egendom till konkurs avträdd före inställelsedag, som i årsstämming utsatt är; då skall ny stämning utfärdas efter ty i 19 kap. sägs, och däri nämnas, att årsstämningen förfallit. Sker egendoms avträde efter inställelsedagen; varde ock ny stämning utfärdad.

Den särskilda kommitté, som på 1850-talet hade i uppdrag att utarbeta förslag till ny konkurslag, framlade jämväl förslag till förordning om tioårig preskription och om årsstämming. Kommittén hänvisade till de i lagberedningen anförda motiv och erinrade endast i anledning av den från lagberedningen avvikande grundsats, som uttryckes i 17 § (§ 16 i lagberedningens förslag) eller att årsstämningen icke förfaller, om före den däri genom bestämda inställelsedagen konkurs uppstår, att denna grundsats otvunget härleddes ur den i förslaget till ny konkurslag följda princip att icke vidare tillägga konkursstämningen preklusiv verkan. En sådan verkan vore däremot just själva huvudändamålet med årsstämming.

Det var sistnämnda, av enskild motionär inför 1860 års ständers framburna förslag, som efter att i överensstämmelse med lagutskottets hemställan hava i oförändrat skick antagits av ständerna, den 4 mars 1862 upphöjdes till lag. (Förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämming) Bestämmelserna om årsstämming innefattas i 9—17 §§.

§ 9. Nu vill efterlevande make, arvinge eller testamentstagare, sedan laga bouppteckning skett, säker vara, att icke okända fordringar sig yppa; äge då att hos rätten, varunder den dödes bo i konkursmål hörer, begära kallelse å hans okända borgenärer. Var den döde gift, må kallelse sökas jämväl å den efterlevandes okända borgenärer vid den rätt, som har att upptaga fråga om hans försättande i konkurs. Då kallelse, varom nu är stadgat, sökes, skall sökanden ingiva förteckning på alla de borgenärer, som veterliga äro. *Lag 11 juni 1920*, som trätt i kraft 1 jan. 1921; dock att förut gällande lag fortfarande skall lända till efterrättelse beträffande makar, å vilkas förmögenhetsförhållanden äldre giftermålsbalcken är tillämplig.¹

Ansökningen skall göras hos rätten och sålunda icke hos konkursdomaren.

I fråga om laga domstol se 7 § konkurslagen.

I 19 § 4 stycket konkurslagen stadgas, att om, sedan årsstämming blivit utfärdad, egendomen före den däri utsatta inställelsedag avträdes till konkurs, i den kungörelse, som utfärdas om konkursen erinran skall ske därom, att årsstämming förut är beviljad och att den ej förfallit genom konkursen. Se ock motsvarande stadgande i 7 § i lagen om ackordsförhandling utan konkurs.

¹ § 9 hade förut denna lydelse:

Nu vill — — — varunder boet i — — — kallelse å dess okända borgenärer, och give in förteckning på alla dem, som veterliga äro.

Ang. i vilka fall äldre GB skall tillämpas å makars förmögenhetsförhållanden se *GP* 5 §.

Urarvagörelse utgör enligt 30 § i förordningen om urarvagörelse m. m. ej hinder för utfärdande av årsstämming. Jfr 17 §.

Förteckningen å de kända borgenärerna behöver endast upptaga borgenärernas namn och alltså icke jämväl fordringsbeloppen.

Att den omständigheten, att avliden person varit utländsk undersåte, icke ansetts utgöra hinder för bifall till hans stärbhusdeläggares ansökan om årsstämming, framgår av följande rättsfall.

Sedan danske undersåten A. Fick avlidit i Stockholm och bouppteckning därstädes förrättats, ingav hans änka till Stockholms rådhusrätt ansökan om utfärdande av årsstämming å bolagets okända borgenärer. Rådhusrätten yttrade, att som upplyst vore, att Fick vid sin död var dansk undersåte, och rådhusrätten icke ägde att i nu ifrågakomna avseende taga befattning med bo efter utländsk man, kunde ansökningen icke bifallas. Hovrätten fann ej skäl göra ändring i rådhusrättens beslut. Kungl. Maj:t fann emellertid, med avseende därå att Fick under en längre tid varit i Stockholm boende och, enligt anmälan till handelsregistret, där idkat rörelse, den omständigheten, att han vid sin död varit dansk undersåte, lagligen icke hava utgjort hinder för bifall till förevarande ansökan, i följd varav, med upphävande av domstolarnas beslut, ärendet av Kungl. Maj:t visades åter till rådhusrätten, som hade att detsamma på anmälan ånyo upptaga och därmed lagligen förfara. Två justitieråd kommo till samma slut, enär den omständigheten, att Fick vid sin död varit dansk undersåte, lagligen icke utgjort hinder för bifall till ansökningen. (Nytt jur. arkiv 1894 sid. 101.)

§ 10. Då makar erhålla boskillnad eller till återgång av äktenskap, hemskillnad eller äktenskapskillnad dömes,

eller handelsbolag eller annat bolag, som, enligt vad särskilt är stadgat, allmänt kungjort varit, eller registrerad förening träder i likvidation eller försättes i konkurs,

eller myndig person varder under förmyndare ställd,

må ock i den ordning, som i 9 § sägs, kallelse å okända borgenärer sökas vid den rätt, varunder gäldenären i konkursmål hörer. *Lag 11 juni 1920*,¹ som trätt i kraft 1 jan. 1921. (Ang. övergångsbestämmelse se vid § 9.)

Angående handelsbolag, se lagen den 28 juni 1895.

Med bolag, som allmänt kungjort varit, avses aktiebolag, bankbolag (bankaktiebolag och solidariska bankbolag) samt försäkringsbolag.

Om skyldighet att söka årsstämming se beträffande: sjukkasse, lag 4 juli 1910, § 70; aktiebolag, lag 12 aug. 1910, § 108; bankbolag, lag 22 juni 1911, §§ 101, 218; ekonomisk förening, lag 22 juni 1911, § 56, understödsförening, lag 29 juni 1912, § 57; försäkringsbolag, lag 25 maj 1917, §§ 98, 193; sparbank, lag 29 juni 1923, § 51.

¹ § 10 hade enligt lag 12 aug. 1910 denna lydelse:

Då makar varda i äktenskapet skilda,

eller handelsbolag — — — förmyndare ställd,

må ock kallelse å okända borgenärer så sökas, som i 9 § sagt är.

§ 11. Då kallelse är så sökt, som i 9 § sägs; utfärde rätten offentlig stämning å okända borgenärer, att sist före klockan tolv å viss dag, näst efter ett år, giva sina fordringar skriftligen eller muntligen an: är boet å landet, och åskas ej urtima ting; då må inställelsen utsättas till det lagtima ting, som näst efter ett år infaller. Stämningen varde å rättens dörr anslagen ett år före inställelsedagen och i allmänna tidningarna kungjord tre gånger, första gången tio och tredje gången sist fyra månader innan den dag inträffar. Kronans ombudsman i orten och alla inländska borgenärer, som å den i 9 § omförmälda förteckning upptagna äro, skola om stämningen särskilt underrättas; och foge rätten eller domaren anstalt, att sådan underrättelse varder, minst en månad före inställelsedagen, dem meddelad.

Åskas ej urtima ting, bör i de domsagor, där ting hålles enligt förordningen den 17 maj 1872, inställelsen utsättas till det allmänna tingsammansammanträde, som infaller näst efter ett år. (Se lagen angående allmänt tingsammansammanträdes likställighet i vissa fall med häradsting den 27 juni 1896.)¹

Enligt 20 § konkurslagen skola vid konkurs kallelsebrev å kända borgenärer² till dem avsändas med posten. Motsvarande tillvägagångssätt användes i praxis även i fråga om årsstämming.³

Med kronans ombudsman i orten menas i stad vederbörande kronoppbördsman och å landet vederbörande landsfiskal. Denne har alltså att anmäla kronans anspråk på utskylder och allmänna avgifter.⁴ Enligt lagen är dylikt anspråk, ehuru ej fallande inom privaträttens område, sålunda att anse såsom fordran.⁵

§ 12. Uraktlåter borgenär, den där ej finnes upptagen å omförmälda förteckning, att sin fordran å den i årsstämningen utsatta inställelsedag angiva, och har han den ej heller förut angivit, have sin talan förlorat emot gäldenär, som ej visas hava före inställelsetiden ägt, eller å nämnda tid erhållit vetskap om fordringens tillvaro: och vare gäldenär, som för sådan fordran sökes, pliktig, där borgenär det åskar, med ed betyga, att den fordran ej var honom känd före inställelsetidens utgång: brister han åt eden, eller styrkes annorledes, att han om fordringen ägt kunskap, som sagt är; betale då sin andel i gälden.

¹ Jfr 2 § i lagen den 7 maj 1918 om särskilda tingsammansammanträden för handläggning av vissa mål och ärenden.

² Vid konkurs skola även *utländska* borgenärer sålunda kallas.

³ Då emellertid i förevarande lagrum icke talas om, att den där omnämnda underrättelsen må avsändas med posten, synes meningen hava varit, att domaren skall låta särskilt tillställa borgenären underrättelsen.

⁴ I den mån dessas belopp ännu ej är uträknat av vederbörande, skall anmälan göras reservationsvis.

⁵ I 19 § av 1862 års förordning är stadgat: "I andra fall än det, som i 11 § sägs, då i lag eller särskild författning någons rätt till talan är inskränkt inom kortare tid än tio år, rätte han sig därefter. — Vare ock gällande vad särskilt är stadgat om preskription för fordringar, som grunda sig å redogörares uppbörd av allmänna medel."

På sina ställen har jag i den mån anledning därtill förefunnits, omnämmt vissa av dessa stadganden. En fullständig redogörelse för desamma är lämnad i *West-rings* lagedition under ifrågavarande lagrum. Se ock "Handelsbalken" II 2:dra uppl. sid. 281—286.

Är årsstämming av förmyndare tagen för person, som till myndiga år kommit, men blivit under förmyndare ställd; då have ock borgenär, varom nu nämnt är, sin talan förlorat, där ej förmyndaren visas hava om fordringen ägt eller erhållit vetskap, såsom förut är sagt.¹

Förpliktelsen att anmäla fordran vid det i denna paragraf stadgade äventyr gäller icke de borgenärer, som upptagits å den i 9 § omnämnda förteckningen. Anmälningsskyldighet för sådan borgenär förefinnes icke ens i det fall, att förteckningen upptager hans fordran till visst belopp och han vill göra anspråk på större fordran än som enligt förteckningen skulle tillkomma honom.

Med uttrycket, att borgenären förlorat sin talan "mot *gäldenär*, som ej visas" etc., har man velat utmärka, att, där årsstämmingssökandena äro flera (t. ex. flera arvingar), den enes kunskap om en fordringsägare ej inverkar på de övrigas rätt. (Jfr lagberedningens motiv här ovan.)

I överensstämmelse härmed bör, där för en omyndig förklarad person finnas två förmyndare, som fått förvaltningen sig emellan uppdelad, och den ene förmyndaren men ej den andre har kunskap om en fordringsägare, den senare ej vara skyldig att betala fordringen med den egendom, som han har under sin särskilda förvaltning.

Att den omyndig förklarade själv har kunskap om fordringen i fråga, är utan betydelse. (Jfr lagkommitténs motiv här ovan.)

Då årsstämming söktes för en juridisk person t. ex. ett aktiebolag, är att såsom gäldenär betrakta den, som äger att företräda aktiebolaget. Enligt min mening bör härvid uppställas det villkoret, att han ensam och sålunda icke blott i förening med andra har ifrågavarande rätt. Att döma av följande rättsfall synes praxis benägen att tillämpa en annan regel.

E. Hagelin instämde Strands sågverksaktiebolag i likvidation med yrkande om betalning för tre av bolaget accepterade växlar. Likvidatorerna genmälde bland annat, att ifrågavarande fordringar varken bevakats inom den tid, som förelagts i utfärdad årsstämming eller eljest varit av likvidatorerna kända. Hagelin påstod, att fordringarna varit kända för likvidatorerna eller åtminstone för en av dem, A. Norelius; och yrkade Hagelin, att edgång måste åläggas Norelius. Härtill svarade likvidatorerna, att, även om Norelius fått kännedom om fordringarna, sådant icke hade någon betydelse gent emot bolaget, enär kravet för att gälla mot bolaget bort delgivas samtliga likvidatorerna. — Underrätten prövade, på grund av vad i saken förekommit, rättvist, jämlikt 12 och 13 §§ i 1862 års förordning, förelägga Norelius att svära och betyga, att den av Hagelin i saken omstämda fordran icke varit av Norelius känd före utgången av den inställetid, som i den till följd av bolagets upplösning utfärdade årsstämming blivit bo-

¹ Stadgandet i första stycket om ed lär böra tillämpas även i fråga om förmyndare.

lagets okända borgenärer för anmälan av deras fordran förelagd. — Hovrätten, där bolaget fullföljde talan, utlät sig däremot i dom, att enär stadgandet i 12 § av nämnda förordning angående skyldighet för gäldenär att fullgöra i sagda lagrum bestämda edgång ej vore tillämpligt i förevarande fall, däri ett aktiebolag vore gäldenär, undanröjdes underrättens beslut, i följd varav det ålåg underrätten att saken, på anmälan av part, ånyo upptaga och därmed vidare lagligen förfara. — Nedre revisionen yttrade, att enär Hagelin icke styrkt, att de personer, som jämte Norelius vore likvidatorer för bolaget, före utgången av den i årsstämningen utsatta tid erhållit vetskap om ifrågavarande fordran, och något yrkande om edgång i berörda hänseende icke blivit mot dem framställt, samt vid sådant förhållande den av underrätten Norelius ålagda edgång icke kunde inverka på sakens utgång, hemställdes, att Kungl. Maj:t måtte fastställa hovrättens domslut. — Kungl. Maj:t prövade emellertid rättvist att, med upphävande av hovrättens dom, fastställa underrättens i saken meddelade beslut; i följd varav det skulle åligga Norelius att fullgöra edgången å dag, som underrätten hade att på anmälan bestämma. (Nytt jur. arkiv 1904, sid. 34.)

Se, i avseende å tillämpningen av förevarande paragraf, även Nytt jur. arkiv 1904 sid. 145.

§ 13. Äro flera gäldenärer, de där, en för alla och alla för en, betalningsskyldighet sig iklätt, och har årsstämmning å någonderas borgenärer ågått; då äge var av de andra gäldenärerna, lika med borgenären, att fordringen bevaka, ändå att den ej blivit förut hos någondera utsökt.

Av stadgandet i denna paragraf är en följd, att borgenär, även om han förlorat talan mot den gäldenär, vars borgenärer varit genom årsstämningen kallade, likväl bibehåller full talan mot de övriga gäldenärerna. (Jfr lagberedningens motiv här ovan.) Och borgenär, som förlorat sin talan mot en löftesman på grund därav, att borgenären efter ågången årsstämmning å löftesmannens borgenärer försummat angiva sin fordran, har sin rätt oförkränkt gent emot de övriga löftesmännen. (Jfr 18 §.)

§ 14. Är borgenärs fordran intecknad i fast egendom eller i tomträtt eller i vattenfallsrätt eller i fartyg, eller har han lös egendom såsom pant eller eljest under panträtt i handom; njute han ur den egendom, som sålunda häftar, betalning, ändå att han ej, efter årsstämmning, sin fordran angiver. Om rätt till kvittning för genfordran vare ock lag som i 7 § sägs, ändå att den fordran ej blivit efter årsstämmning angiven. *Lag 22 juni 1911*, som trätt i kraft 1 jan. 1912.

Se lagkommitténs och lagberedningens motiv här ovan.

§ 15. Utan hinder av årsstämmning må borgenär under anslagstiden sin fordran utsöka.

§ 16. Utsöker ej borgenär sin fordran då årsstämmning utfärdad blivit; have gäldenär, sedan inställelsedagen förbi är, den rätt, som i 6 § stadgas.

¹ Se "Juridiska skrifter" IV sid. 89.

Gäldenären har alltså provokationsrätt. (Jfr lagberedningens motiv här ovan). Denna rätt avser alla borgenärer utan hänsyn till om de upp-tagits å den i 9 § omnämnda förteckningen eller icke.

§ 17. Varder egendom till konkurs avträdd före inställelsedag, som i års-stämning utsatt är, och har borgenär, före nämnda dag, till kokursdomaren givit bevakningsinlaga i konkursen in, på sätt i konkurslagen stadgas; vare ej pliktig att sin sålunda bevakade fordran jämväl efter årsstämningen anmäla. Samma lag vare, där före den i årsstämming utsatta inställelsedag offentlig ackordsför-handling inletts och borgenär före nämnda dag anmält sin fordran, på sätt i la-gen om ackordsförhandling utan konkurs är stadgat. *Lag 13 maj 1921*, som trätt i kraft 1 jan. 1922.

Såsom förut nämnts förfaller årsstämming icke i följd därav, att före inställelsedagen egendomen avträdes till konkurs eller offentlig ackords-förhandling inledes.

§ 18. Vad om gäldenär i denna förordning sägs, gälle även om löftesman i allt vad därav å honom lämpas kan.

Björling lär i sina föreläsningar omnämna, att det "finns jurister, som anse, att om huvudmannen (gäldenären) blir fri genom preklusion, bli även borgesmännen fria. Detta torde emellertid — tillägger han — vara felaktigt". *Björlings* mening skulle väl stödja sig på 13 §, jämförd med före-varande paragraf. I denna senare heter det emellertid att vad om gälde-när sägs skall även gälla om löftesman *i allt vad å honom lämpas kan*. Nu är emellertid förhållandet det, att en borgensförbindelse icke har självstän-dig tillvaro utan följer huvudförbindelsens öde. Har borgenären mot gäl-denären förlorat sin talan i följd av preskription eller preklusion, så kan följaktligen borgenären ej heller vända sig mot löftesmannen.¹

§ 20.² För fordran hos bank eller allmänt penningeverk, efter sedel eller an-nan löpande förbindelse, som tryckt eller graverad utgives, gälle ej vad om tio-årig preskription eller bevakning efter årsstämming nu sagt är, utan lände till efterrättelse vad därom särskilt är stadgat. Samma lag vare angående medel, som blivit insatta i (lantränteri), i rikets ständers bank eller riksgäldskontor, eller under annan allmän vård.

Sedelutgivningsrätt tillkommer numera (lag den 12 maj 1897) endast riksbanken. Ang. preskription av sedlar, utgivna av enskilda banker, som förut haft sedelutgivningsrätt, se lag 18 sept. 1903 ang. solidariska bank-bolag, slutstadgandet. — Deponerade penningar, som för oslitna tvisters skull komma att stå under allmänt förvar, kunna efter längre eller kortare tid återtagas, sedan tvistemålen upphört. KBr 10 aug. 1763. — Depositio-ner i (lantränterierna), som stått i 10 år eller däröver, skola genom kun-

¹ Se "Juridiska skrifter" IV sid. 68, 70 och 78.

² Ang. 19 §, se sid. 12 not 5 här ovan.

görelse uppsägas till lyftning inom natt och år, efter vilken tid de insändas till statskontoret och kunna där återbekommas. KBr 2 okt. 1828. Jfr KK 4 dec. 1908 med föreskrifter i anledning av lantränteriernas indragning. — Av riksbanken utgivna insättningsbevis och invisningar äga icke gällande kraft över 10 år från den dag de äro utgivna. KK 23 sept. 1834. — Preskriptionstiden för de nu utelöpande svenska statslånen bestämmes till 30 år, räknat från obligationens förfallodag. Riksdagens skrivelse 7 april 1908.

Något om legoavtal angående jordbruks- inventarium

Angående vad i förevarande ämne ansetts utgöra gällande rätt före tillkomsten av nyttjanderättslagen förekommer i "Handelsbalken" VI sid. 1049 ungefär följande uttalande.

Vid upplåtelse av nyttjanderätt till lantfastighet förekommer ej sällan, att därå befintligt inventarium ("levande och dött") medföljer såsom tillbehör till fastigheten.

När dylikt avtal slutes, kan det möjligen vara kontrahenternas mening, att alla föremål, som ingå i inventariet skola, då tiden för nyttjandet är ute, individuellt återställas. Men uppenbarligen kan en sådan mening presumeras allenast för det fall, att avtalet avser kort tid. I vanliga fall kan legotagaren icke vara skyldig att lämna tillbaka samma exemplar han mottagit, utan endast ett lika gott inventarium. Legotagaren har alltså befogenhet att disponera över de särskilda föremålen efter gottfinnande; han har jämväl föryrtringsrätt.

Av den omständigheten, att legotagaren har denna vidsträckta befogenhet, har man förmenat, att han genom avtalet förvärvar äganderätt till inventariet. Legogivaren skulle endast hava fordringsrätt.

Denna mening är dock icke riktig. Legogivaren bibehåller sin äganderätt till det inventarium han lämnat; och legotagaren har alltså att vid legotidens slut återställa ej mindre det utlegda in specie, i den mån det finnes i behåll, *än även vad som satts i stället för de ursprungliga inventarierna*.¹

I händelse legotagaren försättes i konkurs, är legogivaren jämlikt förordningen den 22 oktober 1867 berättigad att med förmånsrätt enligt 17 kap. 6 § handelsbalken i den löseegendom, som tillhör legotagaren, erhålla gottgörelse för den försämring (eller förminskning), inventariet kan hava undergått.²

---

¹ Se Nytt jur. arkiv 1881 sid. 515. Jfr Nytt jur. arkiv avd. II 1887 n:r 9 sid. 20 och följ. (justitierådet Skarins yttrande). Se däremot samma ställe yttranden av justitieråden Örbom, Wedberg och Huss.

² Det är endast i konkurs, men icke i det fall att annan borgenär vunnit utmätning i legotagarens egendom, legogivare, som själv ej fått utmätning, kan göra gällande ifrågavarande förmånsrätt. Utsökningslagens § 118 medgiver nämligen rätt till betalning ur köpeskillingen för borgenär, som själv ej vunnit utmätning, endast i det fall, att han har pant- eller retentionsrätt i den utmäta egendomen. Jfr numera 4 § konkurslagen.

Uppkommer tvist därom, huruvida sådan försämring är för handen, åligger bevisskyldigheten legogivaren.

I följd härav är det av vikt för honom att redan vid avtalets slutande genom särskild uppskattning förskaffa sig bevis om inventariets värde. Dylig uppskattning bör dock skäligen icke vara absolut avgörande vid bedömande av kontrahenternas rättsställning vid legoförhållandets upphörande. Uppskattningen bör, där avtalet¹ ej till annat föranleder, betraktas såsom endast vägledande för bedömande av de särskilda inventariernas godhet. Alltså bör t. ex. icke legotagaren av den anledning, att under mellantiden en allmän prisstegring å kreatur ägt rum, vara berättigad att återlämna ett mindre antal kreatur, än han mottagit. Å andra sidan bör icke legogivaren, om prisfall å kreatur inträffat, göra sig denna omständighet till godo; har han lämnat dragare av medelgodhet, så äger han icke, om dessa under legotiden nedslaktats eller föryttrats, fordra att återfå dragare av utmärkt godhet, under åberopande därav, att de senare icke nu betinga högre pris än det vartill de förra uppskattats.²

Ovan har yttrats, att legotagaren, trots legogivarens äganderätt, äger disponera över de särskilda inventarierna efter gottfinnande. Enligt en åsikt, som åtminstone i norsk och dansk rätt vunnit gehör och för vilken tydligen goda skäl tala, skall legogivarens ifrågavarande dispositionsrätt dock icke sträcka sig därhän, att han äger befogenhet att på en gång försälja alla inventarierna eller betydligare delar av dem.

Såsom en följd av legotagarens vidsträckta dispositionsrätt åligger honom underhållsskyldighet ävensom förpliktelse att ansvara jämväl för olyckshändelse. I överensstämmelse med nyssnämnda begränsning av legotagarens dispositionsrätt bör dock hans ansvarighet i sistberörda hänseende vara inskränkt till det fall, att enskilda delar av inventariet genom olyckshändelse förstöras. Genom vådahändelse förorsakad undergång av hela inventariet eller väsentliga delar därav blir däremot legogivarens förlust. Lagkommittén gjorde emellertid ingen dylig åtskillnad. (Se nedan).

Till sist må anmärkas, att nyttjanderätten till inventarierna sluter sig såsom en birättighet till nyttjanderätten till fastigheten, i följd varav, om den senare rätten av någon orsak upphör, jämväl den förra bortfaller.

I lagkommitténs förslag till handelsbalk (10 kap. om lega och hyra) upptogs följande stadgande: "Leger någon kreatur till annan, med villkor att denne skall, vid legotidens slut, giva åter samma kreatur, eller andra

¹ Ang. tolkning av avtal i avseende å förevarande ämne, se Nytt jur. arkiv 1879 sid. 326, 1881 sid. 515 och 1901 sid. 531.

² Att den här omfattade meningen, enligt vilken legogivaren har äganderätt till surrogat, särskilt vid utmätningstillfällen, kan giva anledning till svårslitna tvister, kan nog icke förnekas.

av enahanda slag och godhet, och till lika antal; svare då han, som emottog, till skada, som å kreaturen kommer, även om den av våda sker, där ej annorledes avtalat är. (8 §.)

Ur motiven: Då sådana i åtskilliga främmande länder vanliga händelser, att ägare till avelsgård upplåter därå varande boskap till annan, att för lega därav njuta avel och annan avkastning, även i Sverige numera ej sällan förekomma, har man ansett sig böra i lagen särskilt upptaga denna art av legokontrakter, i synnerhet på den grund, att i frågan, om ägaren eller mottagaren bör stå faran för det legda, en ifrån vanliga regler avvikande bestämmelse här funnits nödig. Innehavare och brukare av annans egendom äro i allmänhet, enligt gällande lagprincip, befriade från ansvarighet för skada eller förlust, som av vådliga händelser därå kommer. Häremot har kommittén ansett det böra åligga arrendatorn av annans boskap att svara till all skada och förlust, även om de av våda ske, då ej annorledes varit avtalat. Grunderna för ett sådant stadgande äro: att arrendatorn genom detta kontrakt vanligen erhåller en dispositionsrätt över det legda, vilken ej i andra fall tillkommer den, som leger annans egendom, den nämligen, att han äger utbyta boskap, som till den påräknade nyttan icke mera kan begagnas, emot annan boskap; att den, som utlegt, icke kan anses hava åtagit sig fara för den således tillbytt boskapen; att den fördel, arrendatorn njuter av avel och avkastning, vanligen gottgör de förluster, som av olyckshändelse härröra; att ägaren icke är i tillfälle att förekomma boskapens vanskötsel och missvård; och att för honom ofta bleve svårt eller omöjligt att vederlägga de bevis, arrendatorn kunde förebringa därom, att förluster dem han genom så beskaffade förseeelser vållat, av olyckshändelse tillkommit.

Lagberedningen, som bibehöll lagkommitténs ifrågavarande stadgande i oförändrad form, gjorde därtill följande tillägg: "Samma lag vare, där annan lös egendom med sådant villkor utleges." Tillägget motiverades sålunda: Enär de grunder, enligt vilka den, som leger kreatur med de i 8 § omnämnda villkor, skall svara för våda, även äro tillämpliga på annan lösegendom, har beredningen till paragrafen gjort ett tillägg, innefattande att en legotagare, som mottager lös egendom med förbindelse att, vid legotidens slut, återlämna samma egendom eller annan av enahanda slag och godhet, enligt regeln skall svara till skada, som kommer å egendomen, även om den av våda sker.¹

¹ Lagkommittén behandlade under kapitlet om lega och hyra jämväl det fall, då någon mot ersättning mottager kreatur till bete eller utfodring. Stadgandet härom var av följande lydelse: "Tager någon kreatur, för lega, på bete eller foder, svare till den skada, som av vanskötsel eller annat hans vållande kommer, kan han ej skaffa dem åter; gälde deras värde, sådant det är å den tid, de till ägaren återlämnas bort; gitter han visa, att de av sjukdom dött eller av olyckshändelse för-

Vid 1882 års riksdag framlämnades en proposition med förslag till förordning angående fredande från utmätning av lösören, som jordägare lämnat landbo till egendomens bruk. I 1 § var stadgat: "Har jordägare, som sin fasta egendom till landbo upplåtit, därvid lämnat landbon kreatur, redskap eller annat till egendomens bruk, med villkor att sådana lösören till lika värde skola vid egendomen hållas och höra jordägaren till, ändock att andra varda satta i stället för dem som lämnade blivit; och är skriftlig avhandling, som i 2 § sägs, därom upprättad och med densamma förfaret på sätt i nämnda paragraf föreskrives, då må kreatur, redskap och andra lösören till egendomens bruk till lika värde med de lämnade, såsom utgörande jordägarens tillhörighet, ej i mät tagas för landbons gäld."

Förslaget föll emellertid i riksdagen i enlighet med lagutskottets hemställan. Utskottet anförde bland annat: Att nu i vår rätt införa ett så alldeles fristående rättsinstitut, som det ifrågasatta, skulle i utskottets tanke endast kunna försvaras genom ett trängande praktisk behov. Ett sådant

kommit, och finnes han ej hava varit där vållande till; vare saklös, svare dock för värdet av kreaturens hudar, där de bevaras kunnat. (7 §).

Ur motiven: Det kontrakt, varigenom någon förbinder sig att till bete eller utfodring emottaga annans boskap eller kreatur emot viss lega, skiljer sig väl ifrån vanligt legoavtal om lös egendom därutinnan att mottagaren icke här får bruka vad till honom lämnas, eller att bruket därav, om det ock i vissa fall honom efterlåtes, icke utgör föremålet för förstnämnda kontrakt. Men då denna art av legoavtal icke heller kan lämpligen hänföras till klassen av dem, som hava arbete till föremål, har man då ett särskilt kapitel för detta inskränkta ämne ej heller varit nödigt, ansett sig kunna detsamma här upptaga. Man har trott, att ersättning för förkommen boskap bör mätas, icke efter boskapens värde, då den mottogs, såsom i 12 kap. 2 § byggningsbalken av 1734 års lag stadgas, utan efter det värde, boskapen ägt å den tid, då densamma till honom bort lämnas åter, emedan en oredlig mottagare skulle kunna med vinst föryttra eller till eget behov använda kreatur, vilkas värde blivit ökat under den tid, han dem till bete eller utfodring hos sig haft — Jfr "Juridiska skrifter" VII sid. 195 samt "Handelsbalken" VI sid. 1172. Jag har där såsom min mening framhållit, att i regel det värde bör vara avgörande, som godset hade, när förstörelsen inträffade. Jag har naturligen förutsatt, att legotagaren omedelbart underrättat legogivaren om händelsen eller att densamma eljest omedelbart kommit till hans kännedom. Beträffande nu förevarande spörsmål bör ju dock ihågkommas, att stadgandet i 12: 2 B. B. icke upphävts. Jfr "Handelsbalken" IV 2:dra uppl. sid. 91 samt "Juridiska skrifter" II sid. 72.

Lagberedningens motsvarande stadgande var så lydande: "Tager någon kreatur, för lega, på bete eller foder — —; svare till all skada, som av hans vanvård eller vållande kommer; kan han ej skaffa kreaturen åter, gälde deras värde, sådant det är å den tid, de skola till ägaren återlämnas; gitter han visa, att de av sjukdom dött eller av olyckshändelse förkommit, utan vanvård eller vållande, varför han svara bör, give dock till ägaren ut vad av kreaturen begagnas kan".

Angående bevisskyldigheten, se "Juridiska skrifter" II sid. 70 och VIII sid. 191.

synes emellertid utskottet icke förefinnas. Enligt förordningen den 22 oktober 1867 har redan jordägare förmånsrätt i landbos lösören enligt 17 kap. 6 § handelsbalken för lega för kreatur, redskap och annat, som ägaren lämnat landbon till egendomens bruk, där den ej stått inne längre än tre år, så ock för ersättning, där den gäldas bör för vad sålunda till landbon lämnat blivit; och det synes utskottet tvivelaktigt, huruvida icke under vissa förhållanden denna förmånsrätt¹ skulle för jordägaren utfalla fördelaktigare än en tillämpning av nu ifrågavarande stadgande. — De kortfattade stadganden, som i förslaget givits, kunna icke förslå för att normera alla de rättsförhållanden, som genom det nya institutet skulle uppkomma, och man kan ej heller för ett sådant normerande hänföra sig till den gällande rättens konstitutiva delar. Så säges visserligen, för att taga ett exempel, att den till landbon lämnade lösejendomen fortfarande är jordägarens tillhörighet, men då denna jordägarens äganderätt icke kan av honom mot arrendatorn göras gällande annat än beträffande den lösejendom, som till egendomens bruk finnes å egendomen kvar vid arrendetidens slut eller då arrendatorn råkar i konkurstillstånd, så är bestämmelsen om en sådan svävande äganderätt icke nog för att avgöra, vilken-dera av kontrahenterna, jordägaren eller arrendatorn, skall svara för olycksfall, såsom om en lämnad kreatursstam decimeras av boskapspest.

I det betänkande, som den 23 september 1886 avgavs av den kommitté, vilken tillsatts för att utarbeta lagförslag i syfte att bereda jordbrukare lättad utväg till anskaffande av förlagskapital, förekom, bland annat, ett förslag till lag angående förändrad lydelse av 16 kap. 6 § jordabalken. Detta lagrum skulle erhålla följande lydelse: "Ej må landbo — — avtalt är. Har jordägaren lämnat landbon kreatur, redskap eller annat till hemmanets bruk och är visst värde därå satt, vare landbon skyldig att under legotiden där hålla sådana lösören av enahanda slag och av lika godhet och värde. De lösören höra jordägaren till, dock svare landbon till skada, som å dem kommer, även om den av våda sker, där ej annorledes avtalt är — —." Förslaget, som föredrogs inför högsta domstolen och där blev föremål för åtskilliga anmärkningar, ledde icke till något resultat.

Frågan fick sedermera vila och löstes först i samband med tillkomsten av 1907 års nyttjanderättslag, vilken i 2 kap. 24 § innehåller följande stadgande: "Har jordägaren lämnat arrendatorn kreatur eller redskap till fastighetens bruk, och är visst värde satt å vad sålunda lämnats, vare arrendatorn pliktig att under arrendetiden städse å fastigheten hålla sådana lösören, motsvarande för vartdera slaget i värde vad han mottagit. De

---

¹ Utskottet förbisåg, att denna förmånsrätt icke kan göras gällande vid utmätning. Se sid. 19 not 2 här ovan.

lösören skola utan särskilt förbehåll tillhöra jordägaren, ändå att andra sättas i stället för dem, som blivit lämnade."

I motiven till stadgandet yttras bland annat följande: Bland de åtgärder, som ansetts ägnade att befördra jordbruksnäringens utveckling, har ofta framhållits lagstiftning i syfte att bereda jordägaren erforderlig säkerhet, då han vid utarrendering av sin jord jämväl överlämnar till arrendatorn de för gårdens hävdande nödiga inventarier. Det ligger i sakens natur, att sålunda utlegd löseegendom icke kan under någon längre tid bibehållas oförändrad; skall arrendatorn hava verkligt gagn av de lämnade inventarierna, måste dessa tid efter annan ersättas med nya. Att trots denna växling av föremål jordägaren må äga säker utsikt att vid arrendets upphörande återfå vad han lämnat, är den uppgift man vill på lagstiftningens väg hava löst — —. Behovet av en lagstiftning till jordägarens betryggande i nu ifrågavarande syfte lär icke kunna förnekas; utan en sådan kan det icke förutsättas, att legoavtal, varigenom vid utarrendering av fastigheter jämväl inventarier upplåtas, komma till användning. Men att så sker är för jordbrukets främjande synnerligen önskvärt. Detta gäller ej allenast för större jordbruk, vid vilka inventarierna representera betydande värden; även i fråga om mindre hemman och lägenheter kan ofta utarrendering med fördel ske endast under förutsättning, att arrendatorn får emottaga jämväl nödiga inventarier. Såsom en fördel av största betydelse kan framhållas, att såmedelst vid gården bibehålles en kreatursbesättning, som redan anpassat sig efter förhållandena på stället — —. Beredningen har sålunda ansett ny lagstiftning i ämnet vara behöflig och trott denna kunna i huvudsak byggas på de grunder, vilka vid frågans föregående behandling föreslagits. Trots växlingen av föremålets värde skall jordägarens *äganderätt* till inventariet upprätthållas. Visserligen kan från gällande rätts allmänna ståndpunkt principiellt berättigande icke fränkännas de anmärkningar, som mot ifrågakomna rättsinstitut framställts; huru än saken i detaljerna ordnas, måste alltid, om jordägaren förklaras vara ägare av inventarier, vilka arrendatorn insätter efteråt, detta i viss mån vara stridande mot äganderättsbegreppet, sådant det i vår rätt är fattat. Detta förhållande synes emellertid icke böra avskräcka från upptagande av ett rättsinstitut, som är av verkligt praktiskt behov påkallat, såvitt åt detsamma kan givas fast utstakade gränser. — I sådant hänseende har beredningen funnit den begränsning böra iakttagas, att detta institut omfattar allenast kreatur och redskap. Den löseegendom, som därutöver för jordbruket erfordras, såsom foder, gödselmedel, utsäde o. d., är avsedd att omedelbart förbrukas, och ett åläggande för arrendatorn att städse hålla sådan löseegendom till samma värde, kan alltså icke ifrågakomma. Vad arrendatorn av sådant får emottaga måste bibehålla karaktären av ett förlag, och jordägaren torde för den ersättning, som kan tillkomma honom, böra åtnöjas med att erhålla förmånsrätt i

arrendatorns lösören. I fråga om kreatur och redskap åter är förhållandet ett annat; trots föremålets växling upprätthålles dock till en viss grad identiteten i det hela. Arrendatorn lär av dylika inventarier icke vara villig att mottaga annat eller mera än han för jordens skötande finner erforderligt. Det kan sålunda förutsättas, att, där jordbruket eljest vederbörligen drives, sådana inventarier till samma myckenhet böra under hela arrendetiden hållas å fastigheten. Att jordägaren tillerkännes äganderätt till denna egendom, även om, såsom det måste ske, en del av det lämnade utbytes mot annat, faller sig därför icke onaturligt. — Beredningen har vidare ansett de båda nämnda slagen av inventarier böra hållas åtskilda från varandra. I stället för lämnade kreatur får alltså icke sättas redskap eller tvärtom. Vartdera slaget bildar ett helt för sig, vilket såsom sådana utgör föremål för jordägarens rätt.¹

Av praktiskt behov påkallat har synts vara att i fråga om arrendatorns skyldighet att hålla inventarierna vid makt och återställa dem till jordägaren utgå från det värde, vartill de vid mottagandet uppskattats, deras marknadsvärde, och alltså bortse från deras "godhet".² En utmätningssman, som hade att verkställa utmätning hos arrendatorn skulle endast med största svårighet och helt visst i de flesta fall på ett otillfredsställande sätt kunna vederbörligen avskilja vad som borde anses tillhöra jordägaren, om han hade att verkställa annan jämförelse mellan de inventarier, som överlämnats, och dem, som vid utmätningstillfället äro för handen, än efter det uppskattade värdet. Har utmätningssmannen däremot allenast att uppskatta egendomens värde vid utmätningstillfället och undantaga från utmätningen egendom till det värdebelopp, som vid utarrenderingen blivit utsatt, lära några avsevärda praktiska svårigheter icke föreligga. Av ifrågavarande bestämmelse äro naturligtvis kontrahenterna oförhindrade att i fråga om värdena träffa avtal av annat innehåll. — Det ligger i sakens natur, att arrendatorn i fråga om en på dylika villkor mottagen egendom har frihet att avhända sig särskilda stycken, när sådant från synpunkten av en god hushållning kan anses påkallat eller lämpligt, och i stället anskaffa andra; en realisation av all egendom eller en betydligare del därav

¹ Inom vardera gruppen har arrendatorn en viss frihet. Om t. ex. inventarieförteckningen upptager 4 par oxar, 8 hästar o. s. v. kan han vid avträdet redovisa med 3 par oxar, 10 hästar. Man har emellertid — anmärker *Skarstedt*; Nya jordabalken sid. 66 — utgått ifrån att arrendatorns eget intresse och jordbrukets naturliga krav skola föranleda till att proportionen inom de båda slagen av inventarier — kreatur och redskap — skall bliva av arrendatorn i det väsentligaste orubbad.

² Enligt 1886 års omförmälda förslag skulle ju hänsyn tagas till "godheten". Värdet av vad vid arrendets avträddande skulle redovisas, borde bestämmas med ledning av det värde, som för ifrågavarande inventarier (det som skulle redovisas) skulle varit gällande vid tillträdet.

ligger däremot icke inom hans befogenhet.¹ Bestämmelser i syfte att närmare angiva och begränsa denna dispositionsrätt torde icke lämpligen kunna meddelas och icke heller vara behövlige. Utan särskilt stadgande lär det vara klart, att arrendatorn är ansvarig för all skada, som kommer å den mottagna löseegendomen, då han är skyldig att under arrendetiden städse å fastigheten hålla sådana lösören, som han mottagit, och till samma värde. Häri ligger å ena sidan, att han icke behöver bibehålla vad han fått mottaga, men å andra sidan, att hans skyldighet att upprätthålla inventarier till angivna värdet icke lider någon inskränkning i följd av möjligen uppkommen skada å det mottagna.²

De stora förhoppningar, lagberedningen uppenbarligen hyste därom, att ifrågavarande stadgande skulle varda till gagn för vårt lands jordbruk, hava kommit på skam. Stadgandet har råkat alldeles i misskredit; legoavtal angående jordbruksinventarium hava väsentligen minskats.³ Det är ju ock ganska naturligt, att en jordägare exempelvis icke skall känna sig belåten, när han på grund av inträffad prisstegring (och detta är väl med hänsyn till penningvärdets fallande den regelmässiga händelsen) måste vid avtalets upphörande nöja sig med ett mindre antal kreatur än han lämnat; han blir tvungen till penningutlägg för att åter förskaffa sig det antal, varförutan jordbruket icke kan rationellt skötas. Att han vid prisfall erhåller flera kreatur än han lämnat är visserligen i och för sig gott och väl. Men då det överskjutande antalet är för gården obehövt och alltså måste av honom säljas, hade han varit mera betjänt med att erhålla sin ersättning i penningar.

En affär av ifrågavarande art måste nog, huru än lagstiftningen ordnas, i högre eller mindre grad innebära ett äventyrsavtal, ledande till obehagliga misräkningar än för den ene än för den andre.

Att framlägga något förslag till lagförbättring i förevarande avseende måste naturligtvis därför vara en särdeles vansklig sak.

Jag tror emellertid, att den fördel för jordägaren, som förmenats ligga däri, att han skall betraktas såsom ägare till surrogaten, blivit i väsentlig mån överskattad. Han skulle säkerligen hava ungefär samma gagn av blott förmånsrätt, vilken även i händelse av utmätning hos arrendatorn jämlikt 4 § konkurslagen giver honom beaktansvärt skydd.

¹ Jfr sid. 20 här ovan.

² Detta uttalande synes mig hava fallit väl positivt. Se sid. 20 här ovan. Jfr lagutskottets här ovan anmärkta yttrande.

³ I de fall, som förekomma, har man i allmänhet genom särskilda bestämmelser ordnat förhållandet på annat sätt än lagen förutsatt.

Möjligen kunde det överlåtas åt synemän att bestämma storleken av den ersättning, arrendatorn har att betala för bristen i inventariet. I varje fall bör man icke vara skyldig att därvid uteslutande taga hänsyn till "marknadsvärdet".

Några anmärkningar till kommissionslagens
bestämmelser om rättsförhållandet
till tredje man

Till kommission i vidsträckt mening hänföras alla de fall, när någon för annans räkning ingår avtal eller företager andra rättshandlingar och därvid handlar i *eget namn*. I lagen om kommission m. m. den 18 april 1914 har man emellertid givit regler allenast för de båda typiska arterna av kommission, nämligen försäljning- och inköpskommission med avseende å lös egendom. I 4 § stadgas sålunda: "Med kommissionär förstås i denna lag den, som åtagit sig uppdrag att för annans räkning men i eget namn försälja eller inköpa varor, värdepapper eller annan lös egendom. Den, för vars räkning försäljningen eller inköpet skall ske, kallas kommittent. — Är kommissionären köpman och avser det honom lämnade uppdraget försäljning eller inköp, som faller inom området för hans rörelse, kallas han handelskommissionär och kommissionen handelskommission."

Att värdepapper särskilt nämnts, beror enligt motiven därpå, att om-sättningen av sådana i mycket stor utsträckning förmedlas av personer, vilka handla i eget namn, ehuru för annans räkning. Dessa personer kalla sig visserligen i allmänhet mäklare, men deras verksamhet är juridiskt sett att hänföra till kommission, enär de icke blott sammanföra köpare och säljare och förmedla avtal mellan dem utan själva i eget namn sluta avtal.¹

För att handelskommission skall föreligga fordras alltså icke, att kommittenten skall vara köpman; reglerna om handelskommission skola — anmärkes i motiven — tillämpas, även när en enskild person i en butik inlämnar antikviteter, tavlor, handarbeten eller annat till försäljning.²

Enligt 2 § är en var, som är pliktig att föra handelsböcker, att anse såsom köpman. Icke blott den, som yrkesmässigt idkar kommissionsverksamhet av sådan art och i sådan omfattning, att han på grund därav är skyldig att föra handelsböcker, utan även annan bokföringspliktig affärsman, som åtager sig enstaka kommissionsuppdrag, är följaktligen — under förutsättning tillika, att kommissionsuppdraget går ut på inköp eller försäljning, som faller inom området för kommissionärens rörelse,³ — att

---

¹ Om vad vid försäljning av värdepapper i vissa fall skall iakttagas, se förordningen den 23 oktober 1914. Jfr k. k. den 30 september 1921.

² I vissa avseenden (se 11, 21, 32 och 45 §§) hava emellertid särskilda rättsföljder knutits vid den omständigheten, att kommittenten är köpman.

³ Uppdraget skall avse sådana varor eller värdepapper, som kommissionären säljer, resp. köper.

betrakta såsom handelskommissionär enligt lagens mening. Likgiltigt är — yttras i motiven — om han plägar göra sådana affärer i kommission eller eljest för annans räkning eller allenast för sin egen. Handelskommission föreligger alltså jämväl, när en köpman, som idkar försäljning endast för egen räkning, får till sig levererat ett varuparti, vilket han på grund av dess beskaffenhet icke vill mottaga i fast räkning men i stället åtager sig att sälja i kommission för leverantören. Om däremot en person, vilken yrkesmässigt såsom kommissionär förmedlar *inköp* av vissa varor, från en av sina kommittenter i stället för kontant betalning för inköpta varor får sig några värdepapper tillsända med anmodan att *sälja* dem i kommission för kommittentens räkning och av den influtna betalningen göra sig betäckt för sin fordran, är kommissionären, om han efterkommer en sådan begäran,¹ icke vid utförandet av detta försäljningsuppdrag att betrakta såsom handelskommissionär.

¹ Den, som yrkesmässigt driver verksamhet såsom handelskommissionär, är jämlikt 5 §, "där anmodan att utföra uppdrag om försäljning eller inköp, som faller inom området för denna hans verksamhet, kommer honom till handa från någon, med vilken han står i affärsförbindelse, pliktig att, om han icke vill utföra uppdraget, utan oskäligt uppehåll giva den andre meddelande därom. Underlåter han det, skall han anses hava antagit anbudet". Denna paragraf förutsätter sålunda för sin tillämpning, att uppdragstagaren är att anse såsom köpman.

En ytterligare förutsättning för att stadgandet i fråga skall kunna tillämpas är, att uppdraget avser försäljning eller inköp, som faller inom området för uppdragstagarens yrkesmässiga verksamhet såsom *kommissionär*. Det är alltså icke, såsom i motiven framhålles, tillräckligt, att uppdraget avser varor, med vilka uppdragstagaren idkar handel för egen räkning, och att det sålunda äger samband med hans handelsrörelse. Om t. ex. en köpman, som säljer maskiner i kommission men manufakturvaror endast för egen räkning, får sådana varor sig tillsända för att säljas i kommission, kan stadgandet icke åberopas mot honom, därest han underlåter att avböja ett sådant uppdrag. — Att uppdraget gives uttryckligen, förutsättes naturligtvis icke; om någon sänder varor till en affärsman, som brukar sälja sådana varor i kommission för hans räkning, måste redan i varornas översändande i allmänhet anses ligga ett uppdrag att sålunda försälja dem.

Inköpskommissionär har icke reklamationsplikt i avseende å uppdrag att sälja varor i kommission.

Slutligen förutsättes för femte paragrafens tillämpning, att uppdragsgivaren och uppdragstagaren stå i affärsförbindelse med varandra. Huruvida detta skall anses vara förhållandet, måste bedömas efter omständigheterna i det särskilda fallet. I motiven säges härom: Att de tidigare en eller annan gång gjort affärer med varandra, är naturligtvis ej tillräckligt. Å andra sidan kan det icke fordras, att affärerna äro av sådan beskaffenhet, att parterna hava kontokurant eller löpande räkning sig emellan. Ej heller är det nödigt, att deras föregående affärer grunda sig å kommissionsuppdrag; även den, som får mottaga ett sådant uppdrag från en person, av vilken han förut endast plägat köpa i fast räkning, måste således svara nej, om han icke vill utföra uppdraget.

Vill uppdragstagaren icke antaga anbudet, skall han, som sagt, giva meddelande därom. Härutinnan har man att observera följande stadgande i 3 §: "Där enligt denna lag någon skall giva annan ett meddelande, vid äventyr att han eljest

Den i 2 § givna bestämmelsen om vad med köpman förstås avser uppenbarligen endast personer, som här i riket driva näring. Därest en i utlandet verksam näringsidkares egenskap av köpman blir föremål för svensk domstols prövning, lär, såsom i motiven erinras, denna fråga böra bedömas efter de grundsatser, som äro gällande i vederbörande utländska lagstiftning.

I huvudsak gälla samma lagbestämmelser, vare sig fråga är om handelskommission eller om annan, s. k. civil, kommission. I vissa avseenden hava dock särskilda regler uppställts för handelskommission. Av en person, som driver merkantil kommissionsverksamhet, kan man, yttras i motiven, med skäl fordra ett större mått av omsorg, noggrannhet och sakkunskap på området än av en enskild person, som åtager sig ett enstaka kommissionsuppdrag, och å andra sidan torde den merkantila beskaffenheten av kommissionärens verksamhet — framför allt det intresse han har i att bevara sin kundkrets — påkalla särskilda bestämmelser till hans förmån, vilka ej äro på sin plats, när verksamheten icke har denna karaktär.¹

Av den omständigheten, att i vissa fall särskilda bestämmelser sålunda meddelats för handelskommission, får naturligen ej dragas den slutsatsen,

---

förlorar talan eller anses hava antagit anbud eller godkänt avtal eller betalning, och sådant meddelande varder inlämnat för befordran med post eller telegraf eller eljest på ändamålsenligt sätt avsänt, må ej den omständigheten, att meddelandet försenas eller icke kommer fram, föranleda därtill, att avsändaren anses icke hava fullgjort vad honom åligger."

Stadgandets avfattning utesluter icke, att avsändaren kan anses hava efterfatt reklamationskyldighet, därest han underlåter att sända nytt meddelande, ehuru han får grundad anledning antaga, att det föregående förkommit. — Att meddelandets avsändande med posten i lagen nämnes såsom ett ändamålsenligt sätt för dess befordran, torde — erinras i motiven — icke kunna föranleda det missförstånd, att avsändaren under alla förhållanden (och således även om stor skyndsamhet är av nöden) får anses hava fullgjort sin reklamationskyldighet, om han anlitat postverket. Stadgandets lydelse giver nämligen vid handen, att det endast har till uppgift att besvara frågan om risken för reklamationer men icke att giva regler angående sättet eller tiden för reklamationskyldighetens fullgörande. — Stadgandet avser tydligen icke andra meddelanden än sådana, som skola givas vid där nämnda äventyr.

Kommissionär har liksom depositarie vårdplikt (10 §). Om emellertid någon utan föregående avtal får sig gods påskickat med uppdrag att sälja det i kommission, men han icke åtager sig (eller jämlikt 5 § får anses hava åtagit sig) uppdraget, är han icke skyldig att för bevakande av uppdragsgivarens intresse taga godset i sin vård. Men gör han det frivilligt, är honom tillförsäkrad den förmån, som framgår av 6 §, så lydande: "Där någon, som fått gods sig tillsänt för att säljas i kommission, icke vill utföra uppdraget men ändock omhändertager godset, njute han panträtt däri, efter ty här nedan om kommissionär stadgas, för vad han må hava att fordra i anledning av den befattning han tagit med godset."

Angående pant- och retentionsrätt enligt kommissionslagen hänvisas till "Juridiska skrifter" V.

¹ Jfr 5, 7, 10, 11, 14, 21, 27, 32 och 57 §§.

att man icke även i övrigt i lagtillämpningen bör ställa större anspråk på köpmän än på privatpersoner.¹

Kommission är en art av sysslomannaskap. Kommissionären är alltså, i den mån kommissionslagens bestämmelser ej till annat föranleda, underkastad de för syssloman gällande rättsregler. Stadgandena i 22 kap. 14 § strafflagen äro sålunda uppenbarligen tillämpliga å kommissionär. Enahanda är, med nämnda begränsning, fallet med bestämmelserna i 18 kap. handelsbalken, i vad de avse rättsförhållandet mellan huvudmannen och sysslomannen.

Syftet med kommissionslagens bestämmelser är i allmänhet endast att giva regler för sådana fall, då varken avtal eller handelsbruk lämna erforderlig ledning för bedömning av en föreliggande tvistefråga. I 1 § är stadgat: "De i denna lag givna stadganden skola lända till efterrättelse, så vitt ej annat följer av avtal eller av handelsbruk eller annan sedvänja. — Att i visst fall avtal eller sedvänja icke gäller emot denna lag, stadgas i 45 §."²

I fråga om de bestämmelser i lagen, som icke angå kommittentens och kommissionärens inbördes rättigheter och skyldigheter utan röra rättsförhållandet till tredje man, kunna desamma naturligen icke genom avtal mellan kommittenten och kommissionären ändras till förfång för tredje man, med mindre han deltagit i avtalet.³

För att lagens bestämmelser skola vika för avtal fordras ju, att avtalet avser förhållanden, om vilka avtal kan med laga verkan träffas.⁴

Beträffande såväl de bestämmelser i lagen, vilka reglera rättsförhållandet mellan kommittenten och kommissionären, som de, vilka hava avseende å rättsförhållandet till tredje man, gäller, att om en sådan bestämmelse visar sig icke stå i överensstämmelse med rådande handelsbruk eller annan sedvänja, det är handelsbruket, resp. sedvänjan, och icke den ifrågavarande lagbestämmelsen, som skall lända till efterrättelse.⁵

¹ Detta är exempelvis förhållandet i fråga om 5, 8, 12, 16, 20, 22, 23 och 41 §§.

² Att den regel, som givits i förevarande paragraf, icke till avfattningen fullt överensstämmer med 1 § köplagen, beror huvudsakligen därpå, att köplagen icke innehåller bestämmelser, som avse rättsförhållandet till tredje man.

³ Se *Gadde*; Lag om kommission m. m. sid. 6.

⁴ Om t. ex. — yttras i motiven — mellan kommittent och kommissionär skulle hava överenskommit, att kommissionären för lämnat förskott eller andra fordringar i anledning av uppdraget skall hava panträtt i gods, som finnes kvar hos kommittenten, kan åt ett sådant avtal icke tillerkännas någon rättsverkan, så framt icke godset blivit vederbörligen avskilt för kommissionärens räkning (Jfr min uppsats "Om stiftande av panträtt i "Juridiska skrifter" VII). Ej heller lär bestämmelsen i 24 §, att vad i vissa paragrafer stadgas om förlust av talan icke skall äga tillämpning, om kommissionären förfarit oredligt, kunna genom förbehåll av denne sättas ur kraft.

⁵ Se *Gadde*; anf. arb. sid. 6—7.

Kommissionslagens bestämmelser om rättsförhållandet till tredje man, innehållas i 53—64 §§, av vilka den förstnämnda lyder sålunda:

Gods, som lämnats kommissionären till försäljning, förbliver i kommittentens ägo, intill dess äganderätten övergår till tredje man eller till kommissionären, där denne själv inträder såsom köpare.

Till gods, som av kommissionären förvärvas för kommittentens räkning, bliver denne omedelbart ägare.

I 17 kap. 2 § handelsbalken nämnes såsom exempel på vad i gälde-närs bo kan finnas, som tillhör annan, sådant gods, som är satt till salu. Härmed avses naturligen även kommissionsgods. Om kommissionären gör konkurs, äger kommittenten utbekomma godset ur konkursboet, och kommissionsgodset får icke tagas i mät för kommissionärens gäld.

Vad i förevarande paragraf stadgas därom, att gods, som lämnats kommissionären till försäljning, förbliver i kommittentens ägo,¹ innefattar följaktligen endast ett uttryckligt inskräpande i avseende å kommissionsförhållandet² av den grundsats, som uttalats i det anförda stadgandet i handelsbalken.

Att, där försäljningskommissionär själv inträder såsom köpare av godset, äganderätten övergår från kommittenten till honom, är, såsom motiven framhålla, en följd därav, att han enligt 43 § efter självinträdet har en köpares rättigheter mot kommittenten. Avvisar kommittenten självinträdet, förbliver naturligen äganderätten till godset hos honom. (Jfr 15, 41 och 52 §§.)

Ifrågavarande paragraf förutsätter tydligen för sin tillämpning, att ett kommissionsförhållande verkligen föreligger. Att kontrahenterna själva betecknat sitt mellanvarande såsom kommission, är icke nog. Det förekommer understundom — säges i motiven — att en person, som i själva verket sålt en vara i fast räkning eller med köparen öppen lämnad rätt att returnera vad han icke kan vinna avsättning för, i samförstånd med köparen söker giva mellanhavandet sken av kommission för att dymedelst bereda sig företräde framför köparens övriga borgenärer. Kommittén har ingalunda förbisett, att paragrafen kan i sådant syfte missbrukas, men att av hänsyn härtill avstå från att lagfästa den redan nu gällande grundsatsen, att kommittenten är ägare till kommissionsgodset, torde icke kunna försva-

¹ Sedan kommissionären försålt godset, åtnjuter kommittenten för den ford-ringsrätt, som kan hava uppkommit mot köparen, såväl vid konkurs som vid utmätning ett visst skydd mot kommissionärens borgenärer. Se 57, 60 och 61 §§.

² Stadgandet är — anmärkes i motiven — tillämpligt jämväl i sådana fall, då kommissionären på grund av avtal eller handelsbruk står del crede för köpe-skillingen.

ras. Domstolarna skola säkerligen hädanefter som hittills¹ veta att skilja mellan verklig kommission och egenhandel under namn av kommission.²

Stadgandet i förevarande paragrafs andra stycke, enligt vilket äganderätten till gods, som av kommissionären *inköpes* för kommittentens räkning, omedelbart övergår från säljaren till kommittenten (och varav alltså blir en följd, att godset, ehuru det ännu icke utgivits till kommittenten, varken får utmätas för kommissionärens gäld eller tagas i anspråk av hans borgenärer, om hans egendom avträdes till konkurs), överensstämmer likaledes med en gammal rättsuppfattning³ i vårt land, ehuru en dylik grundsats icke förr uttryckligen varit fastslagen i lag.

Då kommittenten gör anspråk på äganderätt till visst gods, som finnes hos kommissionären, åligger det tydligen kommittenten, i händelse av bestridande, att styrka, att just detta gods blivit inköpt för hans räkning. Detta kan — erinras i motiven — ofta vara förenat med svårigheter, särskilt då fråga är om varuslag, som kommissionären innehar jämväl för egen eller andra kommittenters räkning. Det är bland annat med hänsyn härtill, som man i 10 § ansett sig böra ålägga kommissionären att hålla kommissionsgods avskilt från annat gods. Åsidosätter kommissionären denna sin skyldighet och sammanblandar godset med sitt eget, kan detta nämligen lätt föranleda, att kommittenten går sin äganderätt förlustig. Detta gäller inköpskommission likaväl som försäljningskommission.

¹ Jfr Nytt jur. arkiv 1908 sid. 449. Se ock 1913 sid. 137.

² I sådant avseende — yttras vidare i motiven — må erinras, att rättsförhållandet mellan en fabrikant eller grossist å ena sidan och en detaljist å den andra kan vara att bedöma enligt de för kommission gällande rättsregler, även om det det varit hänsyn till den senares osäkra ekonomiska ställning, som föranlett den förre att lämna varan i kommission i stället för att sälja den i fast räkning, men att å andra sidan för kommission förutsättes, att återförsäljaren verkligen skall handla för kommittentens räkning och icke för sin egen. Kommission kan visserligen föreligga, även om kommissionären skulle hava betingat sig rätt att endast behöva redovisa ett visst minimipris och att få för egen räkning behålla ett eventuellt överskott, men i allmänhet är detta icke händelsen. Om sålunda ett avtal mellan en grossist eller fabrikant och en detaljist har den innebörden, att den senare skall vara betalningsskyldig endast för varans i fakturan utsatta engrospris och icke behöva redovisa något därutöver, torde detaljisten, även om han i avtalet betecknats såsom kommissionär, i själva verket vara att anse såsom köpare. Därav följer emellertid icke utan vidare, att säljaren saknar rättsskydd mot köparens borgenärer. Förhållandena kunna vara sådana, att säljaren måste anses hava förbehållit sig äganderätt till varan, intill dess köparen erlagt den därför överenskomna köpeskillingen. Frågan, om ett dylikt förbehåll kan göras gällande mot köparens borgenärer, även när köparen, såsom här förutsättes, skall hava rätt att när som helst sälja varan, faller tydligen utom området för föreliggande lagförslag. Jfr Nytt jur. arkiv 1908 sid. 449. Se ock min uppsats "Vad förstås med avbetalningsköp?" i "Juridiska skrifter" X.

³ Jfr Nytt jur. arkiv 1912 not B n:r 447.

Frågan, vid vilken tidpunkt äganderätten övergår från kommittenten, till tredje man eller från denne till kommittenten, skall naturligen avgöras efter de köp gällande rättsreglerna.¹

54 §. Varder i följd av kommissionärens försumlighet gods, som han innehar till försäljning, av honom försålt till lägre pris än vederbort eller eljest i strid mot kommittentens intresse, förvärvar köparen ändock rätt till godset, där han vid avtalets ingående varken insåg eller bort inse, att kommissionären därvid väsentligen eftersatte kommittentens intresse eller handlade oredligt mot honom.

Där försäljningskommissionär annorledes än genom försäljning olovligen förfogar över gods, som han innehar till försäljning, så ock där inköpskommissionär utan att vara därtill berättigad förfogar över inköpt gods, som av honom innehaves för kommittentens räkning, vare sådant förfogande gällande till förmån för tredje man, som var i god tro vid sitt förvärv.

Denna paragraf förutsätter alltså för sin tillämpning, att kommissionären olovligen förfogat över gods, som av honom innehaves för kommittentens räkning.

Om förfarandet avser gods, som kommittenten själv har i besittning, är han i regel berättigad att utan hänsyn till tredje mans goda tro behålla godset; kommissionären får bäst han gitter göra upp sitt mellanhavande med tredje man. I 15 § första stycket är stadgat: "Har kommissionär, som för kommittentens räkning slutit avtal, vid avtalets ingående eller sedermera visat försumlighet vid fullgörande av sitt uppdrag, äge kommittenten avvisa avtalet, så framt hans intresse blivit väsentligen eftersatt eller kommissionären handlat oredligt mot honom." Endast i det fall, att kommittenten jämlikt denna paragraf saknar befogenhet att avvisa det av kommissionären med tredje man slutna avtalet, är kommittenten pliktig att ställa det sålda godset till kommissionärens förfogande för att sätta honom i tillfälle att uppfylla sina förbindelser gent emot tredje man. Att tredje man tilläventyrs insett, att kommissionären bort kunna sälja godset på fördelaktigare villkor för kommittenten, saknar betydelse i avseende å kommittentens ifrågavarande skyldighet.

Annorlunda förhåller det sig, när kommissionären säljer gods, som han har i besittning för kommittentens räkning. Grunden till den olika behandlingen av dessa fall är enligt motiven, att kommissionären genom innehavet av godset för tredje man framstår såsom utrustad med ett vidsträckt bemyndigande att förfoga över detsamma. Då kommittenten lämnat kommissionären gods till försäljning och medgivit honom att i förhållande till spekulanter uppträda såsom om han själv vore ägare, bör det gå ut över kommittenten och icke över köparen av godset, om försäljningen

¹ Se min uppsats "Vad förstås med avbetalningsköp" i "Juridiska skrifter" X.

sker under limitum eller eljest i strid mot föreskrifter av kommittenten, om vilka köparen varken haft eller bort äga kännedom. Under förutsättning av god tro — sådant detta begrepp fattas i första stycket — är köparen alltså¹ skyddad.²

Den rätt, som sålunda tillerkänts godtroende köpare, innebär, att kommittenten icke ens mot lösen är berättigad att återfå sitt gods.

Att tredje man kommit i besittning av godset,³ eller att han, om detta är fallet, ännu vid denna tidpunkt⁴ var i god tro med avseende å kommissionärens rätt att förfoga däröver, förutsättes icke, utan tredje man kan, i enlighet med vad i motiven framhålles, göra sin rätt till godset gällande, även om kommittenten framställer anspråk på detsamma, medan det ännu finnes kvar hos kommissionären.

Såsom förut nämnts är rättsgrunden till det skydd, som enligt förevarande stadgande tillkommer tredje man, uteslutande den omständigheten, att kommissionären genom innehavet av godset för honom framstår såsom berättigad att förfoga över detsamma.

Härav bör man dock icke förledas till allt för vittgående konsekvenser. Så synes dock *Eberstein* göra. Han yttrar:⁵ "Tredje mans anspråk kan i denna mening stödja sig på besittningen allenast då han varit underkunnig om densamma. Har sålunda avlåtaren icke yppat för tredje man, att han har saken i sin besittning, framstå både ägarens och tredje mans anspråk utan speciellt stöd i förevarande avseende, och status quo bör därför bibehållas. Jämväl då tredje man underlåtit att verifiera avlåtarens påstående om besittning, är han enligt min mening i saknad av den egentliga

¹ I 15 § andra stycket stadgas: "Kan kommittent, som sålunda avvisar avtal, på grund av 54 § icke återfå gods, som kommissionären försålt, skall denne i stället gälda godsets värde."

² Gäller det sagda, när köparen haft kunskap om kommissionsförhållandet, bör det — anförde kommittén — så mycket mera gälla, när han trott och haft anledning att tro, att medkontrahenten vid försäljningen handlade för egen räkning. — Är kommissionsförhållandet kunnigt för tredje man, så kan det icke bliva tal om extinktivt förvärv. Tredje mans rätt härledes medelst kommissionären från kommittenten. Var denne icke ägare till godset, förvärvar tredje man icke någon rätt genom avtalet med kommissionären. Den rätte ägaren får utan lösen återtaga sitt gods utan hänsyn till tredje mans goda tro. Att upprätthålla nämnda konstruktion med dess konsekvenser även för det fall att tredje man med fog utgått från att kommissionären handlade för egen räkning, förefaller mig icke tilltalande.

³ Således annorlunda än vid extinktiva förvärv. Se "Juridiska skrifter" V sid. 40, *Almén*; Köp och byte av lös egendom II 2:dra uppl. sid. 260 och *Winroth*; Köp av lös egendom sid. 327. Jfr *Björling*; Den svenska rättens extinktiva laga fång till lösören på grund av god tro sid. 143—159.

⁴ Annorlunda således än vid extinktiva förvärv. Se "Juridiska skrifter" V sid. 43. Jfr "Handelsbalken" I 2:dra uppl. sid. 386 och *Almén*; anf. arb. sid. 262.

⁵ Se Svensk juristtidning 1918 sid. 332—333.

grundvalen för sin rätt; denna är för handen först då verklig kunskap i detta stycke förefinnes."

Genom godkännande av denna mening skulle ett hart när olidligt band varda lagt på den ekonomiska samfärdseln. Sådant kan icke skäligen antagas hava varit lagstiftarens avsikt. Det måste vara tillfyllest, att tredje man utgått från en riktig uppfattning av förhållandet.¹

Beträffande andra stycket av ifrågavarande paragraf har sådan omskrivning av begreppet god tro, som skett i paragrafens första stycke, icke ägt rum. Här har endast uttalats, att tredje man skall hava varit i god tro vid sitt förvärv. Denna förutsättning — erinras i motiven — är naturligtvis för handen, om han antog och hade anledning att antaga, att det gods förfogandet avsåg var kommissionärens eget. Om däremot tredje man insåg eller bort inse, att godset var kommittentens och lämnats kommissionären till försäljning, måste det i allmänhet anses uteslutet, att tredje man skulle kunna vara i god tro i fråga om lovligheten av ett annat förfogande från kommissionärens sida; han kan således icke mot kommittenten grunda någon rätt exempelvis därå, att han mottagit godset i gåva eller såsom pant. — Liknande synpunkter — fortsattes i motiven — göra sig gällande, när en inköpskommissionär utan kommittentens lov säljer eller annorledes förfogar över gods, som av honom inköpts för kommittentens räkning men ännu icke utgivits till denne. Lika litet som en försäljningskommissionär äger annorledes än genom försäljning förfoga över gods, som han har till salu, har i allmänhet en inköpskommissionär något bemyndigande att sälja eller annorledes förfoga över inköpt gods. Det skulle därför kunna ifrågasättas att för båda dessa fall låta det hava sitt förblivande vid de regler, som för närvarande gälla angående förvärv i god tro av lösa saker. Vid kommission föreligger dock alltid det särskilda förhållandet, att kommissionären är berättigad att handla i eget namn, då han köper eller säljer, och det synes därför kunna försvaras, att man tillämpar samma rättsregler, när helst han förfogar över gods, som han innehar för kommittentens räkning. Enligt förslaget skola jämväl förfoganden, som inköpskommissionär företager med inköpt gods, gälla till förmån för tredje man i god tro; att tredje man kommit i besittning av godset fordras icke, och han är, om han fått det i sin besittning, icke pliktig att ens mot lösen utgiva detsamma till kommittenten. Angående förutsättningarna för att god tro skall anses vara för handen hos inköpskommissionärens medkontrahent gäller i huvudsak vad ovan anförts i fråga om andra förfoganden än försäljning från en försäljningskommissionärs sida. I regel är tredje man

¹ Däremot kan det naturligen icke gagna tredje man, att han i god tro förlitat sig på en oriktig uppgift av kommissionären, att han har godset i sin besittning.

sålendes endast skyddad, om han varken insåg eller bort inse, att godset var inköpt för kommittentens räkning. Insåg han detta, lär han endast undantagsvis kunna åberopa god tro vid sitt förvärv. Om emellertid inköpskommissionären sålt godset å offentlig auktion under sådana förhållanden, som avses i 36¹ eller 38 §, måste köparen anses hava varit i god tro, såvida han icke insåg eller bort inse, att kommissionären saknat fog för en sådan åtgärd.

För min del anser jag det kunna ifrågasättas, huruvida vad sålunda anförts är i allo riktigt. I själva kommissionsbegreppet ligger visserligen, att kommissionären handlar i eget namn. Men för hans rätt att sålunda handla äro vissa gränser utstakade. Överskridas dessa gränser, i det försäljningskommissionär t. ex. pantsätter eller bortskänker det honom till försäljning anförtrödda godset, eller inköpskommissionär försäljer det av honom för kommittentens räkning inköpta godset, lär det, teoretiskt sett, svårigen kunna förklaras, varför i fråga om vindikationsrätt här andra regler skulle tillämpas än dem som i allmänhet gälla. Kommittenten borde sålunda hava rätt att mot lösen återfå sitt gods från tredje man, som i god tro åtkommit detsamma. Att lagen icke förty intagit en annan ståndpunkt, lär dock kunna förklaras och försvaras med hänsyn till lämpligheten av att i fråga om kommission få enhetliga bestämmelser.²

55 §. Utan hinder därav att kommissionärens uppdrag återkallats eller av annan anledning upphört och att han förty icke är berättigad att förfoga över gods, som av honom innehaves för kommittentens räkning, skall, där han ändock säljer eller annorledes förfogar över sådant gods, förfogandet gälla till förmån för tredje man, som vid sitt förvärv varken ägde eller bort äga kännedom om att uppdraget upphört och att i följd därav förfogandet var oberättigat. Skedde förfogandet efter det kommissionärens uppdrag förfallit i följd av hans eller kommittentens konkurs, må tredje man ej åberopa, att han saknade kännedom om konkursen.

För sin tillämpning förutsätter även denna paragraf, att kommissionären olovligen förfogar över gods, som han *innehär* för kommittentens räkning.³

När kommissionärens uppdrag av en eller annan anledning upphört, saknar han naturligen i allmänhet⁴ rätt att vidare förfoga över kommissionsgodset.

Då emellertid tredje man, när han under bestående kommissionsförhållande inlåter sig i avtal med kommissionären, icke har skyldighet att

¹ Jfr 34 §.

² Se "Juridiska skrifter" V sid. 37 not 2.

³ Angående det fall, att förfogandet avser gods, som finnes i kommittentens egen besittning, hänvisas till anmärkningarna under 54 §.

⁴ Jfr dock 48 och 49 §§.

förvissa sig om räckvidden av dennes behörighet, fordrar konsekvensen, att tredje man ej heller har skyldighet att förvissa sig om att det kommissionären givna bemyndigandet icke upphört. Genom innehavet av godset framstår ju kommissionären alltjämt såsom legitimerad att förfoga över detsamma. Tredje man är alltså, liksom enligt 54 §, skyddad så framt han vid förvärvet var i god tro. Enligt förevarande paragraf anses god tro hava förelegat, om tredje man varken ägt eller bort äga kännedom om att uppdraget upphört och att i följd därav kommissionärens förfogande över godset var oberättigat. Denna förutsättning — anmärkes i motiven — är naturligtvis uppfylld, om tredje man vid sitt förvärv saknade anledning antaga, att medkontrahenten handlade för annans räkning; förfogandet blir då alltid gällande mot kommittenten. Om däremot tredje man visste om kommissionsförhållandet och att detsamma upphört, kan han i allmänhet icke grunda någon rätt mot kommittenten på ett senare förfogande från kommissionärens sida; endast om denne bibragt honom eller han eljest haft fog för den föreställningen, att förfogandet det oaktat var berättigat i kraft av 48 eller 49 §, torde bestämmelsen i förevarande paragraf kunna av honom åberopas.¹

I 47 § är stadgat, att i händelse av kommittentens eller kommissionärens konkurs kommissionärens uppdrag skall anses förfallet den dag offentlig stämning å borgenärerna utfärdades. Att tredje man skall förutsättas äga kännedom om att kommissionären eller kommittenten försatts i konkurs, överensstämmer — yttrar *Gadde*² — med den gängse uppfattningen, att en konkurs genom den offentliga stämningens utfärdande anses hava blivit allmänt bekant.³

Riktigheten av detta yttrande lär i vissa mån kunna ifrågasättas.

När enligt 1862 års konkurslag offentlig stämning skulle utfärdas av *domaren* på landet — vilket var fallet, då konkursansökningen ingivits av gäldenären själv eller av honom medgivits — förekom icke något särskilt beslut om egendomens avträdande. I de fall åter, då det ankom på rätten att besluta i ärendet — vilket alltid var förhållandet i stad, men på landet endast när gäldenären gjort jäv mot ansökningen eller uteblivit med förklaring — skulle offentlig stämning utfärdas "genast eller sist nästa

¹ Att om förfogandet även frånsett uppdragets upphörande var oberättigat, tredje man icke kan grunda någon rätt därå, med mindre de i 54 § angivna förutsättningarna äro för handen, torde knappast behöva påpekas. (Motiven).

² Se anf. arb. sid. 149.

³ I motiven anfördes: Det skulle illa överensstämma med den svenska konkurslagstiftningen, om verkan av ett förfogande från kommissionärens sida, som äger rum efter det hans uppdrag i anledning av konkurs upphört, skulle gestalta sig olika, allteftersom tredje man i det särskilda fallet ägde eller bort äga kännedom om konkursen eller icke.

dag." Om alltså i de senare fallen offentlig stämning utfärdades först "nästa dag" d. v. s. dagen efter det beslut meddelats om egendomens avträdande, skulle enligt 47 § kommissionslagen det till kommissionären givna uppdraget först då anses hava upphört, varav ju åter kunde bliva följden, att ett avtal med tredje man måste upprätthållas, ehuru det slutits först efter det beslut fattats om konkursen. Ett dylikt resultat torde strida mot konkurslagstiftningens principer. Den kritiska tidpunkten i fråga om gäldenärens behörighet att själv eller genom annan företaga rättshandlingar måste vara dagen för rättens beslut.¹

För att nu återgå till *Gaddes* ovanberörda yttrande kan orsaken till att tredje man förutsättes äga kännedom om att kommittenten eller kommissionären försatts i konkurs icke skäligen vara att söka däri, att en konkurs genom den offentliga stämningens utfärdande måste anses hava blivit allmänt bekant; det är först stämningens införande i de allmänna tidningarna, som kan berättiga en dylik fiktion. Principen att det icke gagnar tredje man, om han saknat kännedom om gäldenärens konkurs, har omedelbart framkallats av den rättsliga samfärdsels krav.

Den nya konkurslagen innehåller icke något om offentlig stämning. Vid sådant förhållande förefaller det något egendomligt, att ej stadgandet i 47 § kommissionslagen undergick jämkning i samband med förstnämnda lags utfärdande. Det lär emellertid vara utom tvist, att kommissionärens uppdrag förfaller i och med det beslut om hans eller kommittentens konkurs meddelats.

Av stadgandet i senare punkten av förevarande paragraf blir en följd, att tredje man under inga förhållanden kan grunda någon rätt å ett förfogande av kommissionären, som ägt rum efter det beslut fattats om hans försättande i konkurs. Ett sådant förfogande är ogiltigt, vare sig tredje man ansåg honom handla för egen räkning eller för kommittentens.

I sådana fall, då det är kommittenten, som blivit försatt i konkurs, ställer sig, såsom i motiven erinras, saken något annorlunda. Tredje man kan visserligen ej heller då åberopa bristande kännedom om konkursen; insåg han eller borde han hava insett, att godset ej var kommittentens, gagnar det honom således icke, att han ej visste om konkursen. Men om tredje man slutit avtal med kommissionären i tro, att denne handlade för egen räkning, och ej heller bort äga kännedom om kommissionsförhållandet, kan han icke sägas hava ägt eller bort äga kännedom om detta förhållandes upphörande, och kommissionärens förfogande blir därför på grund av första punkten gällande mot konkursboet. Någon anledning att för detta fall göra undantag från de grundsatser, som eljest tillämpas, när någon i god tro ingår avtal med en kommissionär angående gods, som av denne innehaves för kommittentens räkning, synes ej heller förefinnas.

¹ Se "Juridiska skrifter" IV sid. 304 not 1.

56 §. *Genom avtal, som kommissionären, för kommittentens räkning men i eget namn, ingår med tredje man, förvärvar denne fordringsrätt allenast mot kommissionären och icke mot kommittenten.*

Tredje man kan icke mot kommissionären eller hans borgenärer grunda någon rätt därå, att kommissionären av kommittenten har att fordra eller bekommit gods eller penningar till fullgörande av avtalet.

Vad i första stycket uttalats är en självklar följd av den gestaltning, lagen givit kommissionsinstitutet; då kommissionären vid avtals slutande handlar i eget namn, måste det vara han och icke kommittenten, som genom avtalet blir förpliktad i förhållande till tredje man.

Kommittenten står helt och hållet utom avtalet, såvida icke, såsom i motiven erinras, tredje man därigenom förvärvat äganderätt eller annan sakrätt till visst kommittenten tillhörigt gods, varöver kommissionären förfogat. (Jfr 54 och 55 §§.)

Stadgandet i andra stycket innebär, att tredje man icke på grund av avtalet med kommissionären kan mot denne eller hans borgenärer grunda någon *särskild* rätt därå, att han till fullgörande av avtalet av kommittenten har anspråk på eller bekommit gods eller penningar. Men stadgandet utgör naturligtvis icke hinder för tredje man att, liksom en var annan borgenär, utverka sig dom å kommissionären och i vanlig ordning låta verkställa domen medelst utmätning av ifrågavarande tillgångar eller av hans anspråk att erhålla sådana.¹

Förevarande stadgande gäller även, då kommissionären blir försatt i konkurs, innan kommittenten till honom avlämnat gods eller penningar till fullgörande av avtalet med tredje man. Det är konkursförvaltningens sak att omhändertaga och indriva fordringen; för sin fordran hos kommissionären äger tredje man ej annan rätt än att i konkursen bekomma utdelning i likhet med övriga oprioriterade borgenärer.²

¹ Det fall, att i kommissionärens besittning varande gods försålts till tredje man, som därtill förvärvat äganderätt, beröres ju icke av ifrågavarande stadgande.

² Då en motsatt grundsats gjort sig gällande för de fall, då kommittenten i kommissionärens konkurs gör anspråk på fordringsrätten mot tredje man på grund av det mellan denne och kommissionären ingångna avtalet (se 57 och 58 §§), har — yttras i motiven — åt andra stycket i förevarande paragraf givits en avfattning, som utmärker, att någon företrädesrätt till betalning ur kommissionärens fordran mot kommittenten icke tillkommer tredje man. För sådana fall, då tredje man saknat kännedom om att hans medkontrahent handlat i egenskap av kommissionär, kan något tvivel icke råda om riktigheten av den grundsats, som sålunda kommit till uttryck i lagen. Men ej heller då tredje man avvetat kommissionsförhållandet, föreligger giltig anledning att låta honom inträda i kommissionärens rätt mot kommittenten. Hava kommissionären och tredje man vid avtalets ingående varit eniga om att tredje man icke skall hava något att skaffa med den, för vars räkning kommissionären handlade — och detta är ju förut-

Ifrågavarande paragraf är tydligen tillämplig icke blott när tredje man saknade kännedom om kommissionsförhållandet, utan ock när han hade sig bekant, att avtalet ingicks för kommittentens räkning.

57 §. Där kommissionären icke är handelskommissionär, äge kommittenten, under de i 58 § stadgade villkor, när helst han vill göra gällande fordringsrätt mot tredje man på grund av avtal, som i 56 § sägs.

Föreligger handelskommission, må under enahanda villkor, fordringsrätt på grund av sådant avtal göras gällande av kommittenten, så framt vad tredje man enligt avtalet åligger icke blivit i rätt tid fullgjort eller kommissionären brustit i sin redovisningsskyldighet eller handlat oredligt mot kommittenten eller ock blivit försatt i konkurs.

Att det är kommissionären och icke kommittenten, som förpliktas genom ett av den förre för den senares räkning med tredje man ingånget avtal, har icke varit föremål för meningsskiljaktighet. Huruvida det är kommittenten eller kommissionären, som genom ett sådant avtal blir berättigad mot tredje man, har däremot varit omtvistat.

I motiven yttrade kommittén, att den i vårt land rådande uppfattning torde vara att fordringsrätten mot tredje man är kommissionärens tillhörighet, ehuru den av honom förvärfvas för kommittentens räkning och därför kan tagas i anspråk av kommittenten, när dennes rätt kommer i kollision med kommissionärens övriga borgenärers, särskilt alltså när kommissionären kommer i konkurs. För min del anser jag riktigheten härav kunna ifrågasättas.¹ I saknad av positivt lagbud i annan riktning synes kommittenten materiellt sett böra betraktas såsom den verkliga fordringsägaren; de befogenheter, som ansetts tillkomma kommittent uti ifrågavarande avseende, torde, så vitt jag förstår, därförutan näppeligen kunna på ett tillfredsställande sätt förklaras.

Lagen innehåller icke något stadgande härom; i densamma hava endast intagits sådana rättssatser, som man på grund av deras praktiska betydelse velat få fastslagna. Kommittén ansåg riktigast att icke lagfästa någon viss teori angående omstridda spörsmålet utan överlämna åt vetenskapen att avgöra, huruvida den genom avtalet med tredje man förvärfvade fordringsrätten bör anses vara kommittentens eller kommissionärens.

Såsom av en jämförelse mellan första och andra stycket i förevarande paragraf framgår har en väsentlig åtskillnad gjorts mellan civil kommis-

---

sättningen för att kommissionären skall kunna sägas hava handlat i eget namn — kommer det icke tredje man vid, huruvida hans medkontrahent har något anspråk mot sin huvudman på att denne skall sätta honom i stånd att fullgöra sina skyldigheter enligt avtalet. Då tredje man slutit avtalet med kommissionären, får han nöja sig med att hava denne till gäldenär.

¹ Jfr Nytt jur. arkiv 1903 not A n:r 140 och "Handelsbalken" VII sid. 1472. Se ock Schmidt; Jur. arkiv XXX sid. 313 och "Handelsbalken" VII sid. 1470 och följ.

sion och handelskommission. Vid den förra är kommittentens ifrågavarande befogenhet oinskränkt, vid den senare åter begränsad till vissa, särskilt angivna fall. Grunden härtill — yttras i motiven — är densamma, som föranlett den särskilda, endast för handelskommission gällande bestämmelsen i sista punkten av 7 §. För handelskommissionären är kundkretsen en tillgång, som han icke utan vidare behöver prisgiva åt sina kommittenter. Då en sådan kommissionär icke i allmänhet är pliktig att för sin kommittent uppgiva namnet å den, med vilken han för dennes räkning slutit avtal, behöver han ej heller villfara kommittentens begäran att själv få göra fordringsrätten mot tredje man gällande. För en annan kommissionär föreligger i allmänhet icke något sådant intresse att utan inblandning av kommittenten få ordna mellanhavandet med tredje man, och man har därför ansett sig kunna vid civil kommission medgiva kommittenten att, när helst han vill, göra fordringsrätten gällande, såvida han fullgör de i 58 § första stycket därför stadgade villkor. Skulle kommissionären på grund av särskilda förhållanden hava intresse av att själv få avveckla affären med tredje man, bereder andra stycket av samma paragraf honom utväg härtill.

De fall, då vid handelskommission kommittenten har befogenhet att på grund av det mellan kommissionären och tredje man slutna avtalet själv göra gällande fordringsrätt mot tredje man, äro:

1. Den tredje man enligt avtalet åliggande förpliktelsen har icke blivit i rätt tid fullgjord.

Huruvida kommissionären i sitt meddelande om uppdragets fullgörande uppgivit tredje mans namn eller icke, är likgiltigt. Enligt 14 § andra stycket är visserligen kommissionären i senare fallet själv ansvarig för avtalets fullgörande. Då det ju emellertid icke är säkert, att denna ansvarighet för kommittenten har något värde, har han ansetts böra äga rätt att i stället vända sig till tredje man. Någon obillighet mot kommissionären kan — — anmärkes i motiven — desto mindre anses ligga häri, som det enligt 58 § andra stycket står honom fritt att själv fullgöra tredje mans förpliktelse enligt avtalet och därigenom förhindra, att kommittenten kommer i förbindelse med tredje man.

2. Kommissionären har brustit i sin redovisningsskyldighet mot kommittenten.

Härom yttras i motiven: Det skulle vara obilligt mot kommittenten, om han, när handelskommission föreligger, alltid skulle behöva avvakta den tidpunkt, då fordringsrätten mot tredje man förfaller till betalning, innan han kunde vidtaga några åtgärder till förhindrande av att denne till kommissionären fullgör vad honom i följd av avtalet åligger. Förhållandena kunna vara sådana, att det finnes grundad anledning att befara, att om betalning erlägges till kommissionären eller gods avlämnas till honom, be-

talningen eller godset aldrig kommer kommittenten till godo. Blotta möjligheten av en sådan utgång kan naturligtvis icke motivera ett ingripande från kommittentens sida, men om kommissionären på grund av samma eller ett annat kommissionsuppdrag mottagit penningar eller gods för kommittentens räkning och icke i anledning därav redovisat till honom eller om han icke fullgjort sin redovisningsskyldighet på grund av ett avtal, för vars fullgörande han enligt 14 § är ansvarig, bör det icke förmenas kommittenten att själv tillvarataga sitt intresse i sådana avtal, som först senare skola av vederbörande köpare eller säljare fullgöras.

3. *Kommissionären har handlat oredligt mot kommittenten.*

En kommissionär, som mot kommittenten gjort sig skyldig till oredlighet och sålunda förverkat hans förtroende, har naturligen icke något berättigat anspråk på att själv få avveckla de affärer han gjort för kommittentens räkning.

Oredligheten måste vara av brottslig natur. Att kommissionären mot annan än kommittenten gjort sig skyldig till oredlighet, kan icke av denne åberopas.

4. *Kommissionären har försatts i konkurs.*

Regeln gäller vare sig kommissionären står del credere eller icke.

Kommissionärens oförmåga att gent emot kommittenten göra rätt för sig är — framhålles i motiven — genom konkursen konstaterad, och det skulle därför vara uppenbart orättfärdigt, om konkursförvaltningen finge, utan att behöva bekymra sig om kommissionärens redovisningsskyldighet, indriva den genom avtalet med tredje man förvärvade fordringsrätten och hänvisa kommittenten till den utdelning i konkursen, som kunde belöpa å hans redovisningsfordran. Detta förebygges visserligen genom stadgandet i 60 § andra stycket, som ålägger konkursförvaltningen att till kommittenten redovisa betalning, som under konkursen inflyter, men härigenom är kommittentens intresse icke tillgodosett. Han bör icke vara beroende av konkursförvaltarens vederhäftighet eller av hans vilja och förmåga att indriva utestående fordringar, utan det bör stå honom fritt att själv göra fordringsrätten gällande mot tredje man. Någon betänklighet häremot möter icke ur den synpunkten, att kommissionären, oaktat han gjort konkurs, undantagsvis kan hava ett intresse att bevara sin kundkrets för den händelse hans rörelse skulle komma att fortsättas. Förefinnes ett sådant intresse, är nämligen konkursförvaltningen enligt 58 § andra stycket oförhindrad att själv fullgöra vad tredje man enligt avtalet åligger¹ i stället för att låta kommittenten göra fordringsrätten mot honom gällande.²

¹ Att konkursförvaltningen skall härutinnan tillvarataga kommissionärens intresse, är ju dock ingalunda säkert.

² I några av de över kommittentens preliminära utkast avgivna utlåtanden uttalades betänkligheter mot att i kommissionärens konkurs tillerkänna kom-

Lagen innehåller inga särskilda bestämmelser för sådana fall, då tvist uppstår mellan kommittentens borgenärer och kommissionären angående fordringar på grund av avtal, som den senare ingått för den förres räkning.

Klart är dock ej mindre att kommittentens borgenärer icke kunna göra fordringsrätt gällande på grund av sådana avtal under andra förutsättningar än han själv skulle kunnat göra det, än även att, när kommittenten är berättigad att mot fullgörande av vissa villkor utöva fordringsrätten, denna rätt under enahanda villkor kan utövas av hans borgenärer. Detta gäller såväl då någon borgenär söker erhålla betalning genom utmätning hos kommittenten som då den försatts i konkurs.¹

58 §. Vill kommittenten mot tredje man göra gällande fordringsrätt på grund av avtal, som i 56 § sägs, skall han därom tillsäga kommissionären eller, där denne blivit försatt i konkurs, konkursförvaltningen. Har kommissionären hos kommittenten fordran av sådan beskaffenhet, att kommissionären enligt 35 eller 36 §² äger, där fordringen är förfallen, för dess gäl-

mittenten den föreslagna separationsrätten till utestående fordringar på grund av avtal, vilka kommissionären ingått för hans räkning. Härom yttras i motiven: Man har sålunda framhållit de praktiska svårigheter, som kunna möta vid tillämpningen av denna grundsats i sådana fall, då kommissionären både för egen räkning och i kommission sålt varor till samme köpare eller då han varit kommissionär för ett flertal kommittenter. Dessa svårigheter böra dock uppenbarligen icke föranleda därtill, att man i de fall, då det av kommissionärens bokföring framgår eller annorledes kan utredas, att en utestående fordran verkligt grundar sig å försäljning för en viss kommittents räkning, icke låter denna fordran komma honom till godo; kan detta icke utredas, måste kommittenten naturligtvis nöja sig med den utdelning, som å hans redovisningsfordran i konkursen belöper.

Vad förslaget härutinnan innehåller överensstämmer i sak med motsvarande bestämmelser i det nyligen framlagda förslaget till ny konkurslag (Jfr 194 § konkurslagen). Så vitt kommittén har sig bekant, finnes ej heller någon utländsk lag, som fränkänner kommittenten separationsrätt, vare sig till själva kommissionsgodset eller till den därför betingade köpeskillingen, så vitt densamma vid konkursens utbrott ännu återstår ogulden. Även i vårt land har den meningen gjort sig i rättsskipningen gällande, att kommittenten i händelse av kommissionärens konkurs har rätt till utestående betalning för varor, som blivit för hans räkning försålda i kommission. (Se *Schmidt*; Jur. arkiv XXXI sid. 57, Nytt jur. arkiv 1903 not A n:r 140 och "Handelsbalken" VII sid. 1472—1474). Likaledes antages i praxis, att om en auktionsförrättare gör konkurs, innan han fullgjort sin redovisningsskyldighet till den, för vars räkning auktionen hållits, denne har separationsrätt till utestående fordringar på grund av auktionsinrop. (Se Nytt jur. arkiv 1888 sid. 378 och 1889 sid. 147).

Lagens bestämmelser i detta ämne innefatta alltså icke någon nyhet i förhållande till förutvarande rätt.

¹ Jfr 61 §.

² Försäljningskommissionär, som utfört sitt uppdrag, äger enligt 35 § förfoga över fordringsrätten mot köparen, så vitt detta erfordras för betalning av sådana hans fordringar hos kommittenten, för vilka han skulle haft panträtt i

dande förfoga över fordringsrätten mot tredje man, åligger det kommittenten jämväl att gälda kommissionärens ifrågavarande fordran eller ställa betryggande säkerhet för densamma.

Vill kommissionären eller konkursförvaltningen, hellre än att låta kommittenten göra fordringsrätten gällande mot tredje man, själv fullgöra vad denne enligt avtalet åligger, må fordringsrätten icke göras gällande av kommittenten.

Vad i första styckets förra punkt stadgats är ju motiverat med hänsyn till kommissionärens intresse; genom tillsägelsen befrias nämligen kommissionären eller konkursförvaltningen från den skyldighet att mot tredje man tillvarata kommittentens intresse på grund av avtalet, som eljest skulle ålegat dem.

Har kommissionären ett sådant eget intresse i fordringsrätten mot tredje man, som i senare punkten av första stycket förutsättes, kan man naturligen icke rimligtvis betaga honom den möjlighet att få likvid för sina fordringar hos kommittenten, som står honom till buds, där han själv får indriva fordringen mot tredje man. Enligt ifrågavarande stadgande äger därför kommittenten icke göra fordringsrätten mot tredje man gällande, med mindre han betalar kommissionären vad denne i anledning av uppdraget har att fordra av honom. Ej ens detta är tillfyllest, när kommittenten är köpman och handelskommission föreligger. I så fall måste — såsom i motiven framhålles — kommittenten också betala sina övriga skulder till kommissionären, så vida de grunda sig å någon dem emellan i och för deras rörelse ingången förbindelse och äro till betalning förfallna.¹

I stället för att betala sina ifrågavarande skulder äger emellertid kommittenten att för dem ställa betryggande säkerhet.

Beträffande andra stycket är det klart, att det icke alltid är nog, att kommissionären (eller konkursförvaltningen) förklarar sig villig att själv fullgöra vad tredje man enligt avtalet åligger. Tredje mans förpliktelse måste omedelbart fullgöras. Om emellertid fordringsrätten mot tredje man icke förfallit till betalning, när tillsägelse enligt första stycket sker, kan det ju hända, att ett omedelbart fullgörande skulle falla sig olägligt för kommittenten.² Vill kommittenten då icke låta sig nöja med en förkla-

---

godset, om det funnits kvar. Enahanda befoget tillkommer enligt 36 § inköpskommissionär med avseende å den fordringsrätt, som genom det för kommittentens räkning ingångna avtalet kan hava förvärvats mot säljaren. Vare sig fråga är om försäljningskommission eller inköpskommission, äger kommissionären, så vitt handelskommission föreligger och kommittenten är köpman, att förfoga över fordringsrätten mot tredje man jämväl för att skaffa sig betalning för vissa fordringar hos kommittenten, vilka icke äga samband med kommissionsuppdraget. Se 32 §, jämförd med 36 §.

¹ I händelse kommittenten försatts i konkurs, måste sådana skulder betalas, även om förfallotiden ej är inne. (Motiven.)

² I motiven anmärkes, att detta, särskilt i fråga om inköpskommission, ingalunda är otänkbart.

ring från kommissionären, att han skall i sinom tid fullgöra avtalet, så äger kommittenten tills vidare återkalla den gjorda tillsägelsen och avvakta förfallotiden.

59 §. Är kommittenten, efter ty i 57 och 58 §§ sägs, berättigad att göra fordringsrätten gällande mot tredje man, äge han av kommissionären eller, där, denne blivit försatt i konkurs, av konkursförvaltningen erhålla skriftligt erkännande, att det är han, som äger utöva fordringsrätten.

Gör kommittenten fordringsrätten gällande utan att förete sådant erkännande, åligger det honom att, där tredje man det äskar, ställa betryggande säkerhet för vad denne enligt 63 § kan finnas pliktig att utgiva till kommissionären.

När kommittenten vill göra fordringsrätten gällande mot tredje man, måste han naturligen gentemot denne, som måhända icke vid avtalets ingående haft vetskap om, att kommissionären ej handlade för egen räkning, visa sin behörighet. Detta sker — anmärkes i motiven — lämpligen därigenom, att han företer en urkund, som utmärker, att mellan honom och kommissionären (eventuellt konkursförvaltningen) icke råder någon meningsskiljaktighet om att det är han, som äger utöva fordringsrätten.¹ Företeende av dylik urkund (skriftligt erkännande) utgör emellertid icke något villkor för kommittentens materiella rätt. Det är naturligen tillfyllest, om han annorledes kan styrka, att han enligt 57 och 58 §§ är berättigad att göra fordringsrätten gällande. Man kan likväl — säges i motiven, — näppeligen begära, att tredje man, när sådant krav framställes, skall på egen risk pröva och avgöra, huruvida de i nämnda paragrafer angivna förutsättningar för att kommittenten skall få utöva sin rätt äro för handen. Tredje man saknar i allmänhet kännedom om kommittentens och kommissionärens mellanhavande och huruvida detta utvisar saldo till förmån för den ene eller andre, och han kan därför icke veta, om och till vilket belopp kommissionären enligt 58 § har anspråk på betalning eller säkerhet. Föreligger handelskommission och grundar kommittenten sitt anspråk därå, att kommissionären skall hava brustit i sin redovisningsskyldighet eller handlat oredligt mot honom, så kan det icke av tredje man begäras, att han skall bedöma, huru härmed förhåller sig. Det skulle då vara obilligt mot honom, om han bleve ställd inför valet att fullgöra avtalet till kommittenten — med risk att, om det sedermera befinnes, att denne icke vara berättigad att kräva dess fullgörande, ånyo behöva fullgöra detsamma på krav av

¹ Begäran om skriftligt erkännande, varom i första stycket förmäles, torde i allmänhet framställas samtidigt med den i 58 § nämnda tillsägelsen, men intet hindrar kommittenten att senare göra en sådan framställning. Om kommissionären undandraget sig att lämna sådant erkännande, oaktat han inser, att han är därtill pliktig, och i stället själv indriver fordringen hos tredje man utan att redovisa det uppburna till kommittenten, kan han därigenom ådraga sig kriminellt ansvar. (Motiven.)

kommissionären — eller att vägra fullgörande och därigenom utsätta sig för det äventyr, som kan vara förenat därmed för den händelse kommittenten i själva verket var berättigad att kräva fullgörande. Det är med hänsyn härtill, som stadgandet i andra stycket angående ställande av säkerhet tillkommit.¹

60 §. I andra fall än sådana, då kommittenten, efter ty i 57 och 58 §§ sägs, äger göra fordringsrätt gällande mot tredje man, må fordringsrätten allenast göras gällande av kommissionären, och må den utan hinder därav, att hans uppdrag återkallats eller annorledes upphört, utövas av honom eller där han blivit försatt i konkurs, av konkursförvaltningen.

Inflyter betalning för sålt gods till kommissionärens konkursbo, skall beloppet av konkursförvaltningen redovisas till kommittenten.

I förevarande paragraf har sålunda till en början fastslagits den självklara satsen, att i de fall, då kommittenten jämlikt 57 och 58 §§ icke äger göra fordringsrätten gällande mot tredje man, kommissionären är berättigad att utöva fordringsrätten.²

Av 63 § framgår, att tredje man, som fullgör avtalet till kommittenten i ett fall, då denne icke äger göra fordringsrätten gällande, kan, oavsett god tro, vara pliktig att ånyo fullgöra avtalet till kommissionären.

Enligt 59 § andra stycket äger tredje man, då kommittenten gör fordringsrätten mot honom gällande, under angiven förutsättning fordra säkerhet för vad han enligt 63 § kan finnas pliktig att utgiva till kommissionären.

Däremot är tredje man, när fordringsrätten göres gällande av kommissionären, icke berättigad att av honom fordra någon säkerhet för att icke kommittenten sedermera skall framkomma med anspråk på grund av avtalet i fråga. Någon sådan säkerhet är — framhålles i motiven — ej heller behöflig. Enligt vad av 62 § framgår riskerar nämligen tredje man aldrig att sedermera behöva fullgöra avtalet till kommittenten under annan förutsättning än att han var i ond tro, då han fullgjorde det till kommissionären.

Att kommissionärens uppdrag återkallas³ eller av annan anledning upphör, icke inverkar på hans uti ifrågavarande paragraf omnämnda rätt, har man ansett nödigt uttryckligen fastslå.

¹ Säkerheten kan lämpligen ställas i form av borgen för det belopp, som i rättegång mellan kommissionären och tredje man på grund av avtalet kan komma att utdömas av den senare. (Motiven.)

² I fråga om behörighet att utöva fordringsrätten i förhållande till andra än gäldenären (den tredje man med vilken kommissionären slutit avtal) innehåller lagen intet uttalande, fränsett bestämmelserna i 35 och 36 §§. Se *Gadde*; anf. arb. sid. 158.

³ Genom dylik återkallelse kan kommittenten allenast under de i 58 § angivna förutsättningar beröva kommissionären hans ifrågavarande rätt. Föreligger handelskommission, fordras tillika tillvaron av något sådant förhållande, varom i 57 § andra stycket förmäles.

Om kommissionärens uppdrag förfallit i följd av hans konkurs (eller om han försättes i konkurs, efter det uppdraget av annan anledning upphört), så tillkommer det naturligen konkursförvaltningen att utöva hans rätt. Kommittenten är visserligen — erinras i motiven — alltid berättigad att inskrida, när kommissionären kommer i konkurs, men intill dess han gjort bruk av denna rätt och fullgjort de i 58 § stadgade villkoren för att han själv skall få göra fordringsrätten gällande, är det konkursförvaltningen, som har att utöva densamma.

Enligt andra stycket av förevarande paragraf åligger det konkursförvaltningen, som erhåller betalning för gods, vilket sålts för kommittentens räkning, att till honom redovisa det influtna beloppet.¹ Detta får således — yttras i motiven — "icke betraktas såsom en tillgång för kommissionärens samtliga borgenärer utan bör oavkortat eller med vissa avdrag, varom närmare nedan, komma kommittenten till godo; kommittenten är med andra ord konkursboets borgenär för beloppet. Vad sålunda föreslagits är endast en konsekvens av att kommittenten i följd av konkursen är berättigad att efter tillsägelse till konkursförvaltningen själv ombesörja indrivningen av utestående fordringar på grund av utförda kommissionsuppdrag och därigenom bereda sig full betalning för dem. Även i detta avseende överensstämmer förslaget ståndpunkt med gällande praxis.² — Vid fullgörande av sin redovisningsskyldighet äger konkursförvaltningen naturligtvis avräkna sådana fordringar hos kommittenten, för vilka denne skulle varit pliktig att erlägga betalning eller ställa säkerhet, om han gjort anspråk på att själv fåindriva fordringen hos köparen. Skulle kommissionären även hava andra fordringar på kommittenten, lära dessa enligt vanliga regler om kvittning kunna avräknas å dennes redovisningsfordran. I sådant avseende må erinras, att om jämväl kommittenten är i konkurs, motfordringar å honom icke torde kunna till fulla beloppet utan allenast i mån av den utdelning, som å dem belöper, användas till kvittning mot skuld i anledning av en försäljning för hans räkning, som ägt rum efter konkursen.³ — Har tredje man erlagt betalning till försäljningskommissionären, innan denne kommit i konkurs, måste kommittenten i allmänhet nöja sig med den utdelning i konkursen, som kan belöpa å hans fordran. Huruvida detta gäller också när kommissionären hållit influtna medel avskilda för kommittentens räkning, är ett spörsmål, som icke i lagförslaget besvarats, då det är av vida allmännare räckvidd.⁴ — Det i andra stycket

¹ Jfr 194 § konkurslagen.

² Se *Schmidt*; Jur. arkiv XXXI sid. 57 samt Nytt jur. arkiv 1888 sid. 378, 1889 sid. 147 och 1903 not A n:r 140 ävensom "Handelsbanken" VII sid. 1472.

³ Jfr Nytt jur. arkiv 1881 sid. 519, 1889 sid. 41 och 1900 not A n:r 307.

⁴ Jfr min uppsats "Något om sysslomans redovisningsplikt" i "Juridiska skrifter" X.

givna stadgandet avser endast betalning, som inflyter till försäljningskommissionärens konkursbo. Någon motsvarande bestämmelse för det fall, att gods varder avlämnat till inköpskommissionärens konkursbo för fullgörande av avtal, som av honom slutits för kommittentens räkning, har icke funnits erforderlig. Av det allmänna stadgandet i 53 § andra stycket följer nämligen, att kommittenten är att anse såsom ägare till sådant gods, evad det avlämnats under konkursen eller dessförinnan."

61 §. Fordran mot tredje man på grund av avtal, som i 56 § sägs, må ej tagas i mät för kommissionärens gäld, med mindre denne fullgjort vad tredje man enligt avtalet åligger eller på grund av 35 eller 36 § äger förfoga över fordringen.

I förevarande paragraf har alltså med vissa begränsningar meddelats förbud mot utmätning för kommissionärens gäld av utestående fordringar mot tredje man på grund av avtal, som kommissionären för kommittentens räkning ingått med denne.

Det är ju kommittenten, vilken fordringen slutligen skall komma till godo, om ock i allmänhet det icke är han utan kommissionären, som äger göra fordringsrätten gällande mot tredje man. Det skulle vid sådant förhållande — anmärkes i motiven — innebära en obillighet mot kommittenten, om fordringen mot tredje man, när den ännu utestår ogulden, finge betraktas såsom ett kommissionärens tillgodohavande, vilket kunde tagas i anspråk av hans borgenärer utan hänsyn därtill, att han icke fullgjort och måhända är ur stånd att fullgöra sin redovisningsskyldighet till kommittenten.

Att fordringen må tagas i mät för kommissionärens gäld, när han fullgjort tredje mans förpliktelser enligt avtalet, är självklart; kommittenten har då ej längre något att fordra på grund av avtalet. Lika tydligt är, att förbudet i fråga ej heller bör gälla i sådana fall, då kommissionären enligt de i 35 och 36 §§ givna bestämmelser äger förfoga över fordringen. Om t. ex. — anföres i motiven — "kommissionären lämnat kommittenten ett betydande förskott å köpeskillingen och för dettas återbetalande är berättigad att förfoga över fordringsrätten mot köparen, bör den tillgång, som en sådan förfoganderätt representerar, kunna tagas i anspråk av hans borgenärer. När kommittenten icke bekommit allt vad honom i följd av avtalet med tredje man tillkommer, måste emellertid tillses, att icke utmätningen länder till förfång för hans rätt. För sådana fall, då fordringen mot tredje man icke grundar sig å någon skriftlig handling, torde detta kunna ske däri genom, att allenast så stor del av fordringen toges i mät, som erfordras för att skaffa betalning för den fordran hos kommittenten, för vars uttagande kommissionären har förfoganderätt över fordringen mot tredje man."¹

¹ I fråga om tvist mellan kommittentens borgenärer och kommissionären angående fordringar på grund av avtal, som den senare ingått för kommittentens räkning, se anmärkningarna under 57 §.

62 §. *Har tredje man till kommissionären erlagt betalning eller avlämnat gods för fullgörande av avtal, som i 56 § sägs, vare han icke i något fall pliktig att på krav av kommittenten ånyo fullgöra avtalet, med mindre han, när han fullgjorde det, insåg eller bort inse, att det var kommittenten, som ägde mot honom göra gällande fordringsrätten på grund av avtalet.*

Liksom tredje man genom det avtal, han slutit med kommissionären, icke förvärvar någon rätt gent emot kommittenten,¹ så är i allmänhet kommissionsförhållandet utan inflytande på hans *förpliktelser* gent emot kommissionären. Det är med kommissionären, som han slutit avtalet, och det är därför gent emot honom, han har att uppfylla vad avtalet åligger honom. Detta gäller, även om han har kännedom om att kommissionären handlat för en annans räkning.

Har kommittenten enligt 57 och 58 §§ förvärvat rätt att själv mottaga tredje mans prestation, så har man att bedöma tredje mans ställning i överensstämmelse med de allmänna rättsgrundsatserna angående verkan av betalning, som en gäldenär erlägger till den ursprunglige borgenären efter det fordringsrätten genom överlåtelse (cession) övergått till annan. Härav följer, att, såsom i förevarande paragraf stadgas, tredje man så länge han är i god tro i avseende å kommissionärens rätt att göra fordringen gällande kan med befriande verkan fullgöra avtalet gent emot kommissionären. Å andra sidan är tredje man, därest han till kommissionären erlägger betalning eller avlämnar gods till fullgörande av det dem emellan ingångna avtalet, oaktat han då inser eller bort inse,² att det var kommittenten, som ägde mot honom göra gällande fordringsrätten, pliktig att på krav av kommittenten ånyo fullgöra avtalet.³

För att utesluta tredje mans goda tro kräves — yttras i norska motiven — "at han vet eller bør vete om, at alle betingelser efter §§ 57 och 58 foreligger for kommittentens ret til at gjøre fordringen gjældende, saaledes ogsaa at denne har erklæret overfor kommissionæren, at han vil gjøre bruk av sin ret."

Regeln i förevarande paragraf omfattar — framhålles i danska motiven — "ikke allene det Tilfælde, at Kommittentens Ret til at gøre Fordringen gjældende er erhvervet ifølge 57 og 58 §§, men f. Eks. ogsaa det, at Tredje-

¹ Jfr 56 §.

² Jfr *Chydenius*; Finsk kontraktsträtt II sid. 315 not 2.

³ Om kommittenten har eller kan förskaffa sig kännedom om vem som är kommissionärens medkontrahent, bör han, när anledning därtill förekommer, underrätta denne om att kommissionären icke vidare är berättigad att göra fordringsrätt gällande på grund av det av honom ingångna avtalet. Har kommittenten från kommissionärens sida fått skriftligt erkännande av att det är han, som äger göra fordringsrätten gällande, sker detta lämpligen därigenom, att han delgiver tredje man erkännandet. (Motiven.)

mand ved eller bør vide, at Kommittenten ved Kommissionens givelse har forbeholdt sig at gøre Fordringen gældende."

Tillämpningen av 62 § gestaltar sig — yttras i motiven — något olika vid civil kommission och vid handelskommission. I förra fallet äger kommittenten, när helst han det vill, göra fordringsrätten gällande, så vida han betalar eller ställer säkerhet för vad kommissionären i anledning av uppdraget har att fordra. Tredje man kan därför, om han inser eller bort inse, att kommittenten gjort bruk av denna rätt och fullgjort eller erbjudit sig att fullgöra vad honom sålunda åligger, icke med frigörande verkan i förhållande till kommittenten fullgöra sin betalnings- eller leveransskyldighet till kommissionären. Då handelskommission föreligger, är däremot tredje man oförhindrad att till kommissionären fullgöra vad honom på grund av avtalet åligger, så snart han icke tillika inser eller bort inse, att något sådant förhållande föreligger, som enligt 57 § andra stycket berättigar kommittenten att göra fordringsrätt på grund av avtalet mot honom gällande.

---

63 §. Där tredje man i fall, då kommittenten icke äger mot honom göra gällande fordringsrätt på grund av avtal, somi 56 § sägs, till kommittenten erlägger betalning och avlämnar gods, vare han ändock pliktig att till kommissionären fullgöra avtalet, så vitt det ej visas, att kommissionären icke lider någon skada därigenom, att betalningen erlagts eller godset avlämnats omedelbart till kommittenten.

Den i första stycket av 60 § uttalade grundsatsen, att fordringsrätten mot tredje man, när kommittenten icke är berättigad att utöva densamma, allenast må göras gällande av kommissionären, skulle principiellt väl föranleda därtill, att tredje man, som, utan att vara därtill berättigad, till kommittenten fullgjort vad honom enligt avtalet åligger, icke under några förhållanden skulle kunna åberopa detta emot kommissionärens anspråk på avtalets fullgörande till honom.¹

Häri genom skulle man dock — erinras i motiven — gå längre än kommissionärens intresse kräver. Har kommissionären, när han påfordrar avtalets fullgörande, ännu icke fullgjort sin redovisningsskyldighet till kommittenten, är han ju pliktig att till denne redovisa vad han bekommer av tredje man. Bifölles nu utan avseende därå kommissionärens anspråk mot tredje man, skulle detta hava till följd, att kommittenten, som redan av tredje man erhållit allt, varpå han har anspråk, bleve pliktig att till denne återbära vad han sedan bekommer från kommissionären.

---

¹ Jfr Nytt jur. arkiv 1898 not A n:r 241.

Detta vore tydligen en onödig omväg,¹ Då emellertid — säges i norska motiven — kommissionären, hvis opfyldelse var skedd overfor ham, vilde ha været pligtig til at gi kommittenten opgjør, og han saaledes ved den stedfundne opfyldelse overfor kommittenten er blit fri for de forpligtelser mot denne, som han ellers hadde maattet opfylde selv, bør tredjemand, naar kommissionären forlanger opfyldelse av ham, kunne bringe i fradrag den værdi, som det representerer for kommissionären at han er blit fri for sine forpligtelser mot kommittenten, eller med andre ord tredjemand behøver ikke at opfylde avtalen overfor kommissionären i større utstrækning end at denne holdes skadesløs. Att kommissionären i mange tilfælde vil bli skadelidende ved, at avtalen opfyldes overfor kommittenten istedenfor overfor ham selv, er klart. Gjælder det saaledes indkjøpskommission, vil kommissionären, naar godset leveres direkte til kommittenten, gaa glip av sin mulige panteret i dette. Og ved salgskommission vil kommissionären ofte ha interesse av at kunne helt eller delvis likvidere sin gjæld till kommittenten ifølge opgjøret i motfordringer, som han maatte ha paa denne.

Då kommissionären — yttras i svenska motiven — är den, som slutit avtalet med tredje man och i regel äger göra rättigheten därav gällande, bör det icke, när han kräver avtalets fullgörande, vara hans sak att visa, att han har något självständigt intresse i detsamma, utan bör det åligga tredje man, som utan kommissionärens medgivande presterat direkt till kommittenten, att styrka, att kommissionärens intresse icke därigenom trätts för nära.

64 §. Vill tredje man, när försäljningskommissionär gör bruk av sin rätt att av honom kräva betalning för sålt gods, kvitta sin skuld mot fordran hos kommissionären, må kvittning ske utan hinder därav, att tredje man vid avtalets ingående eller, där fordringen för honom uppkommit senare, vid den tidpunkt visste, att kommissionären, när han ingick avtalet, handlade för annans räkning. Motfordran hos kommittenten må ej emot kommissionären användas till kvittning i vidare mån än så vitt det visas, att denne icke skulle lida någon skada genom sådan kvittning.

Göres fordringsrätten gällande av kommittenten, äge tredje man kvittningsrätt, förutom för motfordran hos kommittenten, för sådan motfordran hos kommissionären, som uppkommit för tredje man å tid, då han varken insåg eller bort inse, att det var kommittenten, som ägde göra fordringsrätten mot honom gällande.

Såsom vid 57 § framhållits lämnar lagen oavgjort, huruvida kommissionären eller kommittenten är att anse såsom fordringsägare i förhållande till tredje man på grund av avtal, som den förre ingår för den senares räkning. Vid sådant förhållande hava särskilda bestämmelser ansetts erforderliga i fråga om förutsättningarna för tredje mans rätt till kvittning, då fordringsrätt på grund av avtalet göres mot honom gällande. Detta spörsmål uppkommer — enligt vad i motiven anmärkes — egentligen endast, då

¹ Jfr Chydenius; anf. arb. sid. 315.

fråga är om betalningsskyldighet i penningar, och har sin största praktiska betydelse, då betalning kräves för gods, som blivit sålt i kommission. Bestämmelserna i förevarande paragraf hava därför inskränkts till att gälla sådana fall men torde kunna analogt tillämpas, när prisskillnad eller annan ersättning fordras av tredje man för det han icke fullgjort sina skyldigheter såsom köpare eller säljare.

Den ståndpunkt förevarande paragrafs första punkt intager i fråga om tredje mans (köparens) rätt till kvittning överensstämmer med de grundsatser, som gjort sig gällande beträffande hans rätt att erlægga betalning till kommissionären med frigörande verkan i förhållande till kommittenten. Sådan rätt finnes, såsom av 62 § framgår, även om köparen vet, att kommissionären vid avtalets slutande handlade för kommittentens räkning och att hans ekonomiska ställning redan då var eller sedermera blivit vacklande. I fråga om rätten till kvittning hava — yttras i motiven — uttryckliga bestämmelser i ämnet ansetts böra meddelas, enär den meningen icke saknar anhängare, att kvittningsrätten åtminstone vid civil kommission skulle vara betingad av att köparen icke kände till medkontrahentens egenkap av kommissionär. Däremot har det befunnits obehövt att giva särskilda regler angående verkan därav, att köparen fått kvittningsvis avräkna fordran hos kommissionären i ett fall, då denne icke varit berättigad att kräva betalning av honom. För bedömning av denna fråga torde bestämmelserna i 62 § giva erforderlig ledning.

Första styckets senare punkt berör frågan om köparens rätt att vid krav av kommissionären använda motfordringar hos kommittenten till kvittning. Här har naturligen samma ståndpunkt intagits som i 63 §. Kvittning får alltså äga rum endast¹ i den mån köparen förmår visa att kommissionären icke har något eget intresse i att få uppbära betalningen och således icke skulle lida någon skada genom kvittningen.

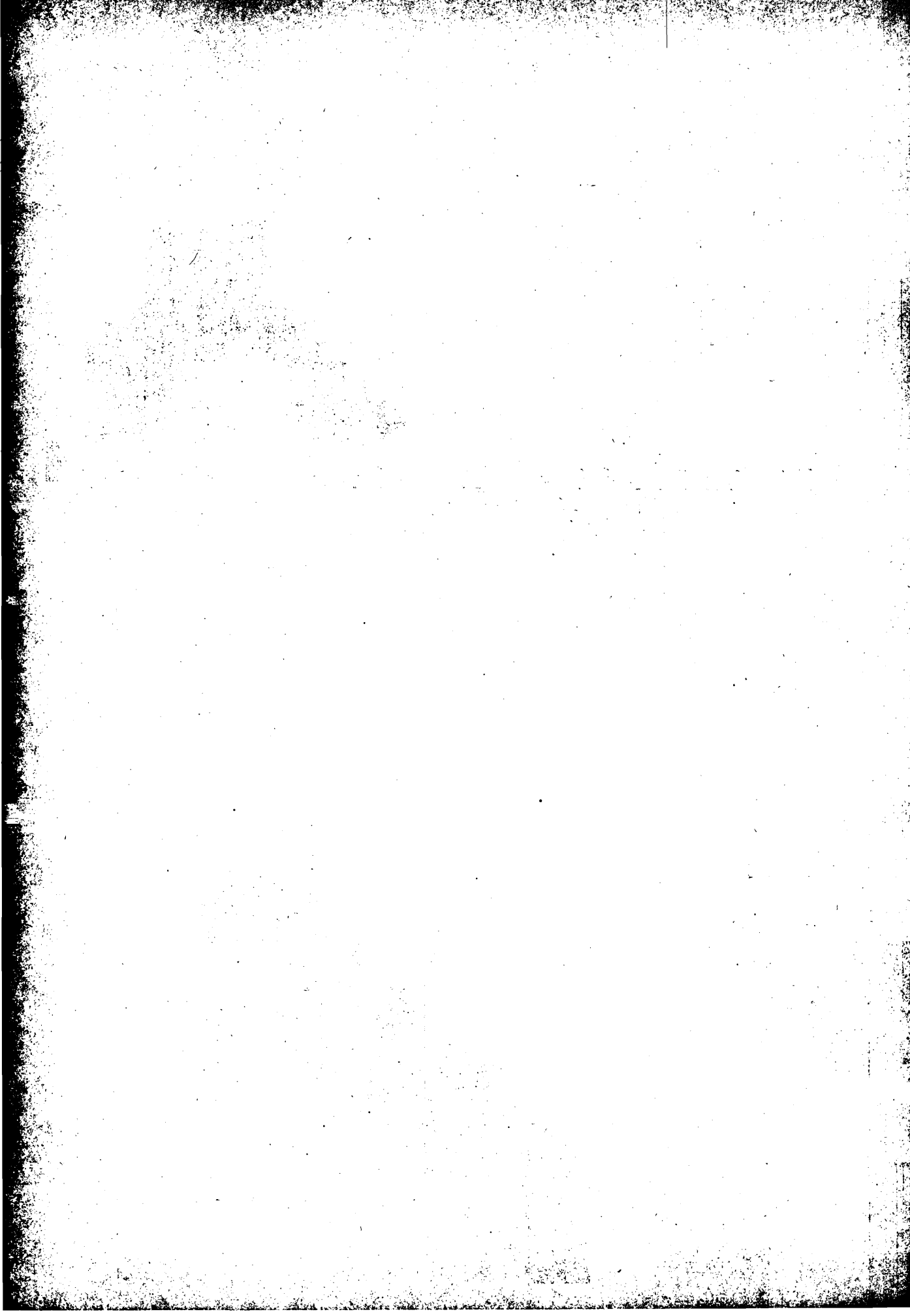
Från det ögonblick rätten att göra fordringen gällande övergått till kommittenten, och tredje man insåg eller borde inse förhållandet, blir såsom under 62 § nämnts hans rättsställning att bedöma som om cession av fordringen ägt rum. Medan han sålunda äger göra gällande varje motfordran hos kommittenten, utan avseende å när den uppkommit, kan han till kvittning använda motfordran, som han tilläventyrs har hos kommissionären, endast för så vitt den uppkommit å tid, då han varken insåg eller bort inse, att rätten att göra fordringen gällande tillkom kommittenten. Det är denna grundsats, som uttalats i förevarande paragrafs andra stycke.²

¹ Jfr Nytt jur. arkiv 1885 sid. 132, 1880 sid. 254 och 1875 sid. 319 samt Schmidt; Jur. arkiv XXVI sid. 572.

² Att tillämpningen av ifrågavarande regler gestaltar sig något olika vid civil kommission och vid handelskommission framgår av vad ovan under 62 § anförts.

Förmånsrättsordningen. 17 kap. handelsbalken

Några anmärkningar

Om borgenärers rätt och företräde för var annan till gäldbunden egendom.

1 §. Räcker ej gäldenärs egendom till fulla gälden, och kunna borgenärerna ej åsämjas, vilkendera fram för annan förmån äga må; skilje dem domaren åt.¹

Att en gäldenär — anmärkes i motiven till lagkommitténs förslag till handelsbalken, 22 kap. — är lika förbunden att betala den ena som den andra borgenärens fordran, är uppenbart, men därav följer ej, att alla borgenärer skola äga lika rätt till gäldenärens egendom. Lagarna hava ej allenast lämnat utvägar åt borgenärer att försäkra sig om uppfyllandet av gäldenärens förbindelse därigenom, att de betinga sig och förvärva sådan rätt i någon viss egendom, att de få njuta betalning ur densamma framför andra fordringsägare, utan ock i vissa fall omedelbart tillagt dem förmånsrätt, fastän de icke uttryckligen förbehållit sig den, eller någon åtgärd till dess förvärvande vidtagit.

Ämnet för ifrågavarande kapitel är att bestämma förmånsrätterna och ordningen borgenärer emellan samt deras rätt, som någon förmån för andra ej njuta.

2 §. Vad i gäldenärs bo finnes, som hörer annan till, det skall först uttagas, såsom: inlagsfä; eller det, som satt är under bolag, eller till salu; stulet, rövat, lånt eller lagt gods; pansatt gods, då lösen därför gives; faddergåva och annat dylikt. Är detta förvandlat och ej i behåll; gånge därmed som i 16 § skils.

Sedan njute borgenärer betalning av boet, efter ty, som nedan sägs; dock att angående vissa fordrings företräde till betalning ur fartyg, frakt och inlastat gods gäller vad i sjölagen stadgats. Lag 11 juni 1920.

Angående första stycket anförde lagkommittén med rätta: "Då fordringsägare ej kunna hava rätt till annan egendom än den, som tillhör gäldenären, följer av sig självt, att fråga om företräde emellan dem och annan man, som i grund av *äganderätt* återtager sitt i gäldenärens bo², ej kan

---

¹ Jfr konkurslagen 5 kap. Borgenär, som ej har pant- eller retentionsrätt, måste bevaka sin fordran i konkursen. Se 123 och 195 §§.

² Se min uppsats "Något om penningdeposition i "Juridiska skrifter" X. Jfr Naumanns tidskrift 1874 sid. 157.

uppstå. Den senare är ej borgenär i ordets egentliga bemärkelse, som innebär, att man har fordran hos annan och såmedelst rätt till hans gods.¹ Att en var har rätt till *sin* egendom, är lika naturligt, som att någon ej kan bliva sin egen borgenär. Kommittén har således i föregående kapitel (konkurslagen) infört det stadgande om rättigheten att ur konkursmassa uttaga egendom, som hörer annan till, vilket förut förekommit i kapitlet om förmånsrätt, där förhållandet endast *borgenärerna* emellan bör avhandlas.

Vägrar konkursboet att utlämna egendomen, så måste ägaren efter stämning å boet utföra talan om sin egendoms utbekommande. Skulle egendomen vara av gäldenären förvandlad, har ägaren att genom bevakning i konkursen framställa anspråk på ersättning. I visst fall har ägaren emellertid separationsrätt till utestående fordringar för egendom, som av gäldenären försålts. Se 194 § konkurslagen.

Beträffande i andra stycket antydda s. k. sjöpanträtter är att bemärka, att de utgå ur panten utan bevakning i konkurs (123 § konkurslagen).

I fråga om utmätning av fartyg eller gods i fartyg, se 71 och 73 §§ utsökningslagen.²

Sjöpanträtterna omförmälas i 11 kap. sjölagen.³ Följande paragrafer äro särskilt att uppmärksamma:

267 §. Borgenär, som för sin fordran har panträtt⁴ i fartyg, frakt eller inlastat gods, efter ty här nedan sägs, njute betalning ur panten framför de borgenärer, som i 17 kap. handelsbalken omförmäles.

268 §. Panträtt i *fartyg och frakt* tillkommer nedanstående fordringar: 1. lotspenningar, bärgarelön och ersättning för fartygets befriande ur fiendes våld; 2. befälhavarens och besättningens fordran å hyra och annan gottgörelse, vartill de på grund av sin anställning å fartyget äro lagligen berättigade; 3. fordran å bidrag till gäldande av gemensamt haveri eller av annan kostnad, som skall fördelas efter enahanda grund (161, 218 §§); bodmerifordran, så ock lastägares fordran för gods, som blivit under resa sålt för fartygets behov; och 4. fordringar,⁵ som grunda sig

¹ Jfr "Juridiska skrifter" IX sid. 9 och följ.

² Jfr "Juridiska skrifter" V sid. 144 not 1 och sid. 162 not 1. I 10 kap. 7 § handelsbalken är förbud meddelat mot pantsättning av fartyg, som är för fordran intecknat eller äger den dräktighet, att enligt vad särskilt är stadgat inteckning däri må meddelas. Jfr "Juridiska skrifter" V sid. 208 not 6 samt lagen om inteckning i fartyg den 10 maj 1901.

³ Se ock 17 § sjölagen samt 7 § här nedan.

⁴ Att fråga om panträtt må prövas i rättegång mellan borgenären och rederiet, se Nytt jur. arkiv 1912 sid. 438.

⁵ Angående panträtt för utlägg till befälhavaren av rederiets agent, se Nytt jur. arkiv 1914 sid. 104.

Huruvida befraktare (tidsbefraktare) ägde panträtt för fordran på grund därav, att fartyget icke haft den lastkapacitet, som utlovats i det med rederiet slutna, på befälhavarens fullgörande ankommande certepartiet, se Nytt jur. arkiv 1915 sid. 537.

Angående fraktens beräkning, när fartyget bortfraktats på tid, se Nytt jur. arkiv 1908 sid. 311.

på förbindelser, vilka befälhavaren i denna sin egenskap ingått för fartygets behov eller på uteblivet, felaktigt eller ofullständigt fullgörande av förbindelser, vilka redaren själv eller annan på grund av redarens fullmakt ingått och som skolat av befälhavaren i denna hans egenskap fullgöras,¹ så ock fordringar för ersättning för skada, vilken vållats genom fel eller försummelse, som i 8 § sägs; befälhavarens fordran för vad han själv förskjutit för fartygets behov eller på grund av egen utfästelse för sådant ändamål nödgats utgiva; fordran å utbekommande av belopp, som någon jämlikt bestämmelsen i 220 § tredje stycket erlagt utöver vad å honom belöpt enligt fördelning, varom där sägs. — Panträtt i fartyg omfattar jämväl fartygets tillbehör; panträtt i frakt omfattar bruttofrakten för den resa, under vilken fordringen uppkommit. Panträtt för bodmerifordran omfattar fartyg eller frakt eller bäggedera, enligt bodmeribrevets innehåll. — Under fartygs tillbehör innefattas icke proviant eller bränsle, ej heller å ångfartyg kol eller andra för maskinens drift avsedda ämnen. *Lag 13 dec. 1912.* (Se k. k. 21 nov. 1913.)

269 §. De i 268 § omförmälda fordringar äga, där de alla uppstått under samma resa, rätt till betalning i den nummerordning, i vilken de i samma § äro nämnda. Fordringar, som äro upptagna under samma nummer, skola sig emellan njuta lika rätt; dock vad angår de under 1 och 3 nämnda fordringar endast så vida de härleda sig från samma nödfall; eljest skall den yngre äga företräde till betalning framför den äldre. — Hava fordringarne uppstått under olika resor, skola de, vilka härleda sig från en senare resa, äga företräde framför alla dem, som uppstått under en tidigare; dock behålle befälhavare och besättning den dem tillagda förmånsrätt i fartyget för så mycket av vad de på grund av sist ingångna hyresavtal hava att fordra, som belöper å senaste tolv månader, ändå att fartyget under tiden gjort flera resor.

276 §. Panträtt i *inlastat gods* tillkommer² nedanstående fordringar: 1. bär-garelönen och ersättning för godsets befriande ur fiendes våld; 2. fordran å bidrag till gäldande av gemensamt haveri eller av annan kostnad, som skall fördelas efter enahanda grund (161, 218 §§); bodmerifordran ävensom lastägares fordran för gods, som blivit under resa sålt för annan lastägares räkning; 3. fordringar, som grunda sig på förbindelser, vilka befälhavaren i denna sin egenskap för lastens behov ingått; befälhavarens fordran för vad han själv förskjutit för lastens behov eller på grund av egen utfästelse för sådant ändamål nödgats utgiva; och 4. fordran å frakt och ersättning för överliggedagar eller för annat uppehåll vid lastning eller lossning. — De här omförmälda fordringar skola sig emellan äga rätt till betalning i den nummerordning, i vilken de ovan äro nämnda. Fordringar, som äro upptagna under samma nummer, njuta lika rätt; dock vad angår de under 1 och 2 upptagna fordringar endast såvida de härleda sig från samma nödfall; eljest skall den yngre hava företräde framför den äldre.³

281 §. Har borgenär panträtt i flere panter, häfte en var av panterna för gäldens hela belopp.⁴

¹ Se Nytt jur. arkiv 1923 sid. 448.

² Att för bogseringsavgift det bogserade fartyget ej häftar enligt förevarande paragraf, se Nytt jur. arkiv 1909 sid. 557.

³ Jfr Nytt jur. arkiv 1876 sid. 14.

⁴ Ang. panträtts upphörande 284 §. — Att närmare redogöra för innebörden av de i texten upptagna stadganden om sjöpanträtt, vilka stadganden stå i samband med andra bestämmelser i sjölagen, skulle givetvis leda till överskridande av de gränser, jag för mitt arbete uppdragit. Se förordet till "Juridik och politik" I.

3 §. *Har någon lös pant i händer; njute han därutur betalning framför alla andra. Samma rätt have ock hantverkare för arvode å det gods, som hos honom kvar är.*

Innehar borgenär eljest annan tillhörig lös egendom och har han rätt att den egendom till säkerhet för sin fordran kvarhålla, äge däri enahanda förmånsrätt, som i första stycket sägs; dock att beträffande hyresvärds eller jordägares förmånsrätt i egendom, som han äger kvarhålla till säkerhet för fordran hos hyresgäst eller arrendator, skall gälla vad nedan därom stadgas. Lag 13 maj 1921.

Att den, som har lös pant i händer,¹ därutur äger njuta betalning framför alla andra, är såsom av vad under 2 § anmärkts, en sanning med modifikation. Den, som i handpant mottagit ett fartyg (jfr 10: 7 H. B.) måste sålunda vika för innehavare av sjöpanträtt enligt förut omnämnda lagrum.

Angående närmare innebörden av ifrågakvarande paragraf hänvisas till "Juridiska skrifter" V. sid. 141 och följ. Jfr "Juridik och politik" I sid. 254 not 4 och II sid. 184 och följ.

4 §. *Är gäldbunden man död, och haver någon försträckt penningar, eller varor, till hans begravning; det skall först gäldas, sedan det gods avskilt är, som förr är sagt. Därefter den kostnad, som å egendomens upp-teckning skäligen gjord är, sedan läkarelön, läkedom och föda under den dödas sista sjukdom, deras arvode, som honom däri skött hava, så ock borgenärs kostnad för gäldenärens försättande i konkurs, betjänters och tjänstehjons lön för sista året, annan arbetares dagspenning eller avlöning, den där ej stått inne längre än tre månader efter förfallodagen, samt sådan begravningshjälp, eller för de tre sista månaderna upplupen sjukhjälp eller livränta, som det enligt lag angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete åligger gäldenären att utgiva. Vad nu är stadgat om förmånsrätt för arbetares avlöning äge ock tillämpning i avseende å skadestånd, som i händelse av obehörigt avskedande eller arbetsavtals hävande må tillkomma arbetaren i stället för avlöning, som skulle med förmånsrätt utgått. Innehar hos arbetsgivare viss del av arbetares lön till säkerhet för arbetarens fullgörande av sina skyldigheter, äge arbetaren för sålunda innestående lön enahanda förmånsrätt som nu angående arbetares avlöning är sagt, evad fordringen stått inne längre eller kortare tid.*

Därefter äge den, som enligt lagen om ackordsförhandling utan konkurs förordnats till rättens ombudsman eller god man, förmånsrätt för arvode och ersättning för utgifter, därest det belopp, som i sådant avseende skall utgå, bestämts efter ty i nämnda lag sägs. Lag 13 maj 1921.

Förmånsrätt för de i denna paragraf upptagna fordringar gäller i all gäldenärens egendom med iakttagande av den där angivna ordning så att först utgår fordran för försträckning, som lämnats till avliden gäldenärs begravning, därefter bouppteckningskostnad, vidare med sins emellan lika

¹ Jfr lagen den 20 juni 1924 om viss panträtt i spannmål.

rätt övriga i första stycket omnämnda fordringar, och slutligen de fordringar, som omförmälas i andra stycket.

Angående förmånsrätt för "betjänster", tjänstehjon och arbetare hänvisas till "Juridik och politik" I sid. 217 och följ. (Jfr "Tillägg" infört i "Juridiska skrifter" VIII).

Till kostnad för gäldenärs försättande i konkurs räknas den kostnad för vård av gäldenärens egendom, som enligt 13 § konkurslagen skall gäldas av borgenären.

Lagen ang. ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete är upphävd genom lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete. Förmånsrätt åtnjutes endast för sjukhjälp och livränta, intill dess konkursansökningen gjordes. Jfr 11 § andra stycket.

5 §. Därnäst äge hyresvärd förmånsrätt i de hyresgästen tillhöriga lösören, som finnas inom fastigheten, för hyra, dock ej för hyresfordran, som förfallit till betalning tidigare än ett år före utmätning eller, vid konkurs, före konkursansökningens ingivande, samt för kost under sista tre månaderna, så ock för ersättning, där sådan skall utgå, för skada å den förhyrda lägenheten.

Har den, för vars räkning fartyg bygges, givit varvsägaren eller byggmästaren förskott i penningar eller byggnadsämnena; är avhandling därom upprättad och med avhandlingen så förfaret, som i 3 § sjölagen sägs, njute förskottsgivaren sedan förmånsrätt i de lämnade byggnadsämnena och det, som med förskottet är tillverkat.

Därefter njute borgenär, som för sin fordran har inteckning i fartyg, förmånsrätt i fartyget och dess tillbehör; dock gälle ej förmånsrätt för ränta, som före utmätning eller, vid konkurs, före konkursansökningens ingivande är upplupen, för längre tid än tre år. Är fartyget intecknat för fleres fordringar, äge den företråde, som först sökt inteckning; hava flere sökt inteckning samma dag, äge lika rätt. Lag 13 maj 1921.

Den i första stycket hyresvärd tillerkända förmånsrätt för hyra avser hyran ända till dess¹ hyresavtalet i följd av uppsägning² eller eljest upphör. Med skadeersättning, varför förmånsrätt åtnjutes, avses endast sådan skada, som omförmäles i 3 kap. 16 § nyttjanderättslagen. Förmånsrätten³

¹ Om konkursboet övertager hyresgästens förpliktelser, har ju hyresvärden en starkare rätt än som följer av förmånsrätt.

² I anledning av hyresgästs konkurs hava borgenärerna ansetts på grund av 3 kap. 21 och 27 §§ nyttjanderättslagen äga att, oavsett i hyreskontraktet förekommande bestämmelser om uppsägningstid och fardag, efter uppsägning frånträda lägenheten å tid, som stadgas i 4 § samma kap. Se Nytt jur. arkiv 1915 sid. 603. Där var tillka fråga om rätt för hyresvärden till utdelning i konkursen för skadestånd i anledning av lägenhetens frånträdande före kontraktstidens slut.

³ Ang. mot hyresvärds förmånsrättsanspråk gjord invändning, att lägenheten, vari godset i fråga förvarades, redan före konkursens början med hyresvärdens

gäller "lösören" och sålunda icke allt vad enligt lag är att anse såsom lös egendom.

Angående första stycket hänvisas i övrigt till "Juridiska skrifter" V sid. 197 och följ.¹ I fråga om andra stycket jfr sjölagen den 12 juni 1891, § 3, vilken enligt lag den 10 maj 1901 har följande lydelse: "Har den, för vars räkning fartyg bygges, för byggnadens verkställande givit eller utfäst sig att giva varvsägaren eller byggmästaren förskott av penningar eller byggnadsämnen, äge han, när avhandling därom upprättats, att låta den intagas i protokollet hos magistraten i den stad, där byggnaden verkställs, eller, om byggnadsorten är belägen å landet, i närmaste stad; och njute sedan förmånsrätt, som i 17 kap. H. B. sägs." Beträffande tredje stycket se lagen om inteckning i fartyg den 10 maj 1912.²

6 §. *Den, som äger rätt till tionde, ränta eller annan sådan avgäld av fast egendom,³ njute ock företräde till betalning ur egendomen, i vems hand den vara må, där ej avgälden stått inne längre än ett år efter förfallodagen. Samma förmånsrätt tillkomme ock jordägare, som åt annan upplåtit sin fasta egendom, i de denna tillhöriga lösören och byggnader, som å egendomen finnas, samt, där tomträtt eller vattenfallsrätt upplåtits, i den upplåtna rättigheten med vad därtill hör, för arrende eller avgäld, som till jordägaren skall utgå, samt för jordägaren åliggande utskyld eller annan avgift, som bort av egendomens innehavare gäldas, dock ej för fordran, som förfallit till betalning tidigare än ett år före utmätning eller, vid konkurs, före konkursansökningens ingivande, så ock för husröta eller vanhävd, där sådan ersättning skall utgå. Har jordägare lämnat arrendator kreatur, redskap eller annat till egendomens bruk, njute jordägaren lika rätt för lega, som ej stått inne längre än nyss sagts, ävensom för ersättning, där sådan bör utgå, för vad sålunda blivit arrendatorn lämnat.*

Därefter njute borgenär, som har inteckning i tomträtt eller vattenfallsrätt, förmånsrätt i tomträtten eller vattenfallsrätten med vad därtill hör från

tillstånd överlåtits å annan, vilken ock övertagit godset, som sedermera genom köp övergått å konkursboet; se Nytt jur. arkiv 1903 sid. 578.

Att skånska prästerskapets byggnadskassa ansågs äga förmånsrätt enligt ifrågavarande lagrum för den årliga ränta, som av vederbörande prästgårdsinnehavare till kassan erlättes för begagnandet av byggnaderna å prästgårdarna, se *Naumanns* tidskrift 1868 sid. 662.

¹ Den meningen, enligt vilken vid frivillig försäljning av hyresvärdens gods hyresvärdens förlorar icke endast förmånsrätten utan även retentionsrätten, (*Lowski*; Konkurslagen sid. 344), är felaktig. Se "Juridiska skrifter" V sid. 198 not 1.

I den mån förmånsrätten är förbunden med retentionsrätt kan hyresvärdens göra förmånsrätten gällande, ehuru godset i fråga utmätts för annans fordran. Se anmärkningarna under 8 §. Jfr Kungl. Maj:ts dom den 28 september 1843; *Backmans* handbok sid. 392.

² Jfr 29, 35 och 37—40 §§ konkurslagen.

³ Jfr 12 §.

den dag inteckningen söktes. Finnas i tomträten eller vattenfallsrätten flera inteckningar, njute den, som tidigare sökt inteckning, företräde och de, som sökt inteckning samma dag, lika rätt. Lag 13 maj 1921.

Med "avgäld" i första punkten förstås, bland annat, äganderättsbeviljning till kronan och frälseränta till enskild person.

Vad i förevarande paragraf stadgas angående förmånsrätt för arrende, tionde och annan avgäld av fast egendom skall äga tillämpning¹ jämväl i fråga om avgift, som på grund av lönereglering bör till prästerskapet utgå för fastighet å landet eller för sådan stadsfastighet, varav eljest skolat utgå tionde. (Lag den 22 maj 1891, innefattande tillägg till 17: 6 H. B.)²

Genom förordningen den 20 juli 1855 angående kronans rätt vid återbetalning av lån, som blivit i jordebok antecknade (jfr lagen den 9 oktober 1914) är stadgat: "Då lån utav allmänna medel för beredande av odlingsföretag medelst utdikningar eller vattenavtappningar, likmätigt KK:a d. 13 juni 1845 och d. 3 nov. 1848, blivit i jordebok antecknat, äger kronan för de årliga avbetalnings- och räntebeloppen lika rätt i den fastighet, vilken lånet blivit påfört, som för annan avgäld eller ränta av fast egendom, efter ty i 17 kap. 6 § handelsbalken sägs.

Det åligger KB att, såvitt angår fastighet, som är i inteckningsboken upptagen, sedan anteckning, som nyss sagts, skett, därom så ock angående de årliga avbetalnings- och räntebeloppen ofördröjligen göra anmälan hos domaren i orten; och varde sådan anmälan införd i inteckningsprotokollet å nästa rättegångsdag under lagtima ting, så ock i inteckningsboken. När lånet blivit till fullo betalt, skall ock anmälan härom göras och i inteckningsprotokollet och inteckningsboken införas efter vad nu sagts."³

I lagen den 1 maj 1885 angående säkerhet för utbekommande av utflyttningsbidrag m. m. i anledning av laga skifte har meddelats följande bestämmelse:

¹ Bestämmelse om förmånsrätt enligt ifrågavarande lagrum för förskott till avlösning av frälseränta har meddelats i lagen den 8 november 1912 om avlösning av vissa frälseräntor.

² Att jordägare tillerkänts förmånsrätt för belopp, motsvarande de avgifter, som skulle utgå av fastigheten och bort av arrendatorn gäldas, se Nytt jur. arkiv 1907 sid. 393. — Hamninrättning hade vid försäljning av en till full ägo upplåten tomt förbehållit sig att av tomtens ägare utbekomma tomtöresavgift. Fråga, huruvida sådan avgift vore av beskaffenhet att utgå med förmånsrätt enligt ifrågavarande lagrum, besvarades nekande i Nytt jur. arkiv 1895 sid. 568. Jfr 1883 sid. 159, 1887 sid. 1 och 1890 sid. 183.

Yrkande att ur köpeskillingen för exekutivt försäld fastighet med förmånsrätt framför penninginteckningar utfå fastighetsskatt till Stockholms stad ogillat i Nytt jur. arkiv 1882 sid. 32.

³ På grund av övergångsbestämmelsen till lag 14 juni 1907 om ändring av bl. a. 6 § skall kronan för odlingslån, som lämnats före d. 1 jan. 1908, enligt 6 §:s äldre lydelse hava företräde framför enskild räntetägare.

Jfr, förutom åberopade KK:a 13 juni 1845 och 3 nov. 1848, jämväl KK 9 okt. 1914 ang. tillägg till gällande bestämmelser ifråga om fördelning av odlingslån.

"Har vid laga skifte blivit bestämt, att bidrag till utflyttning eller ersättning för odling eller vanhävd å jord eller för ståndskog, plantering eller torvjord skall gäldas av ägare till jord, som i skiftet ingått, då äge den, som har sådan fordran, där den ej stått inne längre än ett år efter förfallodagen, att ur jorden, ändå att den kommer i annans hand, njuta betalning med enahanda förmånsrätt, som enligt 17: 6 HB tillkommer enskild ränteägare för avgäld av fast egendom."¹ Jfr skiftesstadgan § 136.

Angående vad i första stycket stadgas om jordägares förmånsrätt i arrendators och annan nyttjanderättshavares² konkurs (eller vid utmätning) hänvisas till "Juridiska skrifter" V sid. 199 och följ.³

Särskilt bör dock här inskärpas, att jordägares förmånsrätt för arrende eller avgäld eller för honom åliggande utskyld eller annan avgift, som bort av nyttjanderättshavaren gäldas, avser också sådan fordran, som förfallit efter konkursansökningens ingivande. Förmånsrätt för husröta, vanhävdserättning samt ersättning för kreatur och annat, som lämnats till egendomens bruk, är icke underkastad någon särskild tidsbegränsning.⁴

¹ Att förmånsrätt för bidrag till utflyttning m. m. vid laga skifte ogillats, då icke inom ett år efter förfallodagen utmätning skett och konkurs inträffat, se Nytt jur. arkiv 1890 not B n:r 237. Jfr 1898 sid. 162 och 1904 sid. 183.

I 4 § lantmäteritaxan den 22 juni 1920 stadgas: "Gottgörelse, som enligt denna förordning bör gäldas, skall utan avseende å tvist om ägande- eller besittningsrätt erläggas av den, som vid räknings avgivande eller, då fråga är om förättning, som erfordrar fastställelse, senast vid fastställandet innehar jorden."

"Emedan lantmäteriarvode ej vore att hänföras till sådan fordran, varför betalningsrätt framför in-teckning lagligen ägde rum, ty bleve, med undanröjande av Kungl. Maj:ts befallningshavandes utslag, i vad det inverkar på Åströms rätt såsom in-teckningshavare, målet därutinnan visat åter till Kungl. Maj:ts befallningshavande." Nytt jur. arkiv 1888 sid. 236.

Att den, som å exekutiv auktion inropat fastighet efter skiftes avslutande men före dess fastställande, ansetts skyldig gälda lantmäteriarvode, se Nytt jur. arkiv 1893 sid. 341 (4 röster mot 3.)

² Härmed avses jämväl nyttjanderätt, varom förmåles i 1 kap. 7 § nyttjanderättslagen.

³ Att arrendators löftesmän, som betalt arrendet, i arrendatorns konkurs tillerkänts samma förmånsrätt som skulle tillkommit jordägaren, se "Juridiska skrifter" III sid. 72.

Att arrendator tillerkänts förmånsrätt för arrende i subarrendators konkurs, se Kungl. Maj:ts dom den 13 september 1819; Backmans handbok sid. 395.

Angående jordägarens och borgenärernas rätt att i anledning av arrendatorns konkurs uppsäga arrendeavtalet, se 2 kap. 33 § nyttjanderättslagen. Första stycket av detta lagrum avser icke arrendeavgift för det vid konkursens början löpande arrendeåret. Se Nytt jur. arkiv 1914 sid. 256.

⁴ Jfr 4 § konkurslagen.

Angående tredje stycket, se lagen den 14 juni 1907 om inteckning i tomträtt och vattenfallsrätt. Om rätt till ränta å sådan inteckning se 8 §.¹

Att inteckningen medför förmånsrätt framför utmätning, framgår av den plats ifrågavarande förmånsrätt erhållit. Jfr 8 §.

7 §. *Har redare i fartyg för medredare lämnat förskott, som i 17 § sjölagen sägs, njute han sedan för sin fordran förmånsrätt i fartyget.*²

Giver man annan förslag för idkande av bergsbruk eller gruvdrift, även där denna ej är att till bergsbruk hänföra, eller till drivande av fabrik, mjöl- eller sågkvarn, boktryckeri, bryggeri, brännvins- eller kruttillverkning, och varder förslaget intecknat, på sätt särskilt är stadgat, njute sedan, vid konkurs, förlagsman förmånsrätt för sin fordran i det, som tillverkat är, i de för tillverkningen avsedda råämnena, i all den lösegendom, vare sig maskiner, redskap, dragare eller annat, som till bergsbrukets, gruvans, fabriken eller inrättningens drift hörer, samt i gäldenärens fordringar för sådana förskott i penningar eller varor, som för rörelsen lämnade äro; så ock, vid förslag till bearbetande av andra gruvor än järngruvor, i själva gruvan; dock gälle ej förmånsrätt för ränta, som före konkursansökningens ingivande upplupen är, för längre tid än tre år. Är förlagsinteckning beviljad för fleres fordringar, have den företråde, som inteckning först sökt; have flere sökt inteckning å en dag, äge lika rätt. Är, då förlagsinteckning sökes, egendomen avträdd till konkurs eller meddelas beslut om egendomsavträde samma dag ansökningen göres, äge förmånsrätt icke rum. Lag 13 maj 1921.

I förordningen 13 april 1883 angående förlagsinteckning är stadgat:

Med upphävande av KF om förslag vid bergs- och brukshantering den 24 febr. 1748 och hallordningen den 2 april 1770, så ock med ändring av vad lag och författningar i övrigt innehålla mot denna förordning stridande, har stadgats som följer:

1 §. Giver man annan förslag till idkande av bergsbruk eller gruvdrift,

¹ Angående återvinning av inteckning i tomträtt och vattenfallsrätt, se 4 kap. 9 och 11 §§ nyttjanderättslagen samt 29, 33, 35 och 37—40 §§ konkurslagen.

² 17 § sjölagen lyder sålunda:

"Till bestridande av de utgifter, som av rederirörelsen påkallas, åligge envar redare att i mån av behov bidra i förhållande till sin andel i fartyget. Försummar redare att vid anfordran erlægga beslutet bidrag och varder detta av huvudredaren eller annan redare förskjutet, vare den försumlige skyldig att å förskjutna beloppet erlægga ränta efter åtta procent om året, tills betalning sker, ävensom ersätta kostnaden för den försäkring, som förskottsgivaren må hava tagit till sin säkerhet. Borgenären njute för sin fordran panträtt i den försumliges andel i fartyget och förmånsrätt till betalning efter vad i 17 kap. handelsbalken sägs; äge ock, i avräkning å sin fordran, i den försumliges ställe uppbära den utdelning, som på dennes andel belöper.

Den här stadgade panträtt och förmånsrätt upphör, därest icke genom stämning betalning sökes inom ett år efter det fordringen uppkom."

Se 139 § utsökningslagen. — Angående förmånsrätt för förskott av den, för vars räkning fartyg bygges, se 5 § här ovan.

även där denna ej är att till bergsbruk hänföra, eller till drivande av fabrik, mjöl- eller sågkvarn,¹ boktryckeri,² bryggeri, brännvins- eller kruttillverkning, och varder förlaget intecknat i den ordning här nedan stadgas, njute förlagsman sedan för sin fordran den förmånsrätt, som i 17 kap. handelsbalken sägs.

2 §. Förlagsinteckning sökes, då rörelsen drives i stad där rådstuvurätt finnes, vid denna rätt och, då rörelsen drives å landet eller i stad under landsrätt, vid rådstuvurätten i den stad, där KB i länet har sitt säte.

3 §. Vid ansökan om förlagsinteckning skall till rätten ingivas i huvudskrift den handling, på grund varav inteckning äskas; skolandet handlingen innehålla så väl uttryckligt erkännande av försträckningens egenskap av förlag för viss uppgiven rörelse³ jämte uppgift om stället, där bergsbruk eller gruvedrift, mjöl- eller sågkvarnsrörelse, brännvins- eller kruttillverkning idkas, samt om stad eller socken, där fabrik, boktryckeri eller bryggeri drives, som ock av vittnen styrkt medgivande att förlagsinteckning tagas må. Sökanden bifoge intyg av magistrat, (kronofogde eller länsman,)⁴ att förlagstagaren utövar den uppgivna rörelsen, så ock, där enligt särskilda författningar anmälan hos ämbetsmyndighet eller tillstånd av sådan myndighet fordras för rörelsens drivande, bevis att anmälan skett eller tillstånd meddelats.

Fullgör sökanden ej vad sålunda föreskrivet är, varde ansökningen genast avslagen.

4 §. Rätten låte den handling, som ligger till grund för ansökningen, offentligen uppläsa och i särskilt protokoll över förlagsinteckningar intagas.

5 §. Ej må förlagsinteckning beviljas utan till visst belopp i penningar eller varor.

6 §. Då förlagsinteckning blivit beviljad, teckne rätten bevis därom å den handling, varå den intecknade fordran är grundad.

7 §. Förlagsinteckning skall förnyas i den ordning, som i 8 § bestämes, första gången inom tio år sedan den beviljades och därefter inom tio år från varje förnyelse. Sker ej sådant, vare inteckningen förfallen, ändå att inom nämnda tid med densamma vidtagits sådan åtgärd, som i 9 § 2 mom. sägs.

8 §. Vill någon låta förnya förlagsinteckning, uppvisa hos den rätt, som inteckningen beviljat, inteckningshandlingen i huvudskrift, och skrive

¹ Fråga, huruvida "brädgårdsrörelse", innefattande kapning och märkning samt, i mindre omfattning, klyvning av trävaror, som inköpts för export, vore att hänföra under 17: 7 H. B., nekande besvarad i Nytt jur. arkiv 1923 sid. 688.

² Angående fråga, huruvida av gäldenären bedriven verksamhet vore att hänföra till boktryckerirörelse, se Nytt jur. arkiv 1912 sid. 196.

³ Fråga, huruvida förlagsinteckning må beviljas på grund av skuldebrev, vari den rörelse, för vilken förlaget lämnats, betecknats allenast såsom "fabriksrörelse", jakande besvarad i Nytt jur. arkiv 1920 sid. 127.

⁴ Numera landsfiskal.

rätten därå bevis om inteckningsförnyelsen. Stånde ock sökanden fritt att inför annan rådstuvurätt förete inteckningshandlingen: den rätt låte, då sådant sker, i sitt protokoll över förlagsinteckningar korteligen intagas vad handlingen innehåller med dag och årtal då den utgavs, av vilken rätt förlagsinteckningen är beviljad, när och under vilken paragraf i protokollet det skedde, och, om inteckningen förut förnyats, när det ägt rum; teckne ock bevis å handlingen att den varit företedd till vinnande av inteckningsförnyelse; sedan ingive sökanden protokollet däröver till den rätt, som beviljat inteckningen, inom tid, som i 7 § sägs; och vare detta så gillt, som om handlingen där blivit företedd.

9 §. Vill någon låta förlagsinteckning helt och hållet eller till viss del dödas, uppvisse inteckningshandlingen i huvudskrift för den rätt, som beviljat inteckningen, och skrivte rätten å handlingen bevis om dödandet. Åskas åtgärden av annan än förlagstagaren, må dödandet ej beviljas utan dennes samtycke.

Vill någon låta förlagsinteckning under annan nedsättas,¹ förfäres i enlighet med vad här ovan om intecknings dödande är sagt.

10 §. Är intecknad förlagsförbindelse inlöst av förlagstagaren eller eljest åter kommen i hans hand, vare honom ej förment att, där inteckningen ännu är gällande, ånyo utgiva handlingen med fortfarande inteckningsrätt.²

11 §. Överlåter någon till annan bruk, gruva, fabrik eller inrättning, för vars drivande förlagsinteckning är beviljad, vare förlagsskulden emot förlagstagaren genast till betalning förfallen.

12 §. Ärende angående förlagsinteckning må av rätten upptagas endast å måndag, eller om helgdag då inträffar, nästa söknedag därefter; dock att fråga om intecknings förnyelse må handläggas jämväl å annan rättgångsdag.

13 §, som handlade om fullföljd av talan, är upphävd; se *RP* § 2. — Jfr *RB* 25:2; 30:1.

14 §. Har beslut, varigenom rådstuvurätt helt och hållet eller till någon del avslagit ansökan om förlagsintecknings beviljande, blivit till följd av besvär ändrat av högre rätt, vare sökanden pliktig att, inom tre månader från det utslaget om ändringen vunnit laga kraft, förete detsamma hos rådstuvurätten, vid äventyr att i annat fall den förlagsinteckning, som på grund av utslaget beviljas, gäller såsom vore den sökt först å den dag utslaget vid rådstuvurätten företes.

15 §. Denna förordning träder i kraft d. 1 jan. 1885.

¹ Att nedsättning av en förlagsinteckning efter annan sådan inteckning ej har den verkan, att den förra inteckningen nedsatts efter de mellanliggande, se *Nytt jur.* arkiv 1904 sid. 342 och 1890 sid. 383.

² Då gäldenären, efter att hava inlöst en intecknad förlagsförbindelse, pantsatt densamma hos annan, har denne erhållit förmånsrätt enligt ifrågavarande lagrum. Se *Nytt jur.* arkiv 1895 sid. 67.

Därförinnan meddelad förlagsinteckning skall, för att bibehållas gällande, inom ett år från nyssnämnda dag förnyas hos den rådstuvurätt, som, därest ny förlagsinteckning då sökes, är behörig att upptaga ansökningen, samt därefter hos nämnda rätt vidare förnyas efter ty i 7 § stadgat är. Samma rätt tillkomme ock att i fråga om sådan inteckning upptaga ärende, varom i 9 § sägs.

Förmånsrätten omfattar endast lös egendom.¹ Beträffande särskilt fordringar är förmånsrätten begränsad till dem, som härleda sig från sådana förskott i penningar eller varor, som äro lämnade för rörelsen, därvid företrädesvis avsetts fordringar för förskott till arbetare.²

Förmånsrätten omfattar endast den tillverkning, som frambringas i den å uppgivet ställe eller i uppgiven stad eller socken idkade rörelse, med avseende varå inteckningen meddelats.

Om en fabrik, vari förlagsinteckning meddelats, flyttas till annan ort än den, varå fabriken vid inteckningens beviljande var belägen, har alltså förmånsrätten upphört.³

¹ Att förmånsrätt ej är avsedd att omfatta byggnad, uppförd å annans grund, framgår av förarbetena till förevarande stadganden. Se *Lawski*; Konkurslagen sid. 351.

² Fråga, huruvida den, som på grund av förbindelse från kvarnägare undfått förlagsinteckning, vore berättigad åtnjuta förmånsrätt i kvarnägarens vid konkursens början utestående fordringar för utborgade, vid kvarnen tillverkade varor, nekande besvarad i *Nytt jur. arkiv 1894 sid. 422*.

Beträffande frågan, i vilken omfattning förmånsrätt förefinnes, se ock *Nytt jur. arkiv 1897 sid. 13* (maskiner och redskap) samt *1897 sid. 380*. — Vid försäljning av fabriksrörelse överenskomms, att köparen skulle i avräkning å köpeskillingen övertaga betalningsansvar för en av säljaren utfärdad skuldförbindelse, för vilken förlagsinteckning meddelats i fabriken. Uppkommen fråga, huruvida förbindelsens innehavare på grund av nämnda överenskommelse ägde fordrings- och förmånsrätt i köparens konkurs, besvarades nekande i *Nytt jur. arkiv 1909 sid. 435*.

Se ock *Nytt jur. arkiv 1912 sid. 559*, där frågan gällde tvist om rätt för ett sockenmagasin att — jämlikt Kungl. maj:ts 1751 givna stadfästelse å en sockenmannens överenskommelse om inrättandet av ett dylikt magasin — i en sin låntagares konkurs utbekomma fordringen med förmånsrätt. Yrkandet ogillades såsom saknande stöd av lag.

³ Se *Nytt jur. arkiv 1904 sid. 176*. "Enär förlagsinteckningen vore beviljad av rådhusrätten i Motala den 11 februari 1901 uti den E. von Schulzenheim tillhöriga, i Motala stad befintliga metallfabrik med vad dit hörde, samt ostridigt vore, att nämnda metallfabrik med tillhörigheter i november 1901 flyttats från Motala stad till Holm i Motala socken; alltså och då genom omförmälda flyttning den å förlagsinteckningen grundade förmånsrätt till betalning ur förenämnda egendom måste anses hava upphört, ogillades yrkandet om förmånsrätt."

Däremot har, sedan till säkerhet för lån för drivande av ett bolags fabriksrörelse (stenhuggeri) i viss socken meddelats förlagsinteckning, samt bolaget med bibehållande av fabriksanläggningen uppfört ytterligare en sådan å annan plats inom samma socken, inteckningen ansetts omfatta jämväl egendom vid sistnämnda anläggning. Denna kunde nämligen icke betraktas annorledes än som en utvidgning" av bolagets förut i samma socken bedrivna stenhuggerirörelse. Se *Nytt jur. arkiv 1920 sid. 394*.

Förlagsinteckning medför icke panträtt utan endast förmånsrätt. Härav följer, att innehavare av fordran, för vilken beviljats förlagsinteckning i gods, som sedermera blivit för annans fordran utmätt, icke är berättigad att njuta betalning ur köpeskillingen för samma gods.¹ Det är allenast vid konkurs, som förmånsrätten kan göras gällande. Att emellertid innehavare av förlagsinteckning stundom kan få gäldenären försatt i konkurs och därigenom utmätningen kraftlös, se konkurslagen §§ 4 och 31.

Om egendom, vari förlagsinteckning fastställts, försäljes, går förmånsrätten i och med detsamma² förlorad.³

8 §. *Sedan äge borgenär, för vars fordran lös egendom blivit i laga ordning i mät tagen, förmånsrätt till betalning ur den utmäta egendomen. Är densamma utmätt för fleres fordringar; have den, för vars fordran utmätning först verkställdes, företråde: har utmätningen skett på en gång; äge var lika rätt. Har konkurs följt på ansökning, som gjorts inom en månad från den dag, då utmätning verkställdes, eller, där utmätningen skett för fordran, som tillkommer gäldenärens make, inom ett år från nämnda dag; äge den förmånsrätt, nu sagd är, ej rum: ej heller då utmätning skett efter gäldenärs död, innan en månad förflutit från den dag, då uppteckningen av den dödes bo slutades, där konkurs följer på ansökning, som gjorts inom sagda tid.⁴*

Har i fall, då konkurs föregåtts av offentlig ackordsförhandling, som på grund av konkursen förfallit, eller då konkurs följt på ansökning, som gjorts inom fjorton dagar från det kungörelse om sådan förhandlings upphörande varit i allmänna tidningarna införd, beslutet om inledande av ackordsförhandling meddelats inom tid, som i första stycket sägs, från den dag, då utmätning verkställdes, äge förmånsrätt, varom i första stycket stadgas, ej rum.

Där huvudlottägare i solidariskt bankbolag blivit försatt i konkurs efter ansökning, som gjorts inom natt och år från det beslut om bolagets försättande i konkurs meddelats, samt ansökningen om bolagets försättande i konkurs gjorts inom tid, som i första stycket sägs, från den dag, då utmätning hos bolagsmannen verkställdes, må ej heller den förmånsrätt, som i

¹ Se Nytt jur. arkiv 1896 sid. 166 samt sid. 72 här nedan. Jfr 19 § här nedan samt 72 § utsökningslagen.

² Se Nytt jur. arkiv 1894 sid. 502. "Enär Svansbo såg med inventarier efter förlagsinteckningens beviljande ostridigt på grund av försäljning *under någon tid* varit i annan persons ägo, samt förlagsinteckningen därigenom måste anses hava i samma egendom upphört, ogillades yrkandet om förmånsrätt till ifrågavarande såg och därtill hörande inventarier."

³ Ang. återvinning till konkursbo av förlagsinteckning, se 29 § konkurslagen.

⁴ Ang. sista punkten i första stycket; se 24 § 3 st., 31 § och 33 § 2 st. konkurslagen.

denna paragraf avses, äga rum, så framt förvaltarne i bolagets konkurs där- om framställa påstående. Lag 13 maj 1924.¹

Såsom i annat sammanhang anmärkts bereda kvarstad och skingringsförbud liksom panträtt säkerhet i lös egendom. Men även om kvarstad och skingringsförbud meddelats i avseende å ett fordringsanspråk, förläna de icke någon särskild rätt till betalning² ur egendomen i fråga utan åsyfta allenast att, i avvaktan på utgången av någon rättstvist, skydda egendomen mot innehavarens dispositioner.³

Att borgenär, som i lös egendom har förmånsrätt men icke pant- eller retentionsrätt, ej kan hindra egendomens utmätande för annan gäld, är stadgat i 72 § utsökningslagen. Däremot är det ingenstädes tydligt uttalat, att förmånsrätten icke medför någon rätt för borgenären att taga del i den vid egendomens exekutiva försäljning influtna köpeskillingen. Fastmera synas ordalagen i 17 kap. 19 § handelsbalken (jfr här nedan) kunna föranleda ett motsatt antagande. En dylik åsikt saknar — säger med rätta *Trygger*⁴ — "emellertid berättigande, och den skulle för övrigt konsekvent utförd, leda därtill, att även oprioriterad borgenär skulle äga möjlighet att få del i köpeskillingen för den utmäta egendomen, därest han därom hos utmätningssmannen i tid gjorde yrkande. Förutsättningen för tillämpningen av § 19 är åter den, att något särskilt förhållande inträtt, som i likhet med konkurs alstrar för flera borgenärer en betalningsrätt i den ifrågavarande egendomen. Detta är emellertid vid utmätning av lös egendom⁵ fallet endast beträffande fordran, som är förenad med pant- eller retentionsrätt, eller för vilken egendomen blivit utmätt.⁶ För att en förmånsberättigad borgenär, som ej äger pant- eller retentionsrätt, skall få åtnjuta del i köpeskillingen för den exekutivt försålda lösa egendomen, måste han därför hava

¹ 8 § hade enligt lag 11 juni 1920 denna lydelse:

Sedan äge — — — lika rätt. Är utmätning verkställd inom en månad före den dag, gäldenärs konkurs börjades, eller, där utmätningen skett för fordran, som tillkommer gäldenärs make, inom ett år före nämnda dag; — — — konkurs inom sagda tid börjas.

Genom lagen 11 juni 1920 tillades orden: "eller, där — — — nämnda dag". Lagen trädde i kraft den 1 jan. 1921, dock att förut gällande lag fortfarande skulle lända till efterrättelse beträffande makar, å vilkas förmögenhetsförhållanden äldre giftermålsbalken vore tillämplig.

² Att kvarstad ej medför förmånsrätt, se *Naumanns* tidskrift 1869 sid. 104.

³ Enligt 72 § utsökningslagen får lös egendoms utmätande ej förhindras av att egendomen belagts med kvarstad eller skingringsförbud. Med hänsyn därtill att dylik handräckningsåtgärd ej medför någon förmånsrätt, föreskrives emellertid i samma paragraf vidare, att om annan egendom finnes att tillgå, denna bör företrädesvis utmätas, så vitt det lämpligen och utan förfång för utmätningssökanden kan ske.

⁴ Se Kommentrar till utsökningslagen sid. 234.

⁵ I fråga om fast egendom se 127 § utsökningslagen.

⁶ Obs. emellertid 4 § konkurslagen.

berett sig utmätning, innan auktionen äger rum.¹ Har han vunnit sådan utmätning för sin fordran, är han uppenbarligen berättigad att i förhållande till andra borgenärer, som vunnit utmätning, njuta betalning icke endast efter den ordning, § 8 i 17 kap. handelsbalken föreskriver, utan jämväl efter den, som framgår av föregående paragrafer² i nämnda kapitel".³

Tredje stycket bör jämföras med 16 § i lagen angående solidariskt bankbolags, bankaktiebolags och sparbanks konkurs samt 31 § konkurslagen.

Påstående om tillämpning av tredje stycket liksom av 16 § i nyssnämnda lag kan endast framställas av förvaltarna i bankbolagets konkurs. Om den utmäta egendomen överlämnats till lottägarens konkursbo (jfr 24 § 3 st. konkurslagen), lär dylikt påstående böra framställas i den ordning, som stadgats i fråga om jäv.⁴

9 §. 1 mom. Har någon i gäldenärs fasta egendom inteckning för fordran, äge näst efter fordringar, varom i 6 § förmäles, förmånsrätt i samma egendom från den dag inteckningen söktes. Finnas i egendomen flera inteckningar, njute den, som tidigare sökt inteckning, företräde och de, som sökt inteckning samma dag, lika rätt; dock att inteckning, som inom den i 11 kap. 2 §⁵ jordabalken stadgade tid sökes för ogulden köpeskilling, skall giva företräde framför annan inteckning för köparens gäld, ändå att denna inteckning sökts tidigare.

¹ Jfr Nytt jur. arkiv 1896 sid. 166.

² Jfr här nedan under 13 §.

³ I fråga om utmätning hänvisas till Nytt jur. arkiv 1880 sid. 344. Lös egendom, som blivit för gäld utmätt mer än 30 dagar före början av gäldenärens konkurs, försälldes exekutivt efter konkursens början. Uppkommen fråga, huruvida vid sådant förhållande konkursboet vore framför utmätningssökanden berättigat till köpeskillingen, besvarades nekande.

Sedan vid särskilda utmätningar för domfästa skulder till riksbanken i mät tagits penningar, men gäldenären inom 30 dagar efter utmätningarna blivit försatt i konkurs, och med anledning därav utmätningssmannen vägrat att till riksbanken utbetala penningarna, yrkade riksbanken efter stämning å konkursförvaltningen att förklaras för rätt ägare till samma penningar och berättigas lyfta dem hos utmätningssmannen. Yrkandet ogillades, enär riksbanken genom utmätningarna icke enligt lag vunnit äganderätt till ifrågavarande, i mät tagna penningar, utan dessa, vilka inestått hos utmätningssmannen vid tiden för gäldenärens inom 30 dagar efter utmätningarna gjorda egendomsavträde, jämlikt 35 § konkurslagen, borde räknas till hans konkursbo. Riksbanken hade till stöd för sin talan anfört: Ut-sökningslagen skilde i 74 och 116 §§ emellan penningar och egentliga lösören, och 17 kap. 8 § handelsbalken talade endast om att förmånsrätt ägde rum i utmätt lös egendom, således icke i penningar, som blivit utmäta. Dylika vore, så fort de influtit, att anses såsom en gjord avbetalning å skulden, och fordringsägaren hade att lyfta dem 14 dagar sedan de influtit. Utmätningssmannen ägde icke någon rätt att kvarhålla dem en månad för att inhämta, om gäldenären möjligen under tiden gjorde konkurs. (Nytt jur. arkiv 1889 sid. 54.)

⁴ Se *Lawski*; anf. arb. sid. 355.

⁵ Jfr 2:dra stycket i samma lagrum.

2 mom. Har någon inteckning i gäldenärs fasta egendom för rätt till avkomst eller annan förmån av egendomen, njute för vad han enligt lag äger att ur egendomen utbekomma enahanda förmånsrätt som inteckning för fordran enligt 1 mom. medför.

3 mom. Har fast egendom blivit utmätt för fordran, varför egendomen icke på grund av inteckning häftar, äge borgenären, där icke utmätningen upphäves eller går åter, förmånsrätt till betalning ur den utmätta egendomen, såsom vore inteckning för hans fordran beviljad den dag utmätningen skedde; dock att, om inteckning sökes samma dag utmätningen sker, utmätningen har företräde. Inträffar konkurs, såsom i 8 § sägs; äge den förmånsrätt ej rum. Lag 11 okt. 1912.

Inteckning för fordran medför enligt 18 § inteckningsförordningen rätt att i den ordning utsökningslagen bestämmer ur egendomen utbekomma vad intecknat är,¹ dock ej ränta för längre tid före² den dag utmätning sker eller konkurs börjas än två år.

¹ Inteckning avser jämväl byggnad, som efter inteckningens meddelande uppförts av ny ägare till fastigheten. Se Nytt jur. arkiv 1880 sid. 137.

Se Nytt jur. arkiv 1895 sid. 339, där nekande besvarades fråga, huruvida s. k. extra uttaxering till stadshypoteksförening borde på grund av inteckningar, som blivit hos föreningen för lån pantsatta, ur ersättning för brandskada å den intecknade fastigheten utgå med förmånsrätt framför efterföljande inteckningar.

Inteckningshavares anspråk på företrädesrätt till brandstodsmedel för nedbrunna byggnader har godkänts, när fastighetsägaren kommit i konkurs, innan brandskadan timade. Se Nytt jur. arkiv 1882 sid. 77. Jfr Nytt jur. arkiv 1899 sid. 570: "Enär ifrågavarande byggnader nedbrunnit före vidtagandet av de exekutiva åtgärder, som föranlett försäljningen av hemmanet, samt vid sådant förhållande inteckningen icke enligt lag för inteckningshavaren medfört någon rätt till brandskadeersättningen för byggnaderna; alltså och då annan laglig grund för kärandens anspråk icke blivit visad", ogillades hans talan. — I allmänhet torde numera i vederbörande reglementen finnas föreskrifter därom, att brandstodsmedel alltid skola fördelas på sätt som stadgats angående köpeskillning för exekutivt såld fast egendom.

Enligt förordningen den 15 oktober 1880, innefattande särskilda föreskrifter ang. lagfart, inteckning och utmätning av järnväg m. m., äro järnvägsägares för järnvägens drift anskaffade, under hans värjo varande eller för trafik å annan i förbindelse med järnvägen stående bana använda lokomotiv, vagnar, inventarier och förråd att anse såsom tillhörigheter till den fasta egendomen. Inteckning i järnväg omfattar sålunda även lösören. Dessa utgöra emellertid säkerhet för inteckningshavaren endast i den mån, de fortfarande tillhöra järnvägen. I och med det lösörena avhändas järnvägen, upphör inteckningshavarens rätt, vilken alltså icke är panträtt utan blott förmånsrätt.

Ang. återvinning av inteckning, se 29, 33, 35 och 37—40 §§ konkurslagen samt 2 § urarvaförordningen. Ang. återvinning av genom utmätning av fast egendom vunnen betalning, se 31 §, 33 § 2 st. och 35 § samma lag. Ang. försäljning av fast egendom under konkurs, se 23, 24 och 70 §§ konkurslagen samt 107, 114 och 143 §§ utsökningslagen.

² För vad som därefter förfaller åtnjutes förmånsrätt. — Angående expropriation se 57 och 58 §§ i lagen om expropriation den 12 maj 1917.

Är inteckning meddelad för rätt till avkomst eller annan förmån, som åt någon upplåtes att utgå ur fast egendom, så äger jämlikt 54 § samma förordning rättighetens innehavare att i den ordning utsökningslagen bestämmer ur egendomen utbekomma förmån i penningar eller varor, som är upplupen och inestår ogulden, samt, där egendomen säljes utan förbehåll om rättighetens bestånd, ur köpeskillingen njuta ersättning motsvarande uppskattade värdet av de förmåner i penningar eller varor, som tillkomma honom. Ej må dock ur egendomen uttagas förmån för längre tid före¹ den dag utmätning sker eller konkurs börjas än två år.

Stockholms stads brandförsäkringskontor har för beviljat premielån (d. v. s. försträckning av försäkringspremier eller försäkringsskillingen) jämte tre års ränta därå förmånsrätt i det brandförsäkrade huset framför alla in-tecknade fordringar, så snart lånet antecknats å försäkringsbrevet och utan att inteckning behöver hos domstolen sökas.¹

10 § är för närvarande så lydande:

Sedan tages omyndigs fordran hos föräldrar eller förmyndare ut. Äro förmynderskap flera; äge de omyndige sig emellan lika rätt. Har, sedan förmynderskapet upphört, fordran stått mer än tre år inne, äge dock förmånsrätt, som nu är sagd, ej rum, utan så är att talan om redovisning eller klander därav eller om utfående av fordringen blivit före utgången av sagda tid anhängiggjord, så ock laga åtgärd, som därutöver för erhållande av redovisning eller utbekommande av fordringen varit av nöden, vidtagits inom ett år från det i varje fall anledning därtill yppades.

Då på grund av vad i första stycket stadgas för bevarande av förmånsrätt, som där avses, erfordras, att åtgärd för vinnande av utmätning vidtages inom ett år från det anledning därtill yppades, men offentlig ackordsförhandling varder inledd före utgången av sagda tid, skall däri icke inräknas den tid, under vilken ackordsförhandlingen pågår, och vare för förmånsrättens bevarande ej nödigt, att åtgärd, som nyss sagts, vidtages i fall, då ackord kommit till stånd, före utgången av en månad från den dag, då beslutet om ackordets fastställande vann laga kraft, och i annat fall före utgången av samma tid från det kungörelse om ackordsförhandlingens upphörande var införd i allmänna tidningarna. *Lag 13 maj 1921.*

Myndling åtnjuter förmånsrätt endast för sådan fordran, som uppkommit i anledning av förmynderskapet.

Härutinnan äro följande rättsfall av intresse:

A. Andersson utfärdade 1897 till Selma Meijer ett skuldebrev å 5,000 kr. med ränta. Detta skuldebrev överlät Selma Meijer 1906 å Anderssons dotter Ruth under förbehåll, att Andersson ägde under sin livstid räntefritt nyttja och behålla skuldebrevets belopp. Såsom förmyndare för sin dotter mottog Andersson skuldebrevet. — Förmånsrättsyrkandet ogillades,

¹ Se förordningarna den 1 juni 1748 och den 16 oktober 1759 samt bolagsordning för brandförsäkringskontoret, fastställd den 31 december 1908, § 8, jämförda med förordningen den 8 oktober 1861 ang. ändring i vissa delar av 17 kap. handelsbalken m. m.

enär ifrågavarande för omyndiga Ruth Andersson bevakade fordran icke uppkommit i följd av det förmynderskap, hennes fader i livstiden för henne utövat, utan grundades allenast på en av fadern till annan person utgiven och av denna på den omyndiga överlåten skuldsedel, vilken fadern såsom sin dotters förmyndare till förvaltning mottagit, samt vid sådant förhållande fordringen ej vore av beskaffenhet att jämlikt 17 kap. 10 § handelsbalken utgå med förmånsrätt. (Nytt jur. arkiv 1910 sid. 575.)

Enär upplyst blivit, att den fordran, som i Bohlin's konkurs bevakats för omyndigförklarade Svedman, utgjorts av besparade medel, vilka Svedman fått mottaga för sitt underhåll och själv förvaltats samt därefter såsom lån lämnat Bohlin, vore nämnda kravsanspråk icke hänförligt till sådan omyndigs fordran som enligt 17 kap. 10 § handelsbalken borde utgå med förmånsrätt. (Nytt jur. arkiv 1886 sid. 66. Se ock 1892 sid. 490.)

Sedan A. J. Peterssons hustru avlidit, efterlämnande såsom stärbhusdelägare, förutom mannen, en omyndig dotter Signe, förordnades Petersson till hennes förmyndare. Därefter avled Signe Peterssons morfader J. W. Berg. Bland tillgångarna i hans bo antecknades en fordran å 10,000 kr. hos mågen Petersson. Viss del av denna fordran tillskiftades Signe. I Peterssons sedermera inträffade konkurs yrkade ny förmyndare för Signe att med förmånsrätt enligt förevarande lagrum utfå hennes fordran. Detta yrkande ogillades, enär, enligt vad upplyst blivit, stärbhusets omförmälda fordran, varav Signe Petersson tillskiftats viss andel, tillkommit därigenom, att A. J. Petersson, som av Berg i livstiden fått mottaga och före hans död i bank belånat ett in-tecknat skuldebrev å 10,000 kr., icke återställt samma skuldebrev, vilket i stället blivit av stärbhusdelägarna från banken inlöst, samt vid sådant förhållande Signe Peterssons andel i samma fordran icke vore av beskaffenhet att jämlikt 17 kap. 10 § handelsbalken utgå med förmånsrätt. (Nytt jur. arkiv 1900 sid. 314.)¹

Även följande rättsfall böra beaktas.

Sedan J. A. Wallenberg förordnats till förmyndare för omyndiga Hedvid och Anna Sundström, erhöilo dessa av sin moder vissa medel, som överlämnades till förvaltning under förmyndareansvar av Wallenberg med rätt för honom att använda dem såsom förlagskapital vid sitt lantbruk med skyldighet att därå till modern redovisa viss ränta, men så snart han sålde lantegendomarna borde i stället värdepapper, som modern godkände, inköpas. Efter det Wallenberg avlidit och hans bo avträtts till urarvakonkurs, bevakade systrarna Sundström sin ifrågavarande fordran under yrkande om förmånsrätt enligt 17 kap. 10 § handelsbalken. — Underrätten yttrade, att enär änkan Sundström vid ifrågavarande gäva till döttrarna fästade villkor och bestämmelser, genom vilka de skänkta medlen undandragits den tillsyn

¹ Se ock Nytt jur. arkiv 1878 sid. 38. Jfr däremot 1888 sid. 36.

över deras förvaltning, som för omyndigs medel vore stadgad;¹ alltså och då härförutan Wallenberg, även efter det systrarna Sundström blivit myndiga, innehaft gåvomedlen under andra villkor än lag bestämde i fråga om redovisning av omyndigs medel, samt i följd av dessa förhållanden oftänämnda medel ej vore att hänföra till sådan omyndigs fordran hos förmyndare, för vilken förmånsrätt lagligen ägde rum, bleve yrkandet om dylik förmånsrätt ogillat. — Hovrätten fann i dom ej skäl göra ändring i underrettens beslut. Kungl. Maj:t biföll emellertid nedre revisionens betänkande, så lydande: Emedan ifrågavarande medel blivit, efter det Wallenberg förordnats till förmyndare för systrarna Sundström, till dem skänkta och av Wallenberg till förvaltning under förmyndareansvar mottagna, varefter dessamma hos honom inestått till hans död, samt medlen följaktligen måste anses utgöra en sådan systrarna Sundströms fordran hos deras förutvarande förmyndare Wallenberg, att förmånsrätt därför enligt 17 kap. 10 § handelsbalken lagligen ägde rum, hemställdes, att Kungl. maj:t måtte pröva rättvist att, med ändring av domstolarnas beslut, förklara systrarna Sundström berättigade att för de av dem bevakade kapitalbelopp med ränta njuta den förmånsrätt, som i nämnda lagrum finnes stadgad. Två justitieråd fastställde hovrättens dom. (Nytt jur. arkiv 1897 sid. 93.)

Efter hustru Maria Gudmundssons död blev väl boets fasta egendom skiftad mellan stärbhusdelägarna — änkemannen G. P. Gudmundsson och en makarnas omyndiga dotter Sonja — men lösöretillgångarna lämnades oskiftade och förvaltades av Gudmundsson. I hans sedermera inträffade konkurs bevakade Sonjas förmyndare B. Hansson under yrkande om förmånsrätt såsom inestående förmyndaremedel Sonjas andel i nämnda tillgångar med dess värde enligt bouppteckningen efter modern. Bevakningen bestreds, enär lösöreboet efter hustru Gudmundsson icke skiftats utan förvaltats för gemensam räkning och därvid så försämrats, att tillgångarna i boet ej på långt när räckte till skuldernas gäldande. Subsidiärt yrkades, att bevakningen måtte nedsättas med det i bouppteckningen efter hustru Gudmundsson upptagna värdet å de lösören och aktier m. m., som av den omyndigas andel av boet kunde till henne återställas. Kungl. Maj:t yttrade, att enär det vore utrett, att efter hustru Gudmundssons död samtliga de i hennes dödsbo befintliga lösöretillgångar av Gudmundsson övertagits och förvaltats såsom honom ensamt tillhöriga, alltså och då Gudmundsson härigenom ådragit sig skyldighet att till Sonja i penningar utbetala vad på henne belöpt av samma lösöretillgångar med belopp, som i brist av annan utredning måste bestämmas i enlighet med det i bouppteckningen efter

¹ Mot förmånsrättsyrkandet hade bland annat anmärkts, att därest ifrågavarande belopp skolat betraktas såsom förmyndaremedel, hade de bort överlämnas till förmyndarekammararen; men då medlen av änkan Sundström överlämnats till Wallenberg, hade han ej haft skyldighet att inleverera dem eller att redovisa för någon annan än henne.

hustru Gudmundsson å lösöretillgångarna satta värde, samt sålunda vid inträffandet av Gudmundssons konkurs hos honom inestätt såsom Sonjas i nu förevarande hänseende tillkommande medel 12,476 kr. 25 öre (det bevakade beloppet), stadgades, att Hansson såsom förmyndare för Sonja skulle njuta utdelning med den i 17 kap. 10 § handelsbalken bestämda förmånsrätt för nämnda belopp. Ett justitieråd ogillade bevakningen enär Hansson icke genom den i målet åberopade förmyndareräkning eller annorledes styrkt, att Sonja för sin andel i hustru Gudmundssons oskiftade kvarlåtenskap ägde fordran i konkursen till nu ifrågavarande belopp eller till någon del därav. Två justitieråd instämde i detta votum, enär boet efter hustru Gudmundsson icke blivit vad lös egendom anginge mellan Gudmundsson och Sonja skiftat, utan de måste antagas hava levat i bo oskifto, vilket finge anses hava skett med Hanssons vetskap och samtycke, samt någon omständighet icke blivit i målet ådagalagd, på grund varav Gudmundsson kunde vara gent emot Sonja ansvarig för den minskning i värde, det gemensamma boet under hans förvaltning lidit. (Nytt jur. arkiv 1914 sid. 94.)

För medel, som inestå hos god man för frånvarande, njutes ej förmånsrätt i gode mannens konkurs.¹ Se Nytt jur. arkiv 1913 sid. 325. Jfr här nedan.

Genom lag den 27 juni 1924, som skall träda i kraft den 1 januari 1925,² har förevarande paragraf erhållit följande ändrade lydelse:

Sedan uttages omyndigs fordran på ersättning i anledning av förmyndarskap, som gäldenären innehaft för den omyndige. Har gäldenären innehaft flera förmyndarskap, äge de omyndige sig emellan lika rätt. Om vid tiden för ingivandet av konkursansökningen mer än två år förflutit från det förmyndarens befattning upphörde, äge förmånsrätt, varom nu är sagt, ej rum, med mindre talan om fordrans utfäende anhängiggjorts inom nämnda tid, så ock laga åtgärder, som därutöver erfordrats, utan oskäligt dröjsmål vidtagits och fullföljts intill tiden för ingivandet av konkursansökningen.

Vad i första stycket stadgas skall äga motsvarande tillämpning med avseende å fordran i anledning av godmanskap, som gäldenären jämlikt lagen om förmyndarskap innehaft för borgenären.

I motiven anförde lagberedningen bland annat följande.

Såsom föremål för omyndig tillkommande förmånsrätt har enligt nuvarande lydelse av 17 kap. 10 § handelsbalken angivits hans fordran hos föräldrar och förmyndare. Ehuru lagens ordalag möjligen skulle kunna giva anledning till antagande, att härmed avsåges varje fordran, som omyndig äger hos sina föräldrar

¹ I lagen den 11 juni 1920 om god man för bortovarande, § 2, är stadgat: "Vad som finnes föreskrivet om förmyndares förvaltning, redovisning och ansvarighet, så ock om tillsyn å förmyndares förvaltning skall äga tillämpning i fråga om god man, som i denna lag avses.

² Då förmyndares befattning upphört före nämnda dag, skall äldre lag lända till efterrättelse.

eller hos sin förmyndare, har i rättstillämpningen förmånsrätt ansetts böra tillgodonjutas endast för fordran, som uppkommit i anledning av förmyndarskapsförvaltningen. Att detta överensstämmer med lagrummets verkliga innebörd lär framgå däraf, att i den ursprungliga lydelsen av motsvarande stadgande i 1734 års lag förmånsrätten angavs gälla för "barnaarv". Då enligt gällande rätt hinder icke möter för förmyndaren att ställa sig såsom den omyndiges gäldenär, kan omyndigs fordran, för vilken förmånsrätt må åtnjutas, motsvara den omyndiges hela förmögenhet, men naturligtvis kunna även ersättningsanspråk i anledning av särskilda förvaltningsåtgärder komma i betraktande.

Då i övriga borgenärs intresse förmånsrätt icke ansetts böra tillkomma den omyndige, med mindre hans rätt mot förmyndaren utan otillbörligt dröjsmål iakttagits, hava särskilda bestämmelser givits, enligt vilka förmånsrätten kan förfalla genom preskription. Med avseende å preskriptionstidens beräkning utgår lagen därifrån, att för uttagande av den omyndiges fordran det kan vara erforderligt att vidtaga en serie av åtgärder. Till en början kan anhängiggörande av talan mot förmyndaren om utfående av slutredovisning vara nödvändigt. Efter redovisningens mottagande kan ifrågakomma dels talan om klander av densamma och dels talan om utfående av den fordran, som redovisningen utvisar, antingen såsom oklandrad eller såsom rättad i enlighet med dom i klandertvist. Sedan förmyndaren förpliktats att utgiva den omyndiges tillgodohavande, kan det ytterligare vara nödvändigt att söka exekution. Det torde även böra antagas, att om vid utmätning förmyndaren befunnits sakna full tillgång till skuldens gäldande, därvid icke kan få bero och förmånsrätt sedermera yrkas i konkurs, som möjligen inträffar långt senare. Det lär i stället åligga myndlingen eller dennes nye förmyndare att själv söka den förutvarande förmyndaren i konkurs för att i denna göra förmånsrätten gällande. Därest talan om redovisning eller om klander eller om fordringens utbekommande är nödvändig, skall, för förmånsrättens bevarande, denna talan anhängiggöras inom tre år från det förmyndarens befattning upphörde. Varje ytterligare åtgärd, som är erforderlig, skall vidtagas inom ett år från det anledning därtill yppades. Om sålunda talan om utfående av slutredovisning är erforderlig, skall denna anhängiggöras inom förstnämnda tid. För den händelse möjligheten att klandra redovisningen utan samband med yrkande om utfående av fordringen begagnas, skall denna klandertalan anhängiggöras inom ett år från det redovisningen efter dom i den första rättegången avgivits. Därefter skall talan om fordringens utbekommande anhängiggöras inom ett år från det laga kraftvunnen dom i klandertvisten föreligger, exekution sökas inom samma tid från det förmyndaren blivit slutligt dömd att betala samt slutligen förmyndarens försättande i konkurs sökas inom ett år från utmätningens försök. Avgives slutredovisning frivilligt, blir stadgandet om vidtagande av viss åtgärd inom tre år från det förmyndarens befattning upphörde att i stället tillämpa på talan om klander av redovisningen eller om fordringens utbekommande.

Att omyndig tillerkännes förmånsrätt för fordran hos förmyndaren har sin grund däri, att samtidigt som lagstiftningen påbjuder, att den omyndiges egendom skall förvaltas av en förmyndare, fullt bindande garanti icke kan lämnas för att denna förvaltning sker utan förlust för den omyndige. Själv kan denne icke förväntas vara i stånd att kontrollera förmyndaren, och den kontroll, som staten anordnar, kan naturligtvis aldrig, vilka regler som än fastställas, bliva fullständigt effektiv. Därför har förmånsrätt tillförsäkrats den omyndige såsom ytterligare säkerhet. Även med den förbättrade kontroll över förmyndarens förvaltning, som avses skola vinnas med beredningens förslag, torde därför förmånsrätten icke kunna undvaras.

Uppenbart är, att förmånsrätt icke bör tillkomma den omyndige för annan

fordran än den, som uppkommit i anledning av förmynderskapet. Då förmyndaren enligt förslaget till lag om förmynderskap är skyldig att förvalta myndlingens egendom såsom anförtrott gods, lär myndlingen icke i anledning av förmynderskapet kunna erhålla annan fordran hos förmyndaren än på ersättning för fel eller försummelse i utövningen av befattningen. Även om förmyndaren i strid med lagens bestämmelser skulle helt eller delvis slå under sig den omyndiges egendom, är den omyndiges anspråk på utbekommande av egendomens värde att i rättslig mening anse såsom ett ersättningsanspråk. Beredningen har därför föreslagit, att förmånsrätt skall tillkomma omyndig för fordran på ersättning i anledning av förmynderskap, som gäldenären innehaft för den omyndige. Härunder torde böra innefattas icke blott fordran, som uppkommit medan förmyndaren innehaft förmynderskapet, utan även fordran, som uppkommit efter det förmyndaren frånträtt sin befattning, men som likväl har sin grund i förmynderskapet. Anledning synes nämligen saknas att fränkänna de omyndige förmånsrätt för fordran, som uppkommit exempelvis därigenom, att förmyndaren förskingrat den omyndiges egendom, efter det han frånträtt sin befattning, men innan egendomen hunnit utlämnas till den myndigblivne myndlingen eller till dennes nye förmyndare. Även om den avgångne förmyndaren under denna mellantid icke äger företräda myndlingen, kvarstår emellertid hans skyldighet att väl värda den egendom, han fortfarande har om händer för myndlingens räkning. Erinras må, att ett dylikt ersättningsanspråk däremot icke är underkastat den i 6 kap. 10 § av förslaget till lag om förmynderskap angivna preskriptionen. Med avseende å frågan, huru förfaras skall, om gäldenären innehaft flera förmynderskap, har beredningen föreslagit bibehållande av den i gällande lag upptagna regeln, att de omyndiga i så fall skola åga sig emellan lika rätt.

Vad angår förmånsrättens förfallande genom preskription, har det för beredningen framstått såsom ett önskemål att förenkla reglerna därom och samtidigt förkorta preskriptionstiden. Till en början synes man icke längre behöva räkna med möjligheten, att den omyndige skall behöva anhängiggöra särskild talan om utfående av slutredovisning. Även sluträkning skall enligt förslaget till lag om förmynderskap ingivas till överförmyndaren, och de handlingar, som tillsammans innefatta slutredovisning, skola antingen av överförmyndaren tillställas myndlingen eller den nya förmyndaren eller ock av överförmyndaren förvaras. Icke heller synes det erforderligt att taga hänsyn därtill, att talan kan anställas särskilt om klander av redovisning och särskilt om utfående av myndlingens fordran. Redan nu torde i det övervägande antalet fall förfaras på så sätt, att där anledning till anmärkning mot redovisning föreligger, i samma mål föres talan om redovisningens rättande i vissa avseenden och om utfående av den behållning, som den rättade räkningen utvisar myndlingen till godo. Med förslagets utgångspunkt torde över huvud anledning saknas att framställa yrkande om redovisningens rättande. Talan skall avse utbekommande av ersättning för det förmyndaren i visst avseende förfarit felaktigt. Om ersättningen icke kan till beloppet uppgivas redan i stämningen, lär detta icke hindra talans anhängiggörande. På grund av vad sålunda anförts synes preskriptionens inträdande kunna anknytas till den omständigheten, att talan om fordrans utbekommande icke anhängiggjorts. Med avseende å utgångspunkten för preskriptionstiden och dennas längd är uppenbart, att härutinnan icke kunna fastställas samma regler, som enligt förslaget till lag om förmynderskap gälla för preskription av själva fordringsrätten. Beredningen erinrar sålunda om att fordringsrätten i vissa fall preskriberas ett år efter mottagen redovisning och i andra fall tio år från befattningens upphörande, under det att i fråga om förmånsrättens preskription en enhetlig regel är erforderlig. I nu berörda avseende har beredningen föreslagit, att preskriptionstiden skall

räknas från upphörandet av förmyndarens befattning och utgöra två år, vilket ansetts vara fullt tillräckligt. För det fall, att talan blivit anhängiggjord inom rätt tid, kan man emellertid icke undgå särskilda regler, enligt vilka förmånsrätten förfaller genom underlåtenhet att med erforderlig skyndsamhet vidtaga åtgärder, som därutöver visat sig nödvändiga för fordrans utbekommande. Gällande rätts bestämmelser om en särskild ett-årig frist för varje ny åtgärd synas dock ställa allt för ringa anspråk på den omyndige eller hans representant. Beredningen har i detta avseende ansett tillräckligt stadga, att för förmånsrättens bevarande ifrågavarande åtgärder skola utan oskäligt dröjsmål hava vidtagits och fullföljts till konkursens början. Därmed är också fastställt, att myndlingen eller hans nye förmyndare efter ett misslyckat utmättningsförsök måste själv söka förmyndaren i konkurs, för att förmånsrätten skall kunna tillgodonjutas.

Den, för vilken god man förordnats, anses icke kunna på bestämmelserna i 17 kap. 10 § handelsbalken grunda förmånsrätt för fordran hos gode mannen. I skrivelse den 23 april 1915 har riksdagen i anledning av väckt motion anhållit, att Kungl. Maj:t, efter verkställd utredning, måtte för riksdagen framlägga förslag i syfte att bereda frånvarande dödsbodelägare, för vilken god man förordnats, och, därest så funnes lämpligt, jämväl andra av gode män företrädde personer enahanda förmånsrätt i god mans konkurs, som enligt ifrågavarande lagrum tillkommer omyndig för fordran hos föräldrar eller förmyndare. Denna riksdagens skrivelse har av Kungl. Maj:ts överlämnats till beredningen att tagas i övervägande vid fullgörande av dess uppdrag.

Ifrågavarande riksdagsskrivelse syftar först och främst på frånvarande dödsbodelägare. För dem förordnas god man enligt 11 kap. 4 § första stycket i beredningens förslag till lag om förmynderskap. Därjämte ifrågasättes emellertid beredande av förmånsrätt för andra av gode män företrädde personer. Enligt vad som framgår av lagutskottets utlåtande i anledning av den motion, som föranlett riksdagsskrivelsen, har man härvid tänkt dels på vissa fall av godmansförordnande, vilka i huvudsak reglerats genom stadgandena i 11 kap. 1, 2 och 3 §§ samt 4 § andra stycket av förslaget till lag om förmynderskap, och dels på vissa fall, som icke hava egentligt sammanhang med den åt beredningen uppdragna revisionen av ärvdabalken, såsom när egendom enligt reglerna om boskillnad sättes under särskild vård och förvaltning eller enligt 12 kap. 11 § handelsbalken dömes under tredje mans förvar eller jämlikt 3 § i lagen den 30 september 1904 om samäganderätt omhänderhaves av god man.

Att förmånsrätt bör medgivas för fordran i anledning av godmanskap, som gäldenären innehaft enligt den av beredningen föreslagna lagen om förmynderskap, synes vara uppenbart. Mot sådan förmånsrätt har, då fråga därom tidigare varit väckt, gjorts den invändningen, att det ur den allmänna rättssäkerhetens synpunkt vore betänkligt att medgiva ytterligare en tyst förmånsrätt. Med den låga plats, som omyndigs förmånsrätt numera intager, torde någon större olägenhet i kreditavseende icke vara förenad med densamma. Olägenheten minskas dessutom i avsevärd mån, om beredningens förslag upphöjes till lag, och sålunda förmyndare och gode män förbjudas att ställa sig såsom gäldenärer med avseende å den egendom, som blivit dem anförtrodd. Erinras bör ock, att god man, som förordnas enligt 11 kap. 1 eller 2 § i förslaget till lag om förmynderskap, är att anse såsom förmyndarens ställföreträdare, varför den omyndige gent emot honom bör hava samma rättigheter som mot förmyndare. Upprätthållande av skillnad härutinnan skulle verka synnerligen stötande. Med avseende å de fall, som behandlas i 11 kap. 3 eller 4 §, är förmånsrätten ofta i än högre grad än beträffande omyndiga påkallad av omöjligheten för den, som företrädes av god man,

att själv utöva kontroll över förvaltningen. Även för dessa fall skulle upprätthållandet av en skillnad många gånger verka motbjudande, t. ex. om samma person är förmyndare för omyndig delägare i dödsbo och god man för bortovarande delägare i boet.

Med avseende å övriga fall av godmansförordnande, som åsyftas i riksdagens skrivelse, har beredningen redan på den grund, att desamma falla utanför ramen för beredningens nuvarande uppdrag, saknat anledning att föreslå något stadgande.

11 §. Därefter skola, utan förmånsrätt sig emellan, gäldas: kyrkors, fattigkassors och socknemagasiners fordringar hos deras föreståndare; kronans, rikets ständers, städers och allmänna av Konungen stadfästade kassors, penningeverks och inrättningsars fordringar hos de tjänstemän, som äro satta att deras inkomster uppbära, för vad de av sådan uppbörd hos dem inestår; så ock fordringar i övrigt hos kronans ämbets- eller tjänstemän för egendom, som desse, i och för ämbete eller tjänst, emottagit. Har ersättning av allmänna medel utgått för vad ämbets- eller tjänstemän tillgripit och förskingrat,¹ skall, där kronan av honom söker sitt åter, den fordran utgå med förmånsrätt, som nu är sagd.

Sedan uttages fordran å sådan på tiden efter konkursansökningens ingivande belöpande sjukhjälp eller livränta, som det enligt lag angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete² åligger gäldenären att utgiva. Lag 13 maj 1921.

Beträffande kronans ämbets- eller tjänstemän åtnjutes sålunda förmånsrätt för alla medel, som vederbörande *i följd av ämbetet eller tjänsten mottagit.*³ Se Nytt jur. arkiv 1904 sid. 283. "Enär häradshövdingen i och för sitt ämbete måste antagas hava av vederbörande fått mottaga medel till stämplor, för vilka han brustit i redovisning, ägde kronan jämlikt 17: 11 H. B. förmånsrätt för ifrågavarande fordran."⁴ Däremot har — tydligen rik-

¹ Jfr lagen den 10 juli 1899 om ersättning av allmänna medel i vissa fall för skada, som förorsakats av ämbets- eller tjänsteman.

² Denna lag är, såsom förut nämnts, upphävd genom och ersatt med lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete.

Jfr anmärkningarna under 4 § här ovan.

³ Med "kronans tjänstemän" avses jämväl de i städerna tillsatta exekutiva tjänstemän. Se Nytt jur. arkiv avd. II 1899 n:r 7 sid. 33 och följ.

⁴ Enär den av häradshövdingen Bovin bevakade fordran grundade sig därå, att sedan Bovin efter avslutandet av 1875 års hösteting med Folkare härad till Sundelin, vilken i egenskap av länsman i Bo socken vid tinget tjänstgjort, till utlösen avlämnat mottagna tingsexpeditioner för ett belopp av 589 kr. 35 öre, Sundelin av berörda expeditionslösen uppburit och förskingrat 486 kr. 40 öre, samt enligt 15 § i K. F. ang. expeditionslösen den 30 nov. 1855 det ålegat Sundelin på grund av hans tjänst att mottaga expeditionerna, skulle Bovins bevakade fordran utgå med förmånsrätt enligt 17 kap. 11 § handelsbalken. (Nytt jur. arkiv 1878 sid. 30.) Jfr *Naumanns* tidskrift 1868 sid. 354.

tigt — nekande besvarats frågan, huruvida kronan på grund av ifrågavarande lagrum hade förmånsrätt i förutvarande regementschefs konkurs för vare sig honom till återbäring ådömd fourageersättning och lönetillägg för tjänstehästar eller ersättning för den uppbördsbrist, som konkursgäldenären förpliktats gottgöra kronan, i den mån medel hos intendenten saknades.¹ Se Nytt jur. arkiv 1898 sid. 475.

I fråga om övriga tjänstemän åtnjutes förmånsrätt endast för *uppbörd*, som hos vederbörande innestår. "Ehuru Hallberg i sin egenskap av hushållningssällskapets skattmästare varit satt att uppbära sällskapets inkomster, samt sällskapet vid sådant förhållande, jämlikt 17 kap. 11 § handelsbalken, varit berättigat att med förmånsrätt enligt nämnda lagrum utfå den fordran, sällskapet kunde på grund av sådan hos Hallberg innestående uppbörd hos honom äga; likväl och som sällskapet icke mot gjort bestridande styrkt, att dess ifrågavarande fordran eller någon del därav vore av nu omförmälda beskaffenhet; alltså och då sällskapet, jämlikt ovan åberopade lagrum, icke i likhet med kronan ägde förmånsrätt för egendom, som tjänsteman utöver uppbörden av sällskapets inkomster kunde hava i och för tjänsten mottagit, ogillades yrkandet om förmånsrätt". (Nytt jur. arkiv 1888 sid. 227.)²

Om uppbördsman (med eller utan fog) uppdragit åt någon sin underordnade att indriva uppbörd, som sedermera av denne förskingras, åtnjutes tydligen förmånsrätt i uppbördsmannens konkurs; och detta måste rimligen gälla även i det fall, att fråga är om kronans uppbördsman, ehuru denne sålunda icke "mottagit" medlen. Jfr Nytt jur. arkiv 1904 sid. 455.

Löftesman för tjänstemans uppbördsmedel, vilken till kronan inbetalt uppbördsmannens balans, är berättigad att för vad han betalt åtnjuta förmånsrätt i uppbördsmannens konkurs. Se "Juridiska skrifter" III sid. 72.

Det ganska obestämda uttrycket, att förmånsrätt åtnjutes för kyrkors, fattigkassors och socknemagasiners fordringar hos deras "föreståndare", har givit anledning till åtskilliga rättegångar.

¹ Översten hade åsidosatt vad honom i avseende å tillsynen över intendentens förvaltning ålegat.

² Se ock Nytt jur. arkiv 1895 sid. 404. "Enär de belopp, för vilka lasarettsdirektionen tillerkänts rätt till betalning i konkursen efter verkställande direktören i lasarettsdirektionen Karström (och vilka medel Karström uppburit enligt de övriga ledamöternas särskilda uppdrag), icke kunde anses hava omhänderhafts av honom i hans egenskap av tjänsteman, ogillades förmånsrättsyrkandet."

Se vidare *Naumanns tidskrift* 1874 sid. 157. "Enär icke, så vitt visat vore, Borg (ordförande hos stadsfullmäktige i Södertälje) innehaft sådan befattning, att honom enligt tjänsteplikt ålegat stadens inkomster uppbära, utan den befattning med ifrågavarande danaarvsmedel, som skulle blivit åt Borg av stadsfullmäktige uppdragen, berott av det särskilda förtroende, stadsfullmäktige för honom ägt, ogillades yrkandet om förmånsrätt." Jfr *Naumanns tidskrift* 1868 sid. 78.

"Föreståndare" i egentlig mening för kyrka är kyrkorådet.¹ Utö ifrågasvarande paragraf förutsattes emellertid tydligen, att det är föreståndaren, som har hand om kyrkans kassa. Det är med andra ord hos *kassans* föreståndare förmånsrätt åtnjutes. Numera skall kyrkorådet för varje år inom eller utom sig utse en kassaförvaltare.² I fråga om denne måste alltså paragrafen äga tillämpning.³ Jfr här nedan.

Vad angår fattigvårdsstyrelse fanns ju förut ej heller någon bestämmelse om särskild kassaförvaltare.⁴

Fattigvårdsstyrelsen (vanligen kommunalnämnden) i dess helhet skulle alltså enligt lagens bokstav omhänderhava fattigvårdsmedlen och följaktligen jämväl vara kassans föreståndare. Omständigheterna nödvändiggjorde naturligtvis dock i allmänhet utseendet av någon utav styrelsens ledamöter att vara kassaförvaltare. Och på en sålunda utsedd kassaförvaltare har förevarande paragraf ansetts tillämplig.⁵

I en tvist, där spörsmålet i fråga var före, ogillade underrätten förmånsrättsyrkandet såsom saknande stöd av lag. Hovrätten yttrade, att enär kommunalnämnden i sin helhet måste anses såsom fattigkassans föreståndare, samt en var av nämndens elva ledamöter vore efter huvudtalet ansvarig för kassan, berättigades kommunen att med förmånsrätt enligt 17 kap. 11 § handelsbalken i Torbjörnssons konkurs njuta betalning för den på honom belöpande elftedel av ifrågasvarande fattigvårdsmedel. Nedre revisionen hemställde om fastställelse av hovrättens dom. Kungl. Maj:t utlät sig emellertid, att enär kommunalnämnden utgjort fattigvårdsstyrelse inom kommunen, samt Torbjörnsson, vilken varit ordförande i nämnden, inom nämnden utsetts till kassaförvaltare och i sådan egenskap innehaft ifrågasvarande medel; ty och då Torbjörnsson vid berörda förhållande varit att anse såsom föreståndare för kommunens fattigkassa, förklarades, med ändring av hovrättens dom, kommunen berättigad att med förmånsrätt enligt nämnda lagrum i konkursen njuta betalning för hela beloppet av omfördälda medel. Två justitieråd fastställde hovrättens dom. (Nytt jur. arkiv 1911 sid. 325.)⁶

¹ Se *Naumanns* tidskrift 1868 sid. 78. "Emedan kronouppbörds-kassören Sjöstedt icke, såsom kyrkorådet förmenat, genom det uppdrag, som blivit honom (av församlingen) lämnat att uppbära och redovisa å församlingens medlemmar uttaxerade avgifter, erhållit egenskapen av kyrkans föreståndare, ogillades kyrkorådets yrkande om förmånsrätt."

² Se 33 § i förordningen om kyrko- och skolråd den 21 mars 1862. Detsamma gäller om skolråd.

³ Motsvarande är förhållandet i fråga om skolråds kassaförvaltare. — Jfr Nytt jur. arkiv 1904 sid. 171 och 1911 sid. 325.

⁴ Numera skall enligt 14 § i förordningen om fattigvården den 14 juni 1918 styrelsen inom sig för varje år utse en kassaförvaltare, därest ej kommunens förvaltning ordnats på ett sätt, som gör sådan kassaförvaltare obehövlig.

⁵ Annorlunda måste förhållandet bliva om styrelsen utsett någon utomstående till kassaförvaltare.

⁶ Jfr Nytt jur. arkiv 1902 not A n:r 168.

Den utgång, målet sålunda fick, är enligt min mening den enda riktiga. Den gamla lagen måste, om man icke, i enlighet med vad ovan antytts, skall stöta på hart när orimliga konsekvenser, anses hava (tyst) förutsatt befo-genhet för fattigvårdsstyrelse att giva någon dess ledamot uppdrag att vara kassaförvaltare. Därav följer också, att denne i följd av sin tjänst innehar de medel, som han på grund av uppdraget omhänderfår.¹

Hovrättens mening bör i varje fall betecknas såsom oriktig.² Den om-ständigheten, att lika (ej solidarisk) ansvarighet stadgats i avseende å medel, som förvaltas av två (eller flera) personer, länder naturligen, där med-len förskingras av den ene, till förmån för den andre. Men rimligen kan icke förskingraren åberopa samma omständighet till stöd för sitt yrkande att slippa att ansvara för mera än sin anpart.

Ehuru i förevarande paragraf endast talas om förmånsrätt för "kyr-kors, fattigkassors och socknemagasiners" förmånsrätt för fordringar hos ve-derbörande föreståndare, lär det vara klart, att ifrågavarande förmånsrätt jämväl är förbunden med sådana fordringar för utskylder till skola liksom för egentliga kommunalutskylder, som en kommun äger "hos de tjänstemän, som äro satta att deras inkomster uppbära, för vad av sådan uppbörd hos dem innestår." En landskommun kan ju i förevarande hänseende icke skä-ligen vara i sämre ställning än en stad, allmän inrättning o. s. v.³

Lagkommittén erinrade i sina motiv till förslag till handelsbalk (22 kap.), hurusom genom 1734 års lag och senare författningar förmånsrätt blivit tillagd kyrkor och *fattighus* hos deras föreståndare ävensom kronan, städer, rikets ständers bank och andra allmänna av konungen stadfästa kassor och inrättningar hos de tjänstemän, som äro satta att deras inkom-ster uppbära. Kommittén ansåg emellertid förmånsrätt böra ej allenast i alla nyssnämnda fall äga rum, utan ock tilläggas socknemagasiner⁴ för fordringar hos deras föreståndare (samt, vad enskilda personer angår, sträckas till de fordringar hos ämbets- eller tjänstemän i allmänhet, för vilka dessa i eller för ämbete eller tjänst ansvara.)

Lagberedningen instämde med lagkommittén utom så till vida, att be-redningen ansåg att, till undanröjande i möjligaste måtto av all ovisshet,

¹ Det synes icke kunna bestridas, att Torbjörnsson, vilken såsom ledamot (ordförande) i kommunalnämnden i varje fall varit ansvarig för fattigvårdsmedlen, bort i händelse av åtal för förskingring dömas till ansvar såsom för ämbetsbrott jämlikt 25 kap. 22 § strafflagen.

² Jfr *Naumanns* tidskrift 1872 sid. 585 (underrätten.)

³ Första ledet i 11 § är egentligen obehövt. Det är, i vad det avser kyrkor och fattigkassor, en kvarleva från 1734 års lag. Enskilda fattigkassor lära icke avses i förevarande paragraf. Jfr *Nytt jur.* arkiv 1888 sid. 123.

⁴ Sockenmagasin, som förr spelade avsevärd roll, är en byggnad, avsedd till förvar av den kvantitet spannmål, som ansetts nödvändig att hålla i förråd för sockenbornas behov i händelse av ogynnsam skörd och höga spannmålspris.

om vilka ifrågavarande förmånsrätt bör tillkomma, efter "städer" borde tilläggas "eller andra menigheters".

Genom lag den 8 oktober 1861 erhöll första punkten av förevarande paragraf sin nuvarande lydelse.¹ Hänsyn togs alltså icke till lagberedningens erinran.² För att få en förnuftig mening i lagen måste man följaktligen under "allmän av konungen stadfästad inrättning" inpressa menigheter såsom härad, landsting, kommuner (med deras styrelser, råd och nämnder.) Vad i övrigt förstås med "allmän inrättning" kan naturligtvis mången gång vara underkastat tvivel. Dit lära emellertid exempelvis böra hänföras hushållningssällskap,³ lasarett, skogsvårdsstyrelse och järnväg (jämväl enskild). Däremot icke spritförsäljningsbolag,⁴ enskild bank,⁵ sparbank⁶ eller brandstodsförening.⁷

Stiftelser kunna i regel ej betraktas såsom allmänna inrättningar.⁸ Såsom "kassa" eller "penningeverk" torde böra anses, förutom riksbanken och riksgäldskontoret, jämväl allmänna hypoteksbanken och konungariket Sveriges stadshypotekskassa.

Den omständigheten, att "kassa" eller "inrättning" för sitt tillgodohavande hos sin föreståndare mottagit ett av denne utfärdat skuldebrev, föranleder naturligen, i enlighet med vad jag vid olika tillfällen i annat sammanhang anmärkt, icke i och för sig till förringande av ifrågavarande förmånsrätt.⁹ Förhållandet blir annorlunda endast då av omständigheterna framgår, att reversen (vilken exempelvis varit försedd med vederhäftig borgen)¹⁰ godtagits såsom full likvid.

12 §. Därnäst have kronan företräde till lös egendom för gäldenärens utskylder för sista och löpande året, de där ej för fast egendom utgå; så ock för vad enligt lag om försäkring för olycksfall i arbete¹¹ statsverket må hava förskjutit på grund av gäldenärens underlåtenhet att erlagga försäkrings- eller tilläggsavgift för sista och löpande året.

Sist skola med förmånsrätt ur gäldenärens egendom så i fast som löst gäldas med lika rätt sins emellan: kommunal-¹² och stadsutskylder, av kyrkostämman eller kyrkofullmäktige beslutade avgifter till kyrka och skola samt

¹ Se lagutskottets betänkande 1859—1860 n:r:is 38 och 53.

² Jfr däremot t. ex. 25 kap. 22 § strafflagen.

³ Se Nytt jur. arkiv 1888 sid. 227.

⁴ Jfr Nytt jur. arkiv 1880 sid. 66.

⁵ Se *Naumanns* tidskrift 1872 sid. 585.

⁶ Se Nytt jur. arkiv 1902 sid. 552.

⁷ Jfr Nytt jur. arkiv 1906 sid. 494.

⁸ Jfr Nytt jur. arkiv 1888 sid. 123 och *Naumanns* tidskrift 1867 sid. 249.

⁹ Se t. ex. Nytt jur. arkiv 1888 sid. 117. Jfr Tillägg till "Juridiska skrifter" IX.

¹⁰ Denna omständighet är dock icke ensamt för sig tillfyllest.

¹¹ Se lagen den 17 juni 1916. Jfr lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

¹² Skogsaccismedel äro icke att hänföra till kommunalutskylder. Se Svensk juristtidning 1924 sid. 24.

härads- och landstingsmedel, samtliga dock endast för sista¹ och löpande året; så ock vad enligt lag om allmän pensionsförsäkring kommun må hava utgivit på grund av gäldenärens underlåtenhet att erlægga pensionsavgift för sista och löpande året. Lag 17 juni 1916.

I fråga om skatt för fast egendom har kronan förmånsrätt enligt 6 §.

För avgifter till civilstatens änke- och pupillkassa äger kassan förmånsrätt näst efter kronoutskylder. Se Kungl. reglemente den 15 december 1916, § 17. Alla arméns pensionskassa tillkommande avgifter, av vad namn de vara må, äro exekutiva och utgå likaledes med förmånsrätt näst efter utskylder till kronan. Se Kungl. reglemente den 26 februari 1904 för arméns pensionskassa, § 74.²

13 §. Borgenär, som efter 4 § äger förmånsrätt i allt det gods, löst eller fast, som gäldenären tillhör, må ej njuta rätt till det, varuti andra särskild, fast lägre, förmånsrätt hava, för mera än som i den övriga egendomen brister; och fyllas bristen efter ordningen av de andras förmånsrätter, så att den lägre viker förr, än den som högre är; dock äge ej förmånsrätt efter 4 § rum i fast egendom, så länge lös egendom finnes att tillgå. KF 8 okt. 1861.

14 §. Räcker gäldenärs egendom för dessa borgenärer ej till; njute då de, som lika rätt med varannan hava, betalning var i förhållande till sin fordran. KF 8 okt. 1861.

15 §. De, som hava förmånsrätt endast i visst gods, njute, för vad däri brister, ej bättre rätt än andre borgenärer, efter vad i 16 § sägs. KF 8 okt. 1861.

Dessa tre paragrafer äro hämtade från lagkommitténs förslag till handelsbalk (22 kap.). I motiven yttrades allenast: "Att borgenärer, som hava tyst *generell* förmånsrätt icke framför andra, som äga lägre förmånsrätt i *viss egendom*, njuta företräde till samma egendom vidare, än för vad de ej utbekomma ur den lösa och fasta egendom, som för någon prioriterad fordran ej häftar, är en av lagen förut ej uttryckligen stadgad regel, vilken man i förslaget infört, emedan erfarenheten visat, att lagens stillatigande i detta fall givit anledning till tvister och misstag."

Här ovan har anmärkts, att förmånsberättigad borgenär (som ej äger pant- eller retentionsrätt,) icke äger taga del i köpeskillingen för lös egen-

¹ Utskylderna för "sista året" betalas ju först under det löpande året.

² Att kommunalutskylder, som påförts en ägare av fastighet, icke kunna uttagas hos senare ägare av fastigheten, se Nytt jur. arkiv 1896 sid. 118 och 221, 1889 sid. 342 och 1886 sid. 179.

I fråga om skyldighet för hustru att svara för utskylder, som påförts mannen, se exempelvis Nytt jur. arkiv 1920 sid. 590, 1914 sid. 453 och not A n:r 575, 1912 sid. 55 och 1887 sid. 110.

Att en av en stad i konkurs bevakad avgift för fastighetsköp ("trettiondepenningen av gård och ägoköp") icke ansetts jämnställd med kommunalutskylder, se Nytt jur. arkiv 1909 sid. 339.

dom, som exekutivt försäljes efter utmätning till gäldande av annan borgenärs fordran, med mindre han också själv vunnit utmätning, innan auktionen försiggår. Om så varit förhållandet, äger han, såsom likaledes framhållits, åtnjuta förmånsrätt efter den ordning, som bestämmelserna i förevärande kapitel angiva; han kan sålunda få bättre rätt än den, som tillkommer den, vilken först vunnit utmätning. Detta gäller dock ej, där fråga är om förmånsrätt enligt 4 §.¹ Borgenären måste åtnöjas med förmånsrätt enligt 8 §. Man kan nämligen — har med rätta anförts² — endast i konkurs åstadkomma bevis om den förutsättning, som jämlikt 13 § är nödvändig för att sådan borgenär skall äga företräde framför annan utmätningborgenär.

Att borgenären för fordran, som avses i 15 §, måste underkasta sig akord i konkurs, se 168 § konkurslagen.

16 §. Är gods att tillgå, sedan förmånsrättsägande borgenärer sin rätt njutit, som nu är sagt; njute såväl de, för vad i full betalning av deras fordringar brutit, som ock alla övriga borgenärer, med undantag, som i 18 § nämnes, lika betalning var i förhållande till sin fordran.

Har under konkursen fast egendom, som hör till boet, blivit till gäldande av fordran, varför egendomen på grund av inteckning eller enligt 11 kap. 2 § jordbalken häftar, utbudet till försäljning i den ordning utsökningslagen bestämmer men försäljning icke kommit till stånd, äge innehavaren av sådan fordran, där han själv äskat försäljning till fordringens gäldande eller har sämre rätt än den, som sålunda äskat försäljning, njuta betalning för sin fordran såsom i första stycket sägs utan hinder därav, att den fasta egendomen fortfarande häftar för fordringen; har den bjudna köpeskillingen lämnat tillgång till betalning av någon del av den fordran, till vars gäldande försäljning skolat ske, äge fordringens innehavare allenast för återstoden den rätt nu sagts. Lag 11 okt. 1912.³

Om mot konkursbevakning, innefattande yrkande om förmånsrätt enligt 4 §, anmärkning ej framställts, har fordringen ansetts böra utgå med förmånsrätt enligt nämnda lagrum, oansett att fordringen icke är av beskaffenhet, som där säges.⁴

Har åter för fordran, som enligt lag icke är förbunden med förmånsrätt, yrkats förmånsrätt utan att någon viss i lag bestämd sådan angivits, så kan den omständigheten, att jäv mot förmånsrättsanspråket ej framställts, icke

¹ Ang. den rätt, som vid exekutiv försäljning av viss egendom tillkommer den, som har förmånsrätt enligt 4 §, se 107, 114 och 139 §§ utsökningslagen.

² Se *Trygger*; anf. arb. sid. 235 not 2.

³ I fråga om vissa förmånsberättigade borgenärs rätt att fordra exekutiv försäljning av fast egendom under konkurs, se 70 § konkurslagen. Jfr 114 § utsökningslagen.

Utän hinder av konkurs må den, som till säkerhet för sin fordran har panträtt i fast eller lös egendom, erhålla utmätning av egendom, som sålunda häftar för fordringen. Se 23 § 2 st. konkurslagen. Jfr 24 §. Se ock 67 § konkurslagen.

⁴ Se *Nytt jur.* arkiv 1911 sid. 484.

föranleda därtill, att fordringen skall utgå med förmånsrätt (naturligtvis i sista rummet).¹

Numera är i 106 § konkurslagen stadgat följande:

"Borgenär, mot vars bevakning anmärkning ej i föreskriven ordning framställts, njute till godo den betalnings- och förmånsrätt han yrkat. Har yrkande om förmånsrätt lämnats utan anmärkning, må sådant dock ej lända till förfång för dem, som enligt lag hava företrädesrätt till betalning ur viss egendom; och vare yrkande om förmånsrätt, ändå att anmärkning däremot ej framställts, utan verkan, om yrkandet ej avser någon i lag stadgad förmånsrätt."

I motiven till stadgandet (senare delen av andra punkten) anfördes: "Det sålunda föreslagna stadgandet överensstämmer med en i rättskipningen antagen mening, som kommittén ansett böra upphöjas till lag. Den omständigheten, att ett yrkande om förmånsrätt lämnas utan anmärkning, bör ej få leda till skapandet av en i lagen ej erkänd förmånsrätt. Annorlunda måste uppenbarligen det fall bedömas, att förmånsrätt enligt lag följer av de av borgenären till stöd för yrkandet och sådan rätt uppgivna faktiska omständigheter, ehuru borgenärens uppgifter härutinnan i själva verket icke äro riktiga. Då de, som varit berättigade att framställa jäv mot bevakningen, underlåtit att göra anmärkning angående de av borgenären uppgivna omständigheter, vilkas tillvaro utgör förutsättning för den påyrkade förmånsrätten, måste borgenärens uppgifter härutinnan tagas för goda."

Nu är emellertid att märka, att en bevakning icke får lämnas utan avseende av det skäl, att borgenären i bevakningsinlagen icke angivit grunden för sitt fordringsanspråk.

Vidare bör i anledning av motiven erinras därom, att meningsskiljaktighet ganska ofta yppats i avseende å tillämpningsområdet på 4 §.² Vad förstås t. ex. med "betjante"?³ I olikhet med vad motiven möjligen mena, anser jag, att borgenär, som i bevakningsinlagen angivit sig såsom "betjante" och alltså yrkat förmånsrätt enligt ifrågavarande lagrum, bör, där jäv ej framställles, tillerkännas dylik förmånsrätt, alldeles utan avseende därå att av honom i inlagen lämnade uppgifter tilläventyrs utvisa, att han enligt riktig tolkning av lagrummet icke kan betraktas såsom "betjante" utan att hans befattning varit av sådan art, att förmånsrätt för hans fordran icke äger rum. Så vitt jag förstår, "avser hans yrkande någon i lag stadgad förmånsrätt." Rimligen bör lagen så tolkas.

Har borgenär utan förklaring bevakat visst belopp med yrkande om förmånsrätt enligt 4 §, så måste man väl också utgå från, att han själv betraktar sig såsom sådan person, vilken omnämnes i denna paragraf.

¹ Se Nytt jur. arkiv 1898 sid. 61, 1896 sid. 491, 1890 sid. 133. Jfr *Naumanns* tidskrift 1870 sid. 567 och 1873 sid. 105.

² Se "Juridik och politik" I sid. 210.

³ Även i fråga om innebörden av uttrycket "hantverkare" i 3 § kunna ju olika meningar råda. Se "Juridiska skrifter" V sid. 146 och 168.

17 §. *Ränta vare lika gill som huvudstol, och gånge förty, med eller utan förmånsrätt, ut i den mån tillgångarne det medgiva. KF 8 okt. 1861.*

Undantag från ifrågavarande stadgande¹ äger rum jämlikt 18 § inteckningsförrordningen samt 8 § i lagen om inteckning i tomträtt och vattenfallsrätt. Se ock 138 § konkurslagen.

18 §. *Böter äge minsta rätt. K. F. den 8 oktober 1861.*

Att böterna skola tillfalla annan än kronan är icke av betydelse. Med böter torde böra likställas vite, som icke är att anse såsom skadestånd utan har samma karaktär som böter.

19 §. *Twista borgenärer om bättre rätt till betalning ur gäldenärs egendom, när den till konkurs ej avträdd blivit, varde ock den tvist prövad efter de grunder nu stadgade äro. KF 8 okt. 1861.*

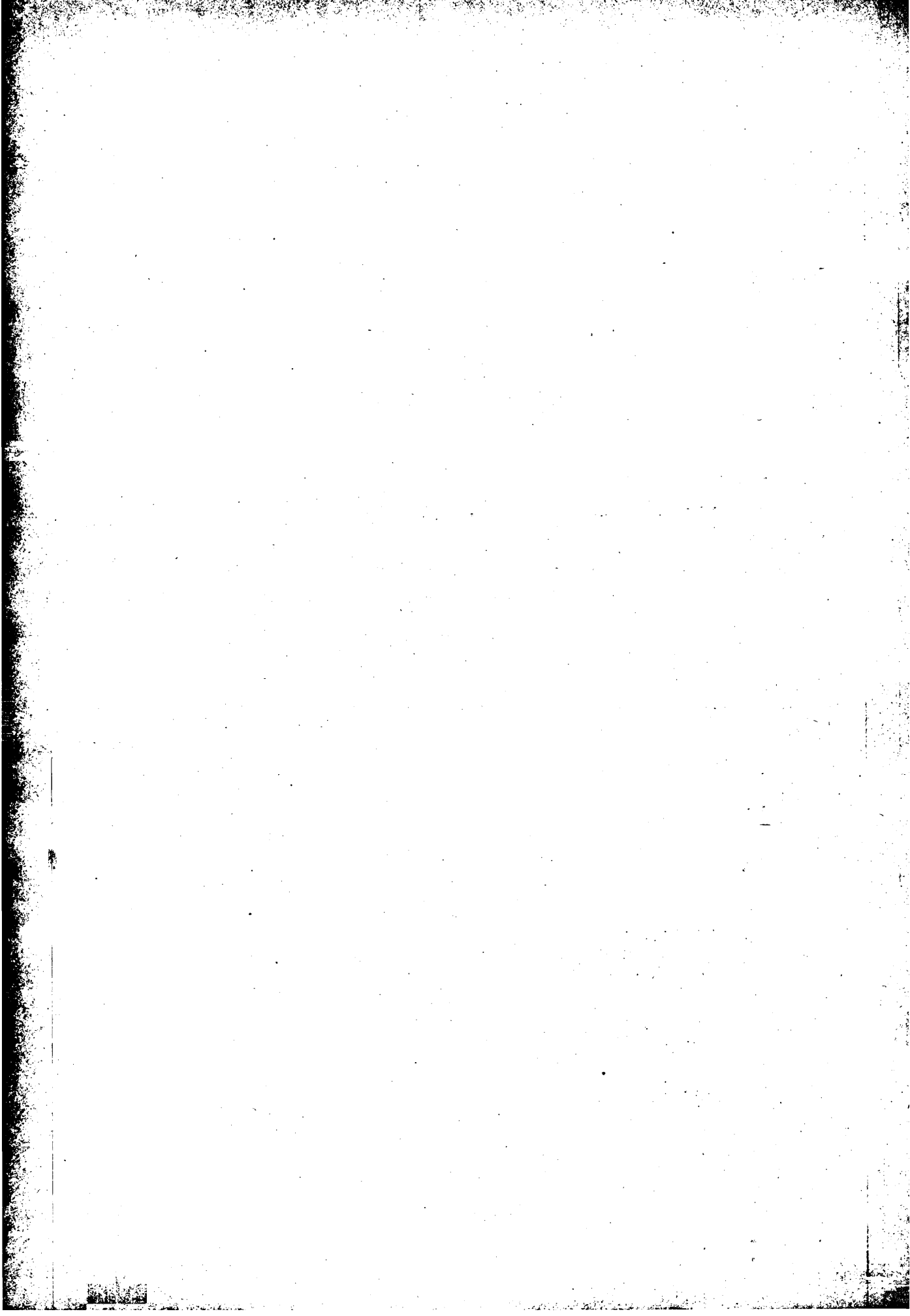
Angående innebörden av denna paragraf hänvisas till vad som yttrats under 8 §.

Att emellertid lagkommittén, från vars förslag paragrafen är hämtad, åsyftat något annat, lär framgå av följande dess yttrande: "Då vid utmätning och andra tillfällen tvist borgenärer emellan kan uppkomma om bättre rätt till gäldenärs egendom, utan att formlig konkurs ägt rum eller därav må föranledas, har kommittén ansett det förklarande i lagen böra givas, att sådan tvist skall av rätten prövas efter de grunder, som för konkurs stadgade äro."

---

¹ Att förmånsrätt för ränta ej medgivits, då inteckning meddelats endast till säkerhet för kapitalet, se *Naumanns* tidskrift 1867 sid. 244 och 1866 sid. 162.

Något om konkurrensklausuler

I affärslivet förekommer ofta,¹ att näringsidkare söker skydda sig mot konkurrens genom avtal, enligt vilka den ene kontrahenten förpliktar sig att icke idka handel eller annan verksamhet, som konkurrerar med den andres,² eller taga anställning hos någon, som idkar sådan verksamhet. Vanligen utgöra sådana avtal (konkurrensklausuler, konkurrensförbud) led i ett mera omfattande avtal, särskilt tjänstelega, köp (övertagande av affärsrörelse), bolagsavtal. Ej sällan förefinnas emellertid ifrågavarande klausuler utan samband med annat avtal; konkurrerande affärsmän träffa sålunda överenskommelse, enligt vilken en var av dem skall äga ensam sälja viss vara inom ett bestämt område.

Till förekommande av de missbruk, vartill avtalsfriheten på detta område givit upphov, har i 38 § avtalslagen intagits följande stadgande: *Har till förebyggande av konkurrens någon betingat sig av annan, att denne icke skall idka handel eller annan verksamhet av angivet slag eller icke taga anställning hos någon, som idkar sådan verksamhet, vare den, som gjort utfästelsen, icke därav bunden, för så vitt utfästelsen i fråga om tid och ort eller eljest skulle sträcka sig längre än som kan erfordras för att hindra konkurrens eller ock över hövan inskränka honom i hans frihet att utöva förvärvsverksamhet; vid prövning i sistnämnda avseende skall hänsyn tagas till det intresse, den enligt utfästelsen berättigade har i densammas fullgörande.*

Stadgandet är tydligen så formulerat, att det träffar alla konkurrensklausuler, de må ha överenskommit i eller utan samband med annat avtal, och i förra fallet är huvudavtalets art utan betydelse.

Att stadgandet icke äger tillämpning å sådana avtal, varigenom en anställd förbinder sig att icke under den tid anställningen varar utöva någon verksamhet, som konkurrerar med principalens, är tydligt. Ett dylikt avtal är naturligtvis giltigt. Även om den anställde icke iklätt sig någon särskild förbindelse i sådant avseende är han, såsom i motiven erinras, i regel icke berättigad att under anställningstiden driva någon som helst verksamhet, som konkurrerar med principalens.

Vad nyss yttrats äger motsvarande tillämpning i avseende å klausul, enligt vilken bolagsman förbinder sig att icke under den tid bolagsavtalet består driva någon med bolaget konkurrerande rörelse.

---

¹ Jfr Nytt jur. arkiv 1905 sid. 513 och 1907 sid. 122.

² Jfr Nytt jur. arkiv 1922 sid. 144.

Stadgandet gäller blott avtal, som dikterats av konkurrenshänsyn. Har förbudet mot att idka handel eller annan verksamhet av visst slag eller taga anställning hos någon, som idkar sådan verksamhet, annat syfte, så drabbas det följaktligen icke av lagens bestämmelser. Understundom förekomma ju avtal med ifrågavarande innehåll, vilka gå ut på annat än att skydda mot konkurrens. Sålunda har det — yttras i norska motiven — både hos oss och annorstädes hänt, att en person för att undgå anmälan till åklagaremyndigheten om ett straffbart förfarande, vartill han i sin verksamhet gjort sig skyldig, förbundit sig att upphöra med sin verksamhet och icke sedermera återupptaga den. Dylika förbindelser kunna emellertid vara framkallade av så olika, berättigade eller oberättigade, bevekelsegrunder, att det icke är lätt att i avseende å dem uppställa någon allmän regel.¹ Vanligen hava de reella syften, såsom att hålla en viss kår fri från dåliga element,² och för den, som nödgas underkasta sig ifrågavarande villkor, uppväger nog den fördel, han uppnår genom att slippa anmälan och straff, fullt ut det band, han pålagt sig.

I enlighet med vad nu yttrats falla alltså utanför ifrågavarande paragrafs tillämpningsområde även de mellan fackföreningar och liknande organisationer ingångna överenskommelser att icke taga anställning hos vissa arbetsgivare eller under en bestämd lön liksom jämväl sådana mellan medlemmar av arbetsgivareföreningar träffade avtal, som gå ut på att blott vissa arbetare skola antagas eller blott en bestämd lön skall betalas.³

Däremot skall naturligen förevarande stadgande tillämpas, även om konkurrensklausulens syfte icke är att förhindra konkurrens just från den förpliktades sida; stadgandet avser t. ex. jämväl det fall, att en ingenjör (eller annan tjänsteman) vid erhållande av anställning i en fabrik, där han kan bliva i tillfälle att få kännedom om vissa hemliga tillverkningsmetoder, förbinder sig att icke efter slutad anställning taga plats i något företag, som konkurrerar med den ifrågavarande fabriken.⁴ Redan den omständigheten, att den förpliktade — yttras i norska motiven — känner en fabriktionshemlighet, kan göra det farligt, att han tar anställning i en viss affär, även om denna icke för tillfället kan anses konkurrera med den berättigades verksamhet. Faran kan ligga däri, att hemligheten över huvud kommer ut. Därigenom kan den komma att av annan tillgodogöras i konkurrensyfte.

¹ Se danska motiven.

² Se *Almén*; Lagen om avtal m. m. sid. 233 not 30: "Såsom exempel härpå kan nämnas, att en läkareförening för att upprätthålla kårens anseende betingar sig att en viss läkare icke skall utöva praktik".

³ Se danska och norska motiven samt *Almén*; anf. arb. sid. 233 not 30.

⁴ Jfr svenska motiven, varest yttras: Säkerligen kommer ifrågavarande bestämmelse att få sin huvudsakliga betydelse inom handel, industri och hantverk, men utrymme för dess tillämpning finnes även inom andra yrkesgrenar, exempelvis advokat och tandläkaryrket.

En konkurrensklausul är utan förbindelse under två, av varandra oberoende förutsättningar, som var för sig äro tillräckliga; den måste antingen sträcka sig längre än som för hindrande av konkurrens är erforderligt eller ock över hövan inskränka den förpliktade i hans frihet att utöva förvärvsverksamhet. Föreligger en av dessa förutsättningar, blir den förpliktades utfästelse "för så vitt" ogiltig. Förhållandet är alltså icke det, att en konkurrensklausul antingen är helt giltig eller helt ogiltig; den kan vara giltig till en del och ogiltig i övrigt.¹ Vad sålunda stadgats överensstämmer med vad enligt 36 och 37 §§ avtalslagen gäller om vitesutfästelser och därmed likställda kontraktsbestämmelser.

Vid avgörandet av frågan, om en konkurrensklausul över hövan inskränker den förpliktades frihet att utöva förvärvsverksamhet, är det — framhålles i norska motiven — i synnerhet två omständigheter, som måste tagas i beaktande. Den ena är hänsyn till samhället, den andra hänsyn till den förpliktade själv.

Det strider självklart mot samhällets intresse, att en person berövar sig frihet att utöva förvärvsverksamhet med påföljd att han måste försörjas på samhällets bekostnad. Även om den ifrågavarande personen är förmögen eller får så rikligt vederlag för sin utfästelse, att fara för näringsbekymmer är utesluten, kan utfästelsen med hänsyn till samhället vara otillbörlig och bör därför fränkännas verkan. Från en annan sida sett överensstämmer det ej heller med samhällsintresset, att enstaka personer skaffa sig monopol på vissa grenar av förvärvsverksamhet, och särskilt framträder detta skarpt, då frågan är om frambringande av en produkt, som har så vidsträckt användning, att en tillräcklig kvantitet icke kan åstadkommas av de förehandenvarande producenterna, eller då syftet med konkurrensklausulen eljest är att hålla priserna uppe.

Även den enstaka individen såsom sådan bör emellertid hava en oavhändig rätt till någon förvärvsverksamhet. Den rätt att fritt bestämma över sina handlingar och sin verksamhet, som tillkommer varje människa, bör han visserligen kunna delvis uppgiva, men aldrig med laga verkan helt avstå.² Det är härutinnan likgiltigt, om vederbörande är i sådan ekonomisk situation, att han icke är utsatt för risken att lida nöd.

Om och i vad mån en konkurrensklausul kan anses överskrida gränserna för det tillåtna, har man naturligen att avgöra efter omständigheterna i varje särskilt fall. Efter utländska förebilder har i lagen upptagits en uttrycklig föreskrift, att hänsyn skall tagas bland annat till den tid, över vilken förbudet i fråga sträcker sig, och den eller de orter detsamma omfattar. Därmed är dock — erinra svenska motiven — icke sagt, att ett förbud, för att giltighet skall kunna tillerkännas detsamma, måste vara begränsat i

¹ Se norska motiven.

² Se svenska motiven.

båda dessa riktningar eller ens i någondera av dem. Fastmera hava domstolarna att efter den totalbild konkurrensförbudet till sitt innehåll erbjuder träffa avgörande, om och i vad mån gränserna för det tillåtna kunna anses överskridna. Det kan sålunda inträffa, att ett till tid och ort obegränsat konkurrensförbud med hänsyn till den begränsade omfattningen av den förbjudna verksamheten kan förklaras giltigt i hela sin utsträckning.¹

En konkurrensklausul bör i enlighet med vad förut inskräfts upprätthållas endast i den mån sådant är behövt för att skydda den enligt utfästelsen berättigade mot konkurrens. Prövas den, till vars förmån utfästelsen gjorts, icke hava något berättigat intresse i förbudets upprätthållande, bör alltså utfästelsen förklaras vara utan verkan. Detta är i allmänhet fallet, då den berättigade upphört med sin verksamhet² eller då han dör utan att verksamheten fortsättes.³

Slutorden i förevarande lagrum framhäva, att man också vid bedömande av frågan, om den förpliktade genom klausulen skulle över hövan inskränkas i sin frihet att utöva förvärvsverksamhet, har att taga hänsyn till det intresse, som den berättigade må äga i klausulens upprätthållande. En mycket betydande inskränkning i den förpliktades frihet uti ifrågavarande avseende bör således med rättsverkan kunna avtalas, när den måste antagas vara av avgörande betydelse för den berättigade.⁴ Om åter den nytta, som därigenom beredes denne, blott är ringa, får en dylik inskränkning icke godkännas. Klart är dock — anmärkes i norska motiven — att en konkurrensklausul kan vara till den grad otillbörlig, att även det största intresse från den berättigades sida icke kan förläna den skydd.

¹ I norska motiven yttras: Det bör bemärkas, att, även om ett förbud är obegränsat till tid och ort, detsamma icke alltid otillbörligen inskränker den förpliktade i hans frihet att utöva förvärvsverksamhet, enär det blott avser en så begränsad specialitet, att han icke kan anses hava någon svårighet att utanför denna finna en verksamhet, där hans insikter och kunskaper fullt ut kunna tillgodogöras.

Danska motiven innehålla härom följande uttalande: Det kan stå så stora intressen på spel för den berättigade, t. ex. när den förpliktade fått kännedom om en särskild fabriktionsmetod, varav räntabiliteten av den berättigades verksamhet är beroende, att förbudet bör upprätthållas, även om det är obegränsat både till tid och till ort. Detta är särskilt fallet, när den förbjudna verksamheten har en speciell karaktär. Eljest är en med hänsyn till tid och ort obegränsad konkurrensklausul i synnerhet utsatt för att förklaras ogiltig, enär den i otillbörlig grad inskränker den förpliktades frihet att utöva förvärvsverksamhet.

² Det är emellertid tänkbart — säges i motiven — att han även i dylika fall har intresse i förbudets upprätthållande; det kan t. ex. vara fråga om någon, som sålt sin handelsrörelse för ett pris, vilket bestämts med hänsyn till förbudet. Jfr Svensk juristtidning 1916 sid. 168.

³ Se svenska motiven.

⁴ Se danska motiven.

Bland övriga omständigheter, som böra tagas i betraktande vid bedömning av frågan, om ett konkurrensförbud över hövan inskränker den förpliktades förvärvsförmåga, framhålles i svenska motiven möjligheten för honom att övergå till annan yrkesgren; för den ene kan detta vara lätt, för den andre är det exempelvis på grund av ålder eller bristande utbildning icke möjligt att försörja sig med annan verksamhet än den han tillföre utövat. Hänsyn är ock att taga därtill, huruvida den förpliktade erhållit eller be-
tingat sig något vederlag för de inskränkningar han underkastat sig i sin frihet att utöva förvärvsverksamhet. Den, som erhållit ett vederlag, tillräckligt stort till hans försörjning eller till att förhjälpa honom att grunda en ny verksamhet, förtjänar uppenbarligen, även om han förbrukat vederlaget till annat än det avsedda ändamålet, mindre hänsyn än den, som aldrig erhållit något vederlag för sin utfästelse. Slutligen må framhållas, att, där den förpliktade fått inblick i den berättigades kundkrets eller hans affärshemlighet, konkurrensklausulen är mera berättigad än om detta icke varit händelsen.

Lagen uttalar sig icke om huru det går med vederlaget, när en konkurrensklausul blir förklarad helt eller delvis ogiltig. Är vederlaget ännu icke erlagt, kan den genom klausulen förpliktade uppenbarligen icke fordra dess utbetalande — åtminstone icke i dess helhet —, då han ej vill respektera sin utfästelse. Om vederlaget redan betalats, uppkommer spørsmålet, huruvida han är skyldig att (helt eller delvis) återbära detsamma. Man ansåg det icke möjligt att härom uppställa någon allmän regel i lagen. Saken måste alltså avgöras av domstolarna efter omständigheterna i det särskilda fallet. Om det t. ex. befinnes, att den förpliktade redan vid avtalets ingående insett dess ogiltighet och sedermera vägrar att ställa sig sin utfästelse till efterrättelse, lär han icke rättvisligen kunna undgå återbärningsskyldighet.

Till konkurrensklausulen knyta sig vanligen utfästelser av visst vite i händelse av kontraktsbrott.¹

Är den huvudförbindelse, vartill vitesutfästelsen ansluter sig, icke giltig, så kan vitet ej utdömas.²

Ehuru huvudförbindelsen är giltig, kan vitet jämlikt 36 § avtalslagen nedsättas, om dess utkrävande befinnes vara uppenbart obilligt.

---

¹ I sådan händelse äger den genom klausulen berättigade icke fordra annat skadestånd, med mindre förbehåll i motsatt riktning träffats.

² Se "Juridiska skrifter" V sid. 103.

I nästföljande paragraf av det preliminära utkastet hade upptagits följande stadgande: "Där utfästelse, varom (i nästföregående) § sägs, blivit av någon, som är anställd i yrke såsom arbetare, arbetsförman eller handelsbetjänt eller i motsvarande underordnad ställning, i och för sådan anställning avgiven gent emot den, hos vilken han är anställd, vare han ej i något fall bunden av utfästelsen."

Stadgandet var motiverat sålunda: Att personer i den underordnade ställning, som här avses, inskränkas i sin frihet att utöva förvärvsverksamhet, kan för dem bliva synnerligen betungande. För principalen torde i allmänhet ej heller förefinnas något praktiskt behov att trygga sig mot konkurrens från dylika underordnades sida. Däremot kan det för honom vara av stor vikt att bereda sig skydd mot yppande av vissa yrkeshemligheter. Detta är emellertid en fråga, som här icke beröres, utan som tillhör området för en blivande lagstiftning om illojal konkurrens. Sådana utfästelser, varom här är fråga, eller s. k. konkurrensklausuler hava, enligt vad kommittén inhämtat, i vårt land icke synnerligen vidsträckt användning i förhållandet mellan en principal och dem, som hos honom äro anställda i en mera underordnad ställning. Kommittén har därför trots det kunna försvaras att för sådana fall fränkänna dessa klausuler all giltighet. Erkännas måste emellertid, att det är svårt att draga gränsen mellan personer i den underordnade ställning, som här avses, och sådana, vilka bekläda något högre platser i en yrkesidkares tjänst. Detta torde dock icke kunna tillmätas avgörande betydelse, enär man med tillämpning av den allmänna bestämmelsen i nästföregående paragraf även beträffande utfästelser från personer i relativt överordnad ställning kan komma till det resultat, att utfästelsen är ogiltig.

I de yttranden, som inkommo över utkastet, uttalades emellertid — och detta med fullt fog — starka betänkligheter mot det ifrågasatta stadgandet. Så¹ framhölls, att ehuru konkurrensförbud av ifrågavarande slag hittills ej funnit mera vidsträckt användning i vårt land, sådana anställda, som avsågos med nämnda bestämmelse, i regel av hederskänsla avhållit sig från att efter slutad tjänst själva hänsynslöst konkurrera med sin förre principal eller lämna sin medverkan till sådan konkurrens från annat håll. Man befarade, att denna känsla skulle slappas, i fall det ifrågasatta stadgandet bleve lag och sålunda ett förfaringssätt, som förut ansetts otillbörligt, bleve förklarat lovligt. Vidare utvecklades, hurusom särskilt i sådana fall, då principalen dreve sin verksamhet i ringa omfattning och hans ekonomiska ställning icke vore nämnvärt starkare än den anställdes, det ifrågasatta stadgandet kunde komma att verka högeligen obilligt mot principalen. Man erinrade också om svårigheten att uppdraga en bestämd gräns mellan sådana anställda, vilka borde komma i åtnjutande av det särskilda

¹ Se motiven.

skydd stadgandet avsåg att skänka, och dem, vilka beklädde något högre platser i en yrkesidkares tjänst.

Med anledning av vad sålunda förekommit ansåg sig kommittén icke böra upptaga det ifrågasatta stadgandet i det slutliga förslaget. Att utsluta detsamma syntes — anmärktes i motiven — icke möta någon avgörande betänklighet, enär en anställd i varje fall, då en utfästelse av här ifrågavarande slag kan anses otillbörligt försvara hans fortkomst, redan på grund av det allmänna stadgandet i förevarande paragraf icke är bunden av densamma.

Kommittéförslaget innehöll (i 40 §) följande stadgande: "Där någon, som är anställd i handel eller annat yrke, gent emot yrkesidkaren för tid efter anställningens upphörande avgivit utfästelse, varom i 39 §¹ är sagt, vare all verkan av hans utfästelse förfallen, såframt han varder skild från anställningen utan att därtill hava givit skälig anledning eller själv lämnar densamma och har giltig grund därtill i yrkesidkarens underlåtenhet att uppfylla sina förpliktelser mot honom."

Vid förslagets granskning i lagrådet anmärktes häremot, att ifrågavarande stadgande syntes vara av alltför speciell natur för att böra inflyta i en lag om avtal och rättshandlingar i allmänhet. Med hänsyn härtill och då från de affärsanställdas sida uttalats önskan, att frågan om deras bundenhet av avtal innehållande konkurrensförbud icke i detta sammanhang måtte göras till föremål för lagstiftning, kom det ifrågasatta stadgandet icke att inflyta i den slutliga lagtexten.

Vad nu skall anses gälla är i viss mån tveksamt. Om någon i handel eller annat yrke anställd person gent emot sin principal bundit sig genom konkurrensklausul, är han naturligtvis fri från sin förpliktelse, därest principalen utan fog avskedar honom eller anställningen eljest upphör i förtid till följd av kontraktsbrott å principalens sida. Å andra sidan förblir uppenbarligen konkurrensförbudet gällande, om avtalet upphör på grund av kontraktsbrott från den anställdes sida.

Däremot kan det vara föremål för olika meningar, huruvida konkurrensklausulen bör bestå, när ett tjänsteavtal av nu ifrågavarande slag slutits på obestämd tid och principalen allenast begagnar sig av sin rätt att bringa detsamma till upphörande.

Man kunde — yttras i motiven — tycka, att den anställde i sådana fall borde vara bunden av sin utfästelse, likaväl som han är det, när avtalet ingåtts på bestämd tid och anställningen upphör i följd därav att denna tid gått till ända. Det är emellertid,² enligt vad kommittén inhämtat, även bland principalerna den allmänna uppfattningen, att konkurrensförbudet

¹ Lagens 38 §.

² Jfr Svensk juristtidning 1918 sid. 93.

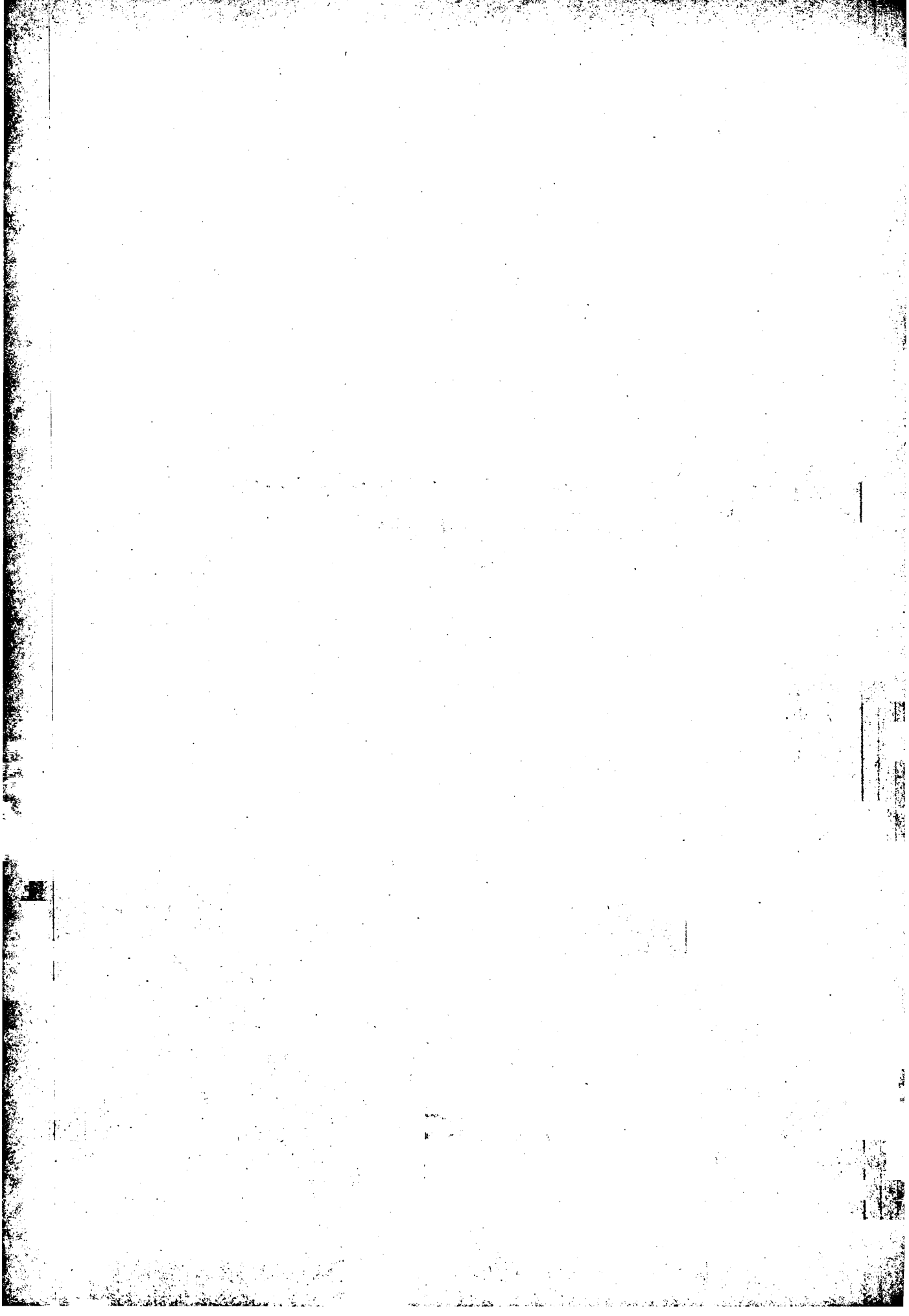
i sådana fall icke bör kunna göras gällande. Syftet med en konkurrensklausul är nämligen huvudsakligen, att förbudet skall utgöra ett hinder för den anställde att mot principalens vilja lämna sin anställning för att övergå till en konkurrerande verksamhet. Det vore då ej billigt, om principalen, när anställningen upphör på hans initiativ, skulle kunna påfordra förbudets upprätthållande; den anställde komme måhända därigenom att utsättas för stora vanskligheter och detta utan eget förvållande. — Vad nu sagts gäller i allmänhet, även om principalen haft giltig anledning till sin åtgärd, t. ex. om uppsägning skett därför att principalen i följd av dåliga konjunkurer nödgas inskränka sin rörelse och av sådan orsak måste avskeda en del av sin personal. Om den anställde givit principalen skälig anledning att uppsäga honom, bör emellertid konkurrensklausulen lända till efter rättelse. En sådan anledning kan föreligga, icke blott när den anställde gjort sig skyldig till sådant kontraktsbrott, som kan tillräknas honom såsom försumlighet, utan även exempelvis när han drabbats av en sjukdom, vilken gör det för honom omöjligt att fylla de plikter, som enligt avtalet åligga honom. Vad åter beträffar det fall, då den anställde själv lämnar sin tjänst, är han naturligtvis i allmänhet bunden av sin utfästelse att icke idka konkurrerande verksamhet eller taga anställning hos en konkurrent. Endast om principalen genom underlåtenhet att uppfylla sina förpliktelser mot den anställde givit honom giltig anledning att lämna sin tjänst, bör denne vara fritagen från den skyldighet han sålunda åtagit sig; att han i stället för att av sådan anledning häva det ingångna avtalet i vanlig ordning uppsäger detsamma bör icke försämra hans ställning.

Vad kommittén sålunda anfört torde i mycket utgöra ett riktigt uttryck för vad som måste anses följa av allmänna rättsgrundsatser. Härvid bör dock ett viktigt undantag göras. Den omständigheten, att principalen begagnar sig av sin rätt att uppsäga ett avtal, där konkurrensklausulen tar sikte jämväl på ett sådant förhållande, bör icke i och för sig kunna verka till den anställdes befrielse från den skyldighet, han åtagit sig. Vad kommittén yttrar därom, att även bland principalerna den allmänna uppfattningen vore, att konkurrensförbudet i sådana fall icke borde kunna göras gällande, är säkerligen icke överensstämmande med verkliga förhållandet.¹

---

¹ Jag hänvisar den intresserade att exempelvis taga kännedom om kontrakt, förvarade hos Svenska tändsticksaktiebolaget och dess dotterbolag.

Några anmärkningar vid avtalslagens bestämmelser om fullmakt
(Forts.)

16 §. Fullmakt, vilken innefattas i sådan skriftlig handling, som utgives till fullmäktigen för att av honom innehavas och företes för tredje man, återkallas därigenom att fullmaktsgivaren återtager eller låter förstöra handlingen.

Fullmäktigen är pliktig att på begäran av fullmaktsgivaren återställa fullmaktshandlingen.

Skriftlig fullmakt är naturligen i allmänhet *undertecknad* av fullmaktsgivaren.¹ Det synes emellertid icke kunna förnekas, att fullmakten är lika gill, ehuru den sålunda icke försetts med fullmaktsgivarens underskrift, utan dennes namn inryckts i början av fullmakten. ("Jag N. N. befullmäktigar" etc.)

Förevarande paragraf handlar blott om sådana skriftliga fullmakter, som utgivits till fullmäktigen. Har en skriftlig fullmakt av fullmaktsgivaren sänts till tredje man, komma i fråga om återkallelse reglerna i 13 § till användning.

Paragrafen förutsätter vidare, att fullmakten skall av fullmäktigen innehavas och av honom företes för tredje man. Om meningen med fullmaktens utgivande till fullmäktigen blott är, att den genom hans försorg skall överbringas till tredje man, och detta fullgöres, har man likaledes att tillämpa bestämmelserna i 13 §. Av nyssnämnda ordalag framgår därjämte, att fullmakten (den handling, som innehåller fullmakten) skall utvisa, att den är avsedd att genom dess företeende för tredje man styrka full-

---

¹ I 88 § kommissionslagen stadgas, att om en handelsresande är av sin huvudman försedd med slutsedelsblanketter av visst innehåll, ett försäljningsavtal, som den resande med ifyllande av sådan blankett ingår, blir lika bindande för huvudmannen som om denne uttryckligen bemyndigat den resande att sluta avtalet. Då dylika blanketter icke pläga undertecknas av den, i vilkens namn de äro utfärdade, lära de icke kunna betraktas såsom skriftliga fullmakter, och förevarande paragraf är alltså icke tillämplig å dem. Vad det anförda stadgandet i nyss nämnda lag beträffar, förutsätter detsamma uppenbarligen, att den, som begagnar blanketten, är anställd såsom handelsresande hos den, för vars räkning han handlar, men det uttalar sig icke rörande verkan av blanketterna efter det att anställningen såsom handelsresande upphört. Huruvida även i sistnämnda fall försäljningsavtalet bör anses bindande för den, i vars namn det slutits, är ett spörsmål, som är alltför beroende av omständigheterna i det särskilda fallet för att kunna lösas genom en allmängiltig regel. Med hänsyn till spörsmålets ringa praktiska betydelse hava bestämmelser därom icke ansetts erforderliga. (Motiven.) Se ang. handelsagent, som försetts med ifrågavarande blanketter, Nytt jur. arkiv 1920 sid. 385 och Svensk juristtidning 1920 sid. 37.

måktigens behörighet att handla å fullmaktsgivarens vägnar; endast en sådan handling, som utgives till fullmäktigen för att såsom ett *legitimationspapper* innehavas av honom och vid behov företes för tredje man, är följaktligen enligt lagens mening, en skriftlig fullmakt.

Dylik fullmakt — yttras i motiven — föreligger alltså icke, när fullmakten innefattas i ett till tredje man riktat, låt vara skriftligt, meddelande. Ett sådant meddelande har karaktären av brev, ej av legitimationspapper. I regel tillställs det tredje man direkt från fullmaktsgivaren, men även om fullmäktigen anlitas för att överbringa detsamma, gäller i fråga om återkallelse därav vad i 13 § stadgas. Ehuru således, för att skriftlig fullmakt skall anses föreligga, fordras, att den handling, som innefattar fullmakten, utgör ett legitimationspapper, är det dock icke nödvändigt, att detta är det för handlingen ensamt eller ens huvudsakligen utmärkande. Om t. ex. A. i ett brev till B. rörande åtskilliga angelägenheter anmodar denne att, om tillfälle yppas, hyra en våning å A. och tillägger, att därest hyresvärden vill, att B. skall styrka sin behörighet, denne kan visa brevet för honom, är brevet att anse såsom en skriftlig fullmakt för B. att hyra våningen. Sådan fullmakt föreligger däremot icke, om brevet ej innehåller någon tillåtelse för B. att förevisa detsamma för hyresvärden; den däri liggande fullmakten kan då återkallas på sätt i 18 § sägs.

Såsom redan nämnts förutsättes i förevarande paragraf, att fullmakten skall utgivas till fullmäktigen *för att* av honom innehavas och *företes för tredje man*. Meningarna kunna — säges i motiven — vara delade, huruvida tredje man bör kunna åberopa en rättshandling, som fullmäktigen företagit på grund av en icke återkallad fullmakt, vilken aldrig blivit företedd för tredje man. Detta spörsmål är icke i lagen besvarat. Därav att lagtexten, såsom utmärkande för skriftlig fullmakt angiver, att fullmakten innefattas i sådan skriftlig handling, som utgives till fullmäktigen för att av honom företes för tredje man, får icke dragas den slutsatsen, att fullmaktens företeende skulle vara ett oefftergivligt villkor för tillämpningen av de rättsgrundsatser, som gälla om rättshandlingar på grund av skriftlig fullmakt.

I danska motiven yttras härom: Naar Tredjemand ikke har set Fuldmagten, synes han i og for sig ikke at have større Krav paa Retsbeskyttelse end den Tredjemand, der indgaar en Retshandel med en Fuldmægtig der blot har en mundtlig Fuldmagt, og det kunde saaledes synes rimeligt fraa dette Tilfælde at anvænde Reglerne i 18 § i Stedet for 16 §. Imidlertid vilde Gennemførelsen af en saadan Søndring mellem de Tilfælde, hvor Fuldmagten er forevist, og de, hvor Forevisning ikke har fundet Sted, støde paa store praktiske Vanskeligheder. Fuldmagtsgiveren vilde saaledes blive fristet til for at unddrage sig en af Fuldmægtigen afsluttet, for ham ogunstig Retshandel at paastaa, at Forevisning ikke har fundet Sted, en Paastand, som det vilde kunne være vanskeligt for Tredjemand at mod-

bevise. Dertil kommer, at det vilde være vanskeligt at afgøre, hvilke nærmere Krav man skulde stille til en Forevisning, for at de dertil knyttede særlige Regler i § 16 kunde komme til Anvendelse. Det kunde vel neppe være nok, at Fuldmagten for lang siden var forevist i anledning af en anden Retshandel, og paa den anden Side kunde det synes for strængt at kræve, at Fuldmagten skal være forevist netop ved Retshandelens Afslutning. Dernæst vilde det kunne omdisputeres, om det er nødvendigt, at Tredjemand har gjort sig bekendt med Indholdet af Fuldmagten, eller om det maaske kunde være tilstrækkeligt, at Dokumentet er forevist ham. Navnlige under Hensyn til disse praktiske Vanskeligheder har man ment ikke at kunne foreslaa en Regel i den antydede Retning. Man har endog været betænkt paa at gaa den Vej udtrykkeligt at udtale, at Bestemmelserne i § 16 komme til Anvendelse, hvad enten Fuldmagten er forevist Tredjemand eller ikke. En saadan Regel vilde være i Harmoni med Bestemmelserne i §§ 14 och 15, der gælde uden Hensyn til, om Tredjemand er ubekendt med, at Fuldmagten er offentligt bekendtgjort, eller at Fuldmægtigen intager en saadan Stilling som i § 11, 2:det Stykke omtalt. Naar man dog ikke er gaat saa vidt, er Grunden dels, at man ikke har kunnet frakende de ovenfor til Fordel for en modsat Regel fremsatte Betragtninger Vægt, dels at man er kommen til den Erkendelse, at der ikke findes at være nogen praktisk Trang til i Lovtexten at berøre Spørgsmaalet om Forevisningens Betydning. Det vides ikke nogensinde at have været fremme til Afgørelse i Retslivet her i Landet. Man kan vistnok sige, at det i det praktiske Liv ubetinget er det sædvanlige, at skriftlige Fuldmagter forevises Tredjemand. Selv om man ofte vil høre Folk af Høflighedshensyn erklære, at de ikke bryde sig om at se Fuldmagten, vil det dog sædvanligvis, i alt Fald naar det drejer sig om større Forretninger, ende med, at Fuldmagten forevises "for en Ordens Skyld". Hvorledes udenlandsk Ret stiller sig til Spørgsmaalet, er i flere Henseender uklart. Det overlades saaledes til Domstolene at afgøre Spørgsmaalet, hvis det skulde opstaa i Praksis.

För min del tror jag, att praxis skulle lösa spörsmålet på det sätt, att den omständigheten, huruvida fullmakten för tredje man företetts eller icke, ansåges vara utan betydelse.

Under 13 och 14 §§ har anmärkts,¹ hurusom i de i nämnda paragrafer berörda fall själva befullmäktigandet kan hava skett tidigare än fullmakten på sätt där angives bringas till tredje mans kunskap. Likaledes kan det naturligen inträffa, att den till fullmäktigen utgivna fullmaktshandlingen allenast innefattar meddelande om tidigare given fullmakt. Även när detta är händelsen, äger — erinras i motiven — tredje man fordra,

---

¹ Se "Juridiska skrifter" VIII.

att rättsförhållandet mellan honom och fullmaktsgivaren bedömes i enlighet med fullmaktshandlingen och vad denna innehåller om fullmäktigens behörighet.¹

Uppenbarligen utgör en — låt vara bestyrkt — avskrift av fullmaktshandlingen icke något legitimationspapper.²

Skriftlig fullmakt återkallas därigenom att fullmaktsgivaren återtager eller låter förstöra den handling, som innehåller fullmakten. Detta innebär, att när fullmaktshandlingen antingen återlämnats eller förstörts, så har den fullmakt, som grundar sig på samma handling, bortfallit. Företager fullmäktigen sedermera en rättshandling, så är den följaktligen utan förbindelse för fullmaktsgivaren, och detta utan hänsyn därtill att tredje man möjligen varit i god tro.³

Tredje man, som vill vara säker på att skriftlig fullmakt verkligen föreligger, måste sålunda begära att få fullmaktshandlingen (i huvudskrift) för sig uppvisad i det ögonblick avtalet slutes.

¹ Jfr "Juridiska skrifter" VIII sid. 272.

² Se *Almén*; Lagen om avtal m. m. sid. 95 not 5 och *Trygger*; Om fullmakt såsom civilrättsligt institut sid. 172 not 1.

³ En annan sak är, att det jämte den skriftliga fullmakten också kan föreligga en annan fullmakt. I så fall blir naturligtvis fullmaktsgivaren bunden av rättshandlingen, där han ej lagligen återkallat även den senare fullmakten.

I detta sammanhang erinras i motiven om stadgandena i 12 §. Å ena sidan giver slutbestämmelsen i första stycket av nämnda paragraf vid handen, att om fullmäktigen till stöd för sin behörighet att handla å huvudmannens vägnar kan åberopa flera grunder, för giltig återkallelse av fullmakten erfordras, att samtliga dessa olika grunder eller uppenbarelseformer för fullmaktsförhållandet bringas till upphörande eller neutraliseras. Om någon utfärdat skriftlig fullmakt för annan att företaga en eller flera rättshandlingar, som denne redan i kraft av sin ställning enligt § 10 andra stycket är behörig att företaga, är det således icke tillräckligt, att han fräntager fullmäktigen den skriftliga fullmakten, utan han måste också skilja honom från ställningen. Har fullmaktsgivaren försett fullmäktigen med skriftlig fullmakt och tillika genom särskilt meddelande bragt fullmakten till tredje mans kännedom eller ock låtit offentligen kungöra densamma, måste han likaledes vid sidan av förevarande paragraf iakttaga vad i § 13 eller § 14 föreskrives. Underlåter han det ena eller det andra, kan fullmäktigens rättshandling göras gällande mot honom utan hinder därav att den företagits efter det den skriftliga fullmakten vederbörligen återkallats. Å andra sidan följer av andra stycket i § 12, att den tredje man, som fått särskilt meddelande från fullmaktsgivaren, att fullmakten icke vidare skall gälla, icke i något fall äger åberopa, att återkallelse ej skett jämväl på annat sätt. I förhållande till honom är fullmakten genom ett sådant meddelande återkallad. Därest en skriftlig fullmakt enligt sitt innehåll förlämnar fullmäktigen behörighet att företaga rättshandlingar endast emot viss man, är det alltså för fullmaktsgivaren obehövt att därjämte återtaga eller låta förstöra fullmaktshandlingen eller vidtaga åtgärder för att få densamma förklarad kraftlös.

Ang. fråga, huruvida fullmakt rätteligen återkallats, se Nytt jur. arkiv 1915 sid. 243.

Tredskas fullmäktigen att återlämna fullmakten, så är fullmaktsgivarens rättsställning ganska prekär. Fullmäktigen kan nämligen, så länge han innehar fullmaktshandlingen, på grund av densamma företaga rättshandlingar med bindande verkan för fullmaktsgivaren, även om denne skulle hava förbjudit honom att göra bruk av densamma. Detta gäller naturligtvis dock endast under förutsättning, att tredje man varit i god tro (jfr 20 §). I viss mån kan emellertid fullmaktsgivaren skydda sig genom att anlita den utväg, som 17 § utvisar att få en fullmakt, som han icke kan återbekomma, förklarad kraftlös.

Stadgandet i andra stycket, att fullmäktigen har (ovillkorlig) plikt att (utan hänsyn till genfordran, som han kan äga hos fullmaktsgivaren), på begäran av denne återställa fullmaktshandlingen, överensstämmer med vad förut ansetts gälla.¹

17 §. Visar fullmaktsgivaren sannolika skäl, att handling, som i 16 § omförmäles, förkommit eller att han av annan orsak icke utan dröjsmål kan få den åter, må handlingen, efter ty här nedan sägs, förklaras kraftlös.

Ansökan härom göres hos överexekutor i den ort, inom vilken fullmaktsgivaren bor. Finnes ansökningen kunna bifallas, skall överexekutor utfärda och låta i allmänna tidningarna införa kungörelse, att handlingen efter utgången av viss tid, som må bestämmas till högst fjorton dagar efter kungörelsens införande, skall vara kraftlös. Kungörelsen skall jämväl, där överexekutor det föreskriver, införas i annan tidning, en eller flera gånger, innan den införes i allmänna tidningarna.

Ansökningen skall sålunda göras hos överexekutor i den ort, där fullmaktsgivaren bor. Har denne ej bo och hemvist inom riket, synes hans ansökan alltså icke kunna upptagas till prövning.²

Villkoret för fullmaktsgivarens rätt att få fullmaktshandlingen förklarad kraftlös är, att han visar sannolika skäl, att densamma förkommit eller att han av annan orsak icke utan dröjsmål kan få den åter. Överexekutor har naturligen även i övrigt att tillse, att omständigheterna äro sådana, att ansökningen kan bifallas.³ I de flesta fall torde, såsom i motiven erinras,

¹ Se "Handelsbalken" VII sid. 1390. Jfr *Almén*; anf. arb. sid. 96 not 11 och *Trygger*; anf. arb. sid. 102 not 2. Stadgandet i 15: 12 R. B. om retentionsrätt för rättegångsskrifter avser, såsom även jag i annat sammanhang framhållit, icke fullmakt. Stadgandena i 74 och 87 §§ kommissionslagen om retentionsrätt för handelsagenter och handelsresande får ej heller utsträckas till att gälla fullmaktshandlingar t. ex. slutsedelsblanketter. (88 § 2:dra st.)

² Se *Almén*; anf. arb. sid. 101 not 5. "Utländsk fullmaktsgivare torde där emot kunna, med verkan även mot svensk man, få fullmakten mortificerad i enlighet med reglerna i sitt lands lag."

³ Överexekutor måste konstatera, att fråga verkligen är om fullmakt och alltså icke om en rättshandling, som med orätt betecknats såsom fullmakt. Jfr beträffande "oåterkalleliga" fullmakter Juridiska skrifter VIII sid. 261 och följ.

tillfälle böra lämnas fullmäktigen att yttra sig i ärendet, såvida detta utan svårighet låter sig göra.

Vid prövning av frågan, huruvida föreskrift bör meddelas om kungörande i annan tidning¹ och i så fall, i vilken tidning kungörelsen skall införas, bör — anmärker *Almén* sid. 102 not 8 — hänsyn tagas till den ort, där fullmakten brukats eller kan förväntas bli brukad. "Intet hinder förefinnes att föreskriva kungörande i utländsk tidning; detta är synnerligen lämpligt, om t. ex. ansökningen avser en inkassofullmakt för ett ombud, som haft sin verksamhet å utrikes ort."

Klagan över överexekutors beslut, enligt vilket fullmaktsgivarens ansökan avslagits, skall fullföljas i den för utsökningsmål stadgade ordning; andra instans är alltså hovrätt.

18 §. Fullmakt, som grundar sig allenast å fullmaktsgivarens meddelande till fullmäktigen, är återkallad, när meddelandet från fullmaktsgivaren, att fullmakten icke vidare skall gälla, kommit fullmäktigen till handa.

Förevarande paragraf förutsätter alltså för sin tillämpning, att fråga är om en fullmakt, som icke erhållit en av fullmäktigens uppgifter oberoende tillvaro utan grundar sig *allenast* å fullmaktsgivarens meddelande till fullmäktigen. Om fullmakten knutits vid ett visst yttre faktum, äger fullmaktsgivarens meddelande till fullmäktigen endast betydelse för deras inre rättsförhållande. För giltig återkallelse av fullmakt, som givits till känna på sätt, som omförmäles i 13—16 §§, är det aldrig erforderligt att iakttaga föreskriften i ifrågavarande paragraf. Stadgandet i denna paragraf är ju en konsekvens därav, att såsom under 11 § framhållits,² tredje man — ehuru han är i god tro — själv bär förlusten, när han inlåter sig med någon, som uppgiver sig handla på grund av muntlig fullmakt men aldrig haft någon sådan; tredje man står också själv risken,³ om han förlitar sig på den, som en gång haft muntlig fullmakt men sedermera förbjudits att använda den.⁴

19 §. I fall, då fullmaktsgivaren har särskild anledning att befara, att fullmäktigen, oaktat fullmakten återkallats eller fullmaktshandlingen förklarats kraftlös, kommer att på grund av fullmakten företaga rättshandling gent emot viss man, vilken kan antagas sakna vetskap om dess upphörande, åligger det honom att, där så ske kan, giva denne meddelande, att

¹ I så fall skall detta ju ske före kungörandet i Post- och inrikestidningar. Sker annorledes, är kraftlösförklarandet utan verkan mot tredje man i god tro.

² Se "Juridiska skrifter" VIII.

³ Jfr emellertid 19 §.

⁴ I fråga om tolkningen av uttrycket "komma till handa", se "Juridiska skrifter" X (under 2 § avtalslagen.) Jfr Nytt jur. arkiv 1918 sid. 551.

fullmakten icke vidare skall gälla. Underlåter han det, må han, så framt den, gent emot vilken rättshandlingen företagits, var i god tro, icke mot denne åberopa fullmaktens upphörande.

Understundom inträffar naturligen, att giltig återkallelse av fullmakt är för handen, ehuru tredje man saknar kännedom om förhållandet.¹ Likaledes kan ju tredje man vara i okunnighet om att en fullmakt förklarats kraftlös.

Så länge tredje man icke har sig bekant, att fullmakten upphört, har fullmäktigen tillfälle att bruka fullmakten till att i fullmaktsgivarens namn företaga rättshandlingar, vilka på grund av fullmaktens återkallande eller kraftlösförklaring icke kunna göras gällande mot fullmaktsgivaren. Härigenom kan — framhållas i motiven — tredje man tillskyndas förlust, vilken i viss mån är att tillskriva fullmaktsgivaren. Genom den fullmakt han givit men sedermera återtagit har han lämnat fullmäktigen ett medel i händerna att förmå tredje man att inlåta sig i avtal eller andra rättshandlingar med fullmäktigen. Med hänsyn härtill torde det under vissa förhållanden kunna fordras av fullmaktsgivaren, att han såsom fullmaktens upphovsman kommer tredje man till hjälp i en dylik situation. I sådant syfte stadgas i förevarande paragraf, att fullmaktsgivaren skall hava en viss skyldighet att underrätta tredje man därom att fullmakten icke vidare är gällande. Underrättelseplikt har emellertid ålagts fullmaktsgivaren endast i de fall, då hans tystnad måste betraktas såsom ett uppenbart åsidosättande av tredje mans intresse.

I danska motiven yttras härom: Som det vil ses, har man kun paalagt Fuldmagtsgiveren den omtalte Forpligtelse, naar han har særlig Grund til at formode, at Fuldmægtigen vil optræde på hans Vegne overfor Tredjemand. Den Omstændighed, at han efter sit Kendskab til Fuldmægtigen kan tænke sig Muligheden af, at denne vedblivende vil forsøge att benytte Fuldmagten, bør ikke være tilstrækkelig til at paabyrde ham nogen Forpligtelse til at give Tredjemand Meddelelse om den allerede stedfundne Tilbagekaldelse eller Uvirksomhedserklæring. Fremdeles paahviler Forpligtelsen kun Fuldmagtsgiveren, naar han ved hvem den Tredjemand er, Fuldmægtigen vil indgaa Retshandel med. Ved han ikke det, vil han som Regel ikke være i Stand til at forhindre Misbrug af Fuldmagten. At Forpligtelsen kun kan paahvile Fuldmagtsgiveren, naar han maa antage, at Tredjemand er uvidende om, at Fuldmagten ikke længere gælder, synes en Selvfølge. Derimod maa det være ligegyldigt for Bestemmelsens Anvendelse, om Fuldmægtigen ved Retshandelens Foretagelse er i god eller ond Tro med Hensyn til Fuldmagtens Eksistens; ogsaa naar Fuldmægtigen selv er uvidende om Tilbagekaldelsen, maa den omtalte Forpligtelse paahvile Fuldmagtsgiveren. — Det bør ikke gaa ud

¹ Se 13—16 §§.

over Fuldmagtsgiveren, at han af en eller anden Grund, f. Eks. fordi Tredjemands Adresse ikke kan opspaares, er ude af Stand til at give ham Meddelelse om, at Fuldmagten ikke længere gælder. Forpligtelsen til at give Meddelelse paahviler ham kun saavidt muligt. Og det maa være tilstrækkeligt, at Fuldmagtsgiveren har indleveret Meddelelse til Befordring med Telegraf eller Post eller andet forsvarligt Befordringsmiddel. Dette er tilkændegivet ved Udtrykket "give Meddelelse" (jfr 40 §).¹ At Meddelelsen gaar tabt under Vejs, gaar altsaa ikke ud over Fuldmagtsgiveren. Dette stæmmer med de sædvanlige Regler om Reklamation, men staar i Modsætning til, hvad der gælder om Tildbagekaldelseserklæringer, som maa være komne frem til Vedkommende for at have Virkning.

Påföljden enligt förevarande paragrafs andra punkt av att fullmaktsgivaren åsidosätter sin underrättelseplikt är, att han blir bunden av den utav fullmäktigen företagna rättshandlingen, under förutsättning naturligtvis att tredje man var i god tro.² Gent emot tredje man blir alltså rättsverkan av fullmaktsgivarens försummelse i verkligheten densamma som om fullmakten icke återkallats.³

20 §. Har fullmaktsgivaren utan att i ovan stadgad ordning bringa fullmakten till upphörande tillsagt fullmäktigen att icke göra bruk av fullmakten eller annorledes givit till känna sin vilja, att fullmakten icke vidare skall gälla, vare rättshandling, som fullmäktigen företager, icke gällande mot fullmaktsgivaren, så framt tredje man ägde eller bort äga kännedom om förhållandet.

Betydelsen av att vissa regler uppställts angående sättet för återkallande av fullmakt ligger blott däri, att, om dessa regler iakttagits, rättslig verkan tillkommer återkallelsen, även om tredje man *icke* får kännedom om densamma. De åtgärder, som erfordras för att en fullmakt skall anses behörigen återkallad, hava uteslutande till syfte, att tredje man skall få kännedom därom att fullmaktsgivaren icke vill låta fullmakten gälla. Om nu denna fullmaktsgivarens vilja blivit eller bort bliva en viss tredje man bekant⁴ på annat sätt, bör denne uppenbarligen icke kunna grunda någon rätt därå att föreskrivna kallelseåtgärder icke blivit vidtagna.⁵ Det är på

¹ Denna paragraf är anmärkt i "Juridiska skrifter" X.

² Angående den kritiska tidpunkten se 39 §, anmärkt i "Juridiska skrifter" X.

³ I norska motiven yttras: Skulde fulmagtsgiveren få vite, att fuldmægtigen allerede har missbrukt fuldmakten og foretat en retshandel overfor tredjemand, fører vistnok almindelige retsregler til at han maa reklamere, hvis han ikke vil godkjende avtalen. Nærmere regler om betingelserne for denne reklamationspligt og om følgerne av at den forsømmes, lar sig derimot neppe opstille i en enkelt bestemmelse. I danske motiven förekommer liknande uttalande. Jfr 78 och 89 §§ kommissionslagen samt *Almén*; anf. arb. sid. 108 not 5.

⁴ Jfr 39 §.

⁵ Jfr Nytt jur. arkiv 1911 sid. 332 och 1884 not A n:r 110.

dessa grunder ifrågavarande stadgande vilar och det står — såsom i motiven erinras — i nära överensstämmelse med den i 11 § första stycket uttalade grundsatsen, att en rättshandling, som fullmäktigen företager i strid mot särskilda av fullmaktsgivaren meddelade föreskrifter, icke kan av tredje man i ond tro göras gällande mot fullmaktsgivaren, även om rättshandlingen faller inom fullmaktens gränser.

Vet tredjemand — yttras i norska motiven — eller bør han vite at fuldmagtsgiveren, *efter* at Retshandlen er foretat, har forbudt fuldmægtigen at bruke fuldmagten, kan ogsaa retshandlen i visse tilfælde bli ugyltig, enten fordi forbudet maa anses for at indeholde en tilbagekaldelse ogsaa av de retshandler som alt er foretat¹ eller paa grund av reglerne i 33 §. Disse tilfælde ligge utenfor bestæmmelsen i nærvarande paragraf.

Stadgandet i förevarande paragraf kan naturligtvis — anmärkes i svenska motiven — icke åberopas i sådana fall, då tredje man allenast har anledning att tro, att fullmaktsgivaren helst skulle se, att fullmakten icke funnes till, eller vet, att fullmaktsgivaren samtalsvis uttalat önsknings i sådan riktning. Genom ett sådant uttalande har fullmaktsgivaren icke tillräckligt tydligt givit uttryck åt sin vilja, att fullmakten icke vidare skall gälla.²

¹ Tillbakekaldelse av en fuldmagt virker som regel bare fremover. Denne regel gjælder imidlertid ikke undtagelsesfrit. I visse tilfælde blir fuldmagtsgiveren ogsaa ubundet av en retshandel som fuldmægtigen har foretat før tilbagekaldelsen, men som først efter dette tidspunkt kommer til tredjemands kundskab. Det kan nemlig hænde at tilbagekaldelsen av fuldmagten ogsaa indeholder en tilbagekaldelse av de retshandler, som allerede maatte være foretat, og en saadan tilbagekaldelse blir virksom overfor alle de retshandler som endnu ikke er kommet til tredjemands kundskab i det øienblik tilbagekaldelsen kommer frem til ham (jfr 7 §). Om tilbagekaldelsen av fuldmagten maa antages at ha dette videre indhold, beror paa en fortolkning av den; almindelige regler kan ikke opstilles.

² Redogörelse för innehållet i 21—25 §§ har lämnats i "Juridiska skrifter" III.

I 26 § äro följande bestämmelser meddelade: "Vad här ovan i detta kapitel är stadgat om fullmakt att företaga rättshandlingar skall äga motsvarande tillämpning i fråga om fullmakt att företräda fullmaktsgivaren vid rättshandlingar, som företagas gent emot honom."

Vanligen förlämnar naturligtvis en och samma fullmakt fullmäktigen behörighet ej mindre att föreläga rättshandlingar för fullmaktsgivarens räkning än även att företräda fullmaktsgivaren vid rättshandlingar, som företagas i förhållande till honom. (Detta är alltid fallet, när fullmakten avser slutande av avtal.) Stundom avser emellertid en fullmakt endast behörighet i senare avseendet. (En fullmakt av detta slag föreligger t. ex. när stärbhusdelägare annonsera, att en viss advokat är bemyndigad att uppbära boets fordringar.) Självklart är, att bestämmelserna i 10—25 §§ skola tillämpas även å en sådan fullmakt.

Angående verkan därav att fullmäktigen, när en rättshandling skall företagas gent emot honom, vägrar att taga någon befattning med densamma, innehåller, såsom i motiven anmärkes, förevarande paragraf icke någon bestämmelse. Någon allmäntligg regel härom torde icke kunna uppställas. Uppenbart är, att om t.

ex. uppsägning av ett hyreskontrakt skall ske och tredje man för sådant ändamål omedelbart före uppsägningstidens utgång inställer sig hos fullmäktigen, han därvid icke kan mötas med det besked, att denne av fullmaktsgivaren förbjudits att mottaga uppsägningen. Får däremot hyresgästen i god tid kännedom om förhållandet, synes det kunna fordras, att han för uppsägningens verkställande vänder sig till husvärden personligen.

27 § innehåller följande bestämmelser:

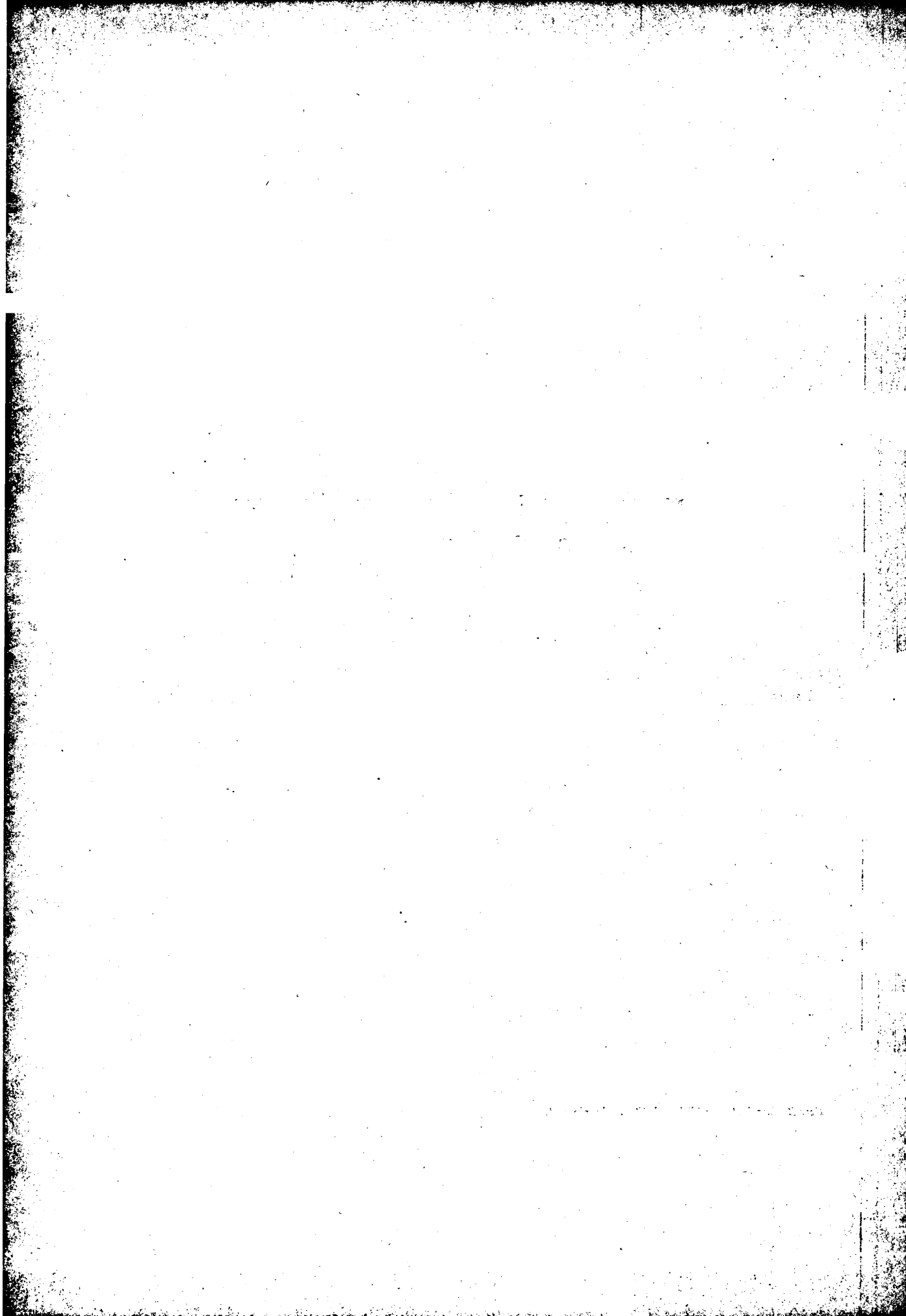
"I fråga om återkallelse av prokura, som blivit till handelsregistret anmäld, skall vad i 7 och 32 §§ lagen om handelsregister, firma och prokura den 13 juli 1887 är stadgat lända till efterrättelse. Har återkallelsen blivit införd i handelsregistret och kungjord i ortstidningen, är firmans innehavare icke pliktig att jämväl på annat sätt återkalla fullmakten.

Angående formen för fullmakt att sälja, förbyta eller förpanta fast egendom gälle vad i 10 kap. 1 § jordabalken stadgas. Har sådan fullmakt blivit, efter ty i 16 och 17 §§ sägs, återkallad eller för kraftlös förklarad, vare fullmakten utan verkan.

Genom vad här ovan i detta kapitel stadgas därom, att rättshandling av fullmäktigen i vissa fall icke är gällande mot fullmaktsgivaren, sker ej ändring i vad 18 kap. 3 § handelsbalken innehåller angående verkan därav att vad som genom sådan rättshandling åtkommit blivit använt till fullmaktsgivarens nytta. "

Något om försäljning å frivillig auktion av
lös egendom

Nya lagberedningen upptog i 12 § av sitt förslag till lag om köp och byte följande bestämmelser: "Är gods utropat till försäljning å auktion utan förbehåll om rätt för säljaren att pröva buden, vare köp slutet med den, som för högsta budet stannat. Finnas två hava stannat för samma bud, och vill ej endera vika eller bjuda över den andre, äge säljaren välja dem emellan. — Erlägger ej köparen genast köpeskilling, med vars betalande anstånd icke medgivits, vare säljaren ej av köpet bunden."

Då gods utropas till försäljning å auktion, kan — yttras i motiven — "ett sådant fall, som i föregående paragraf¹ avses, synas vara för handen, eftersom godset på detta sätt samtidigt tillbjudes ett flertal personer. Enligt denna uppfattning äro buden anbud och kommer först genom godkännandet av ett framställt bud köpet till stånd. Något hinder förefinnes dock ej att vid försäljning å auktion betrakta utbudandet såsom ett verkligt anbud, vilket genom det högsta² budet accepteras. I verkligheten finner man ock företeelser, som svara mot båda dessa uppfattningssätt. Vid s. k. ovillkorlig försäljning utgör utbudandet ett anbud, som genom inropet accepteras; när däremot säljaren, såsom det plägar heta, förbehållit sig att antaga eller förkasta blivande anbud, utgöra auktionsbudens anbud och erfordras accept från säljarens sida. Otvivelaktigt är, att båda slagen av auktion böra vara tillåtna. Fråga kan endast vara därom, vilketdera slaget bör gälla såsom det regelmässiga. Beredningen tror sig hava förfarit i enlighet med det allmänna föreställningssättet i vårt land, då den i 12 § uttalat en presumtion för ovillkorlig försäljning, som alltså skall antagas vara åsyftad, när motsatsen ej förbehållits. — Då huvudregeln således är den, att utbudandet är anbud och högsta budet accept, uppstår

---

¹ I 11 § var stadgat: "Har någon, genom tillkännagivande i tidning medelst prislista eller på annat sätt, allmäneligen uppfordrat andra att med honom sluta köp, vare det ej såsom anbud ansett".

² Vid underbudsauktion (auktion i "avslag"), som har sin egentliga användning vid leverans- och entreprenadauktioner, tillgår på motsvarande sätt som vid vanlig auktion med den olikhet, som namnet angiver, eller att det där är fråga om underbud och icke överbud. Se *Almén*; Auktion II.

Ifrågavarande paragrafs innehåll — anmärkes i motiven — avser tydligen direkt allenast vanlig försäljningsauktion i uppslag. Att dess bestämmelser kunna få motsvarande tillämpning även å andra slag av auktioner, särskilt upphandlingsauktion, torde emellertid kunna betraktas såsom en given sak.

svårighet i de fall, att högsta budet givits från mer än ett håll. Det vore lika oriktigt att låta säljaren härav bliva fri, som att efter auktionens formella avslutande medgiva vem som helst att tävla vid ett fortsatt utrop. Med de intresserade parternas grundade anspråk har det synts beredningen bäst överensstämman, att de spekulanter, som var för sig gjort det högsta budet, äro skyddade i sin rätt såväl mot säljaren som mot nya medtävlare och endast hava att sig emellan avgöra saken. Detta kan ske antingen genom överbud, som naturligtvis kommer säljaren till godo, eller därigenom att den ene avstår från sitt anspråk. Kunnade de ej 'skiljas åt' på det ena eller andra sättet, medgiver paragrafen säljaren rätt att efter gottfinnande välja dem emellan. Häröver kan den, vilkens bud ej antages, icke med fog beklaga sig, då han haft tillfälle att genom överbud tillförsäkra sig företrädet. — Tydligen står det säljaren fritt att på förhand uppställa de villkor han önskar för högsta budets giltighet. Ett visst dylikt förbehåll, nämligen att budet ej gäller, om ej köpeskillingen genast erlägges, är till och med så vanligt och ligger så nära till hands, att beredningen ansett sig böra uttala en presumtion därför. Påföljden, om köparen ej genast erlägger köpeskillning, med vars betalande anstånd ej medgivits, säges vara den, att säljaren ej är av köpet bunden. Säljaren kan således utan vidare förklara, att något köp ej kommit till stånd. Låter han sig däremot nöja oaktat köparens försummelse, vilket kan framgå av uttrycklig förklaring eller på annat sätt, är köpeavtalet visserligen giltigt, men säljaren är naturligtvis ändock oförhindrad att i enlighet med vanliga regler häva köpet och fordra skadestånd. — Att då köp kommer till stånd med den, som gjort högsta budet, övriga bud äro utan verkan, faller av sig självt. Mera tvivelaktigt är det däremot, om ej säljaren, när det sista budet på grund av köparens försummelse förklaras ogiltigt, kan gå tillbaka till den näst föregående o. s. v. I denna fråga innehåller förslaget icke något direkt uttalande. Av dess bestämmelser kan man emellertid med lätthet sluta sig till ett nekande svar såsom allmän regel. Ett sådant svar motiveras även genom den praktiska svårigheten att med avseende å ett bud, som omedelbart följts av ett annat, konstatera beloppet och den bjudandes person, ävensom därigenom att den, som gjort ett bud, uppenbarligen saknar anledning att vidare anse sig bunden, sedan han hört ett högre bud upptagas. — Till sist må erinras, att mera reglementariska föreskrifter om sättet för auktions hållande¹ av lätt insedda skäl ej bort upptagas i ett lagförslag av förevarande beskaffenhet."

¹ En del städer hava monopol på att (genom auktionsverket) inom stadens område besörja försäljning genom auktioner. För ifrågavarande städer hava utfärdats särskilda auktionsreglementen, innehållande mer eller mindre vidlyftiga föreskrifter. Även i städer, där dylikt monopol icke råder, finnas auktionsverk, som vederbörande, om de så önska, kunna anlita, i vilket fall de för verket gällande bestämmelser naturligen skola lända till efterrättelse.

Det av nya lagberedningen sålunda föreslagna stadgandet blev föremål för skarp kritik av högsta domstolen vid dess granskning av ifrågavarande lagförslag.

Ett justitieråd yttrade: "Den föreslagna regeln därom, att, när gods blivit till försäljning å auktion utan förbehåll om rätt för säljaren att pröva buden, köpet är slutet med den, som för högsta budet stannat, synes vara oriktig och med rådande föreställningsrätt överensstämmande allenast under förutsättning av sådan tydning, att man anses hava 'stannat' för högsta budet först sedan det blivit av auktionsförrättaren med klubbslag — den allmänt brukliga formen för auktions avslutande — fäst. Ett anbud, som auktionsförrättaren finner sig ej kunna, då det är allt för lågt, fastställa med klubbslag, bör nämligen ej medföra rätt till den utbudna varans förvärvande, även om intet högre anbud avgives."

Av ett annat justitieråd anfördes: "Enligt vad motiven giva vid handen har inom nya lagberedningen den uppfattning gjort sig gällande, att vid auktion den s. k. ovillkorliga försäljningen skulle vara den hos oss regelmässiga och med allmänna föreställningssättet mest överensstämmande. I följd härav har ock i förslaget det utbudande av godset, som å auktion äger rum, ansetts såsom anbud och det avgivna budet såsom accept, samt i förevarande paragraf såsom regel stadgats, att vid försäljning å auktion köp skall vara slutet med den, som stannat för högsta budet. — Det torde emellertid kunna ifrågasättas, huruvida denna uppfattning om innebörden av det hos oss rådande auktionsförfarandet är riktig. Tillvägagångendet vid auktioner, sådant detsamma sedan ålder varit brukligt, synes mig fast hellre tyda därpå, att själva utbudandet icke tillmätas annan betydelse än såsom en uppfordran till spekulanterna att avgiva bud, men att däremot de avgivna buden anses för — vad de ock allmänneligen kallas — anbud samt säljarens antagande av samma bud eller anbud såsom accept. Budet torde nämligen icke i och för sig grundlägga någon rätt till det till försäljning utbudna godset, utan inträder sådan rätt först sedan budet av säljaren antagits och detta antagande blivit på hos oss vedertaget sätt genom klubbslag bekräftat. Först sedan klubban sålunda fallit är auktionen avslutad och budet för säljaren bindande; först då är köp slutet mellan säljaren och den, som stannat för högsta budet. Säljaren synes följaktligen hava i sin hand att för varje fall pröva, huruvida han vill antaga eller förkasta ett gjort anbud, och någon förpliktelse för honom att, ehuru han skulle finna anbudet för sig ofördelaktigt, acceptera detsamma torde icke förefinnas. Jag håller således före att vid försäljning å auktion säljaren, enligt rättsuppfattningen hos oss, äger fri prövningsrätt i avseende å de avgivna buden, även om sådan rätt icke uttryckligen blivit honom förbehållen, ävensom att köp kommer till stånd först då ett avgivet bud blivit av säljaren antaget och med klubbslag bekräftat, och något skäl att nu frångå samma rättsuppfattning torde icke vara för handen. — Vad

i andra punkten av förevarande paragraf finnes stadgat för det fall, att två eller flera stannat för samma bud innebär, bland annat, att vid det förnyade utbudande av godset, som då må äga rum, rätt att därå avgiva bud skall tillkomma allenast dem, som förut stannat för samma högsta bud. Ett sådant stadgande är väl i full konsekvens med förslaget's ståndpunkt i avseende å säljarens och köparens ställning till varandra såsom anbudsgivare och anbudstagare men däremot i uppenbar strid mot det nu rådande auktionsförfarandet hos oss. Enligt samma förfarande torde det nämligen stå en var öppet att vid det förnyade utropet tävla om godset, och något skäl till ändring härutinnan förefinnes så mycket mindre som det lätt kan föranleda oreda och förvecklingar, om säljaren skulle vara nödsakad att bland mängden av närvarande spekulanter tillåta allenast några vissa att avgiva anbud."

Ett tredje justitieråd förklarade sig dela den inom högsta domstolen redan uttalade uppfattningen, att den föreställning för närvarande i allmänhet vore rådande här i landet, att, då gods utropades till försäljning å frivillig auktion, ägaren vore berättigad att pröva budens antaglighet, så framt han icke på förhand av sagt sig en sådan rätt; och hemställde justitierådet, att innehållet av första stycket i denna paragraf måtte ändras därhän, att köp förklarades komma till stånd först genom högsta budets accepterande medelst klubbslag, samt att, i händelse två eller flera stannade för samma bud och högre sådant icke kunde genom fortsatt utrop erhållas, ägaren hade rätt att välja dem emellan. Därjämte ansåg justitierådet, att till förebyggande av den uppfattning, att, om högsta budet förkastades eller befundes ogiltigt, säljaren skulle äga rätt att utan vidare hålla sig till det närmast föregående budet, det borde uttryckligen stadgas, att varje bud genom högre buds avgivande förlorade bindande kraft."

Ett fjärde justitieråd yttrade bland annat: "Först när klubban fallit, bör köp vara slutet; och faller ej klubban, vilket måste stå i säljarens eller auktionistens skön, så är budet ej antaget och köp ej kommet till stånd. Hur förfaras skall, om två stannat för samma bud, synes vara så klart, att det ej behöver stadgas. Den, som en gång bjudit, kan ej fråntagas sitt bud utan genom en annans senare högre bud. Ett nytt bud till lika belopp lämnas utan avseende. Bjuda två samtidigt samma belopp och vill ingendera vika eller bjuda högre, vilket väl sällan eller aldrig inträffar, måste det stå säljaren öppet antaga vilket anbud han vill. Lika klart synes det vara, att, där kredit ej utlovats eller betingats, och köparen ej genast betalar, säljaren ej är av köpet bunden. Är mening, att köparen i alla händelser skall vara bunden och förty skyldig att betala den prisskillnad, som vid förnyad försäljning kan uppkomma, torde sådant, som lär innefatta en avvikelse från vad för närvarande gäller beträffande lös egendom i allmänhet, böra tydligare uttryckas."

I motsats mot vad nya lagberedningen förutsatt är, såsom inom högsta domstolen erinrats, den allmänna uppfattningen, att budet utgör ett anbud, som för att leda till avtal måste antagas av den, för vilkens räkning auktionen hålles, säljaren eller å hans vägnar av auktionsförrättaren.

Kungörelse om auktion är icke en juridiskt förpliktande viljeförklaring. Liksom säljaren alltså kan inställa en kungjord auktion, äger han för den högstbjudande tillkännagiva, att budet, såsom för lågt, icke kan antagas. Ett sådant tillkännagivande kan naturligen även ske genom auktionsförrättaren.

Anbudet antages därigenom, att auktionsförrättaren låter klubban falla;¹ efter klubbslaget har den högstbjudande rätt att påkalla avtalets uppfyllande.

Den, som avger ett bud, äger icke återkalla detsamma.² Auktionsförrättaren upprepar enligt gängse sed budet (minst) tre gånger. Kommer icke något överbud, och förklaras ej det avgivna budet av säljaren eller auktionsförrättaren vara för lågt, så skall klubban falla, utan rätt alltså för auktionsförrättaren att förklara, att utropet skall fortsättas längre fram på dagen, då tilläventyrs flera spekulanter infunnit sig. Sker emellertid sådant uppskov, är det slut med den högstbjudandes bundenhet.

Den, som avgivit ett bud, är löst därifrån, när ett överbud göres och detta blivit av auktionsförrättaren upptaget och utropat. Bud från en notoriskt ovederhäftig person eller en minderårig behöver naturligen icke av auktionsförrättaren upptagas. Men om han det gör, är föregående bud utan bindande verkan.³ Någon rätt att välja mellan dem, som bjudit, tillkommer alltså icke säljaren, med mindre auktionsvillkoren därom innehålla förbehåll.⁴

Att det bud, för vilket klubban fallit, sedermera förklaras ogiltigt, enär vederbörande ej kunnat betala kontant och ej beviljats kredit, medför jämlikt den förut omförmälda regeln ej rätt för säljaren att gå tillbaka till den nästföregående.

¹ I händelse säljaren önskar någon betänketid i fråga om högsta budets antagande eller förkastande, måste han i auktionsvillkoren intaga särskilt förbehåll i dylik riktning, vilket ock stundom lär förekomma. Eljest är den högstbjudande icke skyldig att finna sig i uppskov efter klubbslaget. Se *Almén* i Nordisk familjebok under "Auktion".

Har i avseende å förbehåll av ifrågavarande art viss tid icke angivits, inom vilken avgörandet skall träffas, måste det ske inom den tid, som med hänsyn till omständigheterna i det konkreta fallet kan anses skäligen. Utan särskilda skäl lär man icke kunna antaga, att med avgörandet skulle få anstå till efter auktionens slut. Se *Almén*; Auktion II sid. 222.

² Naturligen äger han ej heller göra ändring eller inskränkning i de förpliktelser, han åtagit sig.

³ Se *Almén*; Auktion II sid. 258.

⁴ Vid underbudsauktioner förekomma ofta sådana förbehåll. Auktionsprotokollen upptaga då namnen på alla de bjudande.

Understundom innehålla auktionsvillkoren den bestämmelsen, att, om ett bud av nämnda anledning förklaras ogiltigt och nytt utbud sker, därvid det högsta budet blir lägre än förra gången, den förre köparen skall vara skyldig att ersätta säljaren skillnaden. En dylik bestämmelse är tydligen giltig.

Enligt allmän sedvänja har säljaren rätt¹ att själv eller genom annan bjuda.

Förut har framhållits säljarens rätt att efter behag antaga eller förkasta högsta budet. Ej sällan förekommer emellertid — vilket likaledes förut påpekats — att säljaren i auktionsvillkoren förbehållit sig rätt att antaga eller förkasta blivande anbud ("prövningsrätt av gjorda anbud"). Denna omständighet tyder väl på att säljaren utan ett dylikt förbehåll, skulle sakna rätt att förkasta högsta budet. En sådan slutsats är likväl förhastad; förbehållet innebär — såsom praxis utvecklats —, där det icke reglerar betänketidens längd, en åtminstone i allmänhet onödig försiktighetsåtgärd.

I samband härmed må erinras om de ofta förekommande fall, då auktion kungöres såsom "ovillkorlig". Härmed kan ju icke gärna menas annat än att den, som stannar för högsta budet, skall vinna en ovillkorlig rätt till det utbudna.² Förbehållet vore eljest fullkomligt meningslöst.³ Man kommer emellertid ifrån svårigheter genom att förklara säljaren här liksom eljest berättigad att själv eller genom annan delta i budandet⁴ och därigenom förhindra en försäljning⁵ till uppenbart underpris.⁶

¹ Man har velat rättsligen förklara denna rätt därmed, att säljaren icke är skyldig att sälja de föremål, å vilka buden synas honom för låga. Denna förklaring lär dock icke under alla förhållanden vara tillfredsställande.

² Se nya lagberedningens motiv här ovan.

³ Se *Almén*; Auktion II sid. 141.

⁴ Detta hänger ju illa tillsammans med åsikten, att säljarens rätt att själv bjuda beror på att han kan låta bli att sälja de föremål, å vilka buden synas för låga.

⁵ Detta förefaller onekligen ganska oegentligt. Resultatet blir ju precis det samma som om säljaren förklarat sig icke kunna antaga det högsta budet såsom varande för lågt; trots kungörandet om "ovillkorlig" försäljning kommer ju faktiskt ingen försäljning till stånd.

⁶ Om emellertid — anför *Almén*; Auktion II sid. 127 — vid en auktion före utropet tillkännagives, att utbudandet kommer att äga rum "utan återrop" (e. dyl.), eller om dylikt meddelande influiter i kungörelsen och bestämmelse i motsatt riktning icke träffats vid själva auktionstillfället, så är, så vitt vi kunna finna, auktionstillställaren icke berättigad att själv eller genom annan delta i budandet. Sådant torde dock i vårt land ytterst sällan förekomma.

YTTERLIGARE TILLÄGG.

AVTALS SLUTANDE.

Juridiska skrifter X.

Å sid. 12 not 8 tillägges:

Samma princip torde böra tillämpas i fråga om utfästelse att framdeles *köpa* fast egendom. Se Nytt jur. arkiv 1905 sid. 206. Jfr emellertid *Almén*; Lagen om avtal sid. 213 not 4 och Auktion II sid. 284—291.

Å sid. 15 rad 3 hänvisas vid "honom" till följande not.

Jfr Svensk juristtidning 1918 sid. 22.

Å sid. 16 not 1 hänvisas till Nytt jur. akir 1918 sid. 551.

Å sid. 18 rad 3 hänvisas vid "svar" till följande not.

Jfr Nytt jur. arkiv 1914 sid. 269.

Å sid. 20 not 2 hänvisas jämväl till Nytt jur. arkiv 1919 not A N:r 372.

Å sid. 23 rad 12 (acceptfristens längd) hänvisas vid "telegram" till följande not.

Jfr Svensk juristtidning 1924 sid. 67.

Å sid. 23 rad 2 nedifrån hänvisas vid "herom" till följande not.

Jfr Nytt jur. arkiv 1922 not A N:r 163 och Svensk juristtidning 1919 sid. 79.

Å sid. 44 rad 5 hänvisas vid "bunden" till följande not.

Jfr Svensk juristtidning 1917 sid. 129.

Å sid. 48 rad 12 nedifrån (återkallelse av accept, som tillkommit av misstag) hänvisas vid "anbudet" till följande not.

Jfr Svensk juristtidning 1924 sid. 67.

Å sid. 58 not 2 hänvisas jämväl till Nytt jur. arkiv 1919 sid. 359.

GÅVA.

Juridiska skrifter IV.

Å sid. 300 not 2 står: 360; läs: 361.

Å sid. 305 rad 6 nedifrån hänvisas vid "fullbordad" till följande not:
Gåvoavsikt måste naturligtvis vara konstaterad.

FÖRSTRÄCKNING.

Juridiska skrifter IX.

Å sid. 83 rad 8 (beviskyldigheten) hänvisas vid "bevisa" till följande not.
Se Svensk juristtidning 1924 sid. 65.

Å sid. 88 rad 6 hänvisas vid "handling" till följande not.
Jfr Juridiska skrifter VII sid. 121 not 2.

Å sid. 93 not 4 hänvisas även till Svensk juristtidning 1918 sid. 92.

Å sid. 102 noten från föregående sida tillägges:

Ang. verkan av den ene kontrahentens underlåtenhet att lämna upplysning om visst förhållande, se Svensk juristtidning 1924 sid. 68. Jfr 1920 sid. 51 och 1921 sid. 61 samt Nytt jur. arkiv 1922 sid. 491 och 615.

Å sid. 139 noten rad 10 hänvisas jämväl till Nytt jur. arkiv 1924 sid. 133.

VITE.

Juridiska skrifter V.

Å sid. 103 not 1 tillägges:

Genom att tillerkänna vitesbestämmelsen giltighet skulle fältet lämnas öppet för eluderande av det syfte, som föranlett lagstiftaren att lämna huvudavtalet utan rättsskydd. Jfr Skånska hovrättens dom den 24 oktober 1924 i mål mellan handlanden Nils Jönsson i Tomelilla samt handlanden Gust. J. Jönsson.

Då vitesbestämmelse ej kan göras gällande, bör därav följa, att vederbörande ej heller eljest kan fordra skadestånd på grund av huvudavtalets åsidosättande. Se Nytt jur. arkiv 1909 sid. 126.

Å sid. 103 noten från föregående sida tillsättes efter "omständigheter".
Jfr Nytt jur. arkiv 1920 sid. 380 och 545 samt 1922 sid. 128.

PRESKRIPTION.

Juridiska skrifter IX.

Å sid. 34 rad 17 hänvisas vid "föreligga" till följande not.

Obs. den nya lagen om förmynderskap.

Å sid. 60 rad 3 hänvisas vid "lag" till följande not.

Att frågan, huruvida växelrätt på grund av en inom Sverige utställd växel, — som avfattats på engelska språket, lydde å engelskt mynt och var dragen på en engelsk bank för betalning i England — bevarats mot utställaren, ansetts böra bedömas enligt svensk lag, se Nytt jur. arkiv 1924 sid. 84.

PANTRÄTT.

Juridiska skrifter II.

Å sid. 71 not 2 (bevisskyldigheten i händelse av skada å panten) tillägges:

Se ock Svensk juristtidning 1924 sid. 70.

*Juridiska skrifter VI.**Pantförskrivning i form av cession eller köp.*

Angående detta ämne hänvisas även till *Ussing; Sikkerhedsoverdragelse af Fordringer i Juridisk Forenings Aarbog* 1924 sid. 42 och följande.

Juridiska skrifter VII.

Å sid. 112 noten från föregående sida tillägges efter rad 11 (25 § gamla sparbankslagen) följande:

Stadgandet avser av ordalagen att döma endast det fall, att den, som uppvisar motboken, uppgiver sig vara dess ägare. En del sparbanker lära vid första insättningen hava fordrat fullmakt från insättaren till innehavaren av motboken att uppbära å densamma inestående medel, vilken fullmakt av sparbanken inklistrats i boken. En dylik anordning är ju tämligen naturlig från sparbankens sida, då banken är ersättningsskyldig gent emot ägaren, därest någon, efter att obehörigen hava kommit i besittning av motboken, lyckas att medelst företeende av falsk fullmakt utbekomma penningar från banken. I flertalet fall kan banken icke utan högst avsevärt besvär kontrollera en företedd fullmakts äkthet. Och en dylik kontroll skulle naturligen kunna förorsaka insättarna betydande olägenheter.

Medgivas måste å andra sidan, att ifrågavarande stadgandes syfte skulle vara i väsentlig mån förfelat, därest man tillerkände giltighet åt en anordning av omförmälta art.

Björling (se "Legitimationspapper" i Nordisk Familjebok 2:dra uppl.) synes anse, att stadgandet i fråga är tillämpligt jämväl i det fall att någon som fullmäktig önskar lyfta å motboken inestående medel. Denna åsikt överensstämmer dock, såsom nämnts, icke med stadgandets ordalydelse. Härtill kommer, att stadgandet uppenbarligen tillkommit till insättarnas men icke till sparbankens skydd. Motboken är ingalunda något legitimationspapper i den mening, *Björling* fattar detta begrepp.

I nya sparbankslagen finnas inga bestämmelser, motsvarande dem, som upptagits i 25 (Jfr 23) § gamla lagen. Man har ansett, att dylika bestämmelser lämpligen hava sin plats i vederbörande reglementen.

Emellertid är i nya lagen § 23 stadgat: "Motboken må ej vara ställd till innehavaren eller eljest utställd på sådant sätt, att den blir gällande i innehavarens hand. Genom detta stadgandes senare del har man säkerligen velat förebygga ovan omförmälda förfarande från sparbankernas sida.

DEPOSITION.

Juridiska skrifter VII.

Å sid. 191 not 4 (beviskyldigheten i händelse av skada å det deponerade godset) tillägges:

Jfr sid. 169 not 2 här ovan. Se ock Svensk juristtidning 1924 sid. 70.

BORGEN.

Några spörsmål angående borgen för förbindelse, som avser annat än betalningsskyldighet.

Juridiska skrifter II.

Å sid. 186 rad 4 hänvisas vid "rättsfall" till följande not.

Se ock Nytt jur. arkiv 1924 sid. 130, där den av mig omfattade åsikten utan meningsskiljaktighet godkändes.

Omständigheter, som verka eller ansetts verka borgensförbindelses upphörande.

Juridiska skrifter IV.

Å sid. 67 rad 8 hänvisas vid "person" till följande not.

Två personer gingo i borgen för A. för den händelse han bleve antagen till entreprenör för en dammbyggnad åt visst kraftbolag. Sedermera upprättades entreprenadkontrakt rörande byggnaden mellan A. å ena sidan, samt bolaget och vattendragets flottningsförening, å den andra. A. brast i fullgörandet av sitt åtagande. Bolaget och föreningen vände sig då med krav mot löftesmännen. Dessa invände, att deras borgen icke vore gällande, när kontraktet av A. ingåtts ej blott med bolaget utan jämväl med föreningen. Invändningen ogillades med rätta, när med

---

hänsyn till den i målet förebragta utredningen det icke kunde antagas, att nämnda arbete blivit mera omfattande därför att det utförts för bolagets och föreningens gemensamma räkning i stället för — såsom i borgensförbindelsen förutsatts — enbart för bolagets räkning. (Nytt jur. arkiv 1924 sid. 121.)

TJÄNSTELEGA.

I vad mån har tjänstehjon, som obehörigen vräkes, rätt till lön och andra utfästa förmåner samt underhåll?

Juridik och politik I.

Å sid. 214 not 1 hänvisas jämväl till Nytt jur. arkiv 1924 sid. 128, varav även framgår, att den omständigheten, att arbetsgivare, som obehörigen avskedat arbetare, efter avskedandet erbjudit honom att återfå anställningen mot åtnjutande av full avlöning också för mellantiden, icke befriar arbetsgivaren från skadeståndsskyldighet.

SYSSLOMANNASKAP.

Juridiska skrifter III.

Å sid. 252 noten från föregående sida hänvisas jämväl till Nytt jur. arkiv 1920 sid. 271.

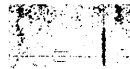
FULLMAKT.

Juridiska skrifter VIII.

Å sid. 250 not 2 första stycket sista raden står: 153; läs: 1.

CONFIDENTIAL

1. [Illegible text]

2. [Illegible text]

3. [Illegible text]

4. [Illegible text]

5. [Illegible text]

6. [Illegible text]

7. [Illegible text]

8. [Illegible text]

9. [Illegible text]

10. [Illegible text]

11. [Illegible text]

12. [Illegible text]

13. [Illegible text]

14. [Illegible text]

15. [Illegible text]

16. [Illegible text]

17. [Illegible text]

18. [Illegible text]

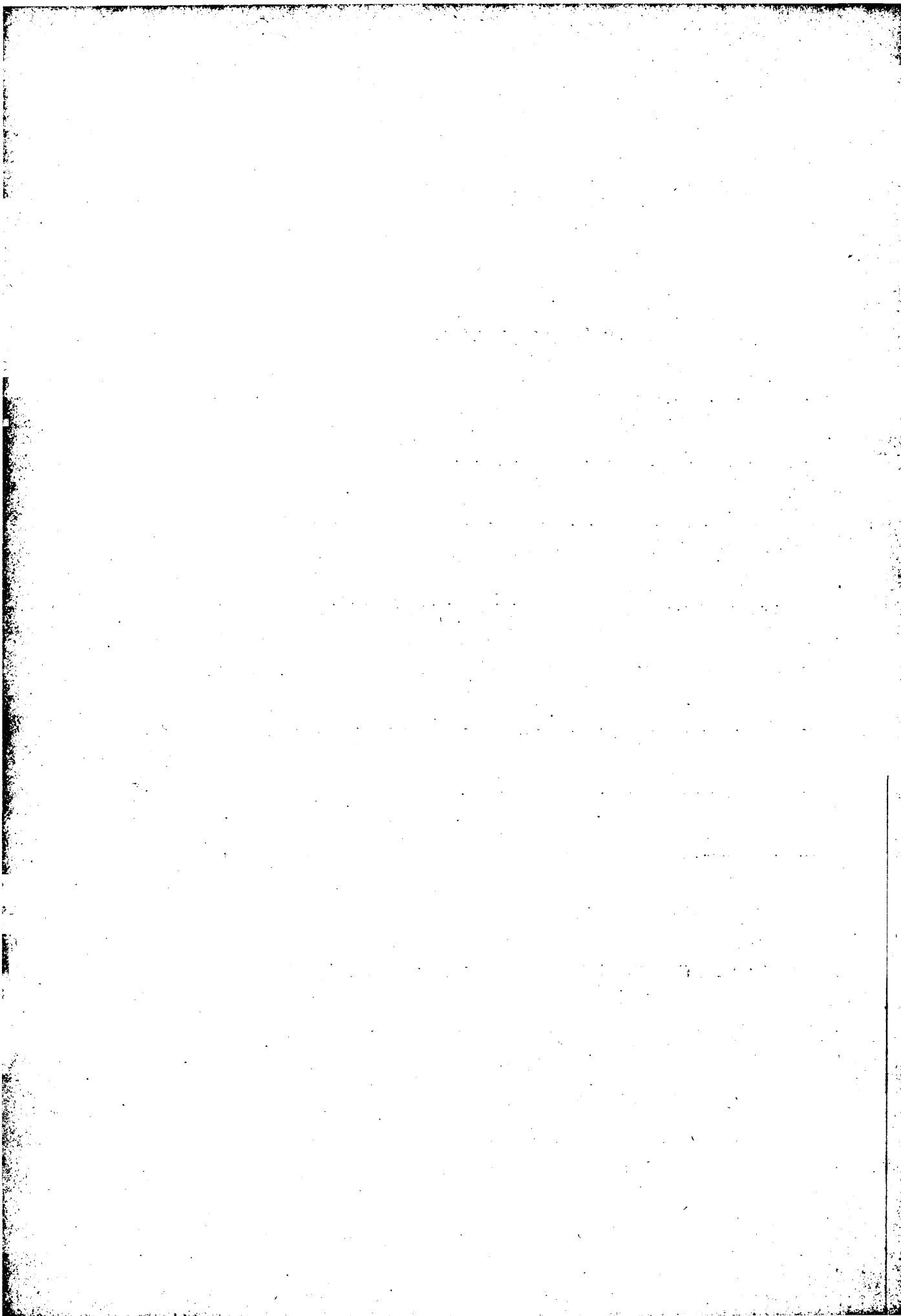
INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

<i>Något om årsstämmning</i>	Sid.	3
<hr/>		
<i>Något om legoavtal angående jordbruksinventarium</i>	„	17
<hr/>		
<i>Några anmärkningar till kommissionslagens bestämmelser om rättsförhål- landet till tredje man</i>	„	29
<hr/>		
<i>Förmånsrättsordningen. 17 kap. handelsbalken. Några anmärkningar</i> ..	„	57
<hr/>		
<i>Något om konkurrensklausuler</i>	„	91
<hr/>		
<i>Några anmärkningar vid avtalslagens bestämmelser om fullmakt. (Forts.)</i> ..	„	101
<hr/>		
<i>Något om försäljning å frivillig auktion av lös egendom</i>	„	113
<hr/>		
<i>Ytterligare tillägg</i>	„	121

STILUM PONO, RECIPIAT DIGNIOR.

SUPPLEMENT

TILL

BERNDT HASSELROTS JURIDISKA SKRIFTER

TILLÄGG OCH INNEHÅLLSFÖRTECKNING

TRYCKFEL.

Å sid. 6 rad 23 står: *säljarens*; läs: *köparens*.

TILLÄGG OCH INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

AVTALS SLUTANDE.

Avtals slutande.

Juridiska skrifter X.

KÖP.

Köp.

2 § köplagen¹ *Juridik och politik I.*

5—20 §§. *Juridiska skrifter VIII.*

21—37 §§. *Juridiska skrifter VI.*

38 §. *Juridiska skrifter V.*

39—41 §§. *Juridiska skrifter VII.*

42—58 §§. *Juridiska skrifter IX.*

59 §. *Juridiska skrifter V.*

60—71 §§². *Juridiska skrifter X.*

ARBETSBETING.

Arbetsbeting.

Juridik och politik II.

Å sid. 150 rad 16 hänvisas vid ordet "garanti" till följande not:

Så uttrycker sig den härskande läran. Se emellertid "Juridiska skrifter" VI sid. 33 not 1. Jfr *Lundstedt* i Svensk juristtidning 1924 sid. 241.

Å sid. 155 rad 10 (solidarisk ansvarighet) hänvisas vid ordet "följa" till följande not:

Jfr lagkommitténs förslag 9: 5 och 15: 8 H. B. samt lagberedningens förslag 9: 6, 10: 9 och 15: 11 H. B. Se ock "Juridiska skrifter" III sid. 256 not 1, "Juridiska skrifter" II sid. 69 not 2 och "Juridiska skrifter" I sid. 323 och 324.

Å sid. 155 rad 24 hänvisas vid ordet "medkontrahent" till följande not:

Angående regressrätt se "Juridiska skrifter" II sid. 69 not 3 och sid. 286—288.

---

¹ Ang. 1 samt 3 och 4 §§ se "Handelsbalken" I 2:dra uppl.

² Beträffande lösöreköp se "Handelsbalken" I 1:sta uppl. samt Juridiska skrifter X (Avbetalningsköp). — I fråga om terminsköp se "Handelsbalken" I 2:dra uppl. sid. 9. — Ang. äganderättens övergång vid köp se Juridiska skrifter X (Avbetalningsköp) och "Handelsbalken" I 2:dra uppl. sid. 6 och följ.

Å sid. 159 not 1 rad 3 tillsättes efter ordet "även":

Så vitt det kan ske utan synnerligen avsevärd olägenhet för beställaren.

Å sid. 181 not 1 skall ordet "emellertid" utgå.

Å sid. 184 not 2 tillsättes:

Beviljar beställaren tillverkaren anstånd tillsvidare, så förfaller all fråga om tillämpning av vitesbestämmelsen. Jfr *Fehr*; Om vitesbestämmelser i avtal enligt svensk rätt sid. 19. Se ock Nytt jur. arkiv 1879 not A n:r 123.

Å sid. 185 rad 5 hänvisas vid ordet "materialier" till följande not:

Jfr Svensk juristtidning 1923 sid. 76. Att hantverkare, som av godsets ägare mottagit accepterad växel å arvodets belopp samt kvitterat den å beloppet utställda räkning såsom "betald genom accept å växel", fränkänts retentionsrätt, se Nytt jur. arkiv 1880 sid. 280. Jfr "Juridiska skrifter" VII sid. 265 not 2. I fråga om retentionsrätt se ock Nytt jur. arkiv 1922 sid. 360.

Å sid. 185 rad 6 hänvisas vid "tillverkaren" till följande not:

Att för fordran å såglega en ångsåg tillerkänts förmånsrätt enligt 17: 3 H. B. i det vid sågen kvarvarande försågade virket, se Nytt jur. arkiv 1923 sid. 421.

Å sid. 187 rad 2 *står*: kostnader; *läs*: särskilda utgifter.

Å sid. 187 rad 6 hänvisas vid "arbetsbetsavtal" till följande not:

Jfr Nytt jur. arkiv 1923 sid. 643 och 1924 sid. 54.

Å sid. 189 not 3 hänvisas även till Nytt jur. arkiv 1918 sid. 287.

Avbetalnings-
köp.

AVBETALNINGSKÖP.

Juridiska skrifter X.

Å sid. 126 rad 7 nedifrån *står*: 1885; läs 1895.

Å sid. 129 not 1 hänvisas jämväl till Nytt jur. arkiv 1923 sid. 602.

Försäljning å
frivillig auk-
tion av lös
egendom.

FÖRSÄLJNING Å FRIVILLIG AUKTION AV LÖS EGENDOM.

Supplement.

Gåva.

GÅVA.

Juridiska skrifter IV.

Å sid. 270 not 2 hänvisas jämväl till Nytt jur. arkiv 1922 sid. 586.

Å sid. 277 not 3 hänvisas jämväl till Nytt jur. arkiv 1922 sid. 349 och 1923 sid. 372.

Å sid. 278 not 1 hänvisas jämväl till Nytt jur. arkiv 1923 sid. 372.

Å sid. 278 not 2 hänvisas jämväl till Nytt jur. arkiv 1923 sid. 372.

Å sid. 290 sista raden hänvisas vid ordet "slag" till följande not:

Lundstedt uttalar i sina föreläsningar den meningen, att muntlig gåvoförklaring är till fyllest.

Å sid. 295 rad 5 göres vid ordet "slag" hänvisning till följande not:

Lundstedt förnekar i sina föreläsningar möjligheten av gåva genom utfärdande av skuldebrev.

Å sid. 299 rad 22 hänvisas vid ordet "efterskänkandet" till följande not:

Lundstedt hyllar i sina föreläsningar samma mening.

Å sid. 299 not 4 tillägges:

Lundstedt förfäktar i sina föreläsningar den åsikten, att för gåvans fullbordande erfordras antingen fordringsbevisets traderande eller ock dess förstörande.

Å sid. 304 not 1 hänvisas jämväl till Nytt jur. arkiv 1922 sid. 335.

Å sid. 306 tillägges i slutet av noten från föregående sida:

Av annan mening dock *Chydenius*; anf. arb. sid. 21. Jfr k. propositionen ang. förslag till lag om förmynderskap m. m. sid. 179.

Å sid. 310 not 4 tillägges efter sista raden:

En avvikande mening uttalar dock *Lundstedt* i sina föreläsningar.

FÖRSTRÄCKNING.

Försträckning.

Juridiska skrifter IX.

Å sid. 99 noten från föregående sida (misstag) tillägges:

Se ock Nytt jur. arkiv 1922 sid. 498 samt sid. 103 not 3 här nedan.

Å sid. 100 not 6 (misstag) hänvisas jämväl till Nytt jur. arkiv 1906 not A n:r 236.

Å sid. 101 not 3 hänvisas även till Nytt jur. arkiv 1924 sid. 6.

Å sid. 103 rad 2 nedifrån (misstag) hänvisas vid "gåvonatur" till följande not:

Jfr (ehuru icke fråga om gåva) Nytt jur. arkiv 1916 sid. 245. Se ock här nedan sid. 105 noten från föregående sida.

Å sid. 103 rad 3 nedifrån hänvisas vid "rättshandlingar" till följande not:

Se "Juridiska skrifter" II sid. 118. Jfr *Björling*; Lärobok i civilrätt 5:te uppl. sid. 174.

Å sid. 104 rad 10 nedifrån hänvisas vid "regel" till följande not:

Jfr *Björling*; anf. arb. sid. 175.

Å sid. 108 rad 3 nedifrån hänvisas vid "urarvagörelse" till följande not:

Se jämväl 17 § i lagen om inteckning i tomträtt och vattenfallsrätt samt 27 och 28 §§ i lagen om inteckning i fartyg ävensom 71 § utsökningslagen. Obs. ock i fråga om panträtt "Juridiska skrifter" II sid. 76.

Å sid. 114 not 4 första stycket tillägges:

Jfr *Björling*; anf. arb. sid. 216.

Å sid. 115 rad 3 hänvisas vid "fullmaktens" till följande not:

Att viss persons innehav av ett utav annan person utfärdat, till en bank ställt skuldebrev ansetts tillräckligt att legitimera innehavaren att hos banken lyfta och kvittera valutan å låntagarens vägnar, se *Nytt jur. arkiv* 1923 sid. 452.

Å sid. 126 noten från föregående sida tillägges följande nya stycke:

Att avlämnande av växel eller skuldebrev i allmänhet icke får uppfattas såsom betalning, se "*Juridiska skrifter*" VII sid. 265 not 2. Jfr "*Juridik och politik*" II sid. 235 not 1 samt *Nytt jur. arkiv* 1880 sid. 280 och 1888 sid. 117.

Å sid. 129 not 1 tillägges:

Jfr lagen den 10 mars 1923 med vissa bestämmelser rörande hyra.

Skuldebrev.

SKULDEBREV.

Juridik och politik II.

Å sid. 236 not 2 andra stycket tillägges:

Jfr numera lagen om förmynderskap samt lagen om verkan av avtal, som slutits under inflytande av rubbad själsverksamhet.

Ränta.

RÄNTA.

Juridiska skrifter V.

Å sid. 116 noten från föregående sida tillägges:

Angående rätt för tjänsteman till ränta å felräkningspenningar, som ansetts tillkomma honom för verkställd uppbörd, se *Svensk juristtidning* 1923 sid. 41. — Å belopp, som tillerkänts kändanden såsom ersättning för sveda och värk i anledning av skada på grund av olycksfall i arbete, har utdömts fem procent ränta från stämningdagen. Se *Nytt jur. arkiv* 1922 sid. 566. I samma dom ålades svarenden att såsom gottgörelse för nedsättning i arbetsförmåga till kändanden utgiva en årlig livränta å 500 kr. att utbetalas för kalenderkvartal den 1 i kvartalets sista månad "jämte 6 proc. ränta å förfallna livräntebelopp från förfallodagen till dess betalning skedde". — Ang. beräkning av ränta å skadestånd för mistad lön, som tillerkänts obehörigen avskedad arbetare, se *Nytt jur. arkiv* 1923 sid. 494. — Se ock 10: 4 P. U. L.

Å sid. 121 not 1 hänvisas jämväl till *Nytt jur. arkiv* 1922 sid. 599. Jfr "*Juridiska skrifter*" VI sid. 117 not 2.

Å sid. 129 not 2 (betalningsorten) tillägges:

Att sedvänja (ej mindre än uttryckligt avtal) kan föranleda ändring i den av mig förordade principen, vad såväl löpande som icke löpande fordringsbevis beträffar, torde näppeligen behöva poängteras.

Vad särskilt banker beträffar, lär det emellertid icke förhålla sig så som *Björling* synes förmoda, eller att sedvanan utbildat den regeln, att bankens fordringsägare (insättare på räkning) hava skyldighet att hos banken på egen bekost-

nad avhämta betalning. Den, som befinner sig på den plats, där banken är belägen, gör naturligtvis upp sitt mellanhavande med banken vid personligt besök. Men på begäran av insättare, som uppehåller sig å annan ort, skickar banken till honom penningar utan att debitera honom kostnaden för porto. Mot check, dragen på den bank, där man har tillgodohavande, kan man ju numera också utan särskild kostnad utbekomma penningar hos en var annan (något så när stor) bank.

Att åtminstone de förnämligare bankerna till den, som har fordran på grund av depositionsbevis (och bor på annan ort), skickar ränta, allt efter som den förfaller, utan att därför debitera någon ersättning och utan att påfordra bevisets uppvisande för räntans avskrivning, är mig bekant. Detta är väl ock ur affärlivets synpunkt det mest lämpliga. Jfr *Lundstedt* i Svensk juristtidning 1923 sid. 416.

Å sid. 133 not 1 hänvisas jämväl till *Björling*; Lärobok i civilrätt 5:te uppl. sid. 218.

Å sid. 133 not 2 hänvisas jämväl till *Skarstedt*; Nya jordabalken 2:dra uppl. sid. 183—184. Å sista raden i samma not står: 61; läs: 161.

KVITTNING.

Kvittning.

Juridiska skrifter V.

Å sid. 135 not 1 hänvisas i slutet av första stycket jämväl till Nytt jur. arkiv 1923 sid. 281

Å sid. 137 not 2 första raden tillägges:
Se Nytt jur. arkiv 1923 sid. 494.

Å sid. 139 rad 2 nedifrån hänvisas vid "då" till följande not:

Förutsättningarna äro enligt teorien följande: 1:o) Fordringarna skola vara utkrävbara (och ej blott "naturliga"). 2:o) de skola vara förfallna och 3:o) de skola vara klara.

1:o) Fordran hos omyndig får, i den mån den icke kan utsökas, ej heller användas till kvittning. Och naturligtvis ej heller fordran, som grundar sig på spel eller vad. Däremot medger lagen (7 och 14 §§ i 1862 års förordning) rätt till kvittning för prekluderad och preskriberad fordran. (Jfr Juridiska skrifter IV sid. 78 not 2 och sid. 151 samt IX sid. 33 och 265.)

2:o) Ett inför domstol (eller exekutivt säte) framställt kvittningsyrkande kan vinna beaktande, ehuru genfordringen icke då var förfallen; det är tillfyllest att förfallotiden inträtt, när utslaget meddelas. (Uppenbarligen får målet icke uppehållas i avvaktan på genfordringens förfallodag.)

3:o) Frånsett lagsökningsförfarandet behöver genfordringen icke vara (från början) "klar". Det är nog, att dess tillvaro enligt vanlig rättegångsordning varder bevisad.

Såsom en nödvändig förutsättning för kvittning plägar i juridiska läroböcker vidare uppställas, att fordringarna skola gå ut på likadana prestationer. Arbete — säges det — kan alltså icke kvittas mot prestation av annan art. Härav skulle ju å andra sidan följa, att en fordran å arbete skulle kunna kvittas mot en annan fordran å arbete. Intetdera är absolut riktigt. En fordran å arbete kan kvittas mot en fordran, som exempelvis avser penningar. Men den förra fordringen måste

naturligtvis först valveras i penningar (jfr "Juridik och politik" I sid. 160 not 3 och sid. 259 samt II sid. 170 not 1). Motsvarande är förhållandet, när två fordringar, båda avseende arbete, stå emot varandra; kvittning sker icke förr än fordringarna uppskattats till visst värde i penningar.

Om käranden yrkar utbekommande av penningar, kan, såsom antytt, svaranden kvitta genfordran, vad den än ursprungligen går ut på; han upplöser genfordringen i ett skadeståndsanspråk. Och om i fråga om leveransavtal kärandenköparen kräver naturaluppfyllelse, under det svaranden-säljaren framställer kvittningsyrkande på grund av penningfordran, bör kvittning likaledes kunna ske, ändå att fordringarna icke äro likartade. Det vore oskäligt att ålägga svaranden att fullgöra leveransen, när marknadsvärdet å varan i fråga uppenbarligen icke överstiger genfordringens belopp. Är detta lägre än värdet å varan, synes svaranden böra befrias från så stor del av leveransen, som motsvarar genfordringen. Skulle i sistnämnda fall leveransavtalets föremål vara odelbart, kan däremot kvittning icke ifrågakomma.

Saken ställer sig ju annorlunda, då den av köparen fordrade varan icke är tillgänglig i allmänna marknaden. Men antag, att svaranden tvingas att fullgöra leveransen. Hans genfordran är domfäst. Han erhåller utmätning i den levererade varan, som å exekutiv auktion inropas av honom. Man lär icke kunna förvägra honom rätt att använda sin genfordran till kvittning mot köpeskillingen. Köparen har sålunda icke vunnit något på sin vägran att genast medgiva kvittning. — Möjlighet finnes också för svaranden, att, innan han levererat, erhålla utmätning i säljarens fordran å leverans. Inropas fordringen å exekutiv auktion av svaranden, blir resultatet detsamma, som nyss sagts.

Regeln är, motfordringen måste tillkomma gäldenären och vara riktad mot borgenären. Att emellertid undantag från denna regel finnas, har jag i annat sammanhang på vederbörliga ställen anmärkt.

Vite.

VITE.

Juridiska skrifter V.

Å sid. 100 not 2 tillägges å rad 2 efter ordet "uppstått":

Jfr Nytt jur. arkiv 1920 sid. 380 och 1916 sid. 89.

Konkurrens-
klausuler.

KONKURRENSKLAUSULER.

Supplement.

Ocker.

OCKER.

Juridiska skrifter V.

Å sid. 95 not 1 hänvisas jämväl till Nytt jur. arkiv 1922 sid. 296. Där besvarades nekande frågan, huruvida i fall, då jämlikt ifrågavarande lagrum rättshandling förklarats icke gällande mot den förfördelade, medkontrahenten i stället för den betingade oskäliga förmånen borde komma i åtnjutande av annan skälig gottgörelse (t. ex. skälig ränta), för det den förfördelade fått tillgodonjuta det till honom lämnade vederlaget.

Å sid. 95 not 1 hänvisas jämväl till Nytt jur. arkiv 1923 not A n:r 104.

PRESKRIPTION.

*Preskription.**Juridiska skrifter IX.*

Å sid. 33 sista raden hänvisas vid "bevakad" till följande not:

Den, som på grund av borgen för hyra betalar denna, är underkastad ifrågasvarande preskriptionsbestämmelse. Jfr Svensk juristtidning 1918 sid. 84.

Å sid. 33 noten från föregående sida tillägges i slutet av tredje stycket:
Jfr Nytt jur. arkiv 1923 sid. 541.

PREKLUSION.

*Preklusion.**Supplement.*

PANTRÄTT.

*Panträtt.**Om stiftande av panträtt.**Juridiska skrifter VII.*

Å sid. 86 not 4 tillägges:

Obs. ock Nytt jur. arkiv 1923 sid. 626. Omständigheterna i målet torde rättfärdiga domslutet.

Å sid. 88 rad 8 hänvisas vid "förbindelse" till följande not:

Jfr Svensk juristtidning 1924 sid. 21.

Å sid. 90 not 2 tillägges:

Jfr *Undén*; Om panträtt i rättigheter 2:dra uppl. sid. 130.

Å sid. 90 not 2 tillägges:

Om växeln för pantsättning traderas utan endossement, legitimeras panthavaren icke enligt 39 § växellagen — Konnossement är enligt 134 § sjölagen löpande papper, även om det är ställt till viss man. Vid pantsättning av dylikt konnossement bör det förses med transport. För stiftande av panträtt lär det vara tillfyllest, att ett exemplar traderas. Se *Undén* 2:dra uppl. sid. 126.

Fraktsedelsdubblätt, som ju icke är något löpande papper, får ej utfärdas i mer än ett exemplar. Med detta i sin besittning råder köparen över godset. Han kan följaktligen stifta panträtt i detsamma genom tradition av fraktsedelsdubblätten. Jfr trafikstadgan ²⁴/₁ 1914 samt "Juridiska skrifter" VIII sid. 189 not 2 och sid. 192 ävensom *Almén* sid. 199, *Winroth* sid. 70 och *Undén*; anf. st. not 2.

Å sid. 93 rad 18 hänvisas vid ordet "tillåten" till följande not:

Att, om skuldebrevet är intecknat, panthavaren äger söka betalning ur fastigheten, ehuru dess ägare icke underrättats om pantsättningen, är utom tvist. Jfr *Undén* 2:dra uppl. sid. 135. Se ock "Juridiska skrifter" V sid. 219.

Å sid. 99 not 1 tillägges:

Se ock *Lamm*; Inteckning för fordran i fast egendom sid. 215.

Å sid. 109 rad 7 (pantsättning av icke löpande skuldebrev) hänvisas vid "riktningen" till följande not:

Se dock Skånska hovrättens dom den 14 mars 1924 i mål emellan B. Segerfelt och aktiebolaget C. Cederfelts konkursbo, där min mening utan skiljaktighet godkändes.

Å sid. 112 noten från föregående sidan sista stycket tillägges:
Obs. ny lagstiftning.

Å sid. 119 not 2 första stycket (pantsättning av muntlig fordran) tillägges:

Jfr Nytt jur. arkiv 1923 sid. 346, där frågan dock ingalunda kan anses löst. Se däremot Skånska hovrättens utslag den 25 april 1924 i mål mellan Finans-institutet Svenska värden och drätselkammaren i Malmö, i vilket mål den mening, jag försvarat, segrade. (3 röster mot 2.)

Å sid. 127 not 2 tillägges efter "54" samt 1916 sid. 68 och 373.

Ett och annat om panträtt.

Juridiska skrifter VII.

Å sid. 7 rad 2 hänvisas vid "lösören" till följande not:
Se "Juridiska skrifter" V sid. 208 not 6.

Å sid. 8 sista raden *står*: vara; *läs*: i allmänhet vara.

Å sid. 8 not 1 *står*: tyskt; *läs*: tyst.

Å sid. 16 rad 5 nedifrån hänvisas vid "beviskyldigheten" till följande not:

Jfr Nytt jur. arkiv 1904 sid. 441. Den mening, som uttalades av de tre dissenterande justitieråden, torde vara den riktiga.

Om panthavares vårdplikt.

Juridiska skrifter II.

Å sid. 68 not 3 hänvisas jämväl till Svensk juristtidning 1923 sid. 10 och 1922 sid. 48.

Å sid. 69 not 2 (solidarisk ansvarighet) hänvisas till Svensk juristtidning 1923 sid. 56 samt "Juridiska skrifter" VI sid. 245 (första tillägget).

Å sid. 76 rad 32 hänvisas vid ordet "betalning" till följande not:

Enahanda är naturligen förhållandet, då pantsättaren brustit i honom åliggande hemulsskyldighet.

Å sid. 78 sista raden hänvisas till följande not:

Undén (Om panträtt i rättigheter 2:dra uppl. sid. 160) understryker med rätta, att om pantens ägare är annan person än pantsättaren, anspråket bör riktas mot den förre. Men vid pantrealisation är panthavaren berättigad att i första hand göra sig betald för nödiga kostnader, vadan det ju lätteligen kan inträffa, att pantsättaren drabbas av ifrågavarande kostnader.

Före huvudfordringens förfallotid är panthavaren icke berättigad att utsöka ersättning för kostnader. Jfr *Undén*; anf. arb. sid. 160 not 1 och "Juridiska skrifter" V sid. 192 samt Nytt jur. arkiv 1901 sid. 494.

Å sid. 79 rad 1 hänvisas vid ordet "kostnader" till följande not:

Hit höra också kostnaden för pantsatt in-tecknings förnyelse, bevakning eller in-drivning av pantsatt fordran, inbetalning av premie för pantsatt livförsäkringsbrev o. s. v.

Å sid. 79 rad 2 och 3 *står*: pantsättarens; *läs*: pantägarens.

Å sid. 79 rad 30 *står*: pantsättaren; *läs*: pantägaren eller pantsättaren.

Om realisation av panträtt.

Juridiska skrifter VII.

Å sid. 50 not 2 tillägges:

Obs. kungl. kung. den 30 sept. 1921 — Lagen gäller ej teaterpremieobligationer.

Å sid. 51 not 6 tillägges:

Lagen den 16 maj 1919 (se 2 § 2:dra st.) var icke tillämplig. Utgången torde emellertid ändå blivit enahanda.

Å sid. 54 rad 24 hänvisas vid ordet "utsökningslagen" till följ. not:

Ang. det fall att in-teckning lämnats såsom pant av fastighetsägaren se 71 § 2:dra st. samt Int. F. §§ 25—27.

Pant- och retentionsrätt. Några jämförelsepunkter.

Juridiska skrifter V.

Å sid. 168 rad 12 nedifrån hänvisas vid "besittning" till följande not:

Jfr Nytt jur. arkiv 1922 sid. 360. — I fråga om retentionsrätt se ock "Juridik och politik" II sid. 185.

Å sid. 168 not 1 tillägges:

Se ock Nytt jur. arkiv 1923 sid. 421.

Å sid. 196 rad 4 hänvisas vid "rättegångsskrifter" till följande not:

Retentionsrätten avser icke rättegångsfullmakter. Se *Almén*; Lagen om av-tal sid. 98 not 12 samt "Handelsbalken" VII sid. 1390.

Å sid. 196 rad 2 nedifrån hänvisas vid "mottagna" till följande not:

Retentionsrätten omfattar icke fullmaktshandlingar, således ej sådana slutsedelsblanketter, varom stadgas i 88 § 2:dra stycket. Se *Almén*; Lagen om avtal sid. 98 not 11 samt "Handelsbalken" VII sid. 1390.

Å sid. 197 rad 3 nedifrån hänvisas vid "förmånsrätt" till följande not:

Den omständigheten, att hyresgästen med hyresvärdens begivande överlåter lägenheten till annan, betager icke hyresvärden hans rätt till hyresgästens i lägenheten befintliga gods. Se *Nytt jur. arkiv* 1903 sid. 578.

Å sid. 197 not 3 tillägges följande:

I anledning av hyresgästs konkurs hava borgenärerna ansetts på grund av 21 och 27 §§ i 3 kap. nyttjanderättslagen äga att, oavsett i hyreskontraktet förekommande bestämmelser om uppsägningstid och fardag, efter uppsägning frånträda lägenheten å tid, som stadgas i 4 § samma kap. och lag. Hyresvärdens anspråk att med förmånsrätt utbekomma hyra blev alltså i enlighet härmed begränsat. Hyresvärden tillerkändes utan förmånsrätt det belopp, som vid framläggande av blivande utdelningsförslag kunde visas hava utgjort hans förlust av hyresinkomst för ifrågavarande lägenhet genom kontraktets upphörande före den avtalade kontraktstidens utgång. (*Nytt jur. arkiv* 1915 sid. 603).

Se ock *Nytt jur. arkiv* 1903 sid. 578.

Förmånsrätt utan retentionsrätt kan vid utmätning av hyresgästens lösören för annan borgenärs fordran icke göras gällande, med mindre lösörena utmätts även för hyresvärdens fordran, (vilket ju förutsätter, att denna är domfäst).

Å sid. 198 not 1 hänvisas jämväl till *Skarstedt*; Nya jordabalken 2:dra uppl. sid. 151 och 348.

Å sid. 203 not 5 *står*: eller kommit; *läs*: eller rätten kommit.

Jfr lagen den 30 maj 1919 om rätt till litterära och musikaliska verk.

Å sid. 203 not 6 tillägges:

Jfr lagen den 30 maj 1919 om rätt till verk av bildande konst. Ang. rätt till fotografiska bilder se lag den 30 maj 1919 § 5.

Å sid. 212 sista raden hänvisas vid "själv" till följande not:

En omyndig kan naturligen med laga verkan pantsätta en sak, varöver han äger förfoga.

Å sid. 222 rad 10 hänvisas vid ordet "odelbar" till följande not:

Jfr dock *Int. F. §§* 25—27.

Bevisningsfråga ang. panträtts omfattning.

Juridik och politik I.

Pantförskrivning i form av cession eller köp.

Juridiska skrifter VI.

Å sid. 136 noten från föregående sida hänvisas jämväl till *Hillgård*; anf. arb. sid. 126.

Å sid. 138 rad 20 hänvisas vid "innehölle" till följande not:

Björling, som tyckes anse annat resultat icke vara möjligt, yttrar, anf. arb. sid. 210, följande: "Vill man begagna en sin fordran för att lämna en borgenär säkerhet för vad man själv är skyldig, så erbjuder cessionen en lämplig utväg. Antag att en person A. innehar en fordran mot B. enligt skuldebrev, en fordran, som genom fastställd in-teckning eller annorledes bildar en god penningplacering, så att A. icke gärna vill säga upp och driva in densamma. Då A. behöver pengar, skaffar han sig i stället ett lån i en bank och överlåter, som säkerhet för återbetalandet, sin fordran mot B. till banken. Men denna överlåtelse gör banken allenast *villkorligt* till B:s borgenär, så att banken ingalunda utan vidare äger göra fordringen gällande mot B., utan får rätt därtill allenast under förutsättning att A. icke betalar igen sitt lån. Skulle fordringen mot B. uppgå till större summa än A:s lån, får banken icke heller, av vad B. betalar, behålla mer än som utgör likvid för bankens egen fordran; överskottet skall A. själv få".

Under förutsättning, att skuldebrevet överlämnats till banken och att pantsättningsformen sålunda iakttagits, har jag icke något att i sak erinra mot förenämnda yttrande. *Björling* synes emellertid icke vilja tillerkänna traditionen i och för sig någon betydelse för rättsärendets giltighet. Att *cession* för sin giltighet icke kräver tradition, är ju ostridigt.

Ex. I. A. erhåller av en person ett lån och pantförskriver till säkerhet därför ett honom tillhörigt, av B. utfärdat skuldebrev. Innan detta överlämnats till långivaren, varder A. försatt i konkurs. I praxis är man säkerligen ganska ense om att pantförskrivningen då är utan betydelse gent emot konkursboet.

Ex. II. A. erhåller av en person ett lån och "överlåter" till säkerhet därför ett honom tillhörigt, av B. utfärdat skuldebrev. A. varder emellertid försatt i konkurs utan att dessförinnan hava överlämnat skuldebrevet till långivaren. Enligt *Björling* skulle konkursen icke inverka på långivarens rätt.

Olika regler skulle alltså tillämpas i dessa båda fall, ehuru avtalen till syftet och avsedd verkan äro precis enahanda. Det skulle med andra ord stå parterna fritt att till förfång för tredje man eludera lag genom att giva sitt avtal en särskild benämning. Dylikt bör enligt min mening icke tillstädjas. (Jfr motiven till lagen om avbetalningsköp 1 § 2:dra stycket.) Till stöd för min mening kan jag ju också åberopa en enhällig högsta domstol (se 1881 års rättsfall, refererat i texten.) *Björlings* ståndpunkt kan enligt min åsikt försvaras endast om man alltid betraktar pantsättning av fordran såsom villkorlig överlåtelse. (Detta är väl *Björlings åsikt*; se likväl härom sid. 136 not 3.)

Till försvar för giltigheten i förevarande fall av villkorlig överlåtelse lär det icke vara berättigat att åberopa omsättningens krav. Frånsett att i allmänhet ingen försiktig man utlånar penningar mot säkerhet av skuldebrev med mindre detsamma samtidigt överlämnas, kan den, som behöver skaffa penningar på ett skuldebrev, vilket han anser bilda fördelaktig penningplacering, vid överlåtande av skuldebrevet förbehålla sig återlösningsrätt inom viss tid. Ett dyligt förbehåll lär icke betaga skuldebrevets överlåtande verkan av definitiv betalning (se sid. 140 not 4).

Muntliga fordringar, såsom räkningskrav m. m., kunna enligt min mening icke utgöra föremål för panträtt. Möjligen håller en motsatt åskådning på att bryta sig fram. Lyckas detta, bör också en villkorlig överlåtelse i säkerhetssyfte bereda skydd mot tredje man. I varje fall kan dock sådan överlåtelse icke förläna vederbörande bättre skydd än panträtt. (Jfr 30 § konkurslagen samt Nytt jur. arkiv 1923 sid. 346).

Å sid. 140 not 3 tillägges:
Se ock Nytt jur. arkiv 1923 sid. 558.

Retentionsrätt.

RETENTIONSRÄTT.

Pant- och retentionsrätt. Några jämförelsepunkter.

Se här ovan.

Ytterligare något om retentionsrätt.

Juridiska skrifter V.

Borgen.

BORGEN.

Avtalets begrepp och ingående m. m.

Juridiska skrifter II.

Å sid. 116 not 2 rad 1 tillägges efter "gällande": (ej ens kvittningsvis).

Å sid. 116 not 2 rad 5 tillägges efter ordet "finnas":

Jfr dock Svensk juristtidning 1921 sid. 3.

Å sid. 118 not 3 sista raden hänvisas till Svensk juristtidning 1922 sid. 7.

Å sid. 158 rad 4 hänvisas vid ordet "hemställan" till följande not:

I ett senare avgjort rättsfall har emellertid högsta domstolen utan menings-
skiljaktighet anslutit sig till den av mig försvarade meningen. Se Nytt jur. arkiv
1921 sid. 603.

Å sid. 163 rad 13 hänvisas vid ordet "uttalade" till följande not:

Enligt en mening, som måhända är den i praxis härskande, grundas löftesman-
nens betalningsskyldighet på den vårdslöshet, vartill han måste anses hava gjort
sig skyldig. Se motiven till avtalslagen sid. 143. Jfr *Almén*; Lagen om avtal sid.
189 not 62, *Ekeberg*; Om växelförpliktelses uppkomst sid. 22, *Eschelsson*; Om
skuldebrev sid. 203 och *Trygger*; Om fullmakt sid. 168. Se däremot *Nordling*;
Föreläsningar i svensk civilrätt, allmänna delen sid. 193. Han anser löftesmannen
bunden enligt borgensförbindelsens innehåll.

Vilkendera teorien man än föredrager, torde resultatet regelmässigt bliva
detsamma.

Min ståndpunkt är ju en konsekvens av min mening angående sättet för bor-
gensförbindelsens tillkomst; gäldenären sluter avtalet å löftesmannens vägnar. Jfr
sid. 125 här ovan.

Å sid. 164 rad 12 hänvisas vid ordet "gällande" till följande not:

Se Nytt jur. arkiv 1923 sid. 187.

*Några spörsmål angående borgen för förbindelse, som avser annat än
betalningsskyldighet.*

Juridiska skrifter II.

Verkan mot löftesman därav, att borgenären eftergiver pant, varom löftesmannen vid borgensåtagandet ägde kännedom.

Juridiska skrifter II.

Omfattningen av löftesmans regressrätt.

Juridiska skrifter II.

Äger återkallelse av borgensutfästelse, innan borgensavtalet slutits, laga verkan?

Juridiska skrifter II.

Proprielöftesman för ett efter uppsägning betalbart skuldebrev är icke betalningsskyldig, förrän fordringen efter behörig uppsägning förfallit ej mindre gent emot honom än även gent emot gäldenären.

Juridiska skrifter II.

Å sid. 226 sista raden hänvisas vid "domstol" till följande not:
Se Svensk juristtidning 1924 sid. 23.

Ett och annat om borgen.

Juridiska skrifter III.

Å sid. 34 rad 26 tillsättes efter ordet "härefter": (och efter sålunda vunnit kännedom om kvittningsyrkandet).

Å sid. 35 rad 11 hänvisas vid ordet "förbindelse" till följande not:

För att löftesmannen skall kunna utöva sin regressrätt är det icke nödvändigt att förbindelsen å honom transporteras. Genom dylik transport erhåller löftesmannen icke bättre rätt än som därförutan enligt lag tillkommer honom. Däremot bör förbindelsen naturligen förses med anteckning om den av löftesmannen verkställda likviden.

Avser borgen en hos borgenären diskonterad växel, lär löftesmannen äga fordra, att densamma varder å honom behörigen överlåten. Se Skånska hovrättens dom den 29 december 1923 i mål mellan Svenska handelsbanken samt Niis Hansson i Bjersshög m. fl. Jfr sid. 65 här nedan.

Å sid. 37 rad 16 tillägges: (jämte avskrift av densamma.)

Å sid. 75 rad 12 tillsättes efter ordet "löftesman" följande not:

Om för lånet tillika ställts pant, som löftesmannen alltså vid likviden utbe-
kommit, måste han, då han å sin sida erhåller betalning av medlöftesmannen, till
denne mot redovisningsskyldighet utlämna panten (så vitt den ej går att dela.)

Häri genom kränkes på intet sätt den förre löftesmannens rätt. Har han ej förtroende för medlöftesmannen, står det honom ju fritt att själv ombestyr pantens realisation. Se Skånska hovrättens utslag den 9 november 1923 i mål mellan Sven Ohlsson och Ola Svensson. Annorlunda vid icke solidarisk borgen. Borgenären har naturligtvis icke skyldighet att utlämna panten, när den ene löftesmannen betalar sin andel. Dylig skyldighet föreligger först, då borgenären erhåller full likvid. Panten skall då utlämnas till löftesmännen gemensamt, enär de gemensamt betalt den skuld, som säkerställts genom panten.

Det sist sagda äger naturligen tillämpning jämväl vid solidarisk borgen, då borgenären erhåller betalning av samtliga löftesmännen.

Å sid. 79 not 2 hänvisas jämväl till Svensk juristtidning 1923 sid. 9. Hovrätten synes hava tagit intryck av Nytt jur. arkiv 1919 sid. 102. Med hänsyn till den talan, som fördes mot underrättens beslut, hade överrätterna dock ingen anledning att jämka underrättens enligt min mening oriktiga ränteberäkning. Skånska hovrättens motivering i utslag den 23 mars 1923 i mål mellan Diehl och Lorentsson antyder anslutning till min mening. Se ock ett av samma hovrätt den 16 april 1923 avgjort civilt besvärsmål mellan Jönsson och Pahlsson.

Å sid. 83 rad 22 tillägges: Se ock Nytt jur. arkiv 1923 sid. 189.

Å sid. 83 not 1 rad 3 hänvisas jämväl till "Juridiska skrifter" IV sid. 87 och 134.

Borgens upphörande.

Juridiska skrifter IV.

Å sid. 81 not 1 tillägges:

Denna regel måste tillämpas även mot löftesman, som förvärvat borgenärens rätt mot en medlöftesman. Se Nytt jur. arkiv 1917 sid. 541. Har pant för samtliga löftesmäns räkning ställts hos någon av dem, gäller naturligen detsamma.

Å sid. 102 rad 3 nedifrån hänvisas vid ordet "uppsägning" till följande not:

Vid amorteringslån stadgas i regel, att, i händelse gäldenären underlåter att behörigen inbetala en amortering, borgenären skall äga rätt att genast indriva hela beloppet. Inträffandet av dylig händelse giver icke löftesmannen rätt att hos borgenären infria skulden i dess helhet. Jfr "Juridiska skrifter" IX sid. 107. I fråga om uppsägning se ock III sid. 12 not 2 och IX sid. 106.

Å sid. 103 rad 11 tillägges: (K. F. den 20 juli 1855.)

Å sid. 132 rad 4 nedifrån tillägges efter ordet "lika": (gemensamt).

Den särskilda borgenspreskriptionen.

Juridiska skrifter IV.

Å sid. 136 not 2 hänvisas jämväl till Nytt jur. arkiv 1924 sid. 42 (pleni-mål), där den av mig försvarade meningen godkändes.

Å sid. 153 rad 8 *står*: fordringspreskription; *läs*: borgenspreskription.

LÅN.

*Lån.**Låneavtalets begrepp och ingående.*

Juridiska skrifter VII.

Ansvar för skada å låntagets gods.

Juridiska skrifter VII.

Ett och annat om lån.

Juridiska skrifter VIII.

Å sid. 10 rad 3 nedifrån hänvisas vid "last" till följande not:
Jfr emellertid *Björling*; Lärobok i civilrätt 5:te uppl. sid. 134.

Å sid. 22 not 2 tillägges:
Jfr *Björling*; anf. arb. sid. 133.

Å sid. 26 rad 3 hänvisas vid "skuld" till följande not:

Björling uttalar i sina föreläsningar den meningen, att låntagaren har rätt till ersättning av långivaren. Detta torde näppeligen vara riktigt. Långivaren är ju i händelse av trängande, oförutsett behov berättigad att utan ersättning omedelbart återfordra vad han bortlånat.

DEPOSITION.

*Deposition.**Om deposition (Inlag).*

Juridiska skrifter VII.

Sluten deposition.

Juridiska skrifter VII.

Ett och annat om deposition.

Juridiska skrifter VII.

Ytterligare något om deposition.

Juridiska skrifter VIII.

Å sid. 61 rad 13 hänvisas vid åtgärd till följande not:

Björning synes fortfarande ansluta sig till denna mening. Se Lärobok i civilrätt 5:te uppl. sid. 219.

Vad innebär lagens uttryck "vårda som sitt eget"?

Juridiska skrifter X.

Några rader om penningdeposition.

Juridiska skrifter X.

Vindikations-
rätt.

VINDIKATIONSRÄTT.

Juridiska skrifter V.

Å sid. 5 rad 4 nedifrån hänvisas vid "upprinnelsen", till följande not:
Detta är den hittills vanliga läran.

Å sid. 12 rad 7 nedifrån hänvisas vid "olägenheten" till följande not:

Trots lagkommissionens något egendomliga uttryck *kan* meningen icke hava varit, att pantägaren skulle vara utestängd från rätten att vända sig mot andre panthavaren. Detta vore ju en orimlighet i det fall, att denne varit i ond tro.

Å sid. 26 rad 8 hänvisas vid ordet "behålla" till följande not:
Man ville alltså icke ens giva ägaren *rätt* att lösa saken.

Å sid. 26 rad 10 ändras ordet "förgäves" till "utan efterföljd i praxis".

Å sid. 32 noten från föregående sida tillägges:

Jfr Nytt jur. arkiv 1920 sid. 285 samt Tidskrift for Retsvidenskab 1923 sid. 373.

Å sid. 41 rad 6 hänvisas vid ordet "förvärvaren" till följande not:

Om förvärvaren i sin ordning förytttrar godset till tredje man, gälla naturligen de vanliga reglerna. Under förutsättning, att tredje man varken insåg eller bort inse, att det första fånget var ogiltigt på grund av omyndighet, kan alltså godset fräntagas honom allenast mot lösen. Jfr ang. detta och liknande spörsmål lagberedningens förslag till lag om förmynderskap sid. 279—280 samt Nytt jur. arkiv 1877 sid. 347 och 1887 sid. 388.

Å sid. 51 not 5 hänvisas jämväl till *Winroth*; Köp av lös egendom sid. 325 och Strödda uppsatser II sid. 55 samt *Undén*; Om panträtt i rättigheter 2:dra uppl. sid. 159. Se i fråga om skogsavverkningsrätt Nytt jur. arkiv 1918 sid. 473.

I patentlagstiftningskommitténs betänkande VI (1919) sid. 400 förutsättes emellertid godtrosvärk av patenträtt. Se ock *A. Hasselrot* i Svensk juristtidning 1916 sid. 68.

SAKLEGA.

Saklega.

Avtalets begrepp och ingående m. m.

Juridiska skrifter VII.

Å sid. 269 rad 2 hänvisas vid "återställa" till följande not:
Jfr *Björling*; Lärobok i civilrätt 5:te uppl. sid. 217.

Ett och annat om saklega.

Juridiska skrifter VIII.

Å sid. 81 rad 8 hänvisas vid "legan" till följande not:
Jfr emellertid *Björling*; Lärobok i civilrätt 5:te uppl. sid. 127.

Å sid. 85 rad 8 hänvisas vid "underrätta" till följande not:
Jfr emellertid *Björling*; anf. arb. sid. 127.

Lega av kreatur och redskap i samband med arrende.

Supplement.

TJANSTELEGA.

Tjänstelega.

Tjänstehjonslega.

Juridik och politik I.

I vad mån har tjänstehjon, som obehörigen vräkes, rätt till lön och andra utfästa förmåner samt skadestånd?

Juridik och politik I.

Å sid. 214 rad 11 nedifrån hänvisas vid "vederlaget" till följande not:

Å detta belopp är arbetaren berättigad till sex procent ränta från dess förfallodag. Se Nytt jur. arkiv 1923 sid. 494. Den meningen, enligt vilken arbetaren skulle å skadeståndet åtnjuta endast fem procent från stämningdagen, skulle leda till det föga rimliga resultatet, att den arbetsgivare, som obehörigen avskedade arbetare, komme i bättre ställning än den, som i fråga om vederlagets betalning låte dröjsmål komma sig till last.

Tjänstehjorns och arbetares rätt till lön och förmånsrätt för densamma vid husbondens, resp. arbetsgivarens konkurs.

Juridik och politik I.

Å sid. 225 rad 4 hänvisas vid ordet "uppsägningstid" till följande not:
Se Nytt jur. arkiv 1922 sid. 328. Jfr 1922 sid. 169 och 548.

Å sid. 235 rad 24 hänvisas vid ordet "sysslomannaskapsinstitutet" till följande not:

Se i överensstämmelse härmed Nytt jur. arkiv 1921 sid. 621. Däremot har med rätta (jfr 86 § kommissionslagen) förmånsrätt enligt ifrågavarande lagrum tillerkänts handelsresande jämväl för provision. Se Nytt jur. arkiv 1922 sid. 147 och 593. Annorlunda provisionsresande; 87 § kommissionslagen.

Å sid. 235 not 1 tillägges:

Att en person (hemmansägare), som handhaft timmerutdrivning enligt kontrakt med ett sågverksbolag, ansetts hava sådan arbetsanställning hos bolaget, att han för inestående likvid för utdrivningen ägde ifrågavarande förmånsrätt, se Nytt jur. arkiv 1923 sid. 175. Jfr 1924 sid. 54.

Något om tjänstelega.

Juridik och politik I.

Å sid. 245 not 2 tillägges:

Se ock lagen om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse den 30 maj 1919 och lagen om arbetstiden å svenska fartyg den 24 oktober 1919.

Å sid. 261 rad 6 hänvisas vid ordet "emellertid" till följande not:
Jfr ifråga om handelsresande 86 § kommissionslagen och dess motivering.

Å sid. 261 rad 13 hänvisas vid ordet "uppsägningsfristen" till följande not:

Jfr Nytt jur. arkiv 1922 sid. 173.

Något om kollektivavtal mellan arbetare och arbetsgivare.

Juridiska skrifter X.

Handelsbolag.

HANDELSBOLAG.

Juridiska skrifter VI.

Å sid. 233 rad 5 hänvisas vid "likvidation" till följande not:

I fråga om likvidation, se *Ljungholm* i Svensk juristtidning 1924 sid. 200 och följ.

FÖRMÄNSRÄTTSORDNINGEN.

Förmånsrätts-
ordningen.*Supplement.*

SYSSLOMANNASKAP.

Sysslomanna-
skap.*Avtalets begrepp och dess avgränsning mot andra närbesläktade avtal.*

Juridik och politik I.

Å sid. 129 not 1 tillägges:

Jfr *Eberstein*; Om spedition och befraktning.

Å sid. 140 tillägges i slutet av rad 3 å noten från föregående sida:

Se t. ex. Nytt jur. arkiv 1915 sid. 63. Jfr 1902 sid. 308, 1917 sid. 193 och 1923 sid. 89.

Å sid. 141 rad 4 hänvisas vid ordet "därjämte" till följande not:

Fast handelsresande (jfr 86 § kommissionslagen) är tjänare och icke syssloman. Han är principalens biträde. Huvudsyftet med hans anställande är, att han skall företaga resor för *förberedande* av rättshandlingar. (Att han kan vara berättigad att avsluta rättshandlingar se 88 §.) Men under det han icke är på resor, har han — detta lär åtminstone vara det regelmässiga fallet — skyldighet att på principalens kontor fullgöra honom föresatt arbete.

Å sid. 142 rad 5 *står*: substitutionsbefogenhet; *läs*: frånvaron av substitutionsbefogenhet.

Å sid. 149 hänvisas i slutet av noten från föregående sida till *Chydenius*; Kontraktsrätt II sid. 285.

Ett och annat om sysslomannaskap.

Juridiska skrifter III.

Å sid. 238 rad 7 hänvisas vid ordet "fråga" till följande not:

Se *Chydenius* sid. 276 och motiven till kommissionslagen § 5.

Underrättelseplikt, varom i texten förmäles, grundas på sedvänja. I allmänhet kan naturligen någon skyldighet att avböja inkommande anbud (exempelvis om köp eller försäljning o. s. v.) "icke grundas allenast därpå att dessa framkallats genom annonser eller cirkulär." Se motiven till 9 § avtalslagen.

Å sid. 252 noten från föregående sida hänvisas jämväl till Nytt jur. arkiv 1923 sid. 183.

Å sid. 278 not 1 hänvisas jämväl till Svensk juristtidning 1921 sid. 6 — Kommer försäljning icke till stånd, är sysslomannen in dubio ej heller be-

rättigad till ersättning för särskilda utgifter. Se Skånska hovrättens dom 1923 n:r 255.

Jfr Nytt jur. arkiv 1921 not A n:r 158 (nedre revisionen) samt 29 § kommissionslagen.

Å sid. 281 rad 3 hänvisas vid "gottgörelse" till följande not:

Jfr sid. 278 not 1 (tillägget här ovan). Se ock Nytt jur. arkiv 1915 not A n:r 87.

Något om sysslomans redovisningsplikt.

Juridiska skrifter X.

Något om sysslomans ränteplikt.

Juridiska skrifter X.

Självtaget sysslomannaskap.

Juridiska skrifter VI.

Å sid. 179 not 2 tillägges:

Jfr sid. 186 här nedan samt Juridiska skrifter VIII sid. 243 ävensom motiven till 27 § avtalslagen.

FULLMAKT.

Juridiska skrifter VIII.

Å sid. 225 not 3 tillägges:

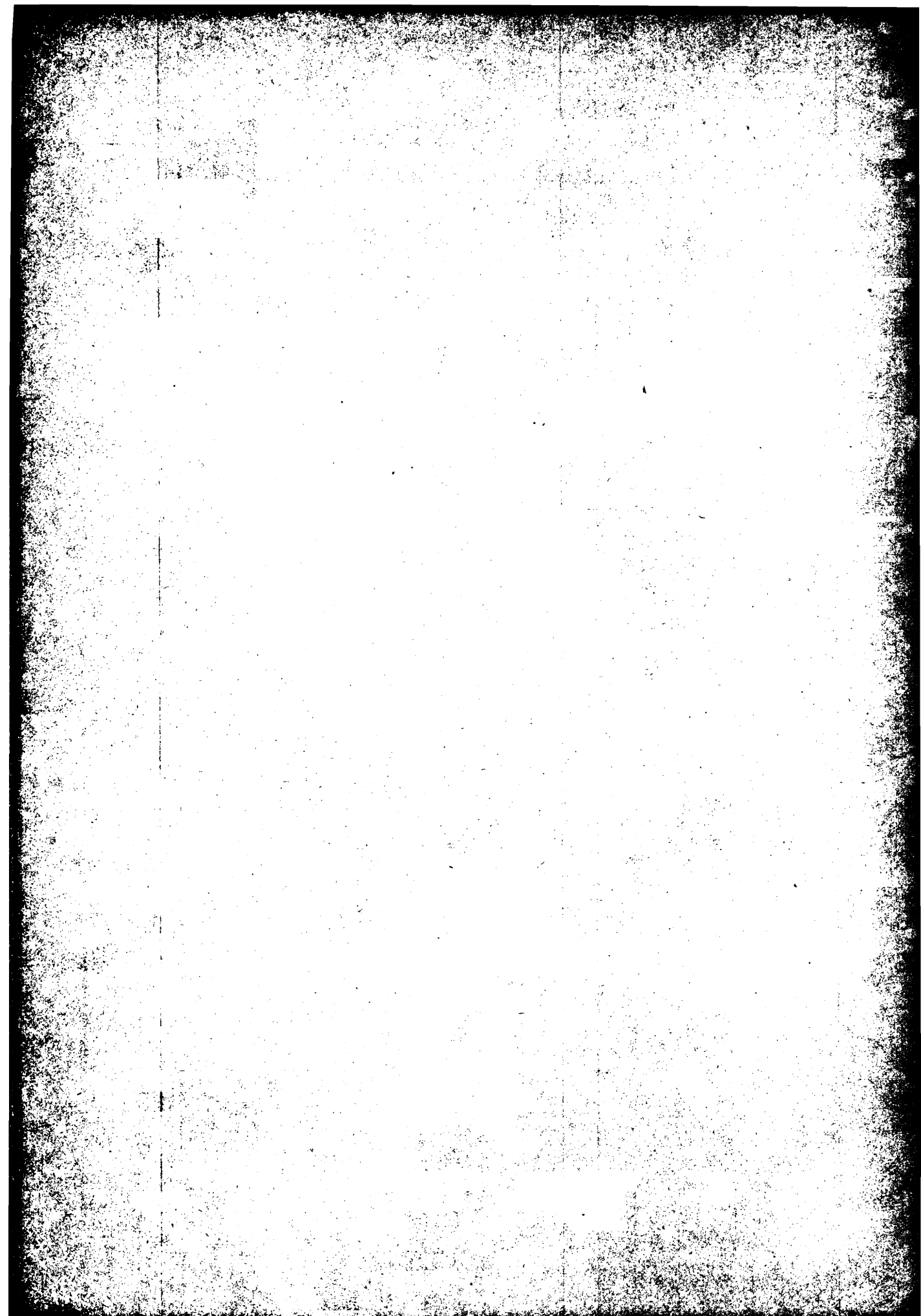
Att viss persons innehav av ett utav annan person utfärdat, till en bank ställt skuldebrev ansetts tillräckligt att legitimera innehavaren att hos banken lyfta och kvittera valutan, se Nytt jur. arkiv 1923 sid. 452.

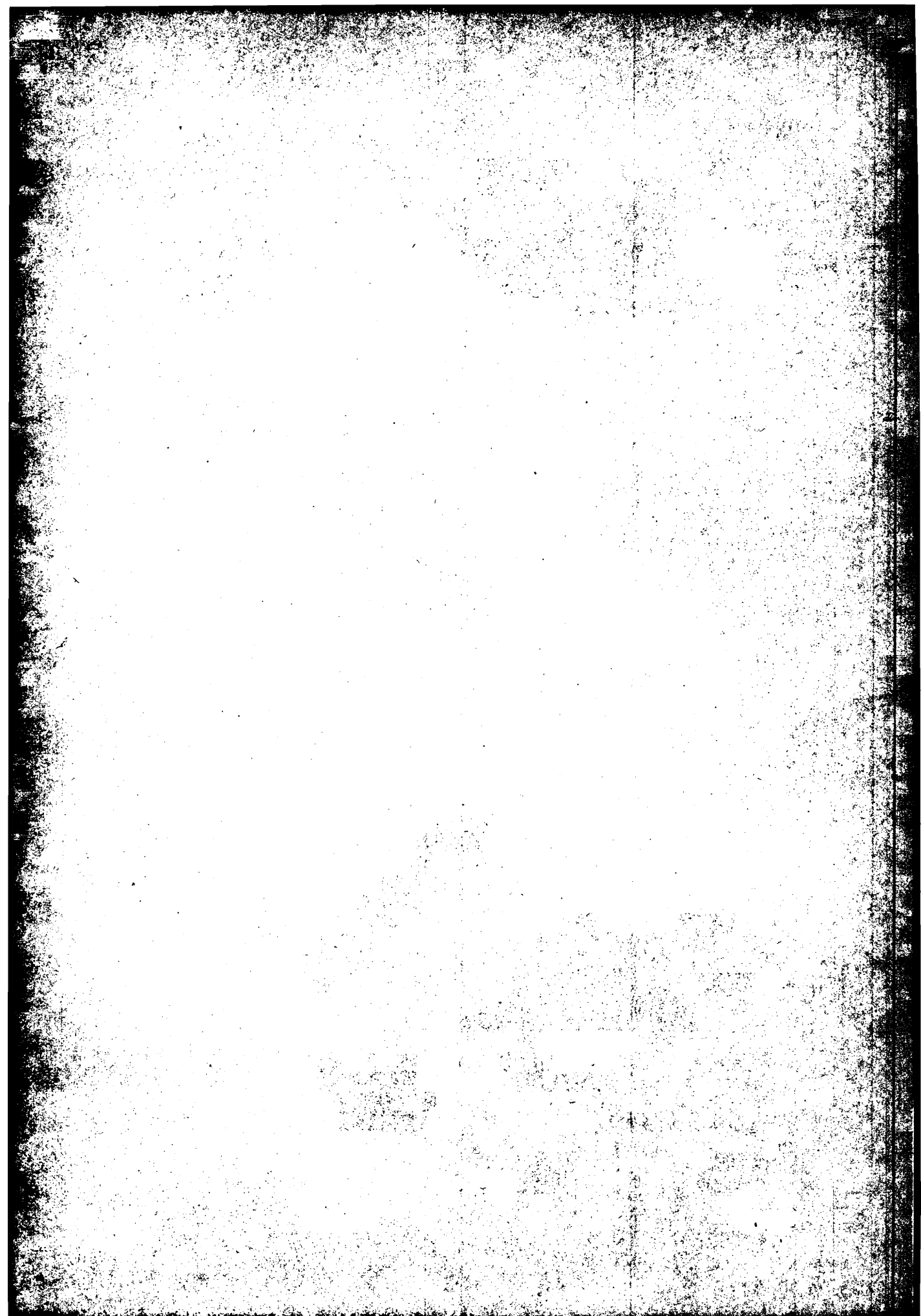
KOMMISSION.

Supplement.

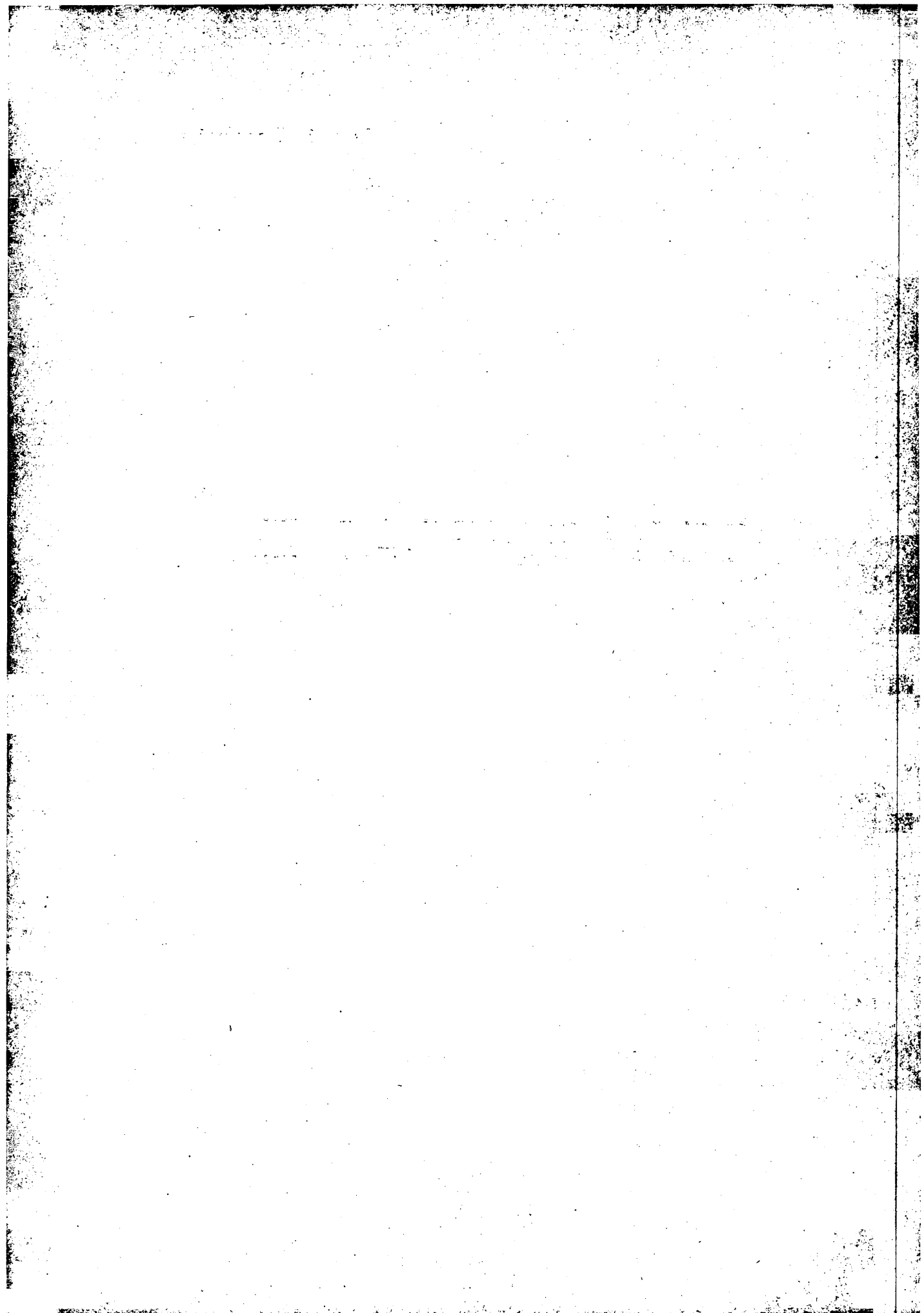

Berndt Hasselrot

TILLÄGGSBLAD II

Malmö 1925
Förlagsaktiebolagets i Malmö Boktryckeri

FÖRSTRÄCKNING.

Juridiska skrifter IX.

Å sid. 67 not 1 tillägges:

Att, enligt *Björling*, löfte om räntefri försträckning — i motsats till löfte om försträckning mot ränta — icke är bindande, skulle naturligen vara motiverat därav, att här vore fråga om en handling, baserad på ren tjänstaktighet. Men detsamma kan ju vara förhållandet, även då löftesgivaren utgått från att ränta skulle erläggas; löftet avser försträckning (utan säkerhet) mot en synnerligen låg ränta, och den omständigheten, att *någon* ränta betingats, har sin orsak uteslutande i löftesgivarens hänsyn till den hjälpbehövandes stolthetskänsla.

Den av *Björling* härutinnan gjorda åtskillnad mellan ifrågavarande båda fall förefaller konstlad.

PANT- OCH RETENTIONS RÄTT.

Några jämförelsepunkter.

Juridiska skrifter V.

Å sid. 197 not 3 tillägges:

I fråga om retentionsrätt se ock förut anmärkta stadgandet i P. U. L. § 10 mom. 11. Jfr Nytt jur. arkiv 1913 sid. 487.

Å sid. 234 rad 2 nedifrån hänvisas vid "man" till följande not.

Lämnar panthavaren panten till tredje man för reparation, så har "hantverkaren", intill dess han får betalning, tydligen i händelse av pantsättarens konkurs eller pantens utmätning bättre rätt än panthavaren.

ETT OCH ANNAT OM PANTRÄTT.

Juridiska skrifter VII.

Å sid. 14 rad 7 hänvisas vid "praxis" till följande not.

Av annan mening *Almén*; Föreläsningar över förmånsrätterna. — I texten har jag förutsatt, att fordringen är klar, så att panthavaren omedelbart kan er-hålla betalning ur panten.

REALISATION AV PANTRÄTT.

Juridiska skrifter VII.

Å sid. 40 not 1 rad 1 tillägges efter "torde": (på begäran av pant-havaren.)

STIFTANDE AV PANTRÄTT.

Juridiska skrifter VII.

Å sid. 88 rad 13 hänvisas vid "panthavaren" till följande not.

För en liberalare uppfattning har man dock uttalat sig i teorien; så *Almén* (efter *Nordling*) i föreläsningar över förmånsrätterna. Jfr justitierådet Sjögrens skiljaktiga mening i Nytt jur. arkiv 1914 sid. 330.

Å sid. 90 not 1 hänvisas jämväl till Nytt jur. arkiv 1894 sid. 359.

RETENTIONS RÄTT.

Juridik och politik II.

Å sid 185 rad 1 hänvisas vid "hos " till följande not.

Jfr *Naumanns* tidskrift 1869 sid. 518.

Juridiska skrifter V.

Å sid. 168 not 1 tillägges:

Almén (Föreläsningar över förmånsrätterna) anser, att stadgandet endast avser arbetsbeting och alltså icke tjänstelega.

ÅGER ÅTERKALLELSE AV BORGENSUTFÄSTELSE, INNAN BORG-
GENSAVTALET SLUTITS, LAGA VERKAN?*Juridiska skrifter II.*

Å sid. 221 rad 18 hänvisas vid "ändå" till följande not.

Nordling (Anteckningar efter föreläsningar i svensk civilrätt, allm. delen sid. 196) anser emellertid löftesmannen bunden redan innan hans viljeförklaring nått borgenären, blott den tagits om hand av gäldenären. *Agardh* (Om borgen 2:dra uppl. sid. 29) anser löftesmannen bunden i och med borgenärens antagande, oavsett huruvida huvudförbindelsen kommit till stånd. Likaså *Ekström*; Om borgen 2:dra uppl. sid. 34. Jfr *Björling* i Svensk juristtidning 1916 sid. 361. Se ock sid. 120 här ovan.

Å sid. 221 rad 19 hänvisas vid "fullbordats" till följande not.

Att löftesmannen fått underrättelse av borgenären om försträckningsavtalets och därmed också borgensavtalets ingående, är icke erforderligt. Jfr *Björling* i Svensk juristtidning 1916 sid. 361.

Å sid. 222 rad 2 hänvisas vid "utfästelse" till följande not.

Den allmänna meningen i praxis torde dock numera gå i annan riktning.

ETT OCH ANNAT OM BORGEN.

Juridiska skrifter III.

Å sid. 71 rad 10 nedifrån hänvisas vid "ogillat" till följande not.

Att här var fråga om underborgen, saknar enligt min mening betydelse.

Å sid. 74 rad 8 hänvisas vid "betala" till följande not.

Löftesmannen har, såsom förut inpräntats, ej bättre rätt än borgenären.

Skall huvudförbindelsen, däri ränta ej förskrivits, betalas vid anfordran, och har sådan förgäves skett hos såväl gäldenären som löftesmannen, så kan den senare, om han efter stämning nödgas erlagga, förutom kapitalet, jämväl fem procent uppskovsränta från stämningdagen, ej återkräva denna ränta, vilken han kunnat slippa ifrån genom att sin plikt likmätigt frivilligt infria skulden, efter det den genom anfordringen förfallit till betalning. Gäldenären har skyldighet att betala uppskovsränta allenast från den dag, han själv fått del av stämning (eller lagsökning).

TJÄNSTELEGA.

Juridik och politik I.

Å sid. 229 rad 2 nedifrån hänvisas vid "lagrum" till följande not.

En torpare, som är skyldig att i vederlag för torpets nyttjande utgöra vissa dagsverken mot ersättning, har sålunda icke förmånsrätt enligt förevarande lagrum för sin fordran å sådan ersättning.

Jfr i fråga om arbetsbeting *Juridik och politik II* sid. 187.

Ang. skådespelare se *Nytt jur. arkiv* 1900 sid. 282, anmärkt här nedan.

SYSSLOMANNASKAP.

Juridik och politik I.

Å sid. 129 rad 6 nedifrån hänvisas vid "avslutas" till följande not.

Härmed har jag naturligen dock icke velat bestrida, att efter hand praxis i viss mån fastslagit särskilda rättsregler i fråga om mäklare. Jfr *Fehr* i Svensk juristtidning 1925 sid. 89.

Supplement.

(Tillägg och innehållsförteckning.)

Å sid. 20 rad 2 hänvisas jämväl till Nytt jur. arkiv 1915 not A n:r 566.

Jfr *Fehr*; Mäklarens rättsliga ställning i Svensk juristtidning 1925 sid. 99.

Se ock Finska juridiska föreningens tidskrift 1925 sid. 217.

FÖRMÅNSRÄTTSORDNINGEN.

Supplement.

(Tillägg och innehållsförteckning.)

Å sid. 62 rad 2 nedifrån hänvisas vid "gäldenärs" till följande not.

Härmed bör likställas det fall, att försträckning lämnats till begravning av gäldenärens hustru, barn eller husfolk, så framt gäldenären är ansvarig för kostnaderna. Motsvarande gäller ock i fråga om bouppteckningskostnad och läkarelön etc.

Å sid. 62 sista raden hänvisas vid "bouppteckningskostnad" till följande not.

Obs. uttrycket "*skäligen* gjord är". Dylik begränsning finnes icke i fråga om begravningskostnad.

Å sid. 63 rad 1 hänvisas vid "övriga" till följande not.

Förmånsrätt för "läkarelön och läkedom" lär endast finnas, om gäldenären avlidit just av den sjukdom, för vilken läkaren anlåtats eller apotekaren lämnat läkemedel.

Å sid. 65 not 2 sista raden *står*: 1882; *läs*: 1888.

I samma not tillägges:

Regeln är, att en persons på ett *privaträttsligt* rättsfaktum grundade fordringsanspråk att ur annans fasta egendom utfå årliga avgifter, låt vara att de uttryckligen betecknats såsom avgäld, (jfr 1881 års förordning ang. hemmansklyvning och jordavsöndring samt 1905 års lag rörande avgäld från avsöndrad lägenhet) icke medför förmånsrätt. En motsatt uppfattning skulle leda till det föga rimliga resultatet, att rättigheten i fråga försämrades, därest in-teckning till dess betryggande fastställdes.

Obs. ock lagens uttryck: tionde, ränta eller annan *sådan* avgäld.

Å sid. 66 not 3 tillägges efter första stycket:

Vad härutinnan anses gälla i fråga om borgen synes ock böra tillämpas vid cession.

Å sid. 67 rad 1 *står*: tredje; *läs*: andra.

Å sid. 69 rad 15 nedifrån hänvisas vid "förfallen" till följande not.

Förlagstagare har däremot icke på grund av ifrågavarande förhållande *rätt* att betala.

AVTALS SLUTANDE.

Juridiska skrifter X.

Å sid. 35 sista raden hänvisas vid "stycket" till följande not.
Jfr Nytt jur. arkiv 1924 sid. 458.

ETT OCH ANNAT OM FÖRSTRÄCKNING.

Juridiska skrifter IX.

Å sid. 101 not 3 (33 § avtalslagen) hänvisas jämväl till Svensk juristtidning 1925 sid. 5. Jfr Nytt jur. arkiv 1913 sid. 494. Se ock "Supplement (Konkurrensklausuler) sid. 93.

Å sid. 126 not 3 hänvisas jämväl till "Juridiska skrifter" VI sid. 94 not 2.

Å sid. 126 sista raden hänvisas vid "fallit" till följande not.

Skulden skall jämlikt grunderna för 9: 3 H. B. beräknas i svenskt mynt efter kursen å förfallodagen (vartill kommer ränta å det sålunda bestämda beloppet).

RÄNTA.

Juridiska skrifter V.

Å sid. 119 not 1 tillägges:
Jfr Nytt jur. arkiv 1924 sid. 477.

ETT OCH ANNAT OM BORGEN.

Juridiska skrifter III.

Å sid. 75 rad 16 hänvisas vid "skulden" till följande not.

Tre personer, A., B. och C., gå i borgen för 3,000 kr. A. gör två avbetalningar, vardera å 500 kr. eller tillhopa 1,000 kr., och B. en avbetalning å 500

kr. Summa avbetalningar alltså 1,500 kr. Enligt en mening bör regressfrågan här ordnas sålunda, att A:s rätt (till en början) är begränsad till att av C. utbetomma vad han betalt utöver sin anpart i avbetalningarna eller 500 kr., under det B., som icke guldit mer än sin andel, ej alls har någon rätt till regress men å andra sidan ej heller (med mindre C. är insolvent) är skyldig att utbetala något till A. Detta låter ju mycket enkelt. Men det är felaktigt, såsom stridande mot de allmänna regressreglerna. Den omständigheten, att en löftesman (här B.) betalt sin andel (i gälden, resp. gjord avbetalning), är enligt vad i texten framhållits ingalunda i och för sig tillfyllest för att freda honom från annan löftesmans (här A.) regresskrav; han kan, där löftesmännen äro flera, nödgas att omedelbart betala vida mer än vad på honom efter huvudtalet belöper.

Tillämpning av meningen i fråga skulle för övrigt kunna tillskynda B. förlust; A. dröjer med att göra sin rätt mot C. gällande, C. blir under tiden insolvent, varefter A. hos B. uttager hälften av vad å C. belöpt eller 250 kr.

Förhållandet bör bedömas på följande vis. A., som betalt 1,000 kr., äger (principiellt) vända sig mot vilkendera medlöftesmannen han vill för uttagande av $\frac{2}{3}$ av nämnda belopp eller 666 kr. 66 öre. Då B., som betalt 500 kr., emellertid å sin sida har regressrätt mot A. för $\frac{2}{3}$ av detta belopp eller 333 kr. 33 öre, kan A. icke av B. utbetomma mer än 666,66—333,33 eller 333 kr. 33 öre. A. har då betalt 666 kr. 67 öre och B. 833 kr. 33 öre. Det belopp, en var sålunda betalt utöver sin anpart i summan av avbetalningarna, eller A. 166 kr. 67 öre och B. 333 kr. 33 öre, kan utsökas hos C. Saknar denne tillgångar, skola A. och B. bära förlusten till hälften var.

Om A. först vänder sig mot C., skulle han, som sagt, principiellt äga att av honom uttaga 666 kr. 66 öre. Hälften härav eller 333 kr. 33 öre skulle C. sedermera i regressväg kunna återfordra av B. Men då B. i sin ordning har regress mot C. för $\frac{2}{3}$ av B:s avbetalning å 500 kr. eller 333 kr. 33 öre, kan ju C. icke av B. tilltvinga sig något av vad C. guldit utöver sin andel i A:s avbetalning. Härav blir en följd, att A. icke äger av C. utfå mer än 500 kr.

B:s regressrätt för avbetalningen å 500 kr. är inskränkt därtill, att han kan av C. utsöka $\frac{2}{3}$ därav eller 333 kr. 33 öre, d. v. s. det belopp, varför i enlighet varmed förut erinrats B. gent emot A. häftar i ansvar. Och detta naturligtvis endast under förutsättning, att icke A. gjort sin regressrätt mot C. gällande.

VINDIKATIONSRÄTT.

Juridiska skrifter V.

Å sid. 33 rad 6 nedifrån hänvisas till följande not.

Se emellertid *Nordling*; Föreläsningar "Om behandlingen av död mans bo med särskilt avseende på lagen om urarvtagelse" sid. 149.

TJÄNSTELEGA.

Juridik och politik I.

Å sid. 235 not 1 (arbetares förmånsrätt) tillägges:

Jfr däremot Nytt jur. arkiv 1924 sid. 432.

FÖRMÄNSRÄTTSDNINGEN.

Supplement.

Å sid. 63 rad 4 nedifrån hänvisas vid "förmånsrätt" till följande not.

I samband med upprättande av ett hyreskontrakt för längre tid avtalades, att hyran för första året skulle erläggas med reverser av hyresgästen. Sedermera uppkommen fråga, huruvida hyresvärden, oaktat han mottagit reverserna och å hyreskontraktet tecknat, att hyran för nämnda år vore betald, ägde i hyresgästens konkurs njuta förmånsrätt för hyresfordran jämlikt 17: 5 H. B. nekande besvarad i Nytt jur. arkiv 1924 sid. 449.

Sid. 68 not 1 (förlagsinteckning) tillägges:

Fråga, huruvida ett bjälklager skulle anses hänförligt till sådan till sågverksrörelse hörande egendom, som lagligen kunde utgöra föremål för förlagsinteckning, nekande besvarad i Nytt jur. arkiv 1924 sid. 309.

Å sid. 71 not 2 hänvisas jämväl till Nytt jur. arkiv 1924 sid. 393.

FULLMAKT.

Juridiska skrifter VIII.

Å sid. 242 rad 3 nedifrån hänvisas vid "godkänna" till följande not.
Jfr Nytt jur. arkiv 1924 sid. 458.

KOMMISSION.

Supplement.

Å sid. 42 rad 23 hänvisas vid "meddelats" till följande not.

Se det allmänna stadgandet i 6 § promulgationslagen till nya konkurslagen, vilket måste anses tillämpligt jämväl i det fall, att ett rättsförhållande varit beroende av tiden för offentlig stämning utfärdande. Stadgandets formulering skedde ju före kommissionslagens tillkomst, vilken omständighet kan förklara den måhända mindre lyckliga formuleringen.
